6. PRIROČNIK ZA OBČINSKE SVETNICE IN SVETNIKE

Kazalo

1. O SKUPNOSTI OBČIN SLOVENIJE (SOS) 13
1.1 Da se predstavimo 14
1.2 Poslanstvo SOS 14
1.3 Vrednote SOS 15
1.4 Cilji SOS 16
1.5 Delovanje SOS 16
1.6 Organiziranost SOS 16
1.7 Naloge SOS 17
1.8 Storitve SOS 17
1.9 Mednarodne aktivnosti SOS 18
1.10 Kako postati član 18
1.11 Sekretariat SOS 19
1.12 Izkaznica SOS 20

2. KAKO DELUJE DRŽAVA 23
2.1 Državna ureditev 24
2.2 Državni zbor Republike Slovenije 24
2.3 Vlada Republike Slovenije 25
2.4 Državni svet Republike Slovenije 26
2.5 Vključevanje SOS v zakonodajni postopek 27
2.6 Ustavno sodišče Republike Slovenije 29
2.7 Računsko sodišče Republike Slovenije 30

3. O LOKALNI SAMOUPRAVI 33
3.1 Splošno 34
3.2 Ustava Republike Slovenije 34
3.3 Evropska listina lokalne samouprave 35
3.4 Zakon o lokalni samoupravi 35
3.4.1 Občina, mesto in pokrajina 36
3.4.1.1 Občina 36
3.4.1.2 Mestne občine 36
3.4.1.3 Mesto 36
3.4.1.4 Pokrajina 36
3.4.1.5 Ožji del občine 36
3.4.2 Pristojnosti občin 37
3.4.2.1 Izvirne in prenesene pristojnosti občin 38
3.4.2.2 Odločanje v upravnih zadevah iz pristojnosti občine 40
3.4.3 Splošni in posamični akti občine 40
3.4.3.1 Statut 40
3.4.3.2 Poslovnik 41
3.5 Organizacija lokalne samouprave 41
3.5.1 Organi občine 41
3.5.1.1 Občinski svet 41

3.5.1.2 Županja ali župan 42
3.5.1.3 Nadzorni odbor 43
3.5.1.4 Občinska uprava 43
3.5.1.5. Organ skupne občinske uprave 44
3.6 Javni uslužbenci v občinskih upravah 44

4. VOLITVE IN DELO V OBČINI 51
4.1 Volitve v občinski svet 52
4.1.1 Razpis in izvedba volitev 52
4.1.2 Volitve županj/županov 52
4.2 Delo občinskega sveta 52
4.2.1 Sestava občinskega sveta 52
4.2.2 Pravice in dolžnosti članic in članov občinskega sveta 53
4.2.3 Seje občinskega sveta 54
4.2.4 Predpisi občinskega sveta 55
4.2.5 Prva seja po izvedbi lokalnih volitev 55
4.3 Kultura dialoga - Tudi z besedami gradimo skupnost 56

5. SODELOVANJE Z OBČANKAMI IN OBČANI 63
5.1 Zaupanje kot temelj lokalne demokracije 64
5.2 Obveščanje in vključevanje občanov 64
5.3 Kultura dialoga 65
5.4 Oblike vključevanja občanov 65
5.4.1 Zakonsko določene oblike sodelovanja 65
5.4.2 Dodatne oblike vključevanja občanov 65
5.4.3 Participativni proračun 66

6. NADZOR, ZAKONITOST ININTEGRITETA 71
6.1 Nadzor državnih organov 72
6.2 Integriteta in preprečevanje korupcije v lokalnih skupnostih 73
6.2.1 Načrt integritete 73
6.2.2 Prijava premoženja 73
6.2.3 Omejitev poslovanja 74
6.2.4 Nezdružljivost funkcij 74
6.2.5 Nasprotje interesov 75
6.2.6 Darila 75
6.2.7 Protikorupcijska klavzula 75
6.2.8 Lobiranje 76
6.3 Komisija za preprečevanje korupcije RS 76
6.4 Kodeks ravnanja izvoljenih predstavnikov na lokalni ravni 77
6.5 Zakon o dostopu do informacij javnega značaja 78
6.6 Varstvo osebnih podatkov 78
6.7 Informacijski pooblaščenec Republike Slovenije 79
6.8 Varuh človekovih pravic 80
6.9 Zagovornik načela enakosti 81

7. FINANCIRANJE OBČIN **87**
7.1 Splošno o financiranju občin 88
7.2 Aplikacija za vizualizacijo občinskih podatkov 90
7.3 Zakon o financiranju občin 91
7.4 Sofinanciranje skupnih občinskih uprav (SOU) 95
7.4.1 Število skupnih občinskih uprav in vključenih posameznih občin 96
7.5 Zakon o finančni razbremenitvi občin 96
7.6 Zakon o javnih financah 97
7.7 Zakon o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti 99
7.8 Zakon o javnem naročanju 100
7.9 Vključevanje vidika spola v proračun 101
7.10 Občinski proračun v podporo trajnostnemu razvoju lokalne skupnosti 101

8. RAZVOJ OBČIN V REGIONALNEM IN EVROPSKEM PROSTORU **107**
8.1 Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja 112
8.2 Strategija regionalnega razvoja Slovenije 2026–2050 113
8.2.1 Razvoj občine je vedno bolj povezan z razvojem celotne regije 113
8.2.2 Prednost bodo imeli projekti z največjim razvojnim učinkom 113
8.2.3 Strategija daje prednost policentričnemu razvoju Slovenije 113
8.2.4 Podnebne spremembe postajajo del regionalne razvojne politike 113
8.2.5 Med največjimi izzivi ostajajo demografske spremembe 113
8.2.6 Občine morajo razmišljati razvojno, ne le infrastrukturno 114
8.3 Dostopnost storitev splošnega pomena po načelu »vse na enem mestu« 114
8.3.1 Prilagoditev lokalnim potrebam 115
8.3.2 Postopno uvajanje in sistemska ureditev modela OSS 115
8.4 Črpanje evropskih sredstev in priprava nove finančne perspektive 2028–2034 115
8.5 Krepitev prisotnosti slovenskih občin v Bruslju 117

9 DIGITALNA PREOBRAZBA OBČIN **119**
9.1 Ključna področja digitalne preobrazbe občin 120

10. JAVNE SLUŽBE **125**
10.1 Vloga občinskega sveta pri zagotavljanju javnih služb 129
10.2 Gospodarske in negospodarske ter obvezne in izbirne javne službe 130
10.3 Urejanje javnih služb z občinskimi akti 130
10.4 Načini in oblike izvajanja javnih služb 130
10.4.1 Režijski obrat 131
10.4.2 Javni gospodarski zavod 131
10.4.3 Javno podjetje in javni holding 131
10.4.3.1. Imenovanje v organe občinskih gospodarskih družb 132
10.4.4 Javni zavod 133
10.4.5 Koncesija 133
10.4.6 Skupno izvajanje javnih služb 133
10.4.7 Javno-zasebno partnerstvo 133
10.5 Financiranje javnih služb 134
10.5.1 Viri financiranja in ločevanje stroškov 134

10.5.2 Oblikovanje in potrjevanje cen 134
10.5.3 Subvencioniranje cen 135
10.5.4 Javna infrastruktura in investicije 135
10.6 Prihodnji razvojni izzivi 135
10.6.1 Podnebne spremembe in odpornost infrastrukture 136
10.6.2 Nova evropska pravila o komunalni odpadni vodi 136
10.6.3 Krožno gospodarstvo in proizvajalčeva razširjena odgovornost 136

11. SONARAVNE REŠITVE IN MODRO-ZELENA INFRASTRUKTURA KAKO ODPORNA JE VAŠA OBČINA NA VODNE IN PODNEBNE IZZIVE? 138
11.1 Turizem in gostinstvo 142
11.1.1 Zakon o spodbujanju razvoja turizma 142
11.1.2 Zakon o gostinstvu 142
11.1.3 Strategija razvoja slovenskega turizma 143
11.2 Zakon o trgovini 145
11.3 Pokopališka dejavnost 146
11.4 Gospodarjenje s poslovnimi prostori 146

12. NAČRTOVANJE IN UREJANJE PROSTORA 149
12.1 Splošno 153
12.2 Zakon o urejanju prostora 154
12.2.1 Prostorski akti občine 155
12.2.1.1 Občinski prostorski plan 155
12.2.1.2 Občinski prostorski načrt 155
12.2.1.3 Občinski podrobni prostorski načrt 155
12.2.1.4 Odlok o urejanju podobe naselij in krajine 155
12.2.2 Opremljanje stavbnih zemljišč in komunalni prispevek 157
12.2.3 Lokacijska preveritev 158
12.2.4 Raba javnih površin in grajeno javno dobro 158
12.3 Gradbeni zakon 160
12.4 Zakon o geodetski dejavnosti 160
12.5 Vloga javnosti in občinskega sveta pri sprejemanju prostorskih aktov 160
12.6 Evidenca stavbnih zemljišč - od zakonske obveznosti do orodja za razvoj občine 161
12.7 Vključevanje potreb žensk v načrtovanje in urejanje prostora 166
12.8 Prostorsko načrtovanje za večjo podnebno odpornost 166

13. JAVNE CESTE IN REDARSKA SLUŽBA 171
13.1. Zakon o občinskem redarstvu 172
13.2 Zakon o varstvu javnega reda in miru 172
13.3 Področje urejanja javnih cest 173
13.3.1 Zakon o pravilih cestnega prometa 173
13.3.2 Zakon o cestah 173
13.3.3 Urejanje lastništva cest na zasebnih zemljiščih 174
13.3.4 Zakon o prevozih v cestnem prometu 175

14. NARAVA IN NJENA ZAŠČITA **181**
14.1. Splošno o varovanju okolja 182
14.2. Zakon o ohranjanju narave 182
14.3 Zakon o varstvu okolja 184
14.3.1 Kakovost zraka – čas za ukrepanje je pred letom 2030 185
14.3.1.2 Občina mora najprej poznati stanje 186
14.3.1.3 Od meritve do rešitve 187
14.3.1.4 Podatki danes omogočajo boljše odločitve jutri 187
14.4 Zakon o vodah 187
14.5 Podnebni zakon 189
14.6 Koncept krožnega gospodarstva in lokalne skupnosti 193
14.6.1 O Slovenskem centru za krožno gospodarstvo 193

15. KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO IN ZAŠČITA ŽIVALI **197**
15.1. Kmetijstvo in gozdarstvo 198
15.1.1 Zakon o kmetijstvu 198
15.1.2 Zakon o kmetijskih zemljiščih 198
15.1.3 Zakon o divjadi in lovstvu 199
15.1.4 Zakon o gozdovih 200
15.1.4.1 Gozdne ceste 200
15.1.4.2 Varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom 200
15.1.4.3 Prihodki za vzdrževanje gozdnih cest 200
15.2 Zakon o zaščiti živali 201

16. VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI **205**
16.1 Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami 206
16.2 Zakon o odpravi posledic naravnih nesreč 207
16.3 Zakon o varstvu pred požarom 207
16.4. Zakon o gasilstvu 208
16.5 Izzivi občin ob večjih naravnih nesrečah 209

17. SOCIALNO VARSTVO IN SKRB ZA ZDRAVJE **211**
17.1 Področje sociale 212
17.1.1 Zakon o socialnem varstvu 212
17.1.2 Zakon o dolgotrajni oskrbi 213
17.1.3 Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev 213
17.1.4 Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov 214
17.1.5 Zakon o izenačevanju možnosti invalidov 214
17.2 Področje zdravja 215
17.2.1 Zakon o zdravstveni dejavnosti 215
17.2.2 Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju 216
17.2.3 Zakon o Rdečem križu Slovenije 216
17.2.4 Zakon o lekarniški dejavnosti 217

18. STANOVANJSKA POLITIKA **219**
18.1 Stanovanjski zakon 220
18.2 Financiranje in spodbujanje gradnje javnih najemnih in javnih najemnih oskrbovanih stanovanj 221

19. PREDŠOLSKA VZGOJA, IZOBRAŽEVANJE IN MLADINSKE POLITIKE **225**
19.1 Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja 226
19.2 Zakon o vrtcih 226
19.3 Zakon o osnovni šoli 228
19.4 Zakon o izobraževanju odraslih 229
19.5 Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja 229
19.6 Zakon o skupnosti študentov 229
19.7 Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji 230
19.8 Mladinska politika v občinah 231
19.8.1 Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju 232
19.8.2 Zakon o mladinskih svetih 233
19.8.3 Mladinsko delo 233
19.8.4 Mladinski centri in prostori za mlade 234

20. KULTURNA POLITIKA **237**
20.1 Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo 238
20.2 Zakon o Javnem skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti 239
20.3 Zakon o varstvu kulturne dediščine 240
20.4 Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva 241
20.5 Zakon o knjižničarstvu 242

21. PODROČJE ŠPORTA **249**
21.1 Zakon o športu 250

22. ENERGETSKA POLITIKA **253**
22.1 Kaj je modra energija 254
22.2 Kaj je zelena energija 254
22.3 Energetski zakon 254
22.3.1 Energetsko svetovanje 255
22.4 Nacionalni podnebno-energetski načrt 255
22.5 Energetska revščina 255

23. MEDNARODNO SODELOVANJE OBČIN **261**
23.1 Odbor regij Evropske unije – OR 262
23.1.1 Slovenska delegacija 262
23.2 Kongres lokalnih in regionalnih oblasti pri Svetu Evrope — KLRO 263
23.2.2 Slovenska delegacija 263
23.3 Svet evropskih občin in regij — CEMR/CCRE 263
23.4 Mreža združenj lokalnih oblasti JV Evrope — NALAS 264

UVODNA BESEDA

Skupinska fotografija udeleženk in udeležencev ob Razvojnih dnevih občin 2026

Spoštovane svetnice in svetniki.

Pred vami je nov mandat in z njim odgovornost za odločitve, ki bodo v prihodnjih štirih letih pomembno sooblikovale življenje v vaših občinah. Občinski svet odloča o proračunu, prostoru, vrtcih in šolah, cestah, stanovanjih, kulturi, športu, socialnem varstvu, gospodarskih javnih službah ter številnih drugih področjih, ki neposredno vplivajo na vsakdanje življenje občank in občanov.

V mandat vstopate v času velikih sprememb. Pretekla štiri leta so pokazala, kako hitro se lahko spremenijo okoliščine, v katerih delujejo občine. Poplave in drugi vremenski ekstremi so v ospredje postavili odpornost lokalnih skupnosti in prilagajanje podnebnim spremembam. Demografske spremembe, stanovanjska problematika, zagotavljanje dostopnih javnih storitev ter uvajanje dolgotrajne oskrbe od občin zahtevajo nove odgovore. Hkrati digitalizacija, zeleni prehod in nova evropska pravila prinašajo nove naloge, pa tudi razvojne priložnosti. Pred nami je tudi posebej pomembno obdobje oblikovanja nove evropske finančne perspektive za obdobje po letu 2027, ki bo pomembno vplivala na možnosti financiranja lokalnih naložb.

Delo občinske svetnice ali svetnika zato ni samo glasovanje na sejah. Pomeni poznavanje lokalnega okolja, poslušanje in upoštevanje različnih interesov, preverjanje učinkov predlaganih rešitev in sprejemanje odločitev, katerih učinki pogosto segajo daleč čez posamezen mandat. Vaš glas je eden od glasov v občinskem svetu, hkrati pa pomeni odgovornost do ljudi, ki so vam zaupali svoj glas.

Priročnik, ki ga držite v rokah, smo v Skupnosti občin Slovenije pripravili kot praktično pomoč pri tem delu. V njem so zbrane temeljne informacije o delovanju občine, pristojnostih občinskega sveta in področjih, o katerih boste odločali. Posebno pozornost smo namenili temu, kaj posamezna ureditev pomeni prav za svetnico oziroma svetnika in na kaj je dobro biti pozoren pri odločanju.

Skupnost občin Slovenije bo tudi v tem mandatu povezovala občine, zastopala njihove interese v odnosu do države in evropskih institucij ter skrbela za izmenjavo znanja, izkušenj in dobrih rešitev med občinami. Kot takšna je Skupnost občin Slovenije tudi in predvsem vaša organizacija.

Naj bo priročnik vaš dober spremljevalec pri delu – tak, h kateremu se boste lahko vrnili, ko boste pred pomembno odločitvijo.

Želim vam uspešen mandat, premišljene in strateško usmerjene odločitve ter veliko vztrajnosti in poguma pri delu za dobro vaših lokalnih skupnosti.

***Jasmina Vidmar**,*
generalna sekretarka Skupnosti občin Slovenije

1

O SKUPNOSTI OBČIN SLOVENIJE (SOS)

1.1 DA SE PREDSTAVIMO

Skupnost občin Slovenije (SOS) je največja in najstarejša reprezentativna organizacija občin v Sloveniji, ki danes šteje že 195 članic. Ustanovljena je bila leta 1992 in v okviru svojega poslanstva skrbi za dobrobit in interese malih, srednjih in mestnih občin.

»Interesi občin so naša prioriteta!« je naše osnovno vodilo, naš moto poslovanja in udejanjanja v praksi.

1.2 POSLANSTVO SOS

Temeljno poslanstvo organizacije je zastopanje interesov občin članic, njihovo povezovanje in vzpostavljanje medsebojnega sodelovanja, širjenje dobrih praks, znanja, vedenja in izkušenj. Kot zastopnica interesov občin skrbi za enotno in v korist občin usmerjeno nastopanje nasproti vsem tistim državnim organom in institucijam, ki kakorkoli vplivajo na delovanje občin.

Zahvala predsednika Republike Slovenije

Skupnost občin Slovenije je leta 2022 obeležila 30-letnico svojega delovanja. Ob tej priložnosti je prejela zahvalo predsednika Republike Slovenije za pomembno vlogo pri povezovanju občin ter sodelovanju v dobro ljudi in države. Priznanje, ki ga je organizacija prejela v prejšnjem mandatu, predstavlja pomembno potrditev njenega dolgoletnega dela in prispevka k razvoju lokalne samouprave v Sloveniji.

SOS, ki je svojo pot začela s povezovanjem 32 občin, se je v desetletjih delovanja razvila v največjo reprezentativno organizacijo občin v Sloveniji. Pomemben del njenega delovanja predstavlja povezovanje občinskih strokovnjakov, izmenjava izkušenj in skupno iskanje rešitev za izzive lokalnih skupnosti. V okviru organizacije deluje 12 komisij, 10 mrež in dve delovni skupini, v katerih sodeluje približno 400 občinskih strokovnjakov.

SOS že od ustanovitve skrbi za prenos znanja in dobrih praks med občinami doma in v tujini, organizira izobraževanja za občinske zaposlene in funkcionarje ter zagotavlja strokovno pomoč pri pripravi pravnih aktov s kadrovskega, organizacijskega in drugih področij. S svojim dolgoletnim delovanjem se je uveljavila tudi kot zanesljiv sogovornik državnih organov pri pripravi in sprejemanju zakonodaje ter drugih predpisov, ki vplivajo na delovanje občin in razvoj lokalne samouprave.

1.3 VREDNOTE SOS

Politična nepristranskost in nevtralnost

Županje in župani, članice in člani občinskih in mestnih svetov prihajajo iz celotnega političnega spektra. Izzivi, s katerimi se soočajo občine so skupni vsem, ne glede na politično pripadnost vodstva občine. Navznoter in navzven delujemo politično nepristransko in nevtralno.

Enakopravnost in različnost

Skozi statutarno organiziranost in delovanje zastopamo in spodbujamo različnost članstva, ter podpiramo in zagotavljamo enakopravnost vseh, ne glede na teritorialno velikost, regijsko umeščenost ali številčnost prebivalstva posamezne članice.

Znanje in strokovnost

S svetovanji, izobraževanji, izmenjavami izkušenj in modelov dobrih praks večamo znanje in strokovnost zaposlenih v občinskih in mestnih upravah, županj in županov, svetnic in svetnikov.

Partnerstvo in zaupanje

Stališča, rešitve članice oblikujemo enakopravno in partnersko. Z zavzetim in povezanim delom smo zgradili trdno zaupanje članic kot tudi državnih in evropskih institucij.

Kreativnost in učinkovitost

Izzive naslavljamo skozi nove in kreativne poti. Spodbujamo in uresničujemo vse tiste, ki omogočajo trajnostni napredek za občine in njihove občanke in občane.

1.4 CILJI SOS

Ključni cilj je vzpostavitev takšnega sodelovanja z državnimi institucijami, ki bodo te občine obravnavale kot enakopravne partnerje, proučile in upoštevale njihove predloge, pobude in pripombe do zakonskih in podzakonskih predpisov ter prisluhnile težavam, ki jih pestijo, in jih odgovorno ter s pripravljenostjo reševale.

SOS je v letih aktivnega delovanja postala ključen partner občinam in državi pri reševanju njihovih problemov in številnih izzivov.

1.5 DELOVANJE SOS

SOS s strokovnim znanjem in izkušnjami občinam nudi strokovno pomoč na različnih področjih in pripravlja stališča k predpisom ter navezuje stike z državnimi organi, jih opozarja na težave, ki jih občine zaznavajo na terenu, in spodbuja aktivnosti občin na mednarodnem področju.

1.6 ORGANIZIRANOST SOS

Konstitutivno sestavljajo SOS 3 sekcije: sekcija ostalih občin, sekcija občin s sedeži upravnih enot in sekcija mestnih občin. Na skupščini, ki je najvišji organ, se v okviru sekcij izvolijo predsedstva sekcij in predsedniki, ki skupaj sestavljajo enotno predsedstvo SOS. Izvoljeni predsedniki in podpredsedniki sekcij sestavljajo glavni odbor, predsedniki sekcij pa se na mestu predsednika Skupnosti občin Slovenije menjujejo tako, da si enakomerno razdelijo 4-letni volilni mandat.

> Za zastopanje in uveljavitev interesov občin je bilo nekajkrat potrebno uporabiti tudi druga, ostrejša sredstva: če država s predpisi ali drugimi dokumenti krši ustavne, zakonske pravice občin, SOS v imenu občin vloži ustavno presojo, npr. Zakona o davku na nepremičnine, Zakona o pogrebni in pokopališki dejavnosti, in tožbo za izplačilo razlike med višino povprečnine in stroški v skladu z Dogovorom o višini povprečnine. Izjemnega pomena za strokovnost, usposobljenost in uspešnost SOS so prav občine članice in njihove predstavnice in predstavniki v delovnih telesih in organih, saj s svojim znanjem in izkušnjami odločilno vplivajo na kvalitetno delo organizacije.

1.7 NALOGE SOS

Zastopamo interese občin
v zakonodajnih postopkih in pri pripravi predpisov.

Izvajamo izobraževanja
ter strokovne delavnice.

Sodelujemo pri pripravi zakonodaje
na podlagi potreb in izkušenj občin.

Povezujemo občine
z izmenjavo dobrih praks in izkušenj.

Sodelujemo v pogajanjih
o plačnem sistemu v javnem sektorju.

Sodelujemo v projektih
na nacionalni in evropski ravni.

Pripravljamo zakonodajne pobude
za učinkovitejše delovanje občin.

Obveščamo občine
prek Informatorja za župane, Tedenskih novic in spletne strani SOS.

Pogajamo se z državo
o višini občinskega financiranja.

Predstavljamo občine
v evropskih institucijah (Odbor regij in Svet Evrope).

1.8 STORITVE SOS

Pravno svetovanje
na vseh področjih dela občin.

Storitve DPO
(zunanja pooblaščena oseba za varstvo osebnih podatkov).

Analiza občinskih financ
in primerjava z drugimi občinami.

Vzorčni notranji akti
pripravljeni skupaj z zunanjimi strokovnjaki.

Notranja revizija
v sodelovanju z izkušenimi državnimi revizorji.

Certifikata
Branju prijazna občina in Mladim prijazna občina.

1.9 MEDNARODNE AKTIVNOSTI SOS

SOS je članica ključnih mednarodnih organizacij, ki povezujejo združenja občin ali občine. Člani SOS so zastopani v Odboru regij Evropske unije, Kongresu lokalnih in regionalnih oblasti pri Svetu Evrope (KRLO SE), Svetu evropskih občin in regij (CEMR) ter Mreži združenj lokalnih oblasti JV Evrope – NALAS.

SOS aktivno sodeluje s številnimi skupnostmi oz. združenji občin v regiji in Evropski uniji. Redno posreduje pri iskanju občinskih partnerstev za različne namene med slovenskimi in občinami EU.

1.10 KAKO POSTATI ČLAN

Članica SOS lahko postane vsaka slovenska občina. Trenutno je včlanjenih 195 občin.

Glede na določila statuta SOS se občina včlani na podlagi sprejetega sklepa občinskega sveta in podpisane pristopne izjave.

Občino zastopa županja/župan ali po njenem/njegovem pisnem pooblastilu podžupanja/podžupan, svetnica/svetnik ali direktorica/direktor občinske uprave.

Pravice občin članic so:

* predstavniki občine so lahko izvoljeni v organe skupnosti ali imenovani kot predstavniki skupnosti v različne državne organe;
* dajejo pobude in predloge v zvezi z delovanjem skupnosti;
* udeležujejo se posvetov skupnosti po nižji kotizaciji …

Obveznosti članic so:

* da spoštujejo pravila, določena s statutom,
* da odgovorno uresničujejo skupaj sprejete obveznosti,
* da s svojim delom prispevajo k ugledu skupnosti,
* da redno plačujejo članarino in poravnajo druge obveznosti do skupnosti.

Letna članarina znaša v letu 2026 0,24 € na prebivalca in se letno usklajuje z rastjo življenjskih stroškov. Višina članarine posamezne občine se izračuna glede na število prebivalstva in se plačuje v dveh letnih obrokih.

1.11 SEKRETARIAT SOS

V sekretariatu SOS smo vam na voljo za strokovno, tehnično in administrativno pomoč. Sekretariat je strokovna služba SOS, ki opravlja strokovne, organizacijske, administrativno-tehnične in druge naloge za članstvo SOS.

Sekretariat neposredno vodi generalna sekretarka.

Generalna sekretarka

Jasmina Vidmar
02 234 15 01
jasmina.vidmar@skupnostobcin.si

Za splošne in pravne zadeve, prostor, kmetijstvo in varstvo osebnih podatkov

Alja Lipnik
02 234 15 05
alja.lipnik@skupnostobcin.si

Za pravne in kadrovske zadeve

Urša Rupar
02 234 15 04
ursa.rupar@skupnostobcin.si

Za splošne in pravne zadeve ter SOU

mag. Maja Rihtaršič
02 234 15 04
maja.rihtarsic@skupnostobcin.si

Za trajnostni razvoj turizma in digitalizacijo, EU sredstva

mag. Karmen Štumberger
02 234 15 00
karmen.stumberger@skupnostobcin.si

Za administrativno pomoč in izvajanje projektov

Lara Šuman
02 234 15 00
lara.suman@skupnostobcin.si

Za mednarodne zadeve, projekte, inšpekcijsko službo, redarstvo, ZIR in občinske finance

Miha Mohor
02 234 15 02
miha.mohor@skupnostobcin.si

Za PR, mednarodne zadeve, projekte, mladinsko politiko, GJS VO in kulturo

Barbara Horvat
02 234 15 02
barbara.horvat@skupnostobcin.si

Za okolje in prostor, zeleno infrastrukturo in tehnologije ter projektno delo

Ana Plavčak
02 234 15 05
ana.plavcak@skupnostobcin.si

Za administrativno-tehnična dela, prijave na posvete, izobraževanja in finance

Metka Lašič
02 234 15 00
metka.lasic@skupnostobcin.si

Podnebna pisarna

dr. Kim Mezga
02 234 15 05
kim.mezga@skupnostobcin.si

Podnebna pisarna

Marko Tretnjak
02 234 15 05
marko.tretnjak@skupnostobcin.si

Spletna stran SOS – orodje za svetnice in svetnike

Svetnice in svetniki občin članic se lahko registrirate na spletni strani SOS (www.skupnostobcin.si) ter pridobite dostop do dodatnih strokovnih vsebin in informacij, namenjenih članicam.

Registrirani uporabniki lahko:

- spremljajo zakonodajne novosti in stališča SOS;
- prejemajo dnevne povzetke ter izberejo področja, o katerih želijo biti posebej obveščeni;
- prebirajo Tedenske novice SOS in vsebine, dostopne samo občinam članicam;
- spremljajo povpraševanja občin, odgovore drugih občin in končne ugotovitve;
- se prijavljajo na izobraževanja, posvete in druge dogodke SOS;
- pravočasno prejmejo pozive za posredovanje pripomb in tako sodelujejo pri oblikovanju skupnih stališč občin.

Spletna stran SOS svetnicam in svetnikom omogoča, da ste pravočasno seznanjeni s spremembami predpisov, rešitvami drugih občin in strokovnimi stališči, ki jih potrebujejo pri odločanju v občinskem svetu.

1.12 IZKAZNICA SOS

SKUPNOST OBČIN SLOVENIJE
Partizanska cesta 1
2000 Maribor

Telefon
02 234 15 00

E-pošta
info@skupnostobcin.si

Spletna stran
www.skupnostobcin.si

Facebook
http://www.facebook.com/skupnost.slovenije

Instagram
skupnost_obcin_slovenije

YouTube
https://www.youtube.com/channel/UCRBm7NjMsoqP-1BNvoM8l5Q

LinkedIn
https://si.linkedin.com/company/skupnost-obcin-slovenije

Vsi izrazi v tem priročniku, zapisani v slovnični obliki enega spola, so uporabljeni nevtralno in se enakovredno nanašajo na vse spole.

Skupnost občin Slovenije

Association of Municipalities and Towns of Slovenia

2

KAKO DELUJE DRŽAVA

2.1 DRŽAVNA UREDITEV

Državna ureditev je pravna ureditev državne oblasti. Slednjo tvorijo predpisi, ki določajo državno organizacijo oziroma organe, ki izvajajo državno oblast.

Pravni viri državne ureditve so:

- Ustava,
- zakoni,
- podzakonski predpisi,
- poslovniki.

Državna ureditev Republike Slovenije temelji na:

- načelu ljudske suverenosti,
- načelu demokratične države,
- načelu pravne države,
- načelu socialne države,
- načelu delitve oblasti.

Oblast v Republiki Sloveniji je razdeljena na zakonodajno, sodno in izvršilno vejo oblasti.

2.2 DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Državni zbor je najvišja predstavniška in zakonodajna institucija. Opravlja zakonodajno funkcijo oblasti ter volilno in nadzorno funkcijo. Državni zbor šteje 90 poslank in poslancev, ki so izvoljeni na podlagi splošne in enake volilne pravice, njihov mandat pa traja štiri leta.

Funkcije državnega zbora so naslednje:

- sprejema spremembe Ustave,
- sprejema zakone, podzakonske predpise in druge splošne akte,
- sprejema svoj poslovnik,
- sprejema državni proračun in zaključni račun proračuna,
- ratificira mednarodne pogodbe,
- razpisuje referendume.

RAZMERJE DO LOKALNIH SKUPNOSTI

Zakon o lokalni samoupravi v prvem odstavku 94. člena določa, da mora Državni zbor RS pred sprejemom zakonov in drugih predpisov, ki se v skladu z Ustavo tičejo koristi občin, pridobiti njihovo mnenje. Če se predpis nanaša na posamezno občino in posega v njene koristi, jo je treba seznaniti z namenom takšnega predpisa pred njegovim sprejemom.

V letu 2016 je Generalni sekretariat Vlade RS izdal tudi spremembo Navodila za izvajanje Poslovnika Vlade RS, ki izrecno udejanja določbo zakona in sledi Strategiji razvoja lokalne samouprave v delu, ki se nanaša na medinstitucionalni dialog, ter je odgovor na opozorila skupnosti občin, naj državni organi dosledno spoštujejo omenjeni člen zakona.

2.3 VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Vlada RS je organ izvršilne oblasti in hkrati najvišji organ državne uprave. Funkcija Vlade RS je dvojna: opravlja politično izvršilno in upravno funkcijo.

Politična izvršilna funkcija pomeni predvsem izvajanje politike, ki jo določa državni zbor, ter izvajanje zakonov in drugih predpisov, ki jih državni zbor sprejema.

Vlada RS v skladu z ustavo, zakoni in drugimi splošnimi akti državnega zbora določa, usmerja in usklajuje izvajanje politike države.

Kot najvišji organ državne uprave izdaja predpise ter sprejema pravne, politične, ekonomske, finančne, organizacijske in druge ukrepe, ki so potrebni za razvoj države in urejenost razmer na vseh področjih v pristojnosti države.

Državnemu zboru predlaga v sprejem zakone, državni proračun, nacionalne programe in druge splošne akte, s katerimi določa načelne in dolgoročne politične usmeritve za posamezna področja v pristojnosti države.

V zadevah EU Vlada RS predstavlja in zastopa Republiko Slovenijo ter uveljavlja njena stališča v institucijah EU. Glede zadev EU je Vlada RS samostojna in odgovorna pri opravljanju svojih funkcij v okviru ustave, zakona, ki ureja položaj in delovanje Vlade RS, ter zakona o sodelovanju med državnim zborom in vlado v zadevah EU. Vlada RS izdaja uredbe in druge akte iz svoje pristojnosti za izvrševanje predpisov EU.

RAZMERJE DO LOKALNIH SKUPNOSTI

Zakon o lokalni samoupravi v drugem odstavku 94. člena določa, da mora Vlada RS pred sprejetjem predlogov zakonov oziroma preden jih predloži Državnemu zboru RS v sprejem in pred sprejetjem drugih predpisov iz svoje pristojnosti, ki zadevajo pristojnosti, delovanje in financiranje občin, zagotoviti ustrezno sodelovanje združenj občin.

Vlada RS je v zgoraj opisanem primeru tako v skladu z zakonom zavezana k sodelovanju s Skupnostjo občin Slovenije.

2.4 DRŽAVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE

Državni svet RS je predstavniško telo, ki ga Ustava Republike Slovenije opredeljuje kot zastopstvo socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov. Sestavljen je iz:

- predstavnic in predstavnikov delovnih in socialnih interesov oziroma funkcionalnih interesov,
- predstavnic in predstavnikov lokalnih oziroma teritorialnih interesov.

Interese, ki pokrivajo vse glavne segmente družbe, med seboj sooča 40 državnih svetnic in svetnikov:

- štirje predstavniki delodajalcev,
- štirje predstavniki delojemalcev,
- štirje predstavniki kmetov, obrtnikov ter samostojnih poklicev,
- šest predstavnikov negospodarskih dejavnosti,
- 22 predstavnikov lokalnih interesov.

Interesi različnih družbenih skupin se v Državnem svetu RS srečujejo na institucionaliziran način, odločitve pa sprejemajo na podlagi soočenja argumentov na strokovni ravni. Državne svetnice in svetniki svojo funkcijo opravljajo nepoklicno.

Državni svet ne predstavlja vseh državljank in državljanov Republike Slovenije, temveč le posamezne družbene in gospodarske interese. Njegov položaj in njegova struktura zato narekujeta ustrezen volilni sistem, ki je različen od sistema volitev v Državni zbor RS. Temeljne razlike so v načinu volitev, volilni pravici, vlogi političnih strank, sistemu razdelitve mandatov ter mandatni dobi.

RAZMERJE DO LOKALNIH SKUPNOSTI

Državni svet RS aktivno sodeluje s SOS, ko gre za obravnavo predlogov zakonskih in podzakonskih predpisov, ki zadevajo lokalne skupnosti, še preden so obravnavani na matičnih delovnih telesih državnega zbora.

Predstavnice in predstavniki občin članic SOS so redno vabljeni na seje komisij državnega sveta s ciljem oblikovanja za občine ugodnih stališč k posameznim predlogom zakonskih in podzakonskih predpisov.

Sodelovanje SOS in Državnega sveta RS poteka tudi v primeru aktualnih problemskih vprašanj občin članic skupnosti. Matična telesa državnega sveta namreč problemska vprašanja občin obravnavajo, se do njihove vsebine opredelijo ter v okviru svojih pristojnosti dajejo pobude za rešitev nastalih problematik Državnemu zboru RS.

GLAS OBČIN V VLADNIH DELOVNIH TELESIH

SOS je prek svojih predstavnikov vključena v številne vladne in medresorske odbore ter delovne skupine. V njih interese občin neposredno zastopajo predstavniki občin članic, praviloma župani in župani, ki s poznavanjem razmer in izkušnjami iz prakse opozarjajo na pomanjkljivosti predlaganih rešitev ter si prizadevajo, da se potrebe občin upoštevajo že pri pripravi zakonodaje in drugih državnih ukrepov. Tako SOS pomaga preprečevati dodatne finančne in administrativne obremenitve občin ter težave pri izvajanju predpisov, še preden te nastanejo.

2.5 VKLJUČEVANJE SOS V ZAKONODAJNI POSTOPEK

PREDHODNA OBRAVNAVA

(preden gre predpis v DZ, neobvezen del postopka in se opravi na predlog predlagatelja predpisa)

1 DELOVNO GRADIVO

Za predlagano rešitev se opravi predhodna presoja posledic na različna področja.
Če predlog pripravi ministrstvo, se besedilo uskladi znotraj ministrstva,
lahko pa tudi že s predstavniki ključne javnosti (SOS).

2 JAVNA RAZPRAVA

Besedilo predpisa se objavi na portalu DEMOKRACIJA,
kjer lahko javnost odda svoje komentarje, predloge, pripombe.

3 MEDRESORSKO USKLAJEVANJE

Do besedila predpisa se opredelijo vsa ministrstva in vladne službe,
ki jih vsebina predpisa zadeva. Mnenji Službe Vlade RS za zakonodajo
in Ministrstva za finance sta obvezni.

4 POŠILJANJE PREDLOGA V OBRAVNAVO NA VLADI

5 OBRAVNAVA NA DELOVNIH TELESIH VLADE

6 OBRAVNAVA NA SEJI VLADE

Vlada sprejme sklepe, s katerimi sprejme ali zavrne gradivo v obravnavi,
lahko pa tudi odloži odločanje z zahtevo po dopolnitvi gradiva.

7 KONČNI PREGLED PREDPISA

8 POŠILJANJE PREDLOGA V DRŽAVNI ZBOR

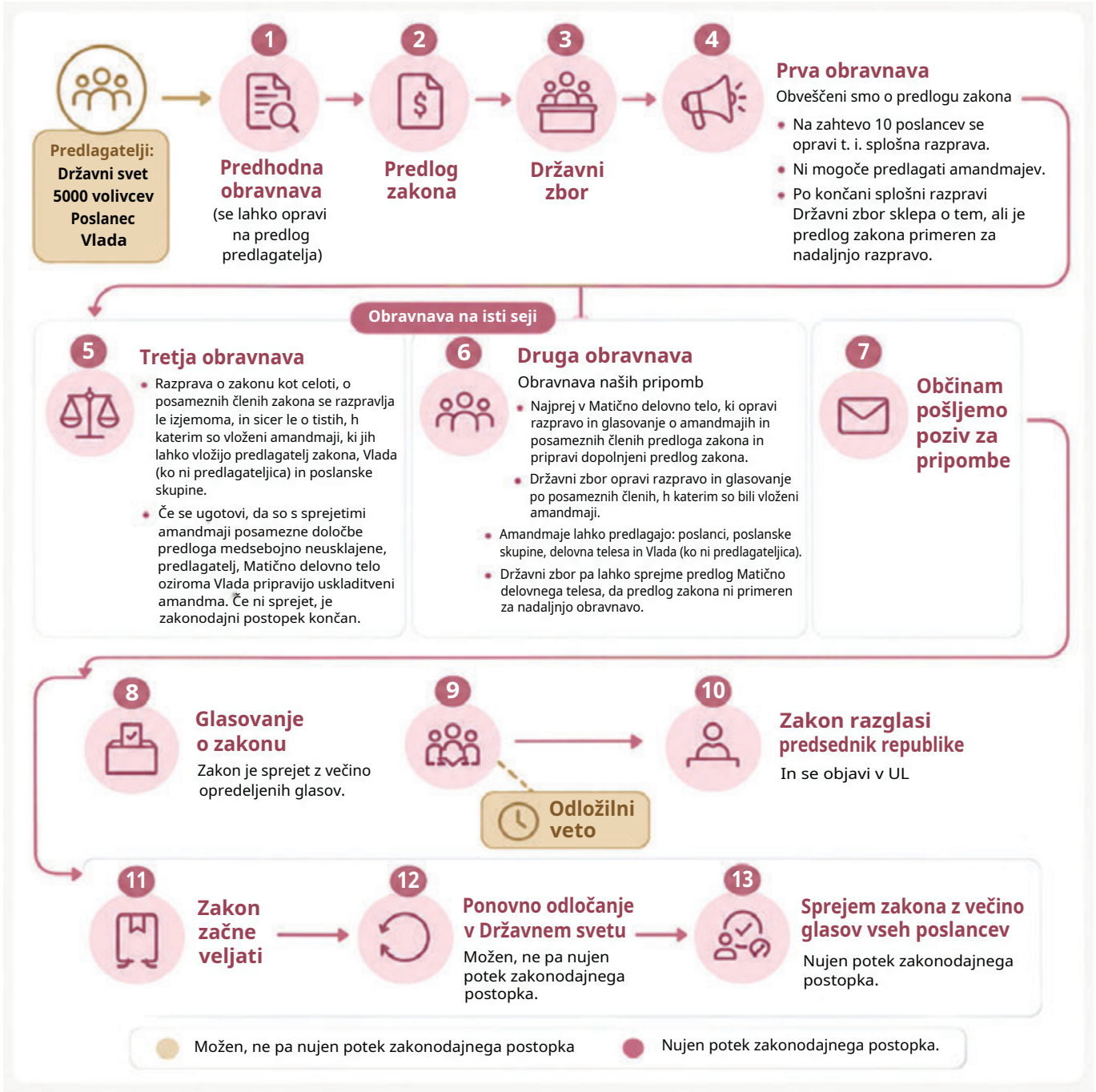
Predlagatelji:
Državni svet
5000 volivcev
Poslanec
Vlada
1
Predhodna obravnava
(se lahko opravi na predlog predlagatelja)
2
Predlog zakona
3
Državni zbor
4
Prva obravnava
Obveščeni smo o predlogu zakona
Na zahtevo 10 poslancev se opravi t. i. splošna razprava.
Ni mogoče predlagati amandmajev.
Po končani splošni razpravi Državni zbor sklepa o tem, ali je predlog zakona primeren za nadaljnjo razpravo.
Obravnava na isti seji
5
Tretja obravnava
Razprava o zakonu kot celoti, o posameznih členih zakona se razpravlja le izjemoma, in sicer le o tistih, h katerim so vloženi amandmaji, ki jih lahko vložijo predlagatelj zakona, Vlada (ko ni predlagateljica) in poslanske skupine.
Če se ugotovi, da so s sprejetimi amandmaji posamezne določbe predloga medsebojno neusklajene, predlagatelj, Matično delovno telo oziroma Vlada pripravijo uskladitveni amandma. Če ni sprejet, je zakonodajni postopek končan.
6
Druga obravnava
Obravnava naših pripomb
Najprej v Matično delovno telo, ki opravi razpravo in glasovanje o amandmajih in posameznih členih predloga zakona in pripravi dopolnjeni predlog zakona.
Državni zbor opravi razpravo in glasovanje po posameznih členih, h katerim so bili vloženi amandmaji.
Amandmaje lahko predlagajo: poslanci, poslanske skupine, delovna telesa in Vlada (ko ni predlagateljica).
Državni zbor pa lahko sprejme predlog Matično delovnega telesa, da predlog zakona ni primeren za nadaljnjo obravnavo.
7
Občinam pošljemo poziv za pripombe
8
Glasovanje o zakonu
Zakon je sprejet z večino opredeljenih glasov.
9
Odložilni veto
10
Zakon razglasi predsednik republike
In se objavi v UL
11
Zakon začne veljati
12
Ponovno odločanje v Državnem svetu
Možen, ne pa nujen potek zakonodajnega postopka.
13
Sprejem zakona z večino glasov vseh poslancev
Nujen potek zakonodajnega postopka.
Možen, ne pa nujen potek zakonodajnega postopka
Nujen potek zakonodajnega postopka.

2.6 USTAVNO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJE

Ustavno sodišče ima ustavno zasnovan položaj neodvisnega in avtonomnega organa, ki izvršuje ustavnosodno presojo.

V razmerju do drugih državnih organov je samostojen in neodvisen državni organ ter kot tak najvišji organ varstva ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Ustavno sodišče sestavlja devet sodnic oziroma sodnikov, ki jih v izvolitev predlaga predsednik republike. Izvoli jih Državni zbor RS, njihova mandatna doba pa je devet let.

V razmerju do lokalnih skupnosti ustavno sodišče:

- ugotavlja skladnost predpisov lokalnih skupnosti z Ustavo in zakoni;
- ugotavlja skladnost splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil, z Ustavo, zakoni in podzakonskimi predpisi;
- odloča o sporih glede pristojnosti med državo in lokalnimi skupnostmi oziroma o varstvu pravic lokalne samouprave;
- odloča o sporih glede pristojnosti med lokalnimi skupnostmi;
- odloča o protiustavnosti aktov in delovanja političnih strank;
- odloča o drugih zadevah, določenih z ustavo in zakoni.

Postopek pred ustavnim sodiščem lahko v imenu lokalne skupnosti sproži njen predstavniški organ, torej občinski oziroma mestni svet. Po pooblastilu občinskega sveta lahko postopek pred ustavnim sodiščem sproži tudi županja ali župan, če je to v statutu občine izrecno zapisano.

Županja ali župan lahko začetek postopka pred ustavnim sodiščem sproži tudi, kadar presodi, da je občinski oziroma mestni svet sprejel akt, ki ni v skladu z zakonom. O tem predhodno obvesti občinski svet, zadrži objavo takšnega akta in občinskemu svetu predlaga, da o aktu ponovno glasuje.

> SOS v imenu svojih občin članic vlaga ustavne presoje posameznih zakonskih in podzakonskih predpisov v primeru, kadar vsebina slednjih posega v njihove ustavne pravice.

2.7 RAČUNSKO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJE

Po Ustavi Republike Slovenije je Računsko sodišče Republike Slovenije najvišji organ kontrole državnih računov, državnega proračuna in celotne javne porabe v Republiki Sloveniji.

Ustava določa, da je Računsko sodišče RS pri svojem delu neodvisno in vezano na ustavo in zakon. Zakon o računskem sodišču dodaja, da aktov, s katerimi izvršuje svojo revizijsko pristojnost, ni dopustno izpodbijati pred sodišči niti pred drugimi državnimi organi.

Status samostojnosti in neodvisnosti mu zagotavljata ustava in zakon z več vidikov.

Računsko sodišče svoje pristojnosti izvaja samostojno. V skladu z Zakonom o računskem sodišču lahko poslanci in delovna telesa Državnega zbora RS, Vlada RS, ministrstva in organi lokalnih skupnosti predlagajo, da opravi revizijo.

Med temi predlogi Računsko sodišče izbere najmanj pet predlogov iz državnega zbora, od tega najmanj dva predloga opozicijskih poslancev in najmanj dva predloga delovnih teles državnega zbora. Hkrati lahko po lastni presoji upošteva pobude posameznikov in civilnodružbenih subjektov, med katere spadajo tudi članki in prispevki v medijih.

Računsko sodišče za kritje stroškov svojega delovanja samo predlaga finančni načrt Državnemu zboru, ki mu odobri potrebna sredstva za delo.

RAZMERJE DO LOKALNIH SKUPNOSTI

V skladu z Zakonom o računskem sodišču lahko organi lokalnih skupnosti Računskemu sodišču RS predlagajo, da opravi revizijo.

Računsko sodišče vsako leto revidira poslovanje ustreznega števila mestnih in drugih občin ter tako preverja pravilnost, torej zakonitost in namembnost, ter smotrnost, gospodarnost, učinkovitost in uspešnost poslovanja občin.

3

O LOKALNI SAMUPRAVI

3.1 SPLOŠNO

Lokalna skupnost je teritorialna skupnost ljudi, ki svoje skupne interese zadovoljujejo s skupnimi dejavnostmi. Gre za to, da so ljudje na zaokroženem območju medsebojno povezani ter zaradi skupnih interesov zadovoljujejo svoje potrebe.

Iz tega izhaja, da lokalno samoupravo sestavljajo trije bistveni elementi:

1. prebivalke in prebivalci na določenem območju,
2. ozemlje oziroma teritorij,
3. povezanost v skupnost, ki jo predstavljajo skupni interesi, zavest o pripadnosti in naseljenost.

Posebej pomembno je, da imajo prebivalci določenega območja možnost odločati o zadevah, ki so v njihovem skupnem interesu in so pomembne za zadovoljevanje njihovih potreb.

Lokalna samouprava je pravica lokalnih skupnosti, da samostojno urejajo in opravljajo javne zadeve iz svoje pristojnosti, ki se nanašajo na življenje in delo na njihovem območju. Evropska listina lokalne samouprave zato določa tudi pogoje za učinkovito izvajanje teh nalog, zlasti ustrezne finančne vire ter organiziranost lokalnih uprav.

3.2 USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

Temeljna načela lokalne samouprave v Republiki Sloveniji ureja Ustava Republike Slovenije. Ta v 9. členu določa, da je v Sloveniji zagotovljena lokalna samouprava. Ustava vsebuje tudi posebno V. poglavje z naslovom *Samouprava*, v katerem podrobneje ureja lokalno in drugo samoupravo.

V 138. členu določa, da prebivalci Republike Slovenije uresničujejo lokalno samoupravo v občinah in drugih lokalnih skupnostih. V 139. členu pa določa, da je občina samoupravna lokalna skupnost, ki obsega naselje ali več naselij, povezanih s skupnimi potrebami in interesi prebivalcev. Občina se ustanovi z zakonom po predhodno izvedenem referendumu, na katerem se ugotovi volja prebivalcev določenega območja. Območje občine določi zakon.

V pristojnost občine sodijo lokalne zadeve, ki jih občina ureja samostojno in ki zadevajo njene prebivalce. Posebej pomemben je drugi odstavek 140. člena Ustave RS, ki določa:

»*Država lahko z zakonom prenese na občine opravljanje posameznih nalog iz državne pristojnosti, če za to zagotovi tudi potrebna sredstva.*«

Ustava Republike Slovenije ureja tudi mestne občine v 141. členu, financiranje občin v 142. členu, pokrajine v 143. členu ter nadzor državnih organov nad zakonitostjo dela lokalnih skupnosti v 144. členu.

3.3 EVROPSKA LISTINA LOKALNE SAMOUPRAVE

Evropsko listino lokalne samouprave (MELLS) je leta 1985 sprejel Svet Evrope, Republika Slovenija pa jo je ratificirala leta 1996.

Listina opredeljuje lokalno samoupravo kot pravico in sposobnost lokalnih oblasti, da v mejah zakona urejajo in opravljajo bistveni del javnih zadev v okviru svojih pristojnosti in v korist lokalnega prebivalstva.

V skladu z listino lokalno samoupravo uresničujejo predstavniški organi lokalnih skupnosti, ki imajo v okviru zakona pravico do samostojnega odločanja o vseh lokalnih zadevah iz svoje pristojnosti.

3.4 ZAKON O LOKALNI SAMOUPRAVI

Zakon o lokalni samoupravi (ZLS) je bil sprejet konec leta 1993 na podlagi določb Ustave Republike Slovenije. Predstavlja temeljni zakon, ki ureja organizacijo in delovanje lokalne samouprave.

ZLS ureja organizacijo občin, njihove organe, pristojnosti, financiranje, varstvo lokalne samouprave ter druga vprašanja, pomembna za delovanje občin.

V skladu z ZLS občina samostojno ureja in opravlja lokalne zadeve javnega pomena v skladu z ustavo in zakoni ter izvršuje naloge, ki jih nanjo prenese država z zakonom.

Podrobnejša vprašanja glede ustanavljanja in financiranja občin ter volitev županov in občinskih svetnikov urejajo posebni zakoni.

3.4.1 OBČINA, MESTO IN POKRAJINA

3.4.1.1 OBČINA

Občina je osnovna enota lokalne samoupravne skupnosti.

Za občino je značilno:

- da je osnovna oblika lokalne samouprave;
- da je oblikovana v okviru naravno in zgodovinsko nastale lokalne skupnosti, ki jo sestavlja eno ali več naselij, povezanih s skupnimi interesi;
- da ima položaj samoupravne lokalne skupnosti, določen z zakonom.

Za razmejitev pristojnosti med državnimi organi in organi lokalnih skupnosti je posebej pomembna razmejitev nalog, ki jih občine opravljajo samostojno na svojem območju in v korist lokalnega prebivalstva.

Vsaka občina ima svoje ime, grb in žig.

V skladu z ZLS je občina pravna oseba javnega prava, kar pomeni, da lahko pridobiva, upravlja in razpolaga s svojim premoženjem.

Za izvajanje javnih storitev za prebivalce se občine lahko povezujejo. Na podlagi 6. člena ZLS lahko ustanavljajo zveze občin, združujejo sredstva, ustanavljajo skupne organe in organe skupne občinske uprave ter ustanavljajo in upravljajo sklade, javne zavode, javna podjetja in ustanove. Zaradi zastopanja in uveljavljanja skupnih interesov se lahko povezujejo tudi v interesna združenja občin.

3.4.1.2 MESTNE OBČINE

Mestne občine imajo posebno mesto v sistemu lokalne samouprave. Ustanovijo se na območju mesta po postopku in pod pogoji, ki jih določa ZLS.

Ustava Republike Slovenije določa, da lahko mesto pridobi status mestne občine po postopku in pod pogoji, ki jih določa zakon.

Mestna občina opravlja kot svoje tudi z zakonom določene naloge iz državne pristojnosti, ki se nanašajo na razvoj mest.

3.4.1.3 MESTO

Mesto je treba razlikovati od mestne občine.

Mesto je urbano naselje, ki se po velikosti, gospodarski strukturi, gostoti poselitve in zgodovinskem razvoju razlikuje od drugih naselij.

Mesto ima več kot 3.000 prebivalcev. Status mesta se pridobi z odločitvijo Vlade Republike Slovenije.

3.4.1.4 POKRAJINA

Ustava Republike Slovenije pokrajino opredeljuje kot samoupravno lokalno skupnost širšega pomena.

Pokrajina opravlja lokalne zadeve širšega pomena ter z zakonom določene zadeve regionalnega pomena.

3.4.1.5 OŽJI DEL OBČINE

ZLS ureja možnost ustanovitve ožjih delov občine, in sicer krajevnih, vaških ali četrtnih skupnosti.

Ime in območje ožjega dela občine se določita s statutom občine. V pristojnosti občine je, da določi

poimenovanje ožjega dela občine in opredeli njegovo območje.

Pobudo za ustanovitev ožjih delov občine ali za spremembo njihovih območij lahko da zbor krajanov ali s statutom določeno število prebivalcev. Občinski svet mora pobudo obvezno obravnavati. Enako velja za pobudo za spremembo njihovih območij.

Občinski svet mora pred ustanovitvijo ožjih delov občine ali pred spremembo njihovih območij na zborih krajanov ali z referendumom ugotoviti interes prebivalcev posameznih območij občine, na katerih naj bi bili ustanovljeni ožji deli občine. Ugotavljanje interesa se nanaša na ime in območje ožjega dela občine.

Svet ožjega dela občine izvolijo volilni upravičenci s stalnim prebivališčem na območju ožjega dela občine, občinski svet pa določi število njegovih članov. Svet ožjega dela občine ima predsednika, ki ga člani izvolijo izmed sebe.

Statut občine lahko določi, da ožji deli občine nimajo svojega organa. V tem primeru lahko občinski svet ustanovi krajevne, vaške ali četrtne odbore. Člani krajevnih, vaških in četrtnih odborov se ne volijo na splošnih volitvah hkrati z volitvami organov občine, temveč jih imenuje občinski svet.

Ožji del občine, ki ima svet, opravlja naloge, ki se pretežno nanašajo na njegove prebivalce in so mu v izvajanje prenesene s statutom občine. S prenosom nalog občina izvede dekoncentracijo posameznih svojih funkcij ter omogoči prebivalcem ožjih delov občine aktivnejše sodelovanje pri urejanju zadev, ki se nanašajo na njihovo neposredno okolje.

Občina z odlokom podrobneje določi naloge in način njihovega izvajanja, ki se prenesejo na svet ožjega dela občine.

V pristojnosti občine je tudi odločanje o pravnem statusu ožjih delov občine. Statut občine lahko določi, da je ožji del občine pravna oseba javnega prava.

Statut občine lahko določi tudi, da so posamezne odločitve sveta ožjega dela občine veljavne le, če zanje poda soglasje občinski svet.

Pravni posli, ki jih ožji del občine sklene brez predhodnega soglasja župana, so nični. Predpis občine, potreben za izvrševanje občinskega proračuna, pa lahko določi, kateri pravni posli in do katere vrednosti so veljavni tudi brez predhodnega soglasja župana.

3.4.2 PRISTOJNOSTI OBČIN

Pojem pristojnosti občin pomeni naloge, ki jih občina opravlja na svojem območju z namenom zadovoljevanja potreb svojih občank in občanov.

Pri tem gre za:

- lokalne zadeve javnega pomena, ki se lahko razlikujejo od občine do občine;
- lokalne zadeve javnega pomena, ki jih občinam nalaga področna zakonodaja;
- prenesene naloge iz državne pristojnosti.

Pristojnosti občin so lahko izvirne ali prenesene.

Ustava Republike Slovenije in ZLS določata, da občina opravlja naloge iz svoje izvirne pristojnosti, ki so z zakonom tudi taksativno določene. Gre za lokalne zadeve javnega pomena, določene z zakonom ali s splošnim aktom občine.

Mestne občine poleg nalog iz svoje izvirne pristojnosti opravljajo tudi z zakonom določene naloge iz državne pristojnosti, ki se nanašajo na razvoj mest.

3.4.2.1 IZVIRNE IN PRENESENE PRISTOJNOSTI OBČIN

Z ZLS so za zadovoljevanje potreb prebivalk in prebivalcev določene naslednje izvirne pristojnosti občine:

- upravlja občinsko premoženje;
- omogoča pogoje za gospodarski razvoj občine in opravlja naloge s področja gostinstva, turizma in kmetijstva;
- načrtuje prostorski razvoj;
- opravlja naloge na področju posegov v prostor in graditve objektov;
- zagotavlja javno službo gospodarjenja s stavbnimi zemljišči;
- ustvarja pogoje za gradnjo stanovanj;
- skrbi za povečanje najemnega socialnega sklada stanovanj;
- ureja, upravlja in skrbi za lokalne javne službe v okviru svojih pristojnosti;
- pospešuje službe socialnega skrbstva, predšolsko varstvo, osnovno varstvo otroka in družine ter skrb za socialno ogrožene, invalide in ostarele;
- skrbi za varstvo zraka, tal in vodnih virov, varstvo pred hrupom ter zbiranje in odlaganje odpadkov in opravlja druge dejavnosti varstva okolja;
- ureja in vzdržuje vodovodne in komunalne energetske objekte;
- ustvarja pogoje za izobraževanje odraslih, ki je pomembno za razvoj občine in kakovost življenja njenih prebivalcev;
- pospešuje vzgojno-izobraževalno, informacijsko-dokumentacijsko, društveno in drugo dejavnost na svojem območju;
- pospešuje razvoj športa in rekreacije;
- pospešuje kulturno-umetniško ustvarjalnost;
- omogoča dostopnost do kulturnih programov, zagotavlja splošnoizobraževalno knjižnično dejavnost ter v skladu z zakonom skrbi za kulturno dediščino na svojem območju;
- gradi, vzdržuje in ureja lokalne javne ceste, javne poti, rekreacijske in druge javne površine v skladu z zakonom;
- ureja promet v občini ter opravlja naloge občinskega redarstva;
- opravlja nadzorstvo nad krajevnimi prireditvami;
- organizira komunalno-redarstveno službo in skrbi za red v občini;
- ureja druge lokalne zadeve javnega pomena.

Prenesene pristojnosti so naloge iz državne pristojnosti, ki jih država z zakonom prenese na občino, če se lahko racionalneje in učinkoviteje opravljajo na lokalni ravni. Pri tem mora država občini zagotoviti tudi potrebna sredstva za njihovo izvajanje.

Z zakonom se lahko določi, da se posamezne naloge prenesejo na vse občine, mestne občine, občine na določenem območju ali posamezno občino.

Pri opravljanju prenesenih nalog občina deluje v okviru državne pristojnosti, naloge pa opravlja prek svojih organov in občinske uprave.

Pri razmejevanju pristojnosti med državo in občinami ima pomembno vlogo tudi institucionalni dialog med državo in reprezentativnimi združenji občin.

SODELOVANJE Z DRŽAVO

SOS ima prek Delovne skupine za lokalno samoupravo neposreden in stalen dialog z ministrom za javno upravo ter drugimi pristojnimi resorji. V njej odpira vprašanja, ki jih občine same težje uveljavijo na državni ravni, ter zagotavlja, da so občine vključene v pripravo predpisov in odločitev, ki vplivajo na njihovo delovanje in financiranje.

V okviru dela skupine so bili doseženi pomembni premiki na področju financiranja občin: 73 milijonov evrov dodatnih sredstev občinam iz dogovora o povprečnini, 71 milijonov evrov razbremenitev občinskih proračunov, 6 milijonov evrov za občine z romsko skupnostjo ter povečanje deleža nepovratnih sredstev za občinske investicije na 8 odstotkov. Dosežen je bil tudi dogovor, da občine z nadpovprečnimi stroški javnih zavodov prejmejo dodatna sredstva in da ta ne pomenijo zgolj prerazporeditve obstoječega denarja med občinami.

SOS je v obdobju 2022–2025 na dnevni red med drugim uvrstila financiranje občin, plače lokalnih funkcionarjev, zmanjševanje stroškov občin, sanacijo po poplavah, črpanje evropskih sredstev, financiranje gasilstva, razvoj regij, dostop do podatkov Centralnega registra prebivalcev in geodetskih evidenc, delovanje upravnih enot, fleksibilni normativ v vrtcih ter dostopnost zdravstvenih storitev. Na pobudo SOS so bile ustanovljene operativne podskupine, izvedena dodatna medresorska usklajevanja in sprejeti sklepi za nadaljnjo pripravo sistemskih rešitev.

3.4.2.2 ODLOČANJE V UPRAVNIH ZADEVAH IZ PRISTOJNOSTI OBČINE

Pri izvrševanju nalog iz pristojnosti občine nastajajo upravnopravna razmerja in upravni postopki, v katerih se odloča o pravicah, obveznostih in pravnih koristih posameznikov ter pravnih oseb. Pri odločanju v upravnih zadevah občinski organi uporabljajo določbe Zakona o splošnem upravnem postopku (ZUP).

V skladu z ZUP sta za odločanje v upravnih zadevah v občini pristojna občinska uprava in župan. Ob upoštevanju določb ZLS lahko v posameznih upravnih zadevah odločajo tudi občinski svet, organi skupne občinske uprave ter nosilci javnih pooblastil, če jim je občina z odlokom podelila javno pooblastilo za odločanje v upravnih zadevah iz svoje izvirne pristojnosti.

Občinska uprava praviloma odloča v upravnih zadevah na prvi stopnji, župan pa odloča o pritožbah zoper njene odločbe, če zakon ne določa drugače.

Posamezna dejanja v upravnem postopku in odločanje v upravnih zadevah lahko opravlja le uradna oseba, ki je za to pooblaščena v skladu z ZUP.

V skladu z Uredbo o posredovanju in ponovni uporabi informacij javnega značaja občina v katalogu informacij javnega značaja objavlja podatke o svojih storitvah, med drugim pogoje za njihovo uveljavljanje, način vložitve vlog, pristojnosti organov, potrebne priloge, stroške storitev ter pravne podlage za njihovo izvajanje.

3.4.3 SPLOŠNI IN POSAMIČNI AKTI OBČINE

3.4.3.1 STATUT

Statut občine je najvišji splošni pravni akt občine, ki velja na njenem območju in odraža posebnosti posamezne občine.

Vsaka občina ima svoj statut. Ta določa:

- temeljna načela za organizacijo in delovanje občine;
- organizacijo in pristojnosti občinskih organov, razen občinske uprave;
- načine sodelovanja občanov pri sprejemanju odločitev v občini;
- druga vprašanja skupnega pomena v občini, določena z zakonom.

Vsi občinski predpisi morajo biti skladni s statutom, statut pa mora biti skladen z Ustavo Republike Slovenije in zakoni.

Statut sprejme občinski svet z dvotretjinsko večino glasov vseh članov občinskega sveta.

Statut in drugi predpisi občine morajo biti objavljeni v uradnem glasilu. Veljati začnejo petnajsti dan po objavi, če ni v njih določeno drugače.

3.4.3.2 POSLOVNIK

Občinski svet ureja svoje delo s poslovnikom, ki ga sprejme z dvotretjinsko večino glasov navzočih članov.

Poslovnik občinskega sveta določa predvsem:

- organizacijo in način dela občinskega sveta;
- organizacijo in način dela odborov in komisij;
- postopek sprejemanja odlokov in drugih aktov iz pristojnosti občinskega sveta;
- konstituiranje občinskega sveta po volitvah;
- naloge Komisije za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja;
- pravice in dolžnosti občinskih svetnikov;
- sodelovanje svetnikov na sejah občinskega sveta ter v delovnih telesih;
- oblikovanje svetniških skupin oziroma klubov svetnikov;
- potek sej občinskega sveta;
- vrste sej občinskega sveta, kot so redne, izredne in dopisne seje;
- sklic sej občinskega sveta;
- določanje in sprejem dnevnega reda;
- vodenje sej in vzdrževanje reda na sejah;
- odločanje in ugotavljanje izida glasovanja;
- volitve in imenovanja, ki jih opravlja občinski svet;
- javnost dela občinskega sveta;
- razmerje občinskega sveta do občinske uprave;
- razmerje med občinskim svetom in nadzornim odborom občine;
- delo občinskega sveta v izrednih razmerah.

Občina ureja zadeve iz svoje pristojnosti z odloki, odredbami, pravilniki in navodili.

Zadeve iz prenesene državne pristojnosti ureja z odloki in drugimi predpisi, kadar tako določa zakon.

3.5 ORGANIZACIJA LOKALNE SAMOUPRAVE

3.5.1 ORGANI OBČINE

Ustanovitev občine ter izvolitev oziroma oblikovanje njenih organov sta temelj za delovanje lokalne skupnosti.

Novoustanovljena občina mora po konstituiranju občinskega sveta sprejeti statut in druge splošne akte, potrebne za svoje delovanje.

ZLS pozna tri organe občine:

- občinski svet,
- župana,
- nadzorni odbor.

3.5.1.1 OBČINSKI SVET

Najvišji organ odločanja v občini je občinski svet, ki odloča o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine.

V okviru svojih pristojnosti občinski svet:

- sprejema statut občine;
- sprejema odloke in druge občinske akte;
- sprejema občinski proračun in zaključni račun občine;
- imenuje in razrešuje člane nadzornega odbora ter člane komisij in odborov občinskega sveta;
- nadzoruje delo župana, podžupana in občinske uprave glede izvrševanja odločitev občinskega sveta;
- odloča o pridobitvi in odtujitvi občinskega premoženja;
- imenuje in razrešuje člane sveta za varstvo uporabnikov javnih dobrin;
- odloča o drugih zadevah, ki jih določata zakon in statut občine;
- odloča tudi o zadevah iz državne pristojnosti, ki so bile z zakonom prenesene na občino.

V okviru občinskega sveta deluje Komisija za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja. Člani komisije so imenovani izmed članov občinskega sveta.

Komisija za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja se oblikuje po izvedenih lokalnih volitvah, in sicer na prvi seji novoizvoljenega občinskega sveta, ki jo skliče dotedanji župan. Komisija na seji pripravi poročilo o pregledu potrdil o izvolitvi ter o vsebini in upravičenosti morebitnih pritožb kandidatov oziroma list kandidatov. Na podlagi poročila komisije občinski svet odloči o potrditvi mandatov članov občinskega sveta.

Člani občinskega sveta se volijo za štiri leta. Njihova mandatna doba se začne s potekom mandatne dobe prejšnjih članov sveta, traja pa do prve seje novoizvoljenega sveta.

ZLS določa tudi možnost predčasne razpustitve občinskega sveta, in sicer:

- če občinski svet ne izvršuje odločb Ustavnega sodišča RS, ki mu nalagajo z ustavo in zakoni skladno ravnanje;
- če v letu, za katero ni bil sprejet proračun, tudi za prihodnje leto ne sprejme v skladu z zakonom predloženega in pripravljenega proračuna, ki bi lahko začel veljati ob začetku leta;
- če se v posameznem koledarskem letu po najmanj trikratnem sklicu ne sestane na sklepčni seji.

3.5.1.2 ŽUPANJA ALI ŽUPAN

Županja ali župan je izvoljen neposredno. Zastopa in predstavlja občino ter predstavlja občinski svet, ga sklicuje in vodi njegove seje, nima pa pravice do glasovanja. Mandatna doba župana traja štiri leta.

Županja oziroma župan ima predlagalno pravico, na podlagi katere občinskemu svetu predlaga sprejem proračuna občine, zaključnega računa, odlokov in drugih aktov, ki jih sprejema občinski svet. Skrbi tudi za izvajanje odločitev občinskega sveta.

Skrbi za objavo statuta, odlokov in drugih splošnih aktov občine.

Županja ali župan ima pravico zadržati objavo

splošnega akta občine, za katerega meni, da ni zakonit oziroma da je neustaven. Enako velja za objavo odločitve, ki jo sprejme občinski svet. Občinskemu svetu predlaga, naj o zadevi ponovno odloča na prvi naslednji seji, pri čemer mora navesti razloge za zadržanje.

ZLS določa, da ima občina najmanj enega podžupana, ki ga izmed članov občinskega sveta imenuje župan. Funkcija podžupana je predvsem pomoč županu pri opravljanju nalog iz njegove pristojnosti.

ZLS posebej določa tudi, da so županje in župani, podžupanje in podžupani ter članice in člani občinskega sveta funkcionarji. To pomeni, da zanje veljajo predpisi, ki urejajo položaj funkcionarjev, in imajo poseben status.

3.5.1.3 NADZORNI ODBOR

ZLS opredeljuje nadzorni odbor kot najvišji organ nadzora javne porabe v občini, ki preverja namenskost in smotrnost porabe občinskih sredstev ter finančno poslovanje uporabnikov občinskega proračuna.

Nadzor porabe se nanaša na zakonitost in pravilnost porabe sredstev. Nadzorni odbor opravlja tudi nadzor nad razpolaganjem s premoženjem občine.

Če nadzorni odbor ugotovi hujšo kršitev predpisov ali nepravilnosti pri poslovanju občine, mora o teh kršitvah v 15 dneh obvestiti pristojno ministrstvo in Računsko sodišče Republike Slovenije.

Člane nadzornega odbora imenuje občinski svet. Svojo funkcijo opravljajo nepoklicno.

Člani nadzornega odbora ne morejo biti:

- člani občinskega sveta;
- župan ali podžupan;
- člani svetov ožjih delov občine;
- tajnik občine;
- javni uslužbenci občinske uprave;
- člani poslovodstev organizacij, ki so uporabniki občinskih proračunskih sredstev.

Nadzorni odbor o svojih ugotovitvah, ocenah in mnenjih izdela poročilo s priporočili in predlogi. Poročilo so dolžni obravnavati občinski svet, župan in organi uporabnikov občinskih proračunskih sredstev.

3.5.1.4 OBČINSKA UPRAVA

Za izvajanje strokovnih, upravnih, razvojnih in drugih nalog je v občini pristojna občinska uprava.

Organiziranost občinske uprave je odvisna od pristojnosti občine in od tega, ali gre za mestno občino. V manjših občinah ni mogoče organizirati uprave tako, da bi bilo za eno ali več področij organiziranih več oddelkov, zato so takšne uprave enovite.

Organizacija in naloge občinske uprave so določene z odlokom o organizaciji občinske uprave, ki ga sprejme občinski svet.

Občinsko upravo vodi direktor občinske uprave oziroma tajnik občine, če tako določa akt o organizaciji občinske uprave. Direktor občinske uprave je uradnik po zakonu, ki ureja položaj javnih uslužbencev.

To pomeni, da sodi v sistem javnih uslužbencev in da se njegov status ureja v skladu z določbami Zakona o javnih uslužbencih, Zakona o skupnih temeljih sistema plač v javnem sektorju in Uredbe o plačah javnih uslužbencev plačne skupine B.

V občinski upravi so delovna mesta določena z aktom o sistemizaciji delovnih mest, ki ga skladno z zakonom določi župan oziroma župan na predlog direktorja občinske uprave.

Število sistemiziranih delovnih mest mora biti usklajeno s kadrovskim načrtom, ki je priloga proračuna občine. Možna odstopanja podrobneje določa Zakon o javnih uslužbencih.

3.5.1.5. ORGAN SKUPNE OBČINSKE UPRAVE

Občine se lahko odločijo, da ustanovijo enega ali več organov skupne občinske uprave. Takšna oblika organizacije omogoča učinkovitejše izvajanje posameznih nalog, zlasti v manjših občinah.

Organ skupne občinske uprave vodi uradnik oziroma uradnica na položaju.

Z odlokom o ustanovitvi organa skupne občinske uprave se določijo ime in sedež organa, razmerja do občin soustanoviteljic ter druge zadeve, pomembne za njegovo delovanje.

Organ skupne občinske uprave je neposredni uporabnik proračuna tiste občine, v kateri ima sedež.

Za skupno opravljanje nalog skupne občinske uprave zagotavljajo občine sredstva v razmerju med številom prebivalcev posamezne občine in številom prebivalcev vseh občin, za katere se opravljajo naloge.

3.6 JAVNI USLUŽBENCI V OBČINSKIH UPRAVAH

Zaposleni v občinskih upravah so v skladu z Zakonom o javnih uslužbencih (ZJU-1) javni uslužbenci. To so osebe, ki sklenejo delovno razmerje v javnem sektorju.

Javni sektor sestavljajo državni organi in uprave lokalnih skupnosti, javne agencije, javni skladi, javni zavodi, javni gospodarski zavodi ter druge osebe javnega prava, ki so uporabniki državnega proračuna ali proračuna lokalne skupnosti.

Funkcionarji niso javni uslužbenci.

Delodajalec v upravi lokalne skupnosti je lokalna skupnost. Pravice in dolžnosti delodajalca izvršuje predstojnik, to je županja oziroma župan.

Delovno razmerje javnega uslužbenca se sklene s pogodbo o zaposlitvi, s katero se določijo njegove pravice in obveznosti.

Nadzor nad izvajanjem zakona opravlja inšpekcija za sistem javnih uslužbencev.

O pritožbah javnih uslužbencev zoper odločitve o njihovih pravicah in obveznostih iz delovnega razmerja odloča Komisija za pritožbe iz delovnega razmerja, ustanovljena pri Vladi Republike Slovenije.

V komisijo za pritožbe iz delovnega razmerja pri Vladi RS je imenovan tudi predstavnik SOS.

PLAČE OBČINSKIH FUNKCIONARJEV IN POLOŽAJ DIREKTORJEV OBČINSKIH UPRAV

Pri prenovi plačnega sistema so bili predlogi SOS za ustreznejšo uvrstitev županj in županov v prvih petih od sedmih plačnih skupin v precejšnji meri upoštevani.

SOS je dosegla izboljšanje predlagane ureditve plačila in povračil stroškov nepoklicnim občinskim funkcionarjem ter leta 2024 vložila zahtevo za oceno ustavnosti ureditve plač županj in županov.

Ustrezno vrednotenje županj in županov VI. in VII. skupine, ki zajemata 108 občin z do 5.000 prebivalci, ostaja odprto. Njihove zakonske pristojnosti in odgovornosti so primerljive s pristojnostmi županov večjih občin, pri čemer imajo praviloma manjše strokovno in administrativno zaledje.

LEX LOCALIS

PRAVNI INFORMACIJSKI SISTEM SLOVENSKIH OBČIN

Katalog pristojnosti slovenskih občin z 1.179 vzorci splošnih in posamičnih aktov ter aktov poslovanja občine.

Strokovna priprava in vodenje katalogov informacij javnega značaja občin, javnih zavodov in javnih podjetij.

Objava aktov občine v Uradnem glasilu slovenskih občin.

Pravno in ekonomsko svetovanje s področja lokalne samouprave, javnih služb in javno-zasebnega partnerstva.

Inštitut za lokalno samoupravo, javne službe in javno-zasebno partnerstvo Maribor

Medvedova ulica 12, 2000 Maribor
info@lex-localis.info | www.lex-localis.info
031 687 788

SKUPAJ USTVARJAMO MOČNEJŠE OBČINE

www.lex-localis.info | www.citystory.guide | www.inhumanum.film

Občina: Piran, Naziv projekta: Maritimna ureditev Doma vodnih športov, Financiranje: Občina Piran in MGDŠ, Vir fotografije: arhiv Občine Piran

Občina: Videm pri Ptuju, Naziv projekta: Špotni park Videm pri Ptuju, Financiranje: Občina in MGTŠ, Vir fotografije: arhiv Občine Videm pri Ptuju

Občina: Trbovlje, Naziv projekta: Mestna dnevna soba - pionirski primer trajnostne in skupnostne prenove javnega prostora, Financiranje: Občina Trbovlje, Vir fotografije: Petra Marinko

Občina: Sveti Jurij ob Ščavnici , Naziv projekta: Kulturno in upravno središče Sveti Jurij ob Ščavnici, Financiranje: Občina Sveti Jurij ob Ščavnici, Ministrstvo za kulturo ter sredstva Službe vlade za lokalno politiko in regionalni razvoj iz naslova Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov, Vir fotografije: arhiv Občine Sveti Jurij ob Ščavnici

Občina: Velike Lašče, Naziv projekta: Dnevno varstveni center za starejše Karlovica, Financiranje: Občina Velike Lašče in EU sredstva, Vir fotografije: Boštjan Podlogar

Občina: Divača, Naziv projekta: Dozidava in prenova Osnovne šole dr. Bogomirja Magajne Divača, Financiranje: Občine Divača, Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, sofinanciranje Eko sklada (sNES+) in NOO, Vir fotografije: Alen Franetič

4

VOLITVE IN DELO V OBČINI

4.1 VOLITVE V OBČINSKI SVET

Članice in člane občinskega sveta se voli na splošnih in neposrednih volitvah s tajnim glasovanjem. Volijo se za obdobje štirih let. Njihov mandat se začne s potekom mandata prejšnjih članov in traja do prve seje novoizvoljenega občinskega sveta.

Pravico voliti in biti voljen za člana občinskega sveta imajo osebe pod pogoji, določenimi z Zakonom o lokalnih volitvah.

Člani občinskega sveta se volijo po večinskem ali proporcionalnem volilnem sistemu. Večinski volilni sistem se uporablja v občinah, katerih občinski svet šteje manj kot 12 članov, proporcionalni volilni sistem pa v občinah, katerih občinski svet šteje 12 ali več članov.

4.1.1 RAZPIS IN IZVEDBA VOLITEV

Redne volitve v občinske svete se opravijo tretjo nedeljo v novembru. Razpiše jih predsednik Državnega zbora Republike Slovenije. Od dneva razpisa volitev do dneva glasovanja ne sme preteči manj kot 60 dni in ne več kot 90 dni.

Volitve v občinske svete vodijo in izvajajo občinska volilna komisija in volilni odbori. Občinsko volilno komisijo sestavljajo predsednik, trije člani in njihovi namestniki. Volilni odbor se imenuje za vsako volišče; njegova naloga je voditi glasovanje na volišču in ugotoviti izid glasovanja.

Predsednik in člani volilnega odbora ter njihovi namestniki se imenujejo izmed občanov, ki imajo stalno prebivališče v občini.

Zakon o lokalnih volitvah določa primere, ko posameznik ne more biti imenovan za predsednika ali člana volilnega odbora oziroma za njegovega namestnika. Pri delu občinske volilne komisije so lahko navzoči predstavniki kandidatov in list kandidatov, pri delu volilnih odborov pa tudi zaupniki kandidatov oziroma list kandidatov. Predstavniki in zaupniki lahko predsednika volilnega organa opozorijo na morebitne nepravilnosti pri njegovem delu.

4.1.2 VOLITVE ŽUPANJ/ŽUPANOV

Županjo oziroma župana volijo volivci na neposrednih in tajnih volitvah.

Za župana je izvoljen kandidat, ki prejme večino veljavnih glasov. Če nobeden izmed kandidatov ne prejme večine veljavnih glasov, se opravi drugi krog volitev med kandidatoma, ki sta v prvem krogu prejela največ glasov, v skladu z določbami Zakona o lokalnih volitvah.

4.2 DELO OBČINSKEGA SVETA

4.2.1 SESTAVA OBČINSKEGA SVETA

Občinski svet šteje od 7 do 45 članov/članic. Na narodnostno mešanih območjih, določenih z zakonom, kjer živita italijanska oziroma madžarska narodna skupnost, imata skupnosti v občinskem svetu najmanj po enega predstavnika. Število predstavnikov skupnosti v občinskem svetu določa statut občine.

Uresničevanje pravic in financiranje narodnih skupnosti določijo občine v svojih aktih. Na območjih, kjer živi avtohtono naseljena romska skupnost, imajo Romi v občinskem svetu najmanj po enega predstavnika. Občine, v katerih imajo Romi svojega predstavnika v občinskem svetu, določa ZLS.

4.2.2 PRAVICE IN DOLŽNOSTI ČLANIC IN ČLANOV OBČINSKEGA SVETA

Občinski svet je najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine.

Poglavitne pristojnosti sveta so določene v zakonu, pravice in dolžnosti članov sveta pa so določene z zakonom, statutom občine in poslovnikom občinskega sveta.

Poglavitne pravice in dolžnosti člana sveta so:

- predlagati svetu v sprejem odloke in druge akte, razen proračuna, zaključnega računa in drugih aktov, za katere je v zakonu ali statutu določeno, da jih sprejme občinski svet na predlog župana;
- predlagati svetu obravnavo drugih vprašanj iz njegove pristojnosti;
- glasovati o predlogih splošnih aktov občine, drugih aktov in odločitev sveta ter predlagati dopolnila oziroma amandmaje teh predlogov;
- sodelovati pri oblikovanju programa dela sveta in dnevnih redov njegovih sej;
- predlagati kandidate za člane občinskih organov, delovnih teles ter organov javnih zavodov in skladov, katerih ustanoviteljica ali soustanoviteljica je občina oziroma v katerih ima občina v skladu z zakonom svoje predstavnike.

Dolžnost člana sveta je udeleževati se sej sveta in delovnih teles, katerih član je. Član sveta je občinski funkcionar, ki opravlja svojo funkcijo nepoklicno.

Pri tem mu pripada sejnina za udeležbo na seji občinskega sveta ali seji delovnega telesa občinskega sveta. Letni znesek sejnin, vključno s sejninami za seje delovnih teles občinskega sveta, ki se izplača posameznemu članu občinskega sveta, ne sme presegati 7,5 % plače župana. Pri tem se ne upošteva dodatka za delovno dobo.

IZENAČITEV PRAVIC FUNKCIONARJEV

SOS je v okviru usklajevanja in sprejemanja Zakona o funkcionarjih in novele Zakona o lokalni samoupravi dosegla, da so pravice (npr. do nadomestila plače in do povračila stroškov v zvezi z opravljanjem funkcije) funkcionarjev na lokalni ravni v največji meri izenačene s pravicami funkcionarjev na državni ravni, ter da funkcionarjem, ki v samoupravni lokalni skupnosti funkcijo opravljajo nepoklicno, pripada tudi povračilo stroškov prevoza na sejo mestnega oziroma občinskega sveta in nazaj, v enaki višini in pod enakimi pogoji, kot to velja za funkcionarje, ki poklicno opravljajo funkcijo, za povračilo stroškov prevoza na delo in z dela.

Člani občinskega sveta lahko ustanovijo svetniške skupine ali svetniške klube kot obliko organiziranja dela skupine svetnikov v občinskem svetu. Svetniške skupine nimajo položaja delovnih teles, zato tudi nimajo nobenih pravic in dolžnosti, kot jih imajo člani občinskega sveta. Svetniški klubi ravno tako ne nadomeščajo organiziranosti političnih strank na lokalnem nivoju.

Če se občinski svet odloči, da bodo svetniki zaradi lažjega dela svoje delo organizirali v svojih skupinah, morajo to urediti v dveh aktih občinskega sveta: najprej v poslovniku, na podlagi tega pa še v pravilniku. V poslovniku je potrebno določiti načela organiziranosti, način vključevanja svetnikov v klube in njihovega prehajanja iz enega kluba v drugega, pojem samostojnega svetnika, pravice in dolžnosti svetnikov znotraj skupin ter napovedati akt, s katerim bo ta materija podrobneje urejena. Akt občinskega sveta oziroma pravilnik pa naj vsebuje opredelitev pogojev in sredstev, potrebnih za njihovo delo.

4.2.3 SEJE OBČINSKEGA SVETA

Občinski svet se sestaja na rednih, izrednih, dopisnih in slavnostnih sejah. Način sklicevanja in poteka sej podrobneje določa poslovnik občinskega sveta, ZLS pa določa, da se mora občinski svet sestati najmanj štirikrat letno.

Redne seje se sklicujejo v skladu z letnim programom dela. Poleg sklica seje po programu dela mora župan sklicati sejo tudi, če jo zahteva najmanj četrtina članov občinskega sveta. Seja, ki jo zahtevajo člani občinskega sveta, je lahko redna ali izredna, odvisno od tega, ali je možno sklicati sejo v roku, kot je določen v tretjem odstavku 35. člena ZLS.

Izredna seja se skliče za obravnavanje in odločanje o nujnih zadevah, kadar zaradi njihove nujnosti ni mogoče sklicati redne seje. Vse ostale poslovniške določbe, predvsem glede gradiv, je potrebno upoštevati tudi pri sklicu izredne seje.

Če nastanejo posebne razmere, se lahko izredna seja sveta skliče tudi v skrajnem roku, ki je potreben, da so s sklicem seznanjeni vsi člani sveta in se seje lahko udeležijo. V tem primeru se lahko dnevni red seje predlaga na seji; na seji se lahko predloži tudi gradivo za sejo. Takšen način sklica predstavlja izjemo in se uporablja predvsem v primerih naravnih nesreč ali drugih izrednih okoliščin.

Dopisno sejo je možno sklicati le, če je opredeljena s poslovnikom ter je v njem natančno določen postopek izvedbe seje. Slavnostno sejo skliče župan v primerih, ko se praznuje občinski praznik ter podeljujejo posebna priznanja in nagrade. Slavnostna seja je protokolarna seja.

Sklic seje vsebuje vabilo s predlogom dnevnega reda in gradivom. Vabilo za sejo sveta s predlogom dnevnega reda se pošlje članom sveta v roku, kot ga določa poslovnik. Na seje sveta se vabijo tudi poročevalci k posameznim točkam dnevnega reda, ki jih določi župan, to so tisti uslužbenci, ki so sodelovali pri pripravi gradiv, ter strokovnjaki in druge osebe, katerih navzočnost je glede na dnevni red potrebna.

Sejo občinskega sveta praviloma vodi župan, v primeru njegove odsotnosti podžupan, če pa sta oba zadržana, pa član občinskega sveta, ki ga za to pooblasti župan, ali pa najstarejši član sveta.

Občinski svet sprejema svoje odločitve z večino

opredeljenih glasov navzočih članov. Svet lahko veljavno sklepa, če je na seji navzoča večina članov sveta. Strokovna in administrativna opravila za občinski svet izvaja občinska uprava.

4.2.4 PREDPISI OBČINSKEGA SVETA

Občinski svet sprejema:

- statut občine;
- poslovnik o svojem delu;
- odloke, med katere sodita tudi odlok o proračunu in odlok o zaključnem računu proračuna;
- pravilnike;
- druge splošne in posamične akte, določene z zakonom ali statutom občine, na primer strategije in resolucije.

Predlog predpisa, pripravljen za prvo ali drugo obravnavo na seji sveta, mora biti pripravljen v skladu s poslovnikom. Vsebovati mora vse potrebne sestavine glede na vrsto akta in fazo, v kateri bo pravni akt obravnavan.

To pomeni, da mora pripravljavec gradiva imeti drugačen pristop, če pripravlja predlog akta za prvo obravnavo ali pa že za drugo obravnavo. Predpis za prvo obravnavo mora temeljiti na oceni stanja in razlogih za sprejem predpisa ter vsebovati poglavitne rešitve, obvezno finančne posledice in podobno.

Predlog predpisa za drugo obravnavo mora vsebovati tudi obrazložitev pripomb iz prve obravnave, navedbo upoštevanih rešitev ter obrazložitev zavrnjenih pripomb. Če so se med obravnavama spremenile pravne ali druge okoliščine, jih je treba pri pripravi predloga ustrezno upoštevati.

4.2.5 PRVA SEJA PO IZVEDBI LOKALNIH VOLITEV

Prvo sejo občinskega sveta v novoustanovljenih občinah skliče predsednik občinske volilne komisije 20 dni po izvolitvi občinskega sveta. V drugih občinah prvo sejo novoizvoljenega občinskega sveta skliče dotedanji župan v roku, določenem s statutom oziroma poslovnikom občine.

Na prvi seji občinski svetniki najprej izvolijo članice/člane v Komisijo za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja.

Na predlog Komisije za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja ter na podlagi poročila o izidu lokalnih volitev in poročila o vloženih pritožbah kandidatov za občinske svetnike občinski svet odloči o potrditvi mandatov članov občinskega sveta ter se seznani z izidom volitev župana.

Občinski svet odloča o nespornih mandatih skupaj, o vsakem spornem mandatu pa posebej. Število članov Komisije za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja določa poslovnik občinskega sveta.

4.3 KULTURA DIALOGA - TUDI Z BESEDAMI GRADIMO SKUPNOST

V delovnem okolju javne uprave tako zaposleni kot svetnice ter svetniki sodelujete in posledično komunicirate ter delate z različnimi deležniki. Ta (komunikacijska) potovanja od sporočevalca do naslovnika so lahko pisno in ustno mojstrsko izpeljana, če ste nenehno »na preži«, brusite svoje znanje in komunikacijske veščine ter se zavedate pomembnosti vsega tega.

Kakovost poslovnega sodelovanja in učinkovitosti je namreč odvisna tudi od poznavanja in upoštevanja kulture dialoga. To sestavlja pet ključnih komunikacijskih načel.

SPOŠTLJIVOST

Kakovostna komunikacija se začne pri spoštovanju. Spoštovati sogovornika pomeni priznati njegovo pravico do drugačnega mnenja, tudi kadar se z njim ne strinjamo. To pomeni, da znamo in zmoremo svoje stališče izraziti odločno, vendar brez žaljenja, poniževanja, osebnega napadanja ali osebnostnega razvrednotenja drugega. Ni pomembno le, kaj povemo ali zapišemo, ampak tudi način, kako to storimo. Zato je izjemno pomembna lastnost samonadzor, kar pomeni, da tudi ob nestrinjanju s sogovornikom ohranimo mirnost, dostojanstvo in spoštljivost.

Namig: Če ste nekomu namenili neprijazno e-sporočilo, ga pustite nekaj časa med osnutki. Zanimivo – čez uro, dve ali naslednji dan, ko ga boste znova prebrali, a s te časovne distance, se bo vaš srd polegel. Zato besedilo predrugačite in ga pošljite v taki obliki, kot bi ga tudi sami radi prejeli. Torej prijazno in spoštljivo.

POSLUŠANJE

Poslušanje je sestavni del dialoga. Pri t. i. aktivnem poslušanju izločimo moteče dejavnike in se osredinimo na sogovornika. To pri neposrednem ustnem komuniciranju pomeni, da je telefon utišan, ne delamo zraven česa drugega, vzdržujemo očesni stik, sodelujemo z nebesedno govorico.

Namen poslušanja naj bo razumeti sogovornika in ga tudi slišati, ne da naše misli ob njegovem govorjenju že oblikujejo odgovor. To pomeni, da poskušamo razumeti njegovo stališče, argumente in razloge zanj.

PROFESIONALNOST

Profesionalnost se zazna širše; se sliši in vidi. Kaže se v načinu, kako nagovorimo sogovornika, katere besede izberemo in kako se vedemo. V uradnem okolju sogovornika vikamo (in to ne polovično!), ga v pisni in ustni obliki spoštljivo nagovarjamo ter tudi v nadaljevanju uporabljamo vljudnostne izraze, kot so *prosim, hvala, oprostite, dovolite, razumem vaše stališče*.

Pomembni sestavini profesionalnosti sta tudi glasnost in intonacija. Tudi povsem korektne besede lahko zvenijo napadalno, če jih izrečemo s povišanim glasom, posmehljivim tonom ali neprimerno intonacijo. Z umirjenim glasom izražamo spoštovanje do sogovornika in hkrati vplivamo na vrednost sporočila. Odlika kulturnega dialoga pa je tudi strpnost do drugačnosti. Različna mnenja in stališča niso grožnja, ampak temelj demokratičnega dialoga.

Način svetnikovega komuniciranja ni omejen na čas na primer seje občinskega sveta in odborov ter na prostor znotraj zidov občinske stavbe, saj je zaradi svoje funkcije ves čas izpostavljen in pod drobnogledom volivk ter volivcev.

ODGOVORNOST

Ko je nekdo javna oseba, kar tudi svetnice in svetniki ste, je zavedanje odgovornosti izjemno pomembno. V tej funkciji gre za dvojno odgovornost: osebe z imenom in priimkom (to je tisti, ki komunicira – govori, piše) in hkrati tudi organizacije, katere del je, v okviru katere deluje (krajevna oziroma mestna skupnost, klub, društvo, odbor, občinski svet ...).

V okviru kulture dialoga je odgovornost dvoplastna; nanaša se na besedno in nebesedno govorico. Obe sta namreč pri ustnem in pisnem komuniciranju neločljivo povezani. Pri pisnem se to izraža skozi velike tiskane črke, krepki tisk, rdečo barvo, klicaje, besedi *takoj* in *nujno* ...

Vaše vedenje je pomembno in je ves čas pod drobnogledom občank ter občanov. Težo imajo tudi vaše izgovorjene besede. Slišijo jih občanke in občani, zato naj bodo vljudne, verodostojne in premišljene.

SODELOVALNOST (KONSTRUKTIVNOST)

Konstruktivno komuniciranje pomeni, da tudi takrat, ko se ne strinjamo, prispevamo k pogovoru po svojih najboljših močeh. Namesto (neutemeljenih) očitkov izpostavimo problem, namesto zgolj kritike ponudimo predlog, namesto iskanja krivca iščemo rešitev.

Kritika je pomemben del demokratične razprave, a naj bo argumentirana in usmerjena v vsebino oziroma v iskanje boljših rešitev.

Velika razlika je sicer med kritiko in kritizerstvom. Kritika je dobronamerna, argumentirana, vsebuje tudi predloge in je usmerjena k rešitvam. Kritizerstvo pa je brez argumenitiranih temeljev.

Spoštljivost – Sogovornika spoštujem tudi takrat, kadar se z njim ne strinjam.

Poslušanje – Poslušam, da bi razumel, ne le zato, da bi odgovoril.

Profesionalnost – Pazim na izbor svojih besed, ton, glasnost, vikanje in nebesedno komunikacijo.

Odgovornost – Zavedam se, da imajo moje besede kot besede svetnika/svetnice veliko težo.

Sodelovalnost (konstruktivnost) – Ne iščem zmagovalca v razpravi, ampak najboljšo rešitev za skupnost.

Vsaka izrečena ali zapisana beseda lahko poglobi razdeljenost ali odpre prostor za razumevanje. Proces kulturnega dialoga se začne pri vsakem od nas. Tudi s komuniciranjem soustvarjamo kulturo lokalne skupnosti, v kateri sogovornika spoštujemo, ga poslušamo, smo profesionalni, prevzemamo odgovornost za svoje besede ter dejanja in iščemo konstruktivne rešitve. Tako naše besede niso le besede. Postanejo dejanje. In prav z njimi lahko gradimo skupnost v skupno dobro.

Irena Potočar Papež, komunikacijska trenerka, mentorica javnega nastopanja, predavateljica, voditeljica in avtorica knjig

Peresa

Poslovno sodelovanje in izobraževanje Peresa, s. p.

Občina: Postojna, Naziv projekta: Novogradnja športne dvorane k SGLZŠ Postojna, Financiranje: Občina Postojna sredstva NOO, integralna sredstva MVI in sredstva MGTŠ, Vir fotografije: atelje Postojna

Občina: Solčava , Naziv projekta: Telovadnica Solčava, Financiranje: Občina Solčava, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Fundacija za šport in EKO SKLAD, Vir fotografije: arhiv Občine Solčava

Občina: Slovenske Konjice, Naziv projekta: Izgradnja igrišča Livada Loče, Financiranje: Občina Slovenske Konjice, Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, Vir fotografije: arhiv Občine Slovenske Konjice

Občina: Ljutomer, Naziv projekta: Ureditev nogometnega igrišča z umetno travo v ŠRC Ljutomer, Financiranje: Občina Ljutomer, MGTŠ, Nogometna zveza Slovenije, Vir fotografije: FS Group d.o.o.

Občina: Gornja Radgona, Naziv projekta: Tekaška steza na TŠC Trate, Financiranje: Občina Gornja Radgona sofinanciranje s sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj, sofinanciranje s sredstvi državnega proračuna za kohezijsko politiko, Vir fotografije: arhiv Občine Gornja Radgona

Občina: Miklavž na Dravskem polju, Naziv projekta: Ureditev kolesarskih poti in pločnikov ob rekonstrukciji Ptujske ceste v Miklavžu na Dravskem polju, Financiranje: Občina Miklavž na Dravskem polju, EU sredstva in DRSI, Vir fotografije: arhiv Občine Miklavž na Dravskem polju

Občina: Hrastnik, Naziv projekta: Podjetniški inkubator Kompreshaus, Financiranje: Občina Hrastnik in Ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj v okviru Programa evropske kohezijske politike, Vir fotografije: Domen Šergan

Občina: Ormož, Naziv projekta: Glinokop – II. faza, Financiranje: Občina Ormož, sofinanciralo Ministrstvo za kohezijo, Vir fotografije: Ciril Ambrož

5

SODELOVANJE Z OBČANKAMI IN OBČANI

Občine so prebivalcem najbližja raven odločanja. Zato je kakovost sodelovanja med občani, občinskim svetom, županom, občinsko upravo ter krajevnimi, vaškimi in četrtnimi skupnostmi pomemben dejavnik uspešnega lokalnega razvoja. Poleg zakonsko določenih oblik sodelovanja občine vse pogosteje uporabljajo tudi različne načine vključevanja javnosti v pripravo razvojnih usmeritev, prostorskih ureditev, investicij in drugih odločitev, ki pomembno vplivajo na življenje lokalne skupnosti.

Namen vključevanja ni le pridobivanje mnenj, temveč tudi boljše razumevanje potreb različnih skupin prebivalcev in iskanje rešitev, ki prispevajo h kakovostnejšim in bolje sprejetim odločitvam.

5.1 ZAUPANJE KOT TEMELJ LOKALNE DEMOKRACIJE

Zaupanje med občani in občinskimi organi je eden ključnih pogojev za uspešno delovanje lokalne skupnosti. Gradi se postopoma – z odprtim delovanjem, preglednimi postopki odločanja, pravočasnim obveščanjem in pripravljenostjo prisluhniti različnim pogledom.

Občinski svet sprejema odločitve, ki pogosto neposredno vplivajo na vsakdanje življenje prebivalcev. Tudi kadar so stališča o posameznih vprašanjih različna, preglednost postopkov in razumljivo pojasnjevanje razlogov za sprejete odločitve prispevata k večjemu zaupanju javnosti.

5.2 OBVEŠČANJE IN VKLJUČEVANJE OBČANOV

Obveščanje in vključevanje občanov nista isto. Pri nekaterih vprašanjih zadostuje pravočasna in razumljiva predstavitev informacij, pri drugih pa je smiselno občane vključiti že v pripravo rešitev.

Občine pri svojem delu uporabljajo različne pristope – od obveščanja in posvetovanja do aktivnega vključevanja prebivalcev pri oblikovanju razvojnih usmeritev ali posameznih projektov. Izbira načina je odvisna od vsebine, ciljev in vpliva odločitve na lokalno skupnost.

Izkušnje kažejo, da zgodnje vključevanje javnosti pogosto prispeva k boljšemu razumevanju potreb prebivalcev, zmanjšuje možnost kasnejših nesporazumov ter krepi zaupanje v sprejete odločitve.

Skupaj s CNVOS in Ministrstvom za javno upravo je SOS pripravila **Smernice za vključevanje občanov in drugih zainteresiranih skupin v procese odločanja v občini**. Smernice bralca vodijo skozi vse bistvene korake vključevanja občanov v procese odločanja ter ponujajo nabor praktičnih orodij in metod, ki jih je mogoče uporabiti pri delu s posameznimi skupinami deležnikov.

5.3 KULTURA DIALOGA

Različni pogledi na razvoj občine so naraven del demokratičnega odločanja. Kakovost razprave je pomembna tako pri delu občinskega sveta kot tudi v odnosu do občanov, krajevnih skupnosti, društev, gospodarstva in drugih lokalnih deležnikov.

Odprta in spoštljiva komunikacija omogoča boljše razumevanje različnih interesov ter lažje iskanje rešitev, ki upoštevajo potrebe lokalnega okolja. K temu prispevajo argumentirana razprava, pripravljenost poslušati sogovornike in jasno pojasnjevanje razlogov za sprejete odločitve.

> Različni pogledi niso ovira za kakovostno odločanje. Premišljen in dobro strukturiran dialog pogosto pripomore k boljšim rešitvam in večjemu zaupanju v delo občine.

5.4 OBLIKE VKLJUČEVANJA OBČANOV

5.4.1 ZAKONSKO DOLOČENE OBLIKE SODELOVANJA

Pravico občanov do sodelovanja pri upravljanju lokalnih javnih zadev določata Ustava Republike Slovenije in Zakon o lokalni samoupravi, posamezne oblike sodelovanja pa urejajo tudi drugi predpisi glede na področje odločanja.

Med najpomembnejše zakonsko določene oblike sodijo:

- zbor občanov;
- referendum;
- ljudska iniciativa;
- sodelovanje javnosti pri pripravi občinskih aktov in drugih dokumentov, kadar to določajo predpisi;
- druge oblike sodelovanja, določene z zakonodajo ali statutom občine.

Poleg zakonsko določenih oblik občine uporabljajo tudi številne druge načine vključevanja prebivalcev.

5.4.2 DODATNE OBLIKE VKLJUČEVANJA OBČANOV

Sodobno vključevanje občanov ne temelji več le na javnih razpravah in zbiranju pripomb. Občine imajo danes na voljo številne metode, s katerimi lahko prebivalce vključijo že v zgodnjih fazah priprave odločitev, pridobijo kakovostnejše predloge in okrepijo zaupanje v delo občine. Izbira metode je odvisna od cilja vključevanja, števila udeležencev ter vsebine, o kateri se odloča.

Za obveščanje in zbiranje mnenj se najpogosteje uporabljajo ankete, spletna posvetovanja, javne predstavitve in javne razprave. Kadar želi občina skupaj z občani oblikovati rešitve, so primernejše različne delavnice, fokusne skupine in moderirani pogovori.

V zadnjih letih se vse pogosteje uporabljajo tudi sodobne participativne metode, ki spodbujajo odprt

dialog in sodelovanje med udeleženci. Med njimi so:

- svetovna kavarna (World Café), pri kateri udeleženci v manjših skupinah izmenjujejo ideje in skupaj oblikujejo predloge;
- Open Space Technology, kjer udeleženci sami določijo teme razprave glede na vprašanja, ki jih najbolj zanimajo;
- dialoški krogi (Dialogue Circles), ki omogočajo spoštljiv in enakopraven pogovor med vsemi udeleženci;
- participativno kartiranje, pri katerem občani na zemljevidih označujejo probleme, potrebe ali razvojne priložnosti v svojem okolju;
- sosedski sprehodi, pri katerih predstavniki občine in prebivalci skupaj na terenu prepoznavajo izzive ter iščejo možne izboljšave.

Pri določanju razvojnih prioritet ali pripravi zahtevnejših projektov lahko občine uporabijo tudi načrtovalske delavnice, moderirano določanje prioritet ali različne oblike skupinskega odločanja. Posebna oblika neposrednega sodelovanja občanov pri odločanju o porabi javnih sredstev je participativni proračun. Zaradi njegovega vse večjega pomena ga podrobneje predstavljamo v nadaljevanju.

Pomembno je, da občina za vsak proces izbere način vključevanja, ki ustreza cilju, temi in ciljni skupini. Dobro načrtovan proces vključevanja ne prispeva le k boljšim odločitvam, temveč krepi tudi zaupanje med občino, občinskim svetom in občani.

5.4.3 PARTICIPATIVNI PRORAČUN

Participativni proračun je način vključevanja občanov v odločanje o porabi dela sredstev občinskega proračuna. Občani predlagajo projekte, občinska uprava preveri njihovo izvedljivost in skladnost z vnaprej določenimi merili, o predlogih pa nato glasujejo prebivalci. Izbrani projekti se vključijo v občinski proračun in izvedejo v skladu s sprejetim proračunom.

Pravno podlago za uvedbo participativnega proračuna določa Zakon o lokalni samoupravi. V skladu z 48.a členom lahko občina v postopku priprave predloga proračuna določi višino sredstev, namenjenih financiranju projektov, ki jih predlagajo občani. O predlaganih projektih občina izvede posvetovanje z občani najpozneje do predložitve proračuna občinskemu svetu v sprejem.

Zakon podrobnejšega postopka izvedbe participativnega proračuna ne določa, zato občine način njegove izvedbe uredijo same. Podrobnejša pravila so lahko vključena v statut občine ali so opisana v sklepu občinskega sveta, v pravilniku ali pa v sklepu župana. Na tej podlagi župan in občinska uprava pripravita in izvedeta posamezni cikel participativnega proračuna.

Pri uvedbi in izvajanju participativnega proračuna ima pomembno vlogo občinski svet. V postopku sprejemanja občinskega proračuna odloča o višini sredstev, namenjenih participativnemu proračunu, ter po potrebi sprejme pravila njegove izvedbe, če ta niso določena že v statutu občine.

Župan in občinska uprava pripravita in vodita postopek participativnega proračuna, občinska uprava pa opravi strokovni pregled projektnih

predlogov. V občinah se za pregled in potrditev projektov, ki se uvrstijo na posvetovanje oziroma glasovanje občanov, praviloma imenuje posebna komisija.

Participativni proračun ne posega v pristojnost občinskega sveta za sprejem občinskega proračuna, temveč predstavlja način vključevanja občanov v pripravo proračuna in odločanje o porabi vnaprej določenega dela proračunskih sredstev.

Analiza izvajanja participativnih proračunov v Sloveniji, ki jo je pripravilo Društvo Organizacija za participatorno družbo, kaže, da participativni proračun postaja uveljavljena oblika sodelovanja z občani. Po podatkih o izvedenih participativnih proračunih ga je doslej izvajalo 66 slovenskih občin, med njimi pa jih je 14 izvedlo tudi participativni proračun za mlade.

Občine zanj v povprečju namenijo približno 0,5 % občinskega proračuna, zbiranje projektnih predlogov praviloma traja približno 35 dni, posvetovanje oziroma glasovanje občanov pa približno osem dni.

Za uspešno izvedbo participativnega proračuna ni dovolj le dobro pripravljen postopek. Pomembno je tudi pravočasno obveščanje in vključevanje občanov skozi celoten proces.

Izkušnje kažejo, da največjo udeležbo občine dosežejo s kombinacijo neposrednega nagovarjanja prebivalcev – prek krajevnih skupnosti, društev, javnih predstavitev in drugih lokalnih dogodkov – ter uporabo digitalnih orodij za oddajo predlogov in sodelovanje pri njihovem izboru. Takšen pristop omogoča vključitev širšega kroga prebivalcev ter prispeva k večjemu zaupanju v sprejete odločitve.

Pomemben del participativnega proračuna je tudi spremljanje izvedbe izbranih projektov ter redno obveščanje javnosti o njihovem napredku. S tem občina krepi preglednost svojega delovanja, zaupanje prebivalcev in pripravljenost za sodelovanje tudi v prihodnjih ciklih.

Na spletni strani SOS je za tiste občine, ki se želijo seznaniti z vsemi potrebnimi koraki za vzpostavitev participativnega proračuna in jih podrobneje zanima področje participacije in participativnih praks, na voljo **posebna stran z informacijami o različnih oblikah participativnih metodologij ter natančnimi navodili korak za korakom**, kontaktnimi osebami, predlogi digitalnih orodij in podporno strukturo za uvedbo participativnega proračuna.

V sklopu SOS je organizirana tudi **Mreža za participativne prakse**, ki združuje občine z izkušnjami, občine z željo po izmenjavi ter nevladni sektor in raziskovalce, ki nudijo podporo pri izvedbi participativnih metod.

Občina Sv. Andraž v Slovenskih goricah

Občina Radenci

Občina Rače Fram

Občina Kostel

Občina Vitanje

Občina Mokronog Trebelno

Občina Šmartno ob Paki

Občina Moravske Toplice

Občina Šentjernej

Občina Ilirska Bistrica

Občina Logatec

6

NADZOR, ZAKONITOST IN INTEGRITETA

6.1 NADZOR DRŽAVNIH ORGANOV

Lokalne oblasti v mejah zakona izvršujejo naloge in pristojnosti občin za njihove prebivalce. Za izvrševanje nalog so odgovorne prebivalcem, torej volivcem in davkoplačevalcem, ter tudi državi. V skladu z načelom vladavine prava in delitvijo oblasti med različnimi nivoji ter zaradi zaščite pravic državljanov je med drugim utemeljen tudi nadzor države nad delovanjem lokalnih oblasti.

Nadzor je v funkciji zagotavljanja zakonitosti delovanja lokalne samouprave, ne pa njene podreditve državi. Državni nadzor nad delom organov lokalnih skupnosti izvršujejo Vlada RS in ministrstva; nadzor nad zakonitostjo splošnih in posamičnih aktov občin v zadevah iz njihove pristojnosti izvršujejo ministrstva, vsako na svojem področju.

ZLS določa, da mora ministrstvo opozoriti organ občine, če meni, da izdani akt ni v skladu z ustavo in zakonom. Organu tudi predlaga ustrezne rešitve. Če organ, ki je takšen akt izdal, tega ne uskladi z ustavo ali zakonom, ministrstvo predlaga Vladi RS, da zahteva začetek postopka pred ustavnim sodiščem.

Na predlog ministrstva Vlada RS predlaga ustavnemu sodišču, da zadrži izvrševanje splošnega akta občine, za katerega ministrstvo oziroma Vlada RS meni, da bi z njegovo izvršitvijo lahko nastale večje motnje pri izvrševanju nalog občine in bi zato nastale škodljive posledice za zdravje ali življenje ljudi ali večja gospodarska škoda ali pa bi izvrševanje takšnega akta pomenilo kršitev z ustavo in zakonom zagotovljenih pravic in svoboščin občanov.

Poleg nadzora nad splošnimi akti je zagotovljeno tudi sodno varstvo zoper posamične upravne akte občin. O zakonitosti dokončnih upravnih aktov odloča Upravno sodišče Republike Slovenije v upravnem sporu, ki predstavlja temeljno obliko sodnega nadzora nad izvrševanjem javnih pooblastil.

Upravni spor lahko sprožijo posamezniki, pravne osebe in v primerih, ki jih določa zakon, tudi občine, kadar menijo, da je bilo z dokončnim upravnim aktom poseženo v njihove pravice ali pravne koristi.

Na prvi stopnji odloča Upravno sodišče RS, na drugi stopnji pa Vrhovno sodišče RS.

Upravni spor se začne s tožbo ali drugim pravnim sredstvom v naslednjih primerih:

- če je bil nepravilno uporabljen predpis;
- če so bile kršene določbe postopka pred izdajo upravnega akta;
- če je bilo nepravilno ugotovljeno dejansko stanje;
- če je bil v postopku udeležen nekdo, ki ne more biti stranka v postopku, ali če stranki ni bila dana možnost, da se izreče o dejstvih in okoliščinah.
- Pred upravnim sodiščem je možno izpodbijati individualne akte, kar velja tako za:
- državljanke in državljane v razmerju do občine ali državnega organa kot tudi za
- občine v razmerju do individualnih aktov, ki jih izda država.

Finančno poslovanje občine nadzoruje Računsko sodišče Republike Slovenije, ki opravlja zunanji nadzor in revidira poslovanje občin ter presoja pravilnost in smotrnost porabe javnih sredstev.

Notranji nadzor opravlja nadzorni odbor občine, ki je najvišji organ nadzora javne porabe v občini. Nadzorni odbor nadzoruje razpolaganje s premoženjem občine, namenskost in smotrnost porabe proračunskih sredstev ter finančno poslovanje uporabnikov občinskega proračuna v skladu z zakonom in statutom občine.

Zakon o javnih financah določa tri vrste proračunskega nadzora:

- notranji finančni nadzor;
- notranjo revizijo;
- inšpekcijski nadzor.

6.2 INTEGRITETA IN PREPREČEVANJE KORUPCIJE V LOKALNIH SKUPNOSTIH

Določbe Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije (ZIntPK) se nanašajo na delovanje javnega sektorja, zato so pomembne tudi za funkcionarje in nekatere uslužbence v lokalnih skupnostih.

Cilj predpisa je brez nepotrebnega administriranja tudi na lokalni ravni vzpostaviti sistem, ki bo jasno razmejeval javne in zasebne interese ter zagotovil ne samo to, da bodo občinske uprave delovale zakonito, objektivno in nepristransko, ampak tudi to, da bo videti, da delujejo tako.

6.2.1 NAČRT INTEGRITETE

Občine morajo skladno z zakonom oblikovati in sprejeti načrt integritete, ki vsebuje zlasti:

- oceno korupcijske izpostavljenosti institucije;
- osebna imena ter delovna mesta oseb, odgovornih za načrt integritete;
- opis področij in načinov odločanja z oceno izpostavljenosti tveganjem za korupcijo in predloge za izboljšanje integritete;
- ukrepe za predčasno odkrivanje, preprečevanje in odpravljanje tveganj za korupcijo ter druge dele načrta, opredeljene v smernicah iz 50. člena ZIntPK.

6.2.2 PRIJAVA PREMOŽENJA

Poklicni in nepoklicni župani ter podžupani kot tudi uradniki na položaju morajo prijavljati svoje premoženje, medtem ko za občinske svetnice in svetnike ta zaveza ne velja.

Zavezanci za poročanje kot osebe, odgovorne za javna naročila, so osebe, ki jih naročniki imenujejo v strokovne komisije za oddajo javnega naročila, in osebe, ki odločajo, potrjujejo in predlagajo vsebino razpisne dokumentacije, ocenjujejo ponudbe oziroma naročniku predlagajo izbor ponudnika, kadar gre za javna naročila, za katera je treba v skladu z zakonom, ki ureja javno naročanje, izvesti postopek javnega naročanja, in pod pogojem, da je ocenjena vrednost posameznega naročila enaka ali višja od 100.000 evrov brez DDV, ne glede na to, ali so ta naročila ali del dokumentacije o javnem naročilu v skladu z zakonom, ki ureja tajne podatke, označeni s stopnjo tajnosti.

6.2.3 OMEJITEV POSLOVANJA

Zakon ločuje med posli, za katere velja absolutna prepoved poslovanja, in tistimi, ki so pogojno dovoljeni, če niso v nasprotju interesov.

Absolutna prepoved poslovanja velja v primerih javnega naročanja in katerekoli oblike javno-zasebnega partnerstva oziroma podeljevanja koncesij ter v primeru podeljevanja posebnih ali izključnih pravic.

Prepovedano je poslovanje s subjektom, v katerem je funkcionar, ki pri tem naročniku opravlja funkcijo, ali njegov družinski član udeležen kot poslovodja, član poslovodstva ali zastopnik oziroma je neposredno ali prek drugih pravnih oseb v več kot 5 % udeležen pri ustanoviteljskih pravicah, upravljanju ali kapitalu.

Gre za prepoved, ki je ni mogoče preseči na noben način, niti z dovoljenjem Komisije za preprečevanje korupcije, izogibanjem nasprotju interesov in podobno.

Poznamo tudi pogojno dovoljeno poslovanje, ki velja za postopke oziroma druge načine pridobivanja sredstev, ki ne pomenijo javnega naročanja oziroma katerekoli oblike javno-zasebnega partnerstva, pod pogojem, da so pri tem dosledno spoštovane določbe ZIntPK ali drugega zakona o dolžnosti izogibanja nasprotju interesov oziroma pod pogojem, da se funkcionar dosledno izloči iz vseh faz odločanja o sklenitvi in izvedbi postopka ali posla.

V praksi so to na primer posli oziroma dodeljevanje sredstev na javnih razpisih za financiranje ali sofinanciranje javnih zavodov, nosilcev javnih pooblastil, društev in drugih neprofitnih organizacij, na javnih razpisih, namenjenih spodbujanju in naložbam v kmetijstvo, pri dodeljevanju štipendij in podobno.

Omejitev poslovanja med subjektom in občinami velja še eno leto po prenehanju opravljanja funkcije funkcionarja.

Za funkcionarja osebno velja, da še dve leti po prenehanju funkcije v občini ne sme nastopiti kot predstavnik poslovnega subjekta, ki z občino vzpostavlja ali ima poslovne stike.

6.2.4 NEZDRUŽLJIVOST FUNKCIJ

Poklicnim funkcionarjem je prepovedano opravljanje poklicne ali druge dejavnosti, namenjene pridobivanju dohodka ali premoženjske koristi, razen če gre za pedagoško, znanstveno, raziskovalno, umetniško, kulturno, športno in publicistično dejavnost, vodenje kmetije in upravljanje lastnega premoženja ter če drug zakon ne določa drugače.

Poklicni funkcionar ne sme biti član oziroma opravljati dejavnosti upravljanja, nadzora ali zastopanja gospodarskih družb, gospodarskih interesnih združenj, zadrug, javnih zavodov, skladov, agencij in drugih oseb javnega ali zasebnega prava, razen društev, ustanov in političnih strank.

Pri tem je treba upoštevati, da zakon glede nezdružljivosti funkcij nepoklicnih županov in podžupanov vsebuje posebno določbo, ki določa, da ta dva ne smeta biti člana oziroma opravljati dejavnosti upravljanja, nadzora ali zastopanja v osebah javnega in zasebnega prava, če je oseba zasebnega prava nosilec javnega pooblastila ali izvajalec javne službe.

Ta omejitev velja le v primerih, ko nepoklicni župan oziroma podžupan opravlja funkcijo v občini, ki je s katerim od navedenih subjektov ustanoviteljsko, lastniško, nadzorstveno ali finančno povezana.

6.2.5 NASPROTJE INTERESOV

Za vse uradne osebe, torej tudi za tiste iz lokalnih skupnosti, velja dolžnost izogibanja nasprotju interesov.

Do nasprotja interesov lahko pride, ko določene okoliščine, ki izvirajo iz osebnih, poslovnih ali političnih stikov, vplivajo ali dajejo videz, da vplivajo na objektivno in nepristransko opravljanje javnih nalog.

Funkcionarji in uradne osebe morajo ob nastopu službe ali funkcije ali kadarkoli med njenim izvajanjem takoj, ko ugotovijo dejansko ali možno nasprotje interesov, prenehati delati na zadevi in o tem pisno obvestiti predstojnika; če nimajo predstojnika, pa Komisijo za preprečevanje korupcije.

Izločitev iz zadeve mora biti tako formalna kot neformalna, brez dajanja usmeritev, spraševanja o zadevi in drugega vplivanja.

6.2.6 DARILA

Funkcionar in njegovi družinski člani ne smejo sprejemati daril in drugih koristi v zvezi z opravljanjem funkcije ali javne službe ali v zvezi s svojim položajem, razen protokolarnih daril, ki ne glede na vrednost postanejo last delodajalca.

Kot protokolarna štejejo darila, ki jih dajo tuje ali domače pravne ali fizične osebe ob službenih dogodkih.

Oseba lahko sprejme darilo, ki se tradicionalno ali običajno izroča ob določenih dogodkih ali ob opravljanju diplomatskih aktivnosti, njegova vrednost pa ne sme presegati 100 evrov.

Uradna oseba je dolžna darovalca opozoriti na prepoved sprejemanja daril in zavrniti ponujeno darilo. Enako je dolžan darilo zavrniti tudi družinski član uradne osebe. Če darovalec pri darilu vztraja, je uradna oseba oziroma njen družinski član darilo dolžna oziroma dolžan izročiti delodajalcu.

Subjekt javnega sektorja vodi seznam prejetih daril, ki vsebuje podatke o vrsti in ocenjeni vrednosti darila, darovalcu in drugih okoliščinah izročitve darila. V seznam daril se vpisujejo podatki o darilih, katerih vrednost presega 50 evrov.

Subjekt javnega sektorja je dolžan seznam daril za uradne osebe, njihove družinske člane in protokolarna darila posredovati Komisiji do 31. marca za preteklo leto prek elektronskega obrazca, dostopnega na spletnih straneh Komisije.

6.2.7 PROTIKORUPCIJSKA KLAVZULA

Ob vsem navedenem je potrebno omeniti temeljno vodilo vseh pogodbenih razmerij. Z namenom preprečevanja koruptivnih ravnanj so organi in organizacije javnega sektorja dolžni v pogodbe, katerih vrednost presega 10.000 evrov brez DDV, vključiti protikorupcijsko klavzulo.

6.2.8 LOBIRANJE

Lobiranje imenujemo izvajanje vpliva, ko poskuša posameznik, registrirani ali neregistrirani lobist oziroma oseba, ki ni zaposlena v javnem sektorju, vplivati na odločitev odločevalcev – lobirancev, funkcionarjev in javnih uslužbencev –, ki so aktivni na področju oblikovanja in sprejemanja zakonodaje ter javnih politik, in pri tem to počne nejavno in v interesu neke interesne organizacije.

Namen regulacije lobiranja v okviru ZIntPK je zagotavljanje transparentnosti lobiranja in drugih nejavnih vplivov na odločanje v zadevah javnega pomena.

Za namene izvajanja nadzora nad lobiranjem in krepitve transparentnosti vplivov na odločanje v javnem sektorju vodi Komisija evidenco lobističnih stikov, ki je javno dostopna. Obveznost poročanja velja za vse lobistične stike, ki so lahko izraženi v katerikoli obliki komuniciranja med posamezniki: osebno, pisno, po telefonu, po elektronski poti ali z drugimi komunikacijskimi sredstvi in kanali.

Funkcionarji ali javni uslužbenci se ne smejo ukvarjati z lobiranjem. Funkcionar tudi ne sme lobirati pred potekom dveh let, odkar mu je prenehala funkcija. To velja tudi za nepoklicne župane itd.

Le organi in organizacije z integriteto uživajo zaupanje okolja, saj je njihovo delovanje transparentno in skladno s poslanstvom, ki odraža etiko in pravne norme družbe.

6.3 KOMISIJA ZA PREPREČEVANJE KORUPCIJE RS

Komisija za preprečevanje korupcije samostojno izvršuje pristojnosti in opravlja naloge, določene v Zakonu o integriteti in preprečevanju korupcije in drugih zakonih, z namenom krepitve učinkovitega delovanja pravne države in preprečevanja njenega ogrožanja s koruptivnimi dejanji.

Državni organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil ter druge pravne osebe javnega in zasebnega prava morajo Komisiji na njeno obrazloženo zahtevo, ne glede na določbe drugih zakonov in ne glede na obliko podatkov, v roku, ki ga določi Komisija, brezplačno posredovati vse podatke, tudi osebne, in dokumente, ki so potrebni za opravljanje zakonskih nalog Komisije.

Pristojnosti in naloge Komisije se razlikujejo glede na posamezna področja njenega dela, ki so:

- preprečevanje korupcije;
- integriteta;
- lobiranje;
- nasprotje interesov;
- premoženjsko stanje funkcionarjev;
- nezdružljivost funkcij;
- omejitve poslovanja;
- darila;
- nadzor in preiskava domnevnih primerov korupcije;
- sodelovanje pri mednarodnih projektih;
- analize in raziskave pojava korupcije;
- prekrškovni postopki.

6.4 KODEKS RAVNANJA IZVOLJENIH PREDSTAVNIKOV NA LOKALNI RAVNI

Kodeksi ravnanja predstavljajo pomemben instrument krepitve integritete, odgovornosti in zaupanja javnosti v delo lokalne samouprave. Ne nadomeščajo zakonskih obveznosti izvoljenih predstavnikov, temveč jih dopolnjujejo z etičnimi načeli in standardi ravnanja, ki spodbujajo odgovorno opravljanje javne funkcije ter prispevajo h kakovostnemu odločanju in ugledu lokalne samouprave.

Namen Kodeksa ravnanja izvoljenih predstavnikov na lokalni ravni je določiti skupna načela in standarde ravnanja županov ter članov občinskih oziroma mestnih svetov pri opravljanju javne funkcije.

Kodeks temelji na načelih javnega interesa, zakonitosti, integritete, transparentnosti, odgovornosti, spoštovanja, enakopravne obravnave, strokovnosti in zglednega ravnanja. Poseben poudarek namenja preprečevanju nasprotja interesov, odgovorni uporabi javnih sredstev, spoštljivi komunikaciji, varovanju informacij ter korektnemu odnosu do občinske uprave in javnosti.

Kodeks je predvsem preventivne narave. Njegov namen ni ugotavljanje pravne odgovornosti izvoljenih predstavnikov, temveč krepitev etične kulture, integritete in zaupanja javnosti v delo lokalne samouprave. Obravnava domnevnih kršitev kodeksa zato ne posega v pristojnosti organov in postopkov, določenih z zakonom.

Občina lahko za spremljanje izvajanja kodeksa ustanovi komisijo za etiko oziroma častno razsodišče ali za izvajanje kodeksa pooblasti drugo neodvisno delovno telo. Njegova naloga je obravnava domnevnih kršitev kodeksa, oblikovanje mnenj in priporočil ter spodbujanje razvoja etične kulture v občini.

Podrobnejši postopek obravnave domnevnih kršitev se uredi s splošnim aktom občine. Če občina takšnega telesa ne ustanovi, se določbe kodeksa, ki urejajo postopek obravnave domnevnih kršitev, ne uporabljajo.

SOS je pripravila vzorčni **Kodeks ravnanja izvoljenih predstavnikov na lokalni ravni**, ki ga lahko občine prilagodijo svojim potrebam in sprejmejo kot svoj etični standard. Za dodatne informacije, strokovna pojasnila ali pomoč pri njegovi implementaciji se občine lahko obrnejo na sekretariat SOS.

6.5 ZAKON O DOSTOPU DO INFORMACIJ JAVNEGA ZNAČAJA

Namen zakona je zagotoviti javnost in odprtost delovanja organov ter omogočiti uresničevanje pravice fizičnih in pravnih oseb, da pridobijo informacijo javnega značaja. Za uresničevanje navedenega namena si morajo organi lokalnih skupnosti prizadevati, da dosežejo čim večjo obveščenost javnosti o svojem delu.

Zakon določa, da mora vsak organ imeti tako imenovani katalog informacij javnega značaja. Določa tudi, da je vsak organ dolžan informacije javnega značaja, ki so taksativno naštete v zakonu, objaviti na svetovnem spletu.

Naloge svetnic in svetnikov

- V svetovni splet posredujejo informacije javnega značaja.
- Z namenom zagotavljanja transparentnosti postopka sprejemanja akta posredujejo v svetovni splet osebno ime in naziv zunanjega strokovnjaka ali firmo in naslov pravne osebe, ki je sodelovala pri pripravi akta.
- Na predlog župnje oziroma župana odločijo o dostopu do informacije javnega značaja ali ponovni uporabi.
- Na podlagi okvirnega stroškovnika, ki ga predpiše Vlada, določijo svoj stroškovnik za posredovanje prepisa, fotokopije ali elektronskega zapisa zahtevane informacije in ga uvrstijo v katalog informacij javnega značaja.
- Sprejmejo letno poročilo o izvajanju zakona.

6.6 VARSTVO OSEBNIH PODATKOV

Pomembno je poudariti, da člani občinskega sveta praviloma niso upravljavci osebnih podatkov – upravljavec je občina. Svetniki osebne podatke obdelujejo kot del delovanja občinskega organa in jih ne smejo uporabljati za zasebne, politične ali druge namene, ki niso povezani z izvrševanjem njihove funkcije.

Članice in člani občinskega sveta pri svojem delu pogosto obdelujejo osebne podatke, zato morajo ravnati v skladu s Splošno uredbo o varstvu podatkov (GDPR), Zakonom o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2) in drugimi področnimi predpisi.

Naloge svetnic in svetnikov

- Odločanje na sejah občinskega sveta ob spoštovanju načel varstva osebnih podatkov, kot so zakonitost, najmanjši obseg podatkov in zaupnost.
- Dostop do gradiv le v obsegu, ki je potreben za opravljanje funkcije, ter varovanje osebnih podatkov iz gradiv in sej.
- Varovanje zaupnosti osebnih podatkov, s katerimi se seznanijo pri opravljanju funkcije, tudi po prenehanju mandata.
- Neupoštevanje neupravičenih zahtev po osebnih podatkih in uporaba osebnih podatkov izključno za namen izvajanja nalog občinskega sveta.
- Skrb za zakonitost odločitev, kadar sprejemajo občinske akte ali odločajo o zadevah, ki vključujejo obdelavo osebnih podatkov, na primer imenovanja, socialne zadeve, prostorski

postopki in priznanja.

- Pisno odločijo o uvedbi videonadzora na javnih površinah.

> SOS za svoje občine članice izvaja storitev zunanje pooblaščene osebe za varstvo osebnih podatkov (DPO). V okviru storitve občinam zagotavljamo strokovno in praktično podporo pri vprašanjih in izzivih s področja varstva osebnih podatkov ter jim pomagamo pri zagotavljanju skladnosti z GDPR, ZVOP-2 in drugimi relevantnimi predpisi.

6.7 INFORMACIJSKI POOBLAŠČENEC REPUBLIKE SLOVENIJE

Ustava RS določa, da sta pravica do javnih informacij in pravica do varstva osebnih podatkov temeljni človekovi pravici. Za nadzor nad izvrševanjem varovanja osebnih podatkov in svobode izražanja je pristojen Informacijski pooblaščenec kot samostojen in neodvisen državni organ.

Pristojnosti Informacijskega pooblaščenca določa Zakon o informacijskem pooblaščencu:

- odločanje o pritožbi zoper odločbo, s katero je organ zavrgel ali zavrnil zahtevo ali drugače kršil pravico do dostopa ali ponovne uporabe informacije javnega značaja, ter v okviru postopka na drugi stopnji tudi nadzor nad izvajanjem zakona, ki ureja dostop do informacij javnega značaja, in na njegovi podlagi izdanih predpisov;
- inšpekcijski nadzor nad izvajanjem zakona in drugih predpisov, ki urejajo varstvo ali obdelavo osebnih podatkov oziroma iznos osebnih podatkov iz Republike Slovenije, ter opravljanje drugih nalog, ki jih določajo ti predpisi;
- odločanje o pritožbi posameznika, kadar upravljavec osebnih podatkov ne ugodi njegovi zahtevi glede pravice do seznanitve z zahtevanimi podatki, do izpisov, seznamov, vpogledov, potrdil, informacij, pojasnil, prepisovanja ali kopiranja po določbah zakona, ki ureja varstvo osebnih podatkov.

Informacijski pooblaščenec je tudi prekrškovni organ, pristojen za nadzor nad izvajanjem Zakona o informacijskem pooblaščencu, Zakona o dostopu do informacij javnega značaja v okviru pritožbenega postopka in Zakona o varstvu osebnih podatkov.

6.8 VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC

Državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil so dolžni pri svojem delu spoštovati človekove pravice in temeljne svoboščine posameznikov in skupin, kar nadzoruje Varuh človekovih pravic RS.

Pri svojem delu je vezan na Ustavo RS, pravni red Republike Slovenije ter mednarodne akte o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, lahko pa se sklicuje tudi na načela pravičnosti in dobrega upravljanja.

Varuh kot samostojen in od drugih državnih institucij neodvisen organ:

- vodi samostojne in neodvisne preiskave vsakega primera pri organih ter predlaga odpravo kršitve;
- vloži zahtevo za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov ter tudi ustavno pritožbo pri Ustavnem sodišču pod pogoji, določenimi v Zakonu o ustavnem sodišču;
- daje pobude Vladi RS ali Državnemu zboru za spremembo zakonov in drugih predpisov;
- vsem organom predlaga izboljšanje poslovanja in odnosa s strankami;
- v letnih poročilih opozarja na sistemske pomanjkljivosti v predpisih in delu državnih organov;
- posreduje mnenja vsem organom, tudi sodiščem.

Varuh človekovih pravic RS (Varuh) je torej ustavna kategorija, ki ne sodi ne v izvršilno ne v sodno in ne v zakonodajno vejo oblasti. Varuh tako ni del mehanizma oblasti, ampak je nadzornik oblasti, saj s svojim delovanjem omejuje njeno samovoljo pri poseganju v človekove pravice in temeljne svoboščine.

6.9 ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Zagovornik načela enakosti je samostojen državni organ, ki deluje na podlagi Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD). Njegove ključne naloge so zagotavljanje varstva pred diskriminacijo, spodbujanje enake obravnave ter spremljanje stanja na področju diskriminacije. Obravnava prijave domnevne diskriminacije, nudi svetovanje in pravno pomoč, izvaja raziskave ter izdaja priporočila državnim organom, lokalnim skupnostim in drugim subjektom za preprečevanje in odpravljanje diskriminacije.

Pomemben vidik zagotavljanja enake obravnave je tudi spodbujanje enakosti spolov, ki ga občine lahko uresničujejo z načrtnimi ukrepi in vključevanjem načela enakosti v svoje delovanje. V tem okviru pridobiva pomen načrt enakosti spolov.

SOS je leta 2022 pripravila Akcijski načrt za enakost spolov, ki je dostopen na spletni strani SOS, na podstrani Statut in drugi akti. Dokument predstavlja pomembno zavezo organizacije k zagotavljanju enakih možnosti žensk in moških, preprečevanju diskriminacije ter spodbujanju vključujočega in pravičnega delovnega okolja.

Akcijski načrt za enakost spolov (ang. *Gender Equality Plan – GEP)* je tudi **pomemben dokument pri sodelovanju v evropskih projektih**. V okviru programa Obzorje Evropa (ang. *Horizon Europe*) je od leta 2022 sprejet in javno objavljen načrt za enakost spolov pogoj za upravičenost do financiranja za določene kategorije organizacij, med drugim javne organe, raziskovalne organizacije in visokošolske ustanove iz držav članic EU ter pridruženih držav.

Priprava takšnega načrta je priporočljiva tudi za organizacije, za katere ni obvezen, saj omogoča sistematično spremljanje enakosti spolov, prepoznavanje morebitnih neenakosti, izboljšanje organizacijske kulture ter krepitev transparentnosti in družbene odgovornosti. Za SOS je pomemben tudi z vidika zgledenega delovanja organizacije, ki povezuje in zastopa interese slovenskih občin.

Obveznost ne velja za vse organizacije in vse evropske razpise. Med **javne organe, za katere velja pogoj v programu Obzorje Evropa, sodijo tudi občine.** Za nevladne organizacije in združenja pa ta pogoj praviloma ne velja samodejno; upoštevati je treba pravni status organizacije in zahteve posameznega razpisa.

Inštitut za javno finančno pravo

STROKOVNA PODPORA OBČINAM IN JAVNEMU SEKTORJU

NOTRANJA REVIZIJA

Neodvisna presoja poslovanja, notranje kontrole in obvladovanja tveganj.

INDIVIDUALNA USPOSABLJANJA

Strokovna izobraževanja za občinske uprave, občinske svetnike in Nadzornega odbora.

STROKOVNA POMOČ

Pravna, finančna in strokovna podpora pri pripravi in izvajanju odločitev.

IZVEDENIŠKA MNENJA

Izvedeniška mnenja vezana na zakonitost in smotrnost poslovanja.

Naše delo temelji na dolgoletnih izkušnjah, neodvisnosti in strokovnosti s področja javnih naročil, javnih financ ter gospodarskih javnih služb.

 Dunajska cesta 156, 1000 Ljubljana | info@javne-finance.si | 040 666 033 | www.javne-finance.si

Občina: Škofja Loka, Naziv projekta: Obnova po katastrofalnih poplavah - Hudičeva brv, Financiranje: Oblčina Škofja Loka, RS in EU sredstva, Vir fotografije: Denys Shay

Občina: MO Maribor, Naziv projekta: Ureditev promenade Lent ob reki Dravi, Financiranje: MO Maribor, sofinanciranje EU in RS, Vir fotografije: Marko Pigac

Občina: Kozje, Naziv projekta: Revitalizacija Resnikove hiše, Financiranje: Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj, Vir fotografije: Amanda Knez

Občina: Razkrižje, Naziv projekta: Meso, grozdje in avtomat, Financiranje: Občina Razkrižje, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP) in partnerska prijaviteljev (Kmetija Sever kot nosilec ter partnerja Občina Razkrižje in Turistično narodopisno društvo Razkrižje), Vir fotografije: arhiv Občine Razkrižje

Občina: Poljčane, Naziv projekta: Gugalnica za gibalno ovirane osebe, Financiranje: Občina Poljčane, Vir fotografije: arhiv Občine Poljčane

Občina: Sevnica, Naziv projekta: Preventivno – rehabilitacijski center ZD Sevnica, Financiranje: Občina Sevnica, Zdravstveni dom Sevnica, Ministrstvo za zdravje oz. Republika Slovenija, Vir fotografije: arhiv Občine Sevnica

7

FINANCIRANJE OBČIN

7.1 SPLOŠNO O FINANCIRANJU OBČIN

Evropska listina o lokalni samoupravi določa, da so lokalne skupnosti upravičene do ustreznih finančnih virov, s katerimi lahko v okviru svojih pooblastil prosto razpolagajo. Posebej so izpostavljene finančno šibkejše občine, ki jim mora država zagotoviti ustrezno finančno izravnavo.

Občine financirajo svoje naloge iz lastnih virov, dohodnine, državnih transferov ter evropskih in drugih razvojnih sredstev. Najpomembnejši vir financiranja občin je dohodnina, ki jo država razdeli med občine po pravilih Zakona o financiranju občin.

Med lastne prihodke občin sodijo predvsem:

- nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča (NUSZ);
- davek na dediščine in darila;
- davek na promet nepremičnin;
- turistična taksa;
- občinske takse;
- koncesnine;
- najemnine in drugi prihodki od občinskega premoženja;
- komunalni prispevki ter drugi prihodki, določeni z zakonom.

Pomemben pojem v sistemu financiranja občin je povprečnina. Povprečnina predstavlja povprečni strošek za izvajanje zakonsko določenih nalog občin na prebivalca. Izračuna se na podlagi povprečnih stroškov vseh občin v preteklih štirih letih, pri čemer se po spremembi Zakona o financiranju občin upošteva tudi povprečna triletna medletna rast stroškov občin.

Tako izračunana višina predstavlja strokovno podlago za pogajanja med Vlado Republike Slovenije in reprezentativnimi združenji občin o končni višini povprečnine. Ta je praviloma nižja od dejanskih stroškov, ki so jih občine imele v zadnjem letu izvajanja zakonskih nalog. Pri izračunu se upoštevajo povprečni stroški vseh občin skupaj, dejanski stroški posamezne občine pa neposredno na višino povprečnine ne vplivajo.

Na podlagi dogovorjene povprečnine se za vsako občino izračuna primerna poraba, ki predstavlja obseg sredstev, ki jih občina prejme za izvajanje zakonskih nalog. Pri izračunu se poleg števila prebivalcev upoštevajo tudi kriteriji dolžine občinskih cest, površine občine ter starostne strukture prebivalstva.

Zaradi različnih geografskih, demografskih in razvojnih značilnosti občine ne prejemajo povprečnine, temveč primerno porabo, ki se med občinami bistveno razlikuje.

V letu 2026 so občine ob določeni povprečnini 835 evrov na prebivalca prejele primerno porabo od 738 evrov na prebivalca v občinah z najnižjo vsoto korigiranih kriterijev do 2.104 evrov na prebivalca v občinah z najvišjo vsoto korigiranih kriterijev.

MEHANIZEM FINANCIRANJA OBČIN

54 % POBRANE DOHODNINE
(v predpreteklem letu)
Izhodišče za izračun financiranja občin.

IZRAČUN POVPREČNIH STROŠKOV OBČIN
Povprečni stroški izvajanja zakonskih nalog vseh občin.

POGAJANJA

DOLOČITEV POVPREČNINE
V formula za izračun primerne porabe.

IZRAČUN PRIMERNE PORABE
- Prebivalci
- Cestna mreža
- Površina
- Starostna struktura
- Mladi

DODAJANJE KOREKCIJ

+ 6 % SURO
Sredstva za uravnoteženje razvitosti občin.

25 %
vsem občinam
po kriterijih SURO

+ 1,5 % DOHODNINE
Dodatna sredstva za zmanjševanje objektivnih razlik med občinami.

75 %
občinam z izkazanimi
finančnimi nesorazmerjem

OBČINSKI PRORAČUN
Končni rezultat izračuna – sredstva za izvajanje zakonskih nalog in razvoj občine.

Povprečnina ni znesek, ki ga prejme občina.
Občina prejme primerno porabo, ki je izračunana na podlagi povprečnine in značilnosti posamezne občine.

7.2 APLIKACIJA ZA VIZUALIZACIJO OBČINSKIH PODATKOV

7.3 ZAKON O FINANCIRANJU OBČIN

Zakon določa, da se občine financirajo s prihodkom od 54 % dohodnine, vplačane v predpreteklem letu, za katero se izračuna skupna primerna poraba občin ter povečanim za inflacijo; prav tako se financirajo iz davka na nepremičnine, vodna plovila, promet z nepremičninami, dediščine in darila, dobitke od klasičnih iger na srečo in drugih. Financirajo se tudi iz prihodkov od samoprispevka, taks, glob, koncesijskih dajatev, okoljskih dajatev in drugih virov.

Sistem financiranja občin v Sloveniji je relativno zelo zapleten. Za potrebe delovanja občinskih svetnic in svetnikov je pomembno poznati le nekaj ključnih parametrov in postopkov.

Ministrstvo za finance izračuna povprečne stroške za financiranje občinskih nalog na podlagi sprejete metodologije za naslednji dve proračunski leti. Te nato obravnavajo reprezentativne skupnosti občin in so osnova za pogajanja o višini povprečnine.

Pri izračunu višine povprečnine se ob povprečnih stroških za financiranje občinskih nalog upošteva tudi okvir za pripravo proračunov sektorja država za naslednji dve proračunski leti ter znesek dohodnine, ki pripada občinam.

> **SOS je** z analizami in pogajanji **dosegla spremembo izračuna povprečnine, ki upošteva tudi povprečno triletno rast stroškov občin.** Tako je **izračunana povprečnina v letu 2026 na prebivalca za več kot 58 evrov višja, kar neposredno vpliva na višino sredstev občin. S tem izračun bolje sledi stroškom izvajanja zakonskih nalog.**

Vlada in reprezentativne skupnosti občin sklenejo dogovor o višini povprečnine za naslednji dve proračunski leti pred predložitvijo predloga državnega proračuna v Državni zbor. Če do dogovora ne pride, povprečnino določi Državni zbor z zakonom, ki ureja izvrševanje državnega proračuna. Ta je osnova za izračun primerne porabe občin.

Četudi Zakon o financiranju občin določa, da občinam pripada 54 % dohodnine, to ne drži v celoti. Občinam pripada 70 % prihodkov od 54 % vplačane dohodnine za leto pred letom, za katero se izračuna primerna poraba občin.

Prihodki od preostalih 30 % od 54 % dohodnine so sredstva za solidarnostno izravnavo. Ta pripada občinam, katerih prihodki iz 70 % dohodnine ne dosežejo njihovega primernega obsega sredstev.

V letu 2025 je SOS **dosegla uvedbo mehanizma za zmanjševanje objektivnih razlik med občinami** in s tem **zagotovila dodatna sredstva v višini 1,5 % dohodnine, vplačane v predpreteklem letu. Za občine to pomeni več denarja za izvajanje zakonskih nalog in zmanjševanje razkoraka med njihovimi prihodki in stroški. V letu 2026 so občine prejele dodatnih 54 milijonov evrov.**

Iz državnega proračuna se občinam zagotavljajo tudi dodatna sredstva za sofinanciranje nalog, programov in investicij, med drugim za sofinanciranje uresničevanja pravic narodnih skupnosti in romske skupnosti ter za investicije, na primer v lokalno javno infrastrukturo in za zadovoljevanje skupnih potreb prebivalcev.

Pomembno merilo sofinanciranja investicij je razvitost občin, ki jo določi Ministrstvo za finance in se določa vsake štiri leta. Na osnovi razmerja med stopnjo povprečne razvitosti občin in razvitostjo posamezne občine se nato določi tudi delež sofinanciranja države.

Na pobudo SOS Zakon o financiranju občin v **13.b členu ureja zmanjševanje objektivnih razlik med občinami**. Za ta namen se zagotavljajo dodatna sredstva v višini **1,5 % dohodnine, vplačane v predpreteklem letu**. Od teh sredstev se **75 % razdeli občinam glede na nesorazmerje med njihovimi prihodki in stroški izvajanja zakonskih nalog**, preostalih **25 % pa po kriterijih iz 15.a člena ZFO-1**. Namen ukrepa je ublažiti razlike v finančnih zmožnostih občin.

Iz državnega proračuna se občinam zagotavljajo tudi posebna namenska sredstva za izvajanje posameznih zakonskih nalog. Med njimi so sredstva za občine z evidentiranimi romskimi naselji po 20.a členu, ki se dodeljujejo po zakonsko določeni formuli glede na značilnosti posamezne občine in so namenjena predvsem urejanju romskih naselij, izboljšanju komunalne in stanovanjske infrastrukture, spodbujanju izobraževanja, zaposlovanja in socialnega vključevanja Romov ter izvajanju ukrepov za večjo varnost in kakovost življenja v lokalni skupnosti.

V zvezi z zadolževanjem zakon določa, da se sme občina zadolževati za investicije, predvidene v proračunu; obseg zadolževanja se določi v odloku, s katerim se sprejme občinski proračun.

Občina se sme tudi likvidnostno zadolževati, kadar zaradi neenakomernega dotoka sredstev proračuna ni mogoče uravnotežiti, vendar največ do višine 5 % vseh izdatkov zadnjega sprejetega proračuna.

Višina zadolžitve je omejena na seštevek obveznosti iz naslova odplačila posojil, finančnih najemov in blagovnih kreditov ter možnih obveznosti iz danih poroštev, ki ne smejo presegati 15 % prihodkov v letu pred letom zadolževanja, zmanjšanih za prejete donacije, transferne prihodke iz državnega proračuna za investicije in prejeta sredstva iz proračuna Evropske unije ter prihodke režijskih obratov.

Občine smejo dajati poroštva zavodom in podjetjem, katerih ustanoviteljice so, v obsegu in primerih, ki si jih določijo v odloku. Poroštva se štejejo v največji obseg zadolževanja občine.

> **SOS je** z analizami, usklajevanjem predlogov občin in pogajanji z državo **dosegla konkretne izboljšave financiranja občin: boljše upoštevanje rasti stroškov pri izračunu povprečnine in dodatna sredstva za zmanjševanje razlik med občinami.** Ti dosežki potrjujejo **moč skupnega zastopanja občin** v okviru skupnosti.

Naloge svetnic in svetnikov

- Z odlokom, s katerim sprejmejo občinski proračun, določijo obseg zadolževanja občine ter namen, za katerega se porabijo prejete okoljske dajatve.
- Z odlokom lahko predpišejo občinsko takso za oglaševanje, prirejanje razstav in prireditev, parkiranje in opravljanje drugih dejavnosti, ki se razlikujejo od siceršnje namenske rabe in pomenijo z občinskim odlokom opredeljeno posebno rabo:
  - javnih površin v lasti občine, kot so javne ceste, ulice, trgi, tržnice, igrišča, pokopališča, parki, zelenice, rekreacijske površine in podobno;
  - nepremične in premične infrastrukture občinskih javnih služb;
  - stavb v lasti občine;
  - za druge zadeve, če tako določa zakon.
- V odloku, s katerim sprejmejo proračun, določijo obseg zadolževanja občine za izvrševanje občinskega proračuna v posameznem proračunskem letu.
- V odloku, s katerim sprejmejo proračun, določijo obseg zadolževanja občine za upravljanjedolga občinskega proračuna.
- Izdajo soglasje za zadolžitev posrednemu uporabniku občinskega proračuna, javnemu gospodarskemu zavodu in javnemu podjetju, katerega ustanoviteljica je občina, oziroma drugi pravni osebi, v kateri ima občina neposredno ali posredno prevladujoč vpliv.
- Izdajo soglasje za zadolžitev ter z odlokom, s katerim sprejmejo občinski proračun, določijo obseg zadolževanja in obseg izdanih poroštev posrednim uporabnikom občinskega proračuna, javnim gospodarskim zavodom in javnim podjetjem, katerih ustanoviteljica je občina, oziroma drugim pravnim osebam, v katerih ima občina neposredno ali posredno prevladujoč vpliv.
- Podajo mnenje k izračunu povprečnine.

Slovenski regionalno razvojni sklad

Slovenski regionalno razvojni sklad- dolgoročni partner pri financiranju razvoja lokalnih skupnosti

Spoštovane županje, spoštovani župani!

Ne glede na to, ali ponovno začenjate svoj mandat s potrjenim zaupanjem občanov ali pa se na čelo občine podajate kot novoizvoljeni voditelji, je pred vami ključno obdobje za razvoj lokalnih skupnosti. **Novi projekti, investicije in razvojni načrti poleg ideje potrebujejo tudi ustrezen in ugoden vir financiranja.**

Pri uresničevanju vaših naložb vam že tri desetletja ob strani stoji **Slovenski regionalno razvojni sklad (SRRS)**. Prav z namenom podpore občinam in drugim delom javnega sektorja je SRRS oblikoval program **LOKALNO**, v okviru katerega so vam na voljo **finančni produkti**, ki zagotavljajo hiter, ugoden in stabilen vir financiranja. Trenutno so na voljo: :

- **LOKALNO Občine & LOKALNO Občine Obmejna:** sta namenjena financiranju javne lokalne in regionalne infrastrukture. Z njima lahko občine financirajo trajnostne naložbe – od energetskih prenov stavb in obnovljivih virov energije do trajnostne mobilnosti (npr. e-polnilnice, kolesarske trase), zelene in modre infrastrukture ter projektov krožnega gospodarstva.
- **LOKALNO Komunalna podjetja & LOKALNO Komunalna podjetja Obmejna:** omogočata financiranje posodobitve in razvoja gospodarskih javnih služb. Pomembna prednost je, da javno komunalno podjetje nastopa kot samostojni vlagatelj, zato se financiranje ne všteva v neposredno kvoto zadolževanja občine. To omogoča lažje načrtovanje investicij v kakovostne javne storitve
- **LOKALNO PF (Premostitveno financiranje):** rešuje časovni zamik med izvedbo projekta in izplačilom odobrenih evropskih ali nacionalnih nepovratnih sredstev. Omogoča, da projekt teče nemoteno, tudi ko na izplačilo nepovratnih sredstev še čakate. Namenjeno je pravnim osebam v javni lasti z neprofitnim statusom, kot so javni zavodi, zbornice, javni skladi.

SRRS svojo ponudbo za lokalne skupnosti redno nadgrajuje. Aktualne možnosti financiranja in pogoje preverite na www.srrs.si.

Imate projekt, za katerega iščete ugoden vir financiranja? Preverite program LOKALNO in poiščite rešitev, ki ustreza vašim potrebam. Vlogo lahko enostavno oddate prek e-Rsklada.

7.4 SOFINANCIRANJE SKUPNIH OBČINSKIH UPRAV (SOU)

Skupna občinska uprava (SOU) je oblika medobčinskega sodelovanja z dolgo tradicijo in je pomembna sestavina delovanja lokalne samouprave. Pomeni racionalno izvajanje obveznih nalog občin, saj zaposleni v SOU opravljajo naloge za več občin, in zagotavlja izenačevanje kakovosti opravljenih storitev.

Zakon o financiranju občin v 26. členu določa, da se občinam v tekočem letu za organizirano skupno opravljanje posameznih nalog občinske uprave zagotavljajo dodatna sredstva iz državnega proračuna v določenem odstotku v prejšnjem letu realiziranih odhodkov njenega proračuna za financiranje skupnih občinskih uprav.

Sredstva se zagotavljajo za plače in druge izdatke ter prispevke delodajalca zaposlenim v skupnih občinskih upravah v višini, ki jo določa zakonska vsebina, povečane za 20 % za materialne stroške.

Občina je do sredstev državnega proračuna upravičena za sofinanciranje nalog v višini 30 % v prejšnjem letu realiziranih odhodkov njenega proračuna za financiranje skupnih občinskih uprav, če je vključena v skupno občinsko upravo z najmanj tremi občinami in se zanjo opravlja najmanj ena naloga, ki jih opravljajo zaposleni, ki izpolnjujejo z zakonom določene pogoje. Višina sofinanciranja se poveča za 5 % za vsako dodatno nalogo, ki jo skupna občinska uprava opravlja za vse občine, vključene v skupno občinsko upravo, pri čemer skupna višina sofinanciranja ne sme preseči 55 % sredstev za plače in druge izdatke ter prispevke delodajalca zaposlenim v skupnih občinskih upravah.

Za posamezne naloge, ki so predmet sofinanciranja, se štejejo naloge:

- občinskega inšpekcijskega nadzorstva,
- občinskega redarstva,
- pravne službe,
- občinskega odvetništva,
- notranje revizije,
- proračunskega računovodstva,
- varstva okolja,
- urejanja prostora,
- civilne zaščite,
- požarnega varstva,
- urejanja prometa in
- informatike.

7.4.1 ŠTEVILO SKUPNIH OBČINSKIH UPRAV IN VKLJUČENIH POSAMEZNIH OBČIN

V 38 skupnih občinskih uprav je vključenih 206 slovenskih občin, nekatere med njimi so vključene v več skupnih uprav. Občine so v letu 2026 skupno prejele 13.434.839,72 evrov sredstev za sofinanciranje skupnih občinskih uprav.

7.5 ZAKON O FINANČNI RAZBREMENITVI OBČIN

> Na pobudo SOS je Vlada RS 31. 1. 2019 ustanovila Delovno skupino za pripravo predlogov sprememb zakonodaje za nižanje stroškov občinam. Namen ustanovitve delovne skupine je bil celovit pregled zakonodaje, ki določa delovanje občin, ter priprava stroškovne in administrativne razbremenitve delovanja občin.

V Skupnosti občin Slovenije smo namreč že vrsto let opozarjali na nekaj ključnih sistemskih nedoslednosti – občine so opravljale naloge, ki so bile ali po svoji vsebini naloge, ki bi jih morala opravljati država, ali pa so bile takšne, da občine na njihovo izvajanje niso imele nikakršnega vpliva, morale pa so jih financirati.

Delovna skupina, ki je bila sestavljena iz predstavnic in predstavnikov reprezentativnih skupnosti občin in različnih ministrskih ekip, je pripravila in uskladila Zakon o finančni razbremenitvi občin (ZFRO), ki je bil v Državnem zboru RS sprejet decembra 2020.

S spremembo dvanajstih zakonov so se zmanjšali stroški in administrativna bremena občin, povečali prihodki občin ter odpravile sistemske nedoslednosti glede opravljanja nalog občin, ki so lokalnega oziroma državnega pomena.

Izpostavljamo ključne nove rešitve:

- država je prevzela financiranje obveznega zdravstvenega zavarovanja za državljane Republike Slovenije in tujce, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje, družinskega pomočnika, subvencioniranje prosilcev za dodelitev neprofitnega najemnega stanovanja ter mrliško pregledne službe. V letu 2019 so občine za omenjene naloge na letni ravni zagotavljale 71 milijonov evrov;
- povečali so se prihodki občin kot posledica ukinitve nekaterih oprostitev, na primer pri izdelavi lokacijske informacije;
- občine z romskimi naselji so prejele dodatna finančna sredstva v višini 3,5 % primerne porabe občin za namene uresničevanja pravic stalno naseljene romske skupnosti.

Sprejeti zakon je predstavljal največji poseg v sistem delovanja lokalne samouprave ter največjo razbremenitev delovanja občin vse od vzpostavitve lokalne samouprave v Sloveniji leta 1994.

7.6 ZAKON O JAVNIH FINANCAH

Zakon določa sestavo, pripravo in izvrševanje proračunov občin, upravljanje s premoženjem, zadolževanje, notranji nadzor in drugo. Določa, da se morajo v proračunu odražati vsi prejemki in vsi izdatki občin in da ga sprejme občinski ali mestni svet za leto, ki je enako koledarskemu letu.

Županja ali župan je za izvrševanje proračuna odgovoren občinskemu ali mestnemu svetu.

Županja oziroma župan predloži občinskemu ali mestnemu svetu predlog proračuna z obrazložitvami. Tega je mogoče predložiti tudi za dvoletno obdobje, vendar le znotraj mandatnega obdobja, v katerem je bil občinski ali mestni svet izvoljen.

Navkljub temu je Zakon o izvrševanju proračuna Slovenije 2026/2027 v 57. členu določil, da lahko navkljub določilom ZJF občinski svet sprejme tudi proračun za leto, ki je zunaj mandatnega obdobja.

Županja oziroma župan predloži občinskemu ali mestnemu svetu predlog proračuna ali sprememb proračuna v 30 dneh po predložitvi državnega proračuna Državnemu zboru; v sprejem predlaga tudi zaključni račun občine.

Proračun bi moral biti sprejet v roku, ki omogoča njegovo uveljavitev s 1. januarjem leta, za katero se sprejema. Postopke sprejemanja proračuna občine uredijo s svojimi poslovniki.

Če proračun ni sprejet v roku, se delovanje občine financira skozi začasno financiranje, ki temelji na proračunu iz preteklega leta. Odločitev sprejme županja oziroma župan in o tem obvesti občinski ali mestni svet.

Začasno financiranje po sklepu županje oziroma župana je omejeno na tri mesece. Če v tem času proračun ni sprejet, mora županja oziroma župan soglasje za podaljšanje začasnega financiranja pridobiti od svetnic in svetnikov.

Ključno pravilo obravnave občinskega proračuna, ki ga morajo spoštovati svetnice in svetniki, je, da morajo predlogi za povečanje izdatkov proračuna hkrati obsegati predloge za povečanje prejemkov proračuna ali za zmanjšanje drugih izdatkov proračuna v isti višini, pri čemer ti ne smejo biti v breme proračunske rezerve ali splošne proračunske rezervacije ali v breme dodatnega zadolževanja.

Načeloma proračunskih sredstev ni mogoče prerazporejati, vendar zakon določa tudi možnosti prerazporejanja proračunskih sredstev. O prerazporejanju sredstev mora županja oziroma župan obvestiti občinski ali mestni svet.

Prav tako lahko županja ali župan zaradi spremenjenih razmer največ za 45 dni zadrži izvajanje proračuna, o čemer mora obvestiti občinski ali mestni svet. Če se proračun ne uravnoteži, mora predlagati rebalans proračuna.

Shema dokumentov, potrebnih za obravnavo proračuna na občinskem svetu

DOKUMENTI

I. Proračun – splošni del

II. Proračun – posebni del

III. Načrt razvojnih programov (NRP)

IV. Obrazložitve vseh treh

+

PRILOGE

- Letni program prodaje občinskega finančnega premoženja
- Finančni načrti javnih skladov in agencij
- Predlogi predpisov

=

PRORAČUN

Občinski svet sprejema hkrati odlok o proračunu in splošni ter posebni del proračuna ter načrt razvojnih programov (NRP) kot sestavne dele odloka.

V 30 dneh po uveljavitvi proračuna se morajo dokumenti, ki niso skladni s sprejetim proračunom, uskladiti. NRP se lahko uskladi z amandmaji, ki jih vloži župan, če je v postopku sprejemanja občinskega proračuna, in se tako uskladi s predlogom posebnega dela proračuna.

Kadrovski načrt, usklajen s sprejetim proračunom, sprejme predstojnik uprave občine najpozneje v 60 dneh po uveljavitvi proračuna.

Na spletni strani Ministrstva za finance je za vsako leto objavljen priročnik za pripravo občinskega proračuna in zaključnega proračuna: https://www.gov.si/teme/financiranje-obcin.

Kot samostojna dokumenta občinski svet sprejema še letni program prodaje občinskega finančnega premoženja ter načrt ravnanja z nepremičnim in premičnim premoženjem občine.

Zakon določa tudi, da se sme občina s soglasjem in pod pogoji, ki jih določa Zakon o financiranju občin, zadolževati. Določa tudi notranji nadzor javnih financ, s katerim se zagotavlja, da finančno poslovanje deluje v skladu z načeli zakonitosti, preglednosti, uspešnosti in gospodarnosti.

Naloge svetnic in svetnikov so predvsem sprejemanje proračuna za koledarsko leto. V odloku o proračunu določijo obseg zadolževanja, poroštev ter posebna pooblastila županu pri izvrševanju proračuna za posamezno leto.

Prav tako na predlog župana sprejmejo letni

program prodaje občinskega finančnega premoženja, podaljšajo začasno financiranje in odločajo o nakupu delnic ali deležev v gospodarskih družbah.

Svetniki določijo tudi pogoje za zadolževanje in izdajo poroštev za javne gospodarske in negospodarske zavode, javna podjetja ter tista podjetja, v katerih ima občina prevladujoč delež.

Leta 2015 je bil sprejet Zakon o fiskalnem pravilu, ki tudi za občine določa nov način izračunavanja in porabe presežkov občin. Izračunane presežke mora občina zbirati na ločenem računu. Presežki se smejo porabiti samo za namene iz 5. člena tega zakona. Če je občina zadolžena, jih sme porabiti za odplačilo glavnic dolga.

7.7 ZAKON O STVARNEM PREMOŽENJU DRŽAVE IN SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI

Zakon o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti (ZSPDSLS-1) se uporablja za vse stvarno premoženje v lasti države in samoupravnih lokalnih skupnosti, če vsebine tega zakona niso s posebnim zakonom za posamezno vrsto stvarnega premoženja države in samoupravnih lokalnih skupnosti urejene drugače ali če uporaba določb tega zakona ni z zakonom izrecno izključena.

Določbe zakona, ki urejajo ravnanje s stvarnim premoženjem samoupravnih lokalnih skupnosti, se smiselno uporabljajo tudi za vse stvarno premoženje v lasti ožjih delov samoupravnih lokalnih skupnosti, ki imajo pravno subjektiviteto, če zakon ne določa drugače.

Naloge svetnic in svetnikov

- Z aktom o ustanovitvi javnega zavoda, javnega gospodarskega zavoda, javnega sklada ali javne agencije lahko določijo, da je pravna oseba javnega prava upravljavec stvarnega premoženja občine.
- Sprejmejo načrt ravnanja z nepremičnim premoženjem občine, ki vsebuje načrt pridobivanja nepremičnega premoženja in načrt razpolaganja z nepremičnim premoženjem.
- Sprejmejo načrt ravnanja z nepremičnim premoženjem občine in načrt ravnanja s premičnim premoženjem občine nad 10.000 evrov vrednosti premičnega premoženja.
- Lahko določijo, da načrt ravnanja z nepremičnim oziroma premičnim premoženjem pod določeno vrednostjo sprejme župan.
- Zaradi spremenjenih prostorskih potreb in spremenjenih potreb drugih upravljavcev stvarnega premoženja ter zaradi nepredvidenih okoliščin na trgu, ki narekujejo hiter odziv, lahko dopolnijo načrt ravnanja s stvarnim premoženjem.
- V 30 dneh po sprejemu proračuna lahko določijo skupno vrednost pravnih poslov, ki jih lahko ob spremenjenih prostorskih in drugih potrebah upravljavcev stvarnega premoženja, ki jih ni bilo mogoče vključiti v načrt ravnanja z nepremičnim premoženjem, ali ob nepredvidenih okoliščinah na trgu, ki narekujejo hiter odziv, sklepajo upravljavci stvarnega premoženja občine.
- V odloku, ki ureja izvršitev proračuna občine,

določijo, kateri pravni posli, ki jih sklene ožji del občine, ki je pravna oseba, so veljavni brez predhodnega soglasja župana in do kakšne vrednosti.

- V proračunu občine zagotovijo sredstva za investicijska vzdrževalna dela na nepremičnem premoženju občine.

7.8 ZAKON O JAVNEM NAROČANJU

Zakon o javnem naročanju (ZJN-3) določa pravila in postopke, ki jih morajo naročniki in gospodarski subjekti upoštevati pri javnem naročanju blaga, storitev in gradenj. Med naročnike sodijo tudi občine in njihovi organi. Občina izvaja postopke javnega naročanja tudi za potrebe svojih ožjih delov.

Naročnik lahko po izračunu ocenjene vrednosti javnega naročila začne postopek oddaje javnega naročila. Za izvajanje celotnega ali dela postopka lahko imenuje strokovno komisijo in za izvedbo oziroma odločanje v postopku pooblasti drugega naročnika.

Zakon o javnem naročanju določa več vrst postopkov, ki jih lahko uporabijo naročniki pri naročanju blaga, storitev in gradenj:

- odprti postopek,
- omejeni postopek,
- konkurenčni dialog,
- partnerstvo za inovacije,
- konkurenčni postopek s pogajanji,
- postopek s pogajanji z objavo,
- postopek s pogajanji brez predhodne objave,
- postopek naročila male vrednosti.

Naročnik mora izvesti javno naročilo po enem od v zakonu opredeljenih postopkov, če je vrednost javnega naročila enaka ali višja od naslednjih mejnih vrednosti:

Na splošnem področju

- 40.000 evrov za javno naročilo blaga ali storitev ali projektni natečaj;
- 80.000 evrov za javno naročilo gradenj;
- 750.000 evrov za javno naročilo storitev, ki jih določata Priloga XIV Direktive 2014/24/EU in Priloga XVII Direktive 2014/25/EU, oziroma socialne in druge posebne storitve, razen storitev, ki so zaobsežene s kodami CPV 79713000-5, 79100000-5, 79110000-8, 79111000-5, 79112000-2, 79112100-3 in 79140000-7.

Na infrastrukturnem področju

- 50.000 evrov za javno naročilo blaga ali storitev ali projektni natečaj;
- 100.000 evrov za javno naročilo gradenj;
- 1.000.000 evrov za javno naročilo socialnih in drugih posebnih storitev, razen storitev, ki so zaobsežene s kodami CPV 79713000-5, 79100000-5, 79110000-8, 79111000-5, 79112000-2, 79112100-3 in 79140000-7.

Za javna naročila, katerih ocenjena vrednost je nižja od teh mejnih vrednosti, je naročnik dolžan upoštevati načelo gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti ter načelo transparentnosti. Gre za tako imenovana evidenčna naročila.

Naročnik mora za ta naročila voditi tudi evidenco o njihovi oddaji, ki vključuje navedbo predmeta, vrste predmeta in vrednosti javnega naročila brez DDV ter o njih sporočiti podatke.

7.9 VKLJUČEVANJE VIDIKA SPOLA V PRORAČUN

Občinski proračun vpliva na življenje vseh prebivalk in prebivalcev, vendar imajo lahko proračunske odločitve različne učinke na ženske in moške. **Vključevanje vidika spola v proračun** pomeni upoštevanje njihovih različnih potreb in življenjskih okoliščin pri načrtovanju in porabi javnih sredstev. Ne pomeni ločenih proračunov ali delitve sredstev v razmerju 50 : 50, temveč njihovo učinkovito in pravično razporejanje glede na dejanske potrebe prebivalstva.

Takšen pristop vključuje pet korakov:

- analizo stanja,
- prepoznavanje razlik in izzivov,
- oblikovanje rešitev,
- določitev ukrepov ter
- spremljanje uspešnosti s kazalniki.

Vloga občinskega sveta

Občinski svet s sprejemanjem proračuna odloča tudi o razvojnih prioritetah občine. Svetnice in svetniki lahko pri obravnavi proračuna preverjajo, komu so programi in storitve namenjeni, kdo jih uporablja ter ali so enako dostopni ženskam in moškim. **Navidezno nevtralni ukrepi nimajo nujno enakih učinkov na oba spola**, saj se potrebe in življenjske okoliščine razlikujejo. Zato je pri proračunskem odločanju smiselno uporabljati podatke, razčlenjene po spolu, kadar so na voljo in relevantni, ter spremljati učinke občinskih programov.

Pri vključevanju vidika spola v občinski proračun ni pomembno le, kako se razporejajo javna sredstva, temveč tudi, kdo o njih odloča. Zato SOS aktivno spodbuja enakopravno zastopanost žensk v lokalni politiki.

V okviru projekta OPPEN je SOS v sodelovanju z norveškim združenjem občin razvijala dobre prakse za vključevanje žensk v politično odločanje. Trajen rezultat projekta je Klub županj Skupnosti občin Slovenije, ki že več mandatov omogoča povezovanje županj, izmenjavo izkušenj in medsebojno podporo. Klub županj je konkreten primer pristopa SOS, pri katerem projekti niso sami sebi namen, temveč izhodišče za dolgoročne aktivnosti, ki se nadaljujejo tudi po zaključku projektnega financiranja.

7.10 OBČINSKI PRORAČUN V PODPORO TRAJNOSTNEMU RAZVOJU LOKALNE SKUPNOSTI

Občine so ključni prostor za promocijo transformativnih političnih in ekonomskih praks. Številne lokalne skupnosti so že model prehoda v trajnostno družbo, kolektivno pa imajo moč, da nas popeljejo na pot

družbeno in okoljsko vzdržnega razvoja.

Pri tem so tudi na lokalni ravni proračunski instrumenti najučinkovitejši od vseh, ki jih ima oblast na voljo za usmerjanje razvoja. S subvencijami, naložbami, javnimi naročili in davki lahko spodbuja družbeno privlačnejše in okolju manj škodljivo delovanje javnega in zasebnega sektorja ter ravnanje občanov. Participativni proračun lahko uporabi kot mehanizem za aktivacijo lokalne skupnosti in povrnitev zaupanja v demokracijo.

Štiri taktike za trajnostno reformo občinskega proračuna:

Občina, ki želi pospešiti in izboljšati kakovost razvoja skupnosti, poskrbi za usmerjeno porabo sredstev za doseganje trajnostnih ciljev.

Za pomembnejše premike pa mora z zmanjšanjem stroškov in povečanjem prihodkov povečati obseg sredstev, s katerimi suvereno razpolaga.

Trajnostno naravnan občinski proračun tako temelji na štirih taktikah:

- **porabiti manj** – z zmanjšanjem porabe virov in ukinitvijo škodljivih subvencij;
- **porabiti bolje** – s subvencioniranjem zelenega gospodarstva in sonaravnega kmetijstva, zelenim javnim naročanjem in trajnostnimi investicijami ter vlaganjem v razvoj znanj za trajnostni razvoj;
- **zbrati več** – z razprševanjem finančnih virov ob upoštevanju trajnostnih razvojnih smernic, kot sta prehod v krožno gospodarstvo in podnebno nevtralno družbo, ki jim sledijo nacionalni in mednarodni javnofinančni tokovi, ter z uporabo finančnih modelov s participacijo občanov;
- **zbrati bolje** – predvsem z obdavčenjem slabega, torej porabe virov in škodljivih emisij, in ne dobrega.

Razvijanje spretnosti pridobivanja sredstev, ustvarjanja prihrankov, zadrževanja finančnih tokov v lokalnem okolju ter k trajnostnim ciljem usmerjene porabe razpoložljivih sredstev je najučinkovitejši način, da lokalna skupnost hkrati doseže visoko kakovost življenja, gospodarski napredek in ohranjeno okolje.

Priročnik za ozelenjevanje občinskega proračuna ter opisi domačih in tujih dobrih praks so dostopni na spletni strani Umanotere.

Pripravila: Renata Karba, Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj.

Platforma Dovolj za vse

V teku je program podpore pri izvajanju projektov trajnostnega upravljanja z viri skupnosti, ki je oblikovan po meri vsake občine. Njegov namen je opremiti občine z veščinami za trajnostno upravljanje z viri skupnosti in participativno vodenje procesov v občini.

Platforma Dovolj za vse v obdobju 2019–2026 predstavlja del projekta LIFE IP CARE4CLIMATE (LIFE17 IPC/SI/000007) in je sofinancirana s sredstvi evropskega programa LIFE ter Sklada za podnebne spremembe.

Za več informacij sledite Platformi za trajnostno upravljanje z viri skupnosti oziroma njeni Facebook strani Dovoljzavse.

Občina: Piran, Naziv projekta: Obnova Ulice IX. korpusa v Piranu, Financiranje: Občina Piran, Vir fotografije: arhiv Občine Piran

Občina: Ljutomer, Naziv projekta: Ureditev parka v Mali Nedelji, Financiranje: Občina Ljutomer in MGTŠ, Vir fotografije: Sara Vinkovič

Občina: MO Novo mesto, Naziv projekta: Bazen Novo mesto, Financiranje: MO Novo mesto, Vir fotografije: Tomaž Grdin

Občina: Šmarje pri Jelšah, Naziv projekta: Kopališče Šmarje pri Jelšah – I. faza, Financiranje: Občina Šmarje pri Jelšah, Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, Fundacija za šport, Vir fotografije: Tomaž Žnider

Občina: Ilirska Bistrica, Naziv projekta: Prenova igrišč v Športnem parku Nade Žagar, Financiranje: Občina Ilirska Bistrica, Fundacija za šport, LAS Društva za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom, Fundacija Gorana Dragića, lokalna podjetja, Vir fotografije: arhiv Občine Ilirska Bistrica

Občina: Vrhnika, Naziv projekta: Prenova in dopolnitev Športnega parka Vrhnika, Financiranje: Občina Vrhnika, Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, Fundacija za šport, Nogometna zveza Slovenije, SIJ, Vir fotografije: Gašper Tominc

8

RAZVOJ OBČIN V REGIONALNEM IN EVROPSKEM PROSTORU

Občina: MO Maribor, Naziv projekta: Prenova Langerjeve vile, Financiranje: MO Maribor in Evropski sklad za regionalni razvoj, Vir fotografije: Marko Pigac

Občina: Podčetrtek, Naziv projekta: Doživetje grajskega razgleda – grad Podčetrtek, Financiranje: občina Podčetrtek, sofinancirano s strani slovenskega Načrta za okrevanje in odpornost (NOO), ki se delno financira iz Mehanizma za okrevanje in odpornost (NOO) v sklopu Instrumenta EU za okrevanje, t.i. »NextGeneration EU«, Vir fotografije: arhiv Občine Podčetrtek

Občina: Hrpelje Kozina, Naziv projekta: Prenova Mestnega trga Kozina, Financiranje: Občina Hrpelje-Kozina, Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj in razpis SRRS LOKALNO OPO Turizem, Vir fotografije: arhiv Občine Hrpelje-Kozina

Občina: Škofja Loka, Naziv projekta: Prenova Mestnega trga in Klobovsove ulice, Financiranje: Občina Škofja Loka, del prenove vodovodnega omrežja je bil sofinanciran z evropskimi sredstvi, Vir fotografije: Jernej Tavčar

Občina: MO Ptuj, Naziv projekta: Revitalizacija Stare steklarske in Vrazovega trga s pripadajočimi ulicami, Financiranje: MO Ptuj, Evropski sklad za regionalni razvoj, Ministrstva za okolje in prostor- mehanizem „Celostne teritorialne naložbe“), Vir fotografije: Stanko Kozel

Občina: Muta, Naziv projekta: Vrtec Muta, Financiranje: Občina Muta, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (DEMO les 2024), Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport (DEMO les 2024), Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad, Vir fotografije: arhiv Občine Muta

Občina: Rogaška Slatina, Naziv projekta: Stolp Kristal, Financiranje: Občina Rogaška Slatina, Ministrstvo za gospodarstvo, razvoj in turizem in donacije, Vir fotografije: arhiv Občine Rogaška Slatina

Občina: Ajdovščina, Naziv projekta: Doživetje rimske Kastre, Financiranje: Občina Ajdovščina, Evropska unija – NextGeneration EU, Vir fotografije: Klemen Batagelj

8.1 ZAKON O SPODBUJANJU SKLADNEGA REGIONALNEGA RAZVOJA

Regionalni razvoj temelji na sodelovanju občin, države, gospodarstva, razvojnih institucij in nevladnih organizacij pri oblikovanju skupnih razvojnih ciljev regije.

Občine v razvojni regiji prek sveta regije in razvojnega sveta regije sodelujejo pri pripravi regionalnega razvojnega programa, določanju razvojnih prioritet ter usklajevanju skupnih projektov, ki se financirajo iz državnih in evropskih virov.

Pomemben instrument izvajanja regionalne politike je dogovor za razvoj regije, v katerem so opredeljeni ključni regijski projekti in ukrepi za razvojno preobrazbo regije, izboljšanje kakovosti življenja, ustvarjanje kakovostnih delovnih mest ter krepitev gospodarske, prostorske, okoljske in podnebne odpornosti regije.

Pri izvajanju razvojnih nalog imajo pomembno vlogo tudi regionalne razvojne agencije, ki občinam nudijo strokovno podporo pri pripravi in izvajanju razvojnih projektov.

Naloge svetnic in svetnikov

- Sodelujejo pri oblikovanju razvojnih prioritet občine, ki se vključujejo v regionalni razvojni program.
- Izmed izvoljenih občinskih funkcionarjev predlagajo oziroma izvolijo predstavnike občine v razvojni svet regije.
- Sprejemajo odločitve, povezane z vključevanjem občine v skupne regijske projekte, in zagotavljajo sredstva za njihovo izvajanje.
- Sprejmejo soglasje za prestop mejne občine v drugo razvojno oziroma kohezijsko regijo, kadar je to potrebno.
- V občinskem proračunu zagotavljajo sredstva za izvajanje razvojnih nalog na regionalni ravni ter za delovanje regionalne razvojne agencije in regijske pisarne v Bruslju.

Regionalni razvoj torej ni le naloga države ali razvojne agencije. Uspešnost občine pri pridobivanju državnih in evropskih sredstev je v veliki meri odvisna od pravočasnega vključevanja občinskih razvojnih projektov v regionalni razvojni program in dogovor za razvoj regije. Zato je pomembno, da občinski svet spremlja regionalne razvojne usmeritve ter podpira projekte, ki imajo širši regijski pomen.

V zvezi s tem je pomembna **Uredba o metodologiji za določitev razvitosti občin,** ki stopnjo razvitosti občine določa na podlagi treh skupin kriterijev:

- **razvitosti občine**, ki med drugim upošteva bruto dodano vrednost gospodarskih družb na zaposlenega, osnovo za dohodnino na prebivalca ter število delovnih mest glede na število delovno aktivnega prebivalstva;
- **indeksa razvojne ogroženosti občine**, pri katerem se upoštevajo indeks staranja prebivalstva, stopnja registrirane brezposelnosti in stopnja delovne aktivnosti;
- **razvojnih možnosti občine**, ki med drugim vključujejo oskrbljenost z javnimi komunalnimi

storitvami, kulturno infrastrukturo, delež območij Natura 2000 in poseljenost občine.

Indeks razvitosti občin predstavlja osnovo za dodatna finančna sredstva, ki jih občine pridobivajo od države.

Na dejanske razvojne možnosti posamezne občine vplivajo tudi drugi dejavniki, kot so dostopnost storitev širšega pomena, pokritost z internetom, oddaljenost od avtocestnega priključka ter dostopnost vrtcev, šol, športnih in kulturnih objektov, ki pa se skozi količnik razvojne ogroženosti občin ne upoštevajo. Ti dejavniki pomembno vplivajo na kakovost življenja prebivalcev in razvojne možnosti posameznega območja.

8.2 STRATEGIJA REGIONALNEGA RAZVOJA SLOVENIJE 2026–2050

8.2.1 RAZVOJ OBČINE JE VEDNO BOLJ POVEZAN Z RAZVOJEM CELOTNE REGIJE

Strategija poudarja, da posamezna občina težko rešuje razvojne izzive sama. Pri pripravi razvojnih projektov so vse pomembnejši regionalni razvojni programi, skupni projekti občin ter sodelovanje z razvojnimi agencijami in državo. Regionalni razvojni program postaja temeljni dokument za usmerjanje razvojnih naložb v regiji.

8.2.2 PREDNOST BODO IMELI PROJEKTI Z NAJVEČJIM RAZVOJNIM UČINKOM

Pri financiranju ne bo več odločilno predvsem število projektov, temveč njihov razvojni učinek. Prednost bodo imeli projekti, ki ustvarjajo kakovostna delovna mesta, povečujejo dodano vrednost gospodarstva, izboljšujejo dostopnost storitev ter prispevajo k zeleni in digitalni preobrazbi regij.

8.2.3 STRATEGIJA DAJE PREDNOST POLICENTRIČNEMU RAZVOJU SLOVENIJE

Namesto nadaljnje centralizacije država spodbuja krepitev vseh regijskih središč. Cilj je, da prebivalci tudi zunaj Osrednjeslovenske regije dobijo kakovostna delovna mesta, dostopne javne storitve in razvojne priložnosti bližje kraju bivanja. Posebna pozornost je namenjena obmejnim območjem in regijam v prestrukturiranju.

8.2.4 PODNEBNE SPREMEMBE POSTAJAJO DEL REGIONALNE RAZVOJNE POLITIKE

Strategija podnebne spremembe uvršča med ključne razvojne izzive prihodnjih desetletij. Zato morajo biti regionalni razvojni programi usklajeni tudi z regionalnimi akcijskimi načrti prilagajanja podnebnim spremembam ter drugimi prostorskimi in razvojnimi dokumenti.

8.2.5 MED NAJVEČJIMI IZZIVI OSTAJAJO DEMOGRAFSKE SPREMEMBE

Številne regije se soočajo s staranjem prebivalstva, odseljevanjem mladih in pomanjkanjem usposobljene delovne sile. Strategija poudarja, da bodo morale občine skupaj z regijami ustvarjati pogoje za kakovostna delovna mesta, dostopne storitve in privlačno bivalno okolje.

8.2.6 OBČINE MORAJO RAZMIŠLJATI RAZVOJNO, NE LE INFRASTRUKTURNO

Strategija ugotavlja, da je bila regionalna politika v preteklosti pogosto usmerjena predvsem v gradnjo infrastrukture, premalo pa v razvoj gospodarstva, inovacij, znanja in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest. V prihodnje bo večji poudarek na projektih z dolgoročnim razvojnim učinkom.

Naloge svetnic in svetnikov

- Pri določanju razvojnih prioritet občine razmišljajo širše od meja posamezne občine.
- Podpirajo projekte, ki prispevajo k razvoju celotne regije in imajo dolgoročen razvojni učinek.
- Pri odločanju upoštevajo gospodarski razvoj, dostopnost javnih storitev, demografske izzive ter zeleno in digitalno preobrazbo.
- Spodbujajo usklajevanje občinskih razvojnih projektov z regionalnimi razvojnimi usmeritvami.

8.3 DOSTOPNOST STORITEV SPLOŠNEGA POMENA PO NAČELU »VSE NA ENEM MESTU«

Fizična dostopnost storitev splošnega pomena v lokalnem okolju se zaradi centralizacije in preoblikovanja storitvenih mrež zmanjšuje. Posledice so najbolj izrazite v manjših, podeželskih in geografsko odmaknjenih lokalnih skupnostih, kjer je ohranjanje dostopnosti ključnih storitev še posebej pomembno.

Pomemben korak k izboljšanju dostopnosti je razvoj večnamenskih lokalnih središč po načelu One Stop Shop (OSS) oziroma »vse na enem mestu«, po vzoru nekaterih evropskih držav. Takšna središča na enem mestu povezujejo različne izvajalce in storitve ter prebivalcem omogočajo enostavnejši dostop do storitev in urejanje vsakodnevnih zadev.

Ključni cilji:

- ohranjanje dostopnosti ključnih storitev tudi v manjših in oddaljenejših okoljih;
- krepitev vloge in privlačnosti lokalnih središč;
- zmanjševanje regionalnih in teritorialnih razlik v dostopu do storitev;
- izboljšanje dostopnosti za starejše, ranljive skupine in druge prebivalce z omejenim dostopom do storitev.

> SOS je na tem področju že vzpostavila pomembne podlage za usklajeno delovanje in oblikovanje rešitev. Na njeno pobudo je bila v okviru pristojnega ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj ustanovljena delovna skupina za zagotavljanje dostopnosti do storitev splošnega pomena, v kateri sodelujejo tudi predstavniki SOS. V okviru SOS deluje tudi Mreža za decentralizacijo in ohranjanje ključnih storitev v lokalnih skupnostih, namenjena povezovanju občin, izmenjavi izkušenj ter usklajevanju pobud in predlogov rešitev.

8.3.1 PRILAGODITEV LOKALNIM POTREBAM

Nabor storitev in podpornih dejavnosti v okviru modela OSS se oblikuje glede na potrebe in značilnosti posameznega lokalnega okolja ter omogoča vključevanje različnih področij, kot so finančne, poštne in logistične storitve, energetsko in podjetniško svetovanje, socialna podpora ter pomoč pri dostopu do digitalnih javnih in drugih storitev.

8.3.2 POSTOPNO UVAJANJE IN SISTEMSKA UREDITEV MODELA OSS

Model želimo najprej preizkusiti v več občinah, predvsem na podeželskih, obmejnih in razvojno šibkejših območjih. Izkušnje pilotnega programa bodo podlaga za oblikovanje trajnega in prenosljivega modela OSS ter njegovo širitev v druge dele Slovenije, ob ustrezni sistemski ureditvi financiranja in povezavi z razvojnimi politikami države in občin.

Naloge svetnic in svetnikov

- Prepoznavajo potrebe lokalnega prebivalstva glede dostopnosti ključnih storitev.
- Podpirajo razvoj rešitev za ohranjanje in izboljšanje dostopnosti storitev v lokalnem okolju.
- Spodbujajo sodelovanje občine z drugimi občinami, državo, javnimi zavodi in izvajalci storitev.
- Dostopnost storitev obravnavajo kot pomemben del celostnega razvoja občine.
- Z ustreznimi odločitvami ustvarjajo pogoje za dolgoročno, usklajeno in vzdržno delovanje lokalnih središč OSS.

8.4 ČRPANJE EVROPSKIH SREDSTEV IN PRIPRAVA NOVE FINANČNE PERSPEKTIVE 2028–2034

Evropska sredstva predstavljajo pomemben vir financiranja občinskih razvojnih projektov na področjih infrastrukture, trajnostne mobilnosti, varstva okolja, prilagajanja podnebnim spremembam, energetike, digitalizacije, stanovanjske politike, socialnih storitev in drugih razvojnih področij. Za njihovo uspešno pridobivanje sta ključna pravočasno načrtovanje projektov in njihova usklajenost z občinskimi, regionalnimi in državnimi razvojnimi usmeritvami.

Priprava nove evropske finančne perspektive 2028–2034 predstavlja pomembno priložnost za aktivnejše vključevanje občin v oblikovanje prihodnjih razvojnih prioritet in programov financiranja. Občine morajo biti v proces programiranja vključene že v začetnih fazah, saj lahko le tako pravočasno opozorijo na dejanske potrebe lokalnega okolja in prispevajo k oblikovanju ukrepov, ki bodo odgovarjali na razvojne izzive občin in regij. Pri tem je ključno tesno sodelovanje države, občin, razvojnih regij in drugih razvojnih partnerjev.

Za učinkovito črpanje evropskih sredstev so bistveni pregledni, enostavni in predvidljivi razpisni postopki, pravočasna objava načrtovanih razpisov, jasna merila za izbor projektov ter dovolj časa za pripravo kakovostnih projektnih predlogov. Takšen pristop občinam omogoča dolgoročno razvojno načrtovanje, pravočasno pripravo investicij in

učinkovitejše povezovanje različnih virov financiranja.

Posebno pozornost je treba nameniti enakopravni dostopnosti evropskih sredstev za vse občine, ne glede na njihovo velikost in administrativne zmogljivosti. Manjše občine se pogosto soočajo s kadrovskimi in finančnimi omejitvami, zato so pomembni poenostavitev administrativnih zahtev, digitalizacija prijavnih postopkov, ustrezna strokovna podpora ter spodbujanje skupnih projektov in razvojnih partnerstev.

Uspešno izvajanje evropskih projektov zahteva tudi **jasno določene odgovornosti partnerjev, transparentno odločanje in usmerjanje sredstev v projekte z dolgoročnimi razvojnimi učinki**, ki prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja prebivalcev ter skladnejšemu razvoju občin in regij.

Naloge svetnic in svetnikov

- Določajo razvojne prioritete občine ter zagotavljajo pogoje za pravočasno pripravo kakovostnih projektov.
- Skrbijo, da občina razvojne projekte usklajuje z regionalnimi in državnimi razvojnimi dokumenti.
- Spremljajo možnosti financiranja iz evropskih programov ter podpirajo pripravo projektov z dolgoročnim razvojnim učinkom.
- Spodbujajo sodelovanje občine z razvojnimi institucijami in drugimi partnerji pri pripravi skupnih projektov.

SOS aktivno zastopa razvojne interese slovenskih občin pri oblikovanju regionalne in evropske kohezijske politike ter si prizadeva za njihov enakopraven položaj pri načrtovanju in črpanju evropskih sredstev. Kot pomemben partner države zagovarja pravočasno vključevanje občin v oblikovanje razvojnih prioritet, pregledno in predvidljivo financiranje ter usmerjanje sredstev v projekte, ki odgovarjajo na dejanske potrebe lokalnih skupnosti.

> Posebno pozornost SOS namenja pripravi nove evropske finančne perspektive 2028–2034. V ta namen je **ustanovila Delovno skupino za spremljanje programiranja nove finančne perspektive**, prek katere povezuje občine, usklajuje njihova stališča in oblikuje strokovne predloge za prihodnje programe financiranja. Pri tem se zavzema za poenostavitev administrativnih postopkov, pravočasno objavo razpisov, pregledna merila ter pravično dostopnost evropskih sredstev tudi za manjše občine z omejenimi kadrovskimi in finančnimi zmogljivostmi.
>
> **SOS interese občin uveljavlja tudi neposredno v ključnih nacionalnih in evropskih telesih, med drugim v Odboru za spremljanje Programa evropske kohezijske politike 2021–2027, Strateškem svetu Vlade RS za spodbujanje skladnega regionalnega razvoja ter prek sodelovanja v Evropskem odboru regij.** S svojim delovanjem prispeva k temu, da so občine enakovredne partnerice pri odločanju o razvojnih usmeritvah in evropskih sredstvih, ne zgolj njihove končne uporabnice.

8.5 KREPITEV PRISOTNOSTI SLOVENSKIH OBČIN V BRUSLJU

Evropska unija pomembno vpliva na razvoj lokalnih skupnosti, saj se na evropski ravni oblikujejo politike, zakonodaja in finančni programi, ki neposredno vplivajo na delovanje občin in njihove razvojne možnosti. Zato sta pravočasno spremljanje evropskih pobud in aktivno vključevanje občin v oblikovanje evropskih politik pomembna za uspešen lokalni in regionalni razvoj.

Razvojna predstavništva slovenskih regij v Bruslju lahko pomembno okrepijo zastopanost interesov občin in regij v evropskem prostoru. Njihovo delovanje bi omogočalo neposrednejše spremljanje evropskih politik in zakonodajnih pobud, pravočasno pridobivanje informacij o evropskih programih in virih financiranja ter povezovanje z evropskimi institucijami, regijami in drugimi razvojnimi partnerji. S tem bi prispevala k večji prepoznavnosti slovenskih občin, izmenjavi dobrih praks in uspešnejšemu vključevanju v mednarodne razvojne projekte.

Vzpostavitev razvojnih predstavništev je posebej pomembna za manjše občine, ki zaradi omejenih kadrovskih in finančnih zmogljivosti težje samostojno spremljajo evropske pobude in vzpostavljajo mednarodna partnerstva. Skupno delovanje na regionalni ravni bi omogočilo učinkovitejše zastopanje razvojnih interesov ter enakopravnejši dostop do informacij, partnerstev in razvojnih priložnosti na evropski ravni.

Naloge svetnic in svetnikov

- Podpirajo vključevanje občine v evropske mreže, mednarodna partnerstva in razvojne pobude.
- Spodbujajo sodelovanje občine z regionalnimi razvojnimi institucijami in uporabo skupnih podpornih mehanizmov za delovanje na evropski ravni.
- Podpirajo aktivnosti, ki občini omogočajo pravočasno pridobivanje informacij o evropskih politikah, programih financiranja in razvojnih priložnostih.
- Pri načrtovanju občinskih razvojnih projektov upoštevajo možnosti mednarodnega sodelovanja in pridobivanja evropskih sredstev.

SOS že vrsto let spodbuja močnejšo zastopanost slovenskih občin in regij v evropskem prostoru ter njihov neposrednejši dostop do evropskih institucij, razvojnih partnerstev in finančnih priložnosti. Pomemben rezultat teh prizadevanj je, da je bila **na pobudo SOS v Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja vključena pravna podlaga za državno sofinanciranje vzpostavitve razvojnih predstavništev slovenskih regij v Bruslju.**

S tem je SOS prispevala k vzpostavitvi pogojev za sistematično in dolgoročno zastopanje razvojnih interesov občin na evropski ravni. **SOS se zavzema za učinkovit, finančno vzdržen in vključujoč model delovanja predstavništev**, ki bo občinam, ne glede na njihovo velikost, omogočal pravočasno spremljanje evropskih politik, povezovanje z evropskimi institucijami in partnerji ter lažji dostop do evropskih programov in razvojnih projektov.

Cilj SOS je, da slovenske občine ne bodo zgolj izvajalke evropskih politik, temveč tudi **aktivne soustvarjalke evropskih razvojnih usmeritev in enakovredne partnerice v evropskem prostoru.**

9

DIGITALNA PREOBRAZBA OBČIN

Digitalna preobrazba je pomemben dejavnik razvoja slovenskih občin. Njen cilj ni zgolj uvajanje novih tehnologij, temveč predvsem **izboljšanje javnih storitev, poenostavitev upravnih postopkov, učinkovitejše upravljanje občine ter večja dostopnost storitev za občanke in občane**. Digitalne rešitve lahko prispevajo tudi k preglednejšemu odločanju, gospodarnejši porabi javnih sredstev in trajnostnemu razvoju lokalnih skupnosti.

Temeljne usmeritve določa **Strategija Digitalna Slovenija 2030**, ki med prednostna področja uvršča digitalno infrastrukturo, digitalne kompetence, digitalne javne storitve, pametne skupnosti in kibernetsko varnost.

9.1 KLJUČNA PODROČJA DIGITALNE PREOBRAZBE OBČIN

Pri načrtovanju digitalne preobrazbe morajo občine izhajati iz dejanskih potreb prebivalcev in občinske uprave ter zagotavljati dolgoročno vzdržnost rešitev. Ključna področja vključujejo:

- **Digitalne javne storitve:** elektronsko poslovanje občinske uprave, poenostavitev postopkov in večja dostopnost storitev.
- **Digitalna povezljivost:** razvoj širokopasovne infrastrukture in zagotavljanje dostopa do sodobnih elektronskih komunikacij, tudi na podeželju.
- **Pametna mesta in skupnosti:** uporaba digitalnih rešitev za učinkovitejše upravljanje prometa, energije, javne razsvetljave, okolja in komunalnih storitev.
- **Umetna inteligenca:** podpora analizi podatkov, načrtovanju in delu občinske uprave ob zagotavljanju varstva podatkov, preglednosti in človeškega nadzora.
- **Kibernetska varnost:** zaščita informacijskih sistemov in podatkov, redno varnostno vzdrževanje, usposabljanje zaposlenih ter zagotavljanje neprekinjenega delovanja ključnih storitev.
- **Digitalna dostopnost in vključenost:** zagotavljanje dostopnosti digitalnih storitev vsem prebivalcem, zlasti starejšim, invalidom in digitalno manj veščim, ter ohranjanje drugih možnosti dostopa do osnovnih storitev.
- **Upravljanje in odprti podatki:** uporaba kakovostnih podatkov za odločanje, preglednost delovanja občine ter povezljivost informacijskih sistemov.

Občine lahko za digitalno preobrazbo pridobivajo **evropska in državna sredstva**, pri čemer je smiselno tudi medobčinsko sodelovanje, ki omogoča delitev stroškov, znanja in skupnih digitalnih rešitev.

Vloga svetnic in svetnikov

- vključevanje digitalne preobrazbe v razvojne dokumente in občinski proračun;
- podpora digitalnim storitvam, povezljivosti in projektom pametnih skupnosti;
- spremljanje zagotavljanja kibernetske varnosti in varstva podatkov;
- spodbujanje digitalne dostopnosti in vključenosti prebivalcev;

- nadzor nad gospodarnostjo, učinkovitostjo in dolgoročno vzdržnostjo digitalnih naložb.

Pri odločanju o digitalnih naložbah je ključno vprašanje, ali rešitev odpravlja konkretno težavo, izboljšuje storitve za občane, zagotavlja varnost in dostopnost ter upravičuje stroške vzpostavitve in dolgoročnega vzdrževanja.

Digitalna preobrazba mora biti predvsem orodje za boljše delovanje občine in kakovostnejše življenje njenih prebivalcev.

SOS aktivno sooblikuje digitalno preobrazbo lokalnih skupnosti ter skrbi, da so potrebe in interesi občin vključeni v pripravo državnih strategij, zakonodaje in razvojnih ukrepov. Prek **Komisije za digitalno preobrazbo občin** oblikuje stališča in predloge zakonodajnih rešitev, spodbuja sodelovanje med občinami ter izmenjavo znanja, izkušenj in dobrih praks. Z organizacijo strokovnih izobraževanj in usposabljanj krepi digitalne kompetence zaposlenih v občinskih upravah in javnih zavodih ter podpira uvajanje sodobnih digitalnih rešitev v lokalnem okolju.

SOS je pomembna sogovornica države pri načrtovanju digitalnega razvoja občin. V letih 2024 in 2025 so **njeni predstavniki sodelovali v Svetu Vlade RS za digitalno preobrazbo, medresorskih delovnih skupinah za digitalno preobrazbo lokalnih skupnosti, razvoj digitalnih projektov ter odprtokodnih tehnologij** in rešitev, pri pripravi nacionalnega programa razvoja in uporabe umetne inteligence ter drugih strateških dokumentov, pa tudi **v Komisiji za določitev omrežnih priključnih točk s prednostjo**. S tem SOS prispeva k oblikovanju **uporabnih, varnih, dostopnih in dolgoročno vzdržnih digitalnih rešitev**, prilagojenih dejanskim potrebam slovenskih občin in njihovih prebivalcev.

DIGITALIZACIJA OBČINE SE ZAČNE TAM, KJER INFORMACIJA DOSEŽE OBČANA

Občine danes vlagajo v spletne strani, aplikacije in digitalne storitve. Toda pri digitalizaciji se pogosto spregleda eno preprosto vprašanje: ali občani informacije, ki jih občina objavlja, tudi dejansko dobijo?

Ste vedeli?

Raziskava o lokalni informiranosti, v kateri je sodelovalo več kot 8.700 prebivalcev slovenskih občin, je pokazala, da si velik delež občanov želi bolj dostopnih informacij o dogajanju v svojem lokalnem okolju.

Izziv pogosto ni v tem, da občina informacij nima ali jih ne objavlja. Izziv je, da občani informacije spremljajo na različnih kanalih – na spletnih straneh, družbenih omrežjih, prek e-novic, lokalnih medijev in drugih virov.

Zato naslednji korak digitalizacije občinskega komuniciranja ni še en komunikacijski kanal, temveč povezovanje obstoječih kanalov.

Prav na tem principu je zasnovana platforma **MojaObčina.si**. Občina lahko vsebino pripravi enkrat, sistem pa omogoča njeno uporabo in distribucijo prek različnih digitalnih in klasičnih medijskih kanalov.

Novice, dogodki in obvestila se lahko avtomatsko prenesejo z občinske spletne strani, vključijo na MojaObčina.si, v e-novice in družbena omrežja ter po potrebi uporabijo tudi za pripravo tiskanih občinskih glasil.

V sistem se lahko vključijo tudi društva, zavodi in druge lokalne organizacije ter sami prispevajo dogodke in vsebine. Občina tako postopoma gradi **povezan lokalni informacijski prostor**, namesto da bi vse informacije ustvarjala, prepisovala in distribuirala sama.

Rezultat digitalizacije zato ni več samo: **»Informacijo smo objavili.«**

Pomembnejše vprašanje postane: **»Koliko občanov smo z njo dejansko dosegli?«**

In prav to je eden ključnih premikov sodobne digitalne občine – od objavljanja informacij k **merljivemu informiranju občanov**.

MojaObčina.si – Kjer lokalno zaživi.

MojaObčina.si

ENVIRODUAL PODATKI · REŠITVE · BOLJŠA PRIHODNOST

DIGITALIZACIJA OBČIN

PODATKI ZA BOLJŠE ODLOČITVE

Občine imajo vedno več podatkov, a so razpršeni med sistemi in evidencami.
Povezujemo jih v rešitve, ki občinam omogočajo učinkovitejše delo in kakovostnejše odločanje.

01 IZ VAŠIH IZZIVOV DO KONKRETNIH CILJEV

02 PODATKE POVEŽEMO IN ANALIZIRAMO

03 RAZVIJEMO DIGITALNE REŠITVE PO MERI

04 OMOGOČIMO BOLJŠE ODLOČITVE IN REZULTATE

Naše rešitve:

EPA
Energetsko-podnebni atlas prostorski pregled energetskih in podnebnih podatkov.

EVA
Digitalna podpora prebivalcem pri zmanjševanju porabe energije in stroškov v stavbah.

LEV
Energetska in emisijska bilanca občine po sektorjih ter podpora pri poročanju (SECAP, CDP).

CERA
Orodje za spremljanje emisij iz prometa na ravni občine.

D-LEK
Digitalni lokalni energetski koncept z vključenim načrtom ukrepov in spremljanjem izvajanja.

SolarPotential ID
Analiza potenciala za sončno elektrarno na strehah in površinah.

DistrictHeat ID
Analiza potenciala za daljinsko ogrevanje na območju občine.

KONTAKTIRAJTE NAS →

Imate izziv s podatki?
Razvijemo rešitve za vašo občino.

ENVIRODUAL d.o.o.
Tepanje 28D,
3210 Slovenske Konjice

+386 51 623 444
info@envirodual.com
www.envirodual.com

10

JAVNE SLUŽBE

Občina: Hoče-Slivnica, Naziv projekta: Pump track poligon, Financiranje: Občina Hoče-Slivnica, Vir fotografije: Marko Pigac

Občina: Mislinja, Naziv projekta: Urbano doživetje na podeželju, Financiranje: Občina Mislinja in Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Vir fotografije: Žiga Prasnic

Občina: Dobrna, Naziv projekta: Park Fitko s Prostostoječo plezalno steno, Financiranje: Občina Dobrna, Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, Vir fotografije: arhiv Občine Dobrna

Občina: Tolmin, Naziv projekta: Ureditev vstopnih točk ob jezeru na Mostu na Soči, Financiranje: Občina Tolmin in MGTŠ, Vir fotografije: arhiv Občine Tolmin

Občina: Kranjska Gora, Naziv projekta: Razgledni stolp v Jasni, Financiranje: Občina Kranjska Gora, Vir fotografije: Bor Benet

Občina: Kidričevo, Naziv projekta: Na valovih zelene harmonije, Financiranje: občina Kidričevo in ESRR, Vir fotografije: arhiv občine Kidričevo

Občina: Podlehnik, Naziv projekta: Pot znanja in zdravja, Financiranje: Občina Podlehnik in sofinancirano s strani EU projektov, Vir fotografije: Marko Vindiš

Občina: Beltinci, Naziv projekta: ReKult – Nadgradnja rečne kulturne dediščine na Otoku ljubezni, Financiranje: Občina Beltinci, sofinanciran iz državnega proračuna (NOO), Vir fotografije: Boštjan Rous

Občina: Rogaška Slatina, Naziv projekta: Arena Janina, Financiranje: Občina Rogaška Slatina in Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, Vir fotografije: arhiv Občine Rogaška Slatina

10.1 VLOGA OBČINSKEGA SVETA PRI ZAGOTAVLJANJU JAVNIH SLUŽB

Javne službe so dejavnosti, s katerimi država in občine trajno zagotavljajo dobrine in storitve v javnem interesu. Mednje sodijo oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode, ravnanje z odpadki, vzdrževanje občinskih cest, predšolska vzgoja, knjižnična dejavnost, primarno zdravstveno varstvo ter druge dejavnosti, ki jih kot javno službo določa zakon ali na njegovi podlagi občinski predpis.

Občina javne službe zagotavlja, ni pa nujno, da jih tudi neposredno izvaja. Njena odgovornost je, da vzpostavi pravni, organizacijski in finančni okvir, zagotovi izvajalca in potrebno infrastrukturo ter spremlja dostopnost in kakovost storitev. Obseg odločanja občinskega sveta je odvisen od področnega zakona, saj ta določa dopustne oblike izvajanja, pristojni organ in obseg ustanoviteljskih pravic.

Naloge svetnic in svetnikov

- sprejemajo odloke in druge splošne akte, s katerimi občina uredi javno službo;
- odločajo o zakonsko dopustnem načinu njenega izvajanja;
- odločajo o ustanovitvi oziroma soustanovitvi izvajalcev in izvršujejo ustanoviteljske pravice, pridržane občinskemu svetu;
- zagotavljajo sredstva v občinskem proračunu ter odločajo o javni infrastrukturi; cenah in subvencijah, kadar tako določa področni predpis;
- obravnavajo programe, elaborate in poročila izvajalcev.

10.2 GOSPODARSKE IN NEGOSPODARSKE TER OBVEZNE IN IZBIRNE JAVNE SLUŽBE

Gospodarske in negospodarske javne službe se razlikujejo predvsem po naravi dejavnosti, načinu organiziranja, financiranja in pravnem režimu izvajanja. Obvezne in izbirne javne službe pa se razlikujejo glede na to, ali jih mora občina zagotavljati neposredno na podlagi zakona ali jih uvede zaradi ugotovljenega lokalnega javnega interesa.

Gospodarske javne službe zagotavljajo javne dobrine, pri katerih so bistveni neprekinjenost, varnost oskrbe, infrastruktura in dostopnost uporabnikov pod primerljivimi pogoji. Med lokalne gospodarske javne službe sodijo zlasti **oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode, ravnanje s komunalnimi odpadki, urejanje javnih površin, vzdrževanje občinskih cest, 24-urna dežurna pogrebna služba ter posamezne dejavnosti na področju energetike in prometa**. Financirajo se predvsem iz cen storitev, proračunskih sredstev in drugih zakonsko določenih virov.

Negospodarske javne službe se izvajajo predvsem na področjih **vzgoje in izobraževanja, kulture, zdravstva, socialnega varstva in športa**. Njihov namen je trajno zagotavljanje javnih programov in storitev po standardih, ki jih določajo področni zakoni. Praviloma jih izvajajo javni zavodi, občina pa zagotavlja sredstva, mrežo in druge pogoje za njihovo delovanje.

Pri obveznih javnih službah občinski svet ne odloča, ali jih bo občina zagotavljala, temveč kako bo to storila v zakonsko predpisanem obsegu in kakovosti. Izbirno javno službo lahko občina uvede na področju svoje pristojnosti, če občinski svet ugotovi lokalni javni interes ter določi vsebino, obseg, način izvajanja in financiranja.

Naloge svetnic in svetnikov

- pri gospodarskih javnih službah odločajo o organizaciji, infrastrukturi, investicijah, cenah in subvencijah v obsegu, ki ga določa zakon;
- pri negospodarskih javnih službah odločajo o ustanovitvi javnega zavoda, ustanovitvenem aktu, financiranju in ustanoviteljskih pravicah;
- pri obveznih javnih službah zagotovijo zakonsko dopustno obliko, sredstva in pogoje izvajanja;
- pri izbirnih javnih službah presodijo lokalni javni interes in finančne posledice njihove uvedbe.

10.3 UREJANJE JAVNIH SLUŽB Z OBČINSKIMI AKTI

Občinski svet javne službe praviloma ureja z odloki in drugimi splošnimi akti. Z odlokom o načinu opravljanja gospodarske javne službe občina določi vrsto in obseg javnih dobrin, območje izvajanja, pogoje uporabe, pravice in obveznosti uporabnikov ter izvajalca, način financiranja, uporabo javne infrastrukture in nadzor. Občinski akt mora ostati v mejah področnega zakona in ne more določiti oblike izvajanja, ki je zakon ne dopušča.

Glede na izbrano obliko izvajanja občinski svet sprejme tudi ustanovitveni akt javnega podjetja, javnega gospodarskega zavoda ali javnega zavoda oziroma koncesijski akt. Pri negospodarskih javnih službah je osrednji akt praviloma akt o ustanovitvi javnega zavoda, ki mora biti usklajen s področnim zakonom.

Naloge svetnic in svetnikov

- sprejemajo odloke o načinu opravljanja lokalnih gospodarskih javnih služb;
- z odlokom določijo izbirno gospodarsko javno službo, kadar za to obstaja zakonska podlaga;
- sprejemajo ustanovitvene in koncesijske akte;
- pri odločanju presojajo, ali akt jasno ureja odgovornost izvajalca, pravice uporabnikov, financiranje, infrastrukturo in poročanje.

10.4 NAČINI IN OBLIKE IZVAJANJA JAVNIH SLUŽB

Občina mora zagotoviti izvajanje javnih služb, vendar jih ni dolžna izvajati sama. Zakonodaja določa več organizacijskih oblik, pri čemer je njihova izbira odvisna od vrste javne službe, področnih predpisov ter organizacijskih in ekonomskih značilnosti občine.

Gospodarske javne službe se lahko izvajajo v režijskem obratu, javnem gospodarskem zavodu, javnem podjetju ali na podlagi koncesije, kadar to dopušča zakon. Več občin lahko javno službo zagotavlja tudi skupaj, pri posameznih projektih pa je mogoče uporabiti tudi javno-zasebno partnerstvo. Negospodarske javne službe se praviloma izvajajo v javnih zavodih.

Posebno pozornost je treba nameniti področnim predpisom, saj za posamezne javne službe določajo posebne pogoje izvajanja. Tako Zakon o oskrbi s pitno vodo ter odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode določa, da se javna služba oskrbe s pitno vodo lahko izvaja le v režijskem obratu, javnem podjetju ali javnem gospodarskem zavodu, če sta javno podjetje oziroma javni gospodarski zavod v stoodstotni lasti ene ali več občin. Izvajanje te javne službe varstva okolja na podlagi koncesije ni dopustno.

Naloge svetnic in svetnikov

- odločajo o organizacijski obliki izvajanja javne službe v okviru zakonsko dopustnih možnosti;
- pri izbiri presojajo dolgoročne organizacijske, finančne in razvojne posledice posamezne rešitve;
- spremljajo, ali izbrana organizacijska oblika zagotavlja zakonito, učinkovito in kakovostno izvajanje javne službe.

10.4.1 REŽIJSKI OBRAT

Režijski obrat je notranja organizacijska enota občinske uprave brez pravne osebnosti. Primeren je predvsem za javne službe manjšega obsega, kadar ustanovitev samostojne pravne osebe ne bi bila gospodarna. Občina neposredno vodi njegovo poslovanje in prevzema organizacijsko, poslovno in finančno odgovornost.

Naloge svetnic in svetnikov

- z odlokom ustanovijo režijski obrat in določijo njegove dejavnosti;
- v proračunu zagotovijo sredstva za njegovo delovanje in investicije.

10.4.2 JAVNI GOSPODARSKI ZAVOD

Javni gospodarski zavod je samostojna pravna oseba javnega prava za nepridobitno izvajanje ene ali več gospodarskih javnih služb. Ustanovi se, kadar zakon ali narava dejavnosti narekujeta zavodsko obliko, javno podjetje pa ni najprimernejša rešitev. Posluje po pravilih za javne zavode ob upoštevanju Zakona o gospodarskih javnih službah in področne zakonodaje.

Naloge svetnic in svetnikov

- sprejmejo ustanovitveni akt in odločajo o statusnih spremembah;
- izvršujejo ustanoviteljske pravice, pridržane občinskemu svetu, ter obravnavajo poročila o izvajanju javne službe.

10.4.3 JAVNO PODJETJE IN JAVNI HOLDING

Javno podjetje je gospodarska družba, za katero poleg pravil korporacijskega prava veljajo tudi posebna pravila o izvajanju gospodarskih javnih služb. Primerno je za dejavnosti z obsežno infrastrukturo, večjim številom zaposlenih, dolgoročnimi investicijami in neprekinjenim izvajanjem storitev.

Posebna ureditev velja za oskrbo s pitno vodo. Ta se lahko izvaja le v režijskem obratu, javnem podjetju ali javnem gospodarskem zavodu. Javno podjetje oziroma javni gospodarski zavod morata biti v 100-odstotni lasti ene ali več občin, izvajanje na podlagi koncesije pa ni več dopustno. Ta omejitev ne velja samodejno za druge gospodarske javne službe.

Javni holding ni posebna oblika izvajanja javne službe, temveč način upravljanja skupine javnih podjetij. Javne službe praviloma izvajajo odvisne družbe, holding pa usklajuje poslovanje, skupne strokovne naloge, investicije in izvrševanje lastniških pravic.

Naloge svetnic in svetnikov

- odločajo o ustanovitvi ali soustanovitvi javnega podjetja oziroma holdinga in sprejemajo ustanovitvene akte;
- izvršujejo ustanoviteljske oziroma lastniške pravice, pridržane občinskemu svetu;
- odločajo o statusnih spremembah ter sredstvih za razvoj in obnovo občinske infrastrukture.

10.4.3.1. IMENOVANJE V ORGANE OBČINSKIH GOSPODARSKIH DRUŽB

Pri imenovanju v organe vodenja, nadzora in zastopanja občinskih gospodarskih družb je treba upoštevati omejitve iz 27. člena Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije (ZIntPK).

Poklicni župani in podžupani ne smejo opravljati funkcij upravljanja, nadzora ali zastopanja v gospodarskih družbah.

Nepoklicni župani in podžupani teh funkcij ne smejo opravljati v javnih zavodih, javnih skladih, javnih agencijah ter drugih pravnih osebah, ki izvajajo javno službo ali so nosilci javnega pooblastila, če je občina z njimi ustanoviteljsko, lastniško, nadzorstveno ali finančno povezana. Prepoved torej zajema tudi občinske gospodarske družbe, ki izvajajo gospodarske javne službe.

Občinski svetniki lahko opravljajo funkcije v organih občinskih gospodarskih družb, če po svoji funkciji ne izvajajo neposrednega nadzora nad njihovim delom. Samo članstvo v občinskem svetu praviloma ne pomeni takšnega neposrednega nadzora.

Pri predlaganju in odločanju o imenovanjih morajo funkcionarji preprečevati tudi nasprotje interesov. To nastane, kadar njihov zasebni interes vpliva ali ustvarja videz vplivanja na nepristransko opravljanje javnih nalog, na primer pri odločanju o imenovanju družinskega člana ali osebe, s katero so poslovno povezani. V takšnih primerih morajo ravnati v skladu z ZIntPK.

Člani organov vodenja in nadzora morajo pri svojem delu upoštevati interese in cilje družbe, določene v ustanovitvenih aktih, ter delovati strokovno in odgovorno. Občinski organi svoje ustanoviteljske pravice izvršujejo v okviru zakonsko določenih pristojnosti, ne pa z neposrednim poseganjem v operativno poslovanje družbe. Za zagotavljanje strokovnega, preglednega in neodvisnega imenovanja priporočamo upoštevanje Kodeksa upravljanja za družbe s kapitalsko udeležbo lokalnih skupnosti.

10.4.4 JAVNI ZAVOD

Javni zavod je temeljna oblika izvajanja negospodarskih javnih služb na področjih predšolske vzgoje, izobraževanja, kulture, knjižničarstva, športa, socialnega varstva in primarnega zdravstva. Občinski svet sprejme ustanovitveni akt, vendar so njegove nadaljnje pristojnosti glede imenovanja direktorja, organov zavoda in soglasij odvisne od področnega zakona.

Naloge svetnic in svetnikov

- odločajo o ustanovitvi ali soustanovitvi zavoda in sprejemajo ustanovitveni akt;
- zagotavljajo sredstva ter izvršujejo ustanoviteljske pravice v zakonsko določenem obsegu.

10.4.5 KONCESIJA

S koncesijo občina izvajanje gospodarske javne službe podeli zasebnemu izvajalcu, ki jo opravlja v svojem imenu in za svoj račun pod pogoji iz zakona, koncesijskega akta in pogodbe. Koncesija je dopustna le, če je področni zakon ne izključuje. Občina tudi po podelitvi koncesije ostaja odgovorna za zagotavljanje javne službe in nadzor nad koncesionarjem.

Naloge svetnic in svetnikov

- presodijo primernost koncesije in sprejmejo koncesijski akt;
- določijo temeljne pogoje, trajanje koncesije in način nadzora ter odločajo o spremembah koncesijskega akta.

10.4.6 SKUPNO IZVAJANJE JAVNIH SLUŽB

Dve ali več občin lahko javno službo izvajajo skupaj, kadar to omogoča gospodarnejšo organizacijo, boljšo uporabo infrastrukture ali enotnejšo kakovost storitev. Posebej pomembna je jasna ureditev ustanoviteljskih pravic, financiranja, investicij, infrastrukture in odgovornosti med občinami.

Naloge svetnic in svetnikov

- odločajo o vključitvi občine v skupno izvajanje ter sprejemajo potrebne ustanovitvene ali druge akte;
- odločajo o skupnih investicijah in izvršujejo ustanoviteljske pravice v dogovorjenem obsegu.

10.4.7 JAVNO-ZASEBNO PARTNERSTVO

Javno-zasebno partnerstvo se lahko uporabi pri gradnji, obnovi, upravljanju ali vzdrževanju javne infrastrukture oziroma pri izvajanju storitev v javnem interesu. Pred odločitvijo je treba presoditi pravne, finančne in razvojne posledice ter razdelitev tveganj. Pri gospodarski javni službi morajo biti izpolnjeni tudi pogoji Zakona o gospodarskih javnih službah in področnih predpisov.

Naloge svetnic in svetnikov

- v okviru svojih pristojnosti odločajo o javnem interesu in aktih za izvedbo partnerstva;
- presojajo dolgoročne finančne posledice, tveganja in varovanje javnega interesa.

10.5 FINANCIRANJE JAVNIH SLUŽB

Javne službe se financirajo iz cen storitev, občinskega in državnega proračuna, sredstev Evropske unije, namenskih dajatev ter drugih zakonsko dopustnih virov. Razmerje med viri je odvisno od vrste javne službe in področnih predpisov. Občinski svet s proračunom zagotavlja sredstva, v zakonsko določenih primerih odloča o cenah in subvencijah ter načrtuje investicije v javno infrastrukturo.

Naloge svetnic in svetnikov

- v proračunu zagotovijo sredstva za izvajanje javnih služb in razvoj infrastrukture;
- presojajo dolgoročno vzdržnost financiranja ter zahtevajo pregledne podatke o stroških posamezne dejavnosti.

10.5.1 VIRI FINANCIRANJA IN LOČEVANJE STROŠKOV

Pri gospodarskih javnih službah uporabniki praviloma plačujejo ceno storitve in, kjer je predpisana, omrežnino, občina pa zagotavlja infrastrukturo ter financira njeno gradnjo in obnovo. Negospodarske javne službe se pretežno financirajo iz javnih sredstev, del prihodkov pa lahko izvira iz plačil uporabnikov in drugih virov.

Treba je razlikovati med stroški izvajanja storitve in stroški infrastrukture. Če izvajalec gospodarske javne službe varstva okolja opravlja več javnih služb ali tudi tržne dejavnosti, morajo biti prihodki, odhodki in poslovni izid posameznih dejavnosti ločeno spremljani, da se prepreči nepregledno prelivanje sredstev.

Naloge svetnic in svetnikov

- spremljajo namensko porabo proračunskih sredstev;
- zahtevajo ločene in primerljive podatke o stroških javnih služb ter drugih dejavnosti izvajalca.

10.5.2 OBLIKOVANJE IN POTRJEVANJE CEN

Cena javne službe se oblikuje po pravilih področnih predpisov in je izvajalec ne določa povsem samostojno. Pri obveznih občinskih gospodarskih javnih službah varstva okolja izvajalec pripravi elaborat s podatki o količinah, stroških storitve in infrastrukture ter drugimi izhodišči za ceno. Za oskrbo s pitno vodo ter odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode se do uveljavitve novih izvedbenih predpisov uporablja veljavna metodologija, kolikor ni v nasprotju z novim zakonom.

Občinski svet mora presoditi pravno podlago, upravičenost stroškov, spremembe obsega storitev, učinkovitost izvajalca ter vpliv cene na uporabnike in proračun. Potrjena cena je določena po predpisanem postopku, zaračunana cena pa znesek, ki ga plača uporabnik; če občina ceno subvencionira, razliko krije proračun.

Naloge svetnic in svetnikov

- zahtevajo popolno in razumljivo strokovno obrazložitev predlagane cene;
- primerjajo načrtovane in dejanske stroške ter preverijo razloge za odstopanja;

- presojajo vpliv cene na uporabnike, proračun in dolgoročno kakovost javne službe.

10.5.3 SUBVENCIONIRANJE CEN

Subvencija ne zniža stroškov javne službe, temveč del bremena prenese z uporabnikov na občinski proračun. Dopustnost, obseg in upravičence določajo področni predpisi, zato mora biti odločitev pravno utemeljena, pregledna in finančno vzdržna.

Naloge svetnic in svetnikov

- odločajo o subvenciji, kadar je za to podana zakonska podlaga;
- presojajo njene posledice za uporabnike, občinski proračun in dolgoročno financiranje javne službe.

10.5.4 JAVNA INFRASTRUKTURA IN INVESTICIJE

Javno infrastrukturo je treba redno vzdrževati, obnavljati in prilagajati tehničnim, okoljskim in podnebnim zahtevam. Občina mora poznati njeno stanje in vrednost ter v proračunu in načrtu razvojnih programov načrtovati gradnjo, obnovo, obratovanje in prihodnje vzdrževanje. Kadar infrastrukturo uporablja izvajalec, morajo biti jasno urejene pravica uporabe, vzdrževanje, stroški, investicije in vračilo infrastrukture.

Naloge svetnic in svetnikov

- odločajo o financiranju investicij ter zahtevajo podatke o stanju in življenjski dobi infrastrukture;
- preverjajo, ali so poleg gradnje upoštevani tudi prihodnji stroški obratovanja in vzdrževanja.

10.5.5 Preglednost poslovanja izvajalcev

Občinski svet potrebuje podatke, ki omogočajo presojo vsake javne službe posebej. Poleg finančnih rezultatov so pomembni obseg storitev, število uporabnikov, cene, okvare, reklamacije, investicije, zadolženost, stanje infrastrukture in doseganje standardov. Poslovni rezultat je treba presojati skupaj s kakovostjo, dostopnostjo in dolgoročno vzdržnostjo sistema.

Naloge svetnic in svetnikov

- obravnavajo poročila izvajalcev in zahtevajo ločene, primerljive podatke;
- spremljajo finančne, kakovostne in razvojne kazalnike ter uresničevanje sprejetih programov.

10.6 PRIHODNJI RAZVOJNI IZZIVI

Na razvoj gospodarskih in negospodarskih javnih služb vplivajo podnebne in demografske spremembe, digitalizacija, učinkovitejša raba energije in virov ter višje zahteve glede kakovosti, dostopnosti in trajnosti. Občine bodo morale vlagati v komunalno infrastrukturo, energetsko prenovo in odpornost vrtcev, šol, zdravstvenih, kulturnih in športnih objektov ter prilagajati storitve potrebam različnih generacij.

Naloge svetnic in svetnikov

- pri strateških, proračunskih in investicijskih odločitvah upoštevajo dolgoročne razvojne, podnebne in demografske spremembe;
- presojajo odpornost javne infrastrukture in dostopnost storitev za različne skupine prebivalcev.

10.6.1 PODNEBNE SPREMEMBE IN ODPORNOST INFRASTRUKTURE

Najbolj neposredno se posledice podnebnih sprememb kažejo pri oskrbi s pitno vodo, odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode, ravnanju z odpadki ter lokalnih cestah, vplivajo pa tudi na vrtce, šole, kulturne, zdravstvene in športne objekte. Pri načrtovanju je zato treba upoštevati zaščito vodnih virov, padavinske vode, umeščanje objektov, energetsko učinkovitost ter odpornost sistemov na suše, poplave, vročinske valove in druge izredne dogodke.

Naloge svetnic in svetnikov

- pri investicijah upoštevajo dolgoročno odpornost javne infrastrukture;
- v proračunu in načrtu razvojnih programov zagotovijo sredstva za postopno prilagajanje javnih služb podnebnim spremembam.

10.6.2 NOVA EVROPSKA PRAVILA O KOMUNALNI ODPADNI VODI

Direktiva (EU) 2024/3019 o čiščenju komunalne odpadne vode mora biti v slovenski pravni red prenesena do 31. julija 2027. Širi zahteve za manjše aglomeracije, zaostruje odstranjevanje hranil in mikroonesnaževal ter uvaja zahteve glede energetske učinkovitosti in podnebne odpornosti. Posamezne obveznosti se uvajajo med letoma 2030 in 2045.

Za občinske svete je direktiva pomembna že v mandatu 2026–2030. Po spremembi slovenske zakonodaje bo treba uskladiti občinske odloke, pri proračunu in načrtu razvojnih programov pa v nekaterih primerih upoštevati potrebo za nadgradnjo kanalizacijskih sistemov in čistilnih naprav. Ker se ta infrastruktura načrtuje za več desetletij, pravočasne odločitve vplivajo tudi na možnosti pridobivanja državnih in evropskih sredstev.

Naloge svetnic in svetnikov

- sprejemajo potrebne spremembe občinskih odlokov;
- pri proračunu in načrtu razvojnih programov upoštevajo prihodnje infrastrukturne investicijske zahteve.

10.6.3 KROŽNO GOSPODARSTVO IN PROIZVAJALČEVA RAZŠIRJENA ODGOVORNOST

Uredba (EU) 2025/40 o embalaži in odpadni embalaži se večinoma uporablja od 12. avgusta 2026. Za občine je pomembna zaradi sprememb sistema proizvajalčeve razširjene odgovornosti (PRO) za embalažo, ki bodo vplivale na organizacijo in financiranje zbiranja komunalnih odpadkov.

Po predlogu slovenske izvedbene ureditve je pričakovati, da bodo organizacije PRO krile 80 odstotkov upravičenih stroškov zbiranja komunalne odpadne embalaže, 20 odstotkov pa bo ostalo uporabnikom javne službe. Pričakovati je tudi ločeno oblikovanje cen in spremljanje stroškov po vrstah embalažnih materialov ter rednejši prevzem zbrane odpadne embalaže. To bo zahtevalo spremembe občinskih odlokov in vplivalo na cene tega dela javne službe.

Naloge svetnic in svetnikov

- sprejemajo spremembe občinskih odlokov zaradi nove ureditve;
- pri odločanju o cenah upoštevajo spremenjeno razdelitev stroškov in njen vpliv na plačila uporabnikov.

Sodelovanje občin in komunalnega gospodarstva

SOS in Zbornica komunalnega gospodarstva Slovenije sta leta 2014 z Memorandumom o sodelovanju vzpostavili dolgoročno partnerstvo za kakovostno, strokovno in finančno vzdržno izvajanje gospodarskih javnih služb varstva okolja.

Leta 2026 je **Zbornica komunalnega gospodarstva Slovenije postala izredna članica Skupnosti občin Slovenije**, s čimer se je sodelovanje še okrepilo. Zbornica sodeluje v delovnih telesih Skupnosti pri vprašanjih gospodarskih javnih služb ter prispeva k oblikovanju strokovnih stališč in zakonodajnih predlogov.

Pomemben rezultat sodelovanja je **primerjalna analiza cen gospodarskih javnih služb varstva okolja**, ki jo pripravlja Zbornica. Občinam omogoča primerjavo cen in stroškov s primerljivimi občinami ob upoštevanju lokalnih značilnosti, kot so poselitev, omrežja, infrastruktura in število uporabnikov.

Za občinske svetnice in svetnike je analiza uporabna strokovna podlaga pri **presoji predlogov cen javnih storitev, primerljivosti stroškov izvajalcev ter odločanju o razvoju in financiranju gospodarskih javnih služb**.

SONARAVNE REŠITVE IN MODRO-ZELENA INFRASTRUKTURA
KAKO ODPORNA JE VAŠA OBČINA NA VODNE IN PODNEBNE IZZIVE?

NALIVI IN POPLAVE	SUŠA IN VODNI VIRI	PREGREVANJE NASELIJ	PRITISKI NA NARAVO
Kje voda ob močnem nalivu povzroča škodo in preobremenjuje kanalizacijo?	Ali znamo vodo zadržati tam, kjer pade, in zaščititi svoje vodne vire pred onesnaženjem?	Kje so javni prostori in naselja najbolj izpostavljeni vročini?	Kako razvoj uskladiti z obnovo narave in ohranjanjem biotske raznovrstnosti?

Intenzivni nalivi, suše, vročinski otoki, izguba biotske raznovrstnosti in vse večji pritiski na vodne vire od občin zahtevajo nov način upravljanja s prostorom. **Prihodnost ni zgolj v odvajanju padavinske vode, temveč v njenem zadrževanju, ponikanju, čiščenju, ponovni uporabi in vključevanju v kakovosten javni prostor.**

Sonaravni ukrepi so nosilni ukrepi prilagajanja.

V podjetju LIMNOS d.o.o. že več kot 30 let razvijamo sonaravne rešitve za upravljanje voda in varovanje okolja. Dolgoletne izkušnje nadgrajujemo z **večdisciplinarnim pristopom, ki povezuje terenske raziskave, prostorske podatke, GIS analize in digitalna orodja za podporo odločanju.**

Skupaj z občinami načrtujemo:

- lokalne strategije in akcijske načrte celostnega upravljanja voda za podnebno odpornost,
- ukrepe za zaščito vodnih virov in izboljšanje kakovosti voda,
- rešitve za **zadrževanje, ponikanje in čiščenje padavinskih voda**, ki posnemajo naravne procese (kombinacija deževnih vrtov, čistilnih mokrišč, bioretenzijskih območij).

Občinam pomagamo prepoznati območja z največjo podnebno ranljivostjo, določiti prednostna območja ukrepanja ter izbrati rešitve z največjim okoljskim, družbenim in ekonomskim učinkom.

V načrtovanje vključujemo vse deležnike. Organiziramo strokovne posvete z različnimi ciljnimi skupinami, s čimer povezujemo občine, javne službe, prebivalce, lokalne pobude in strokovne organizacije. Pripomoremo k razumevanju problematičnih situacij ter omogočamo učinkovitejše uvajanje rešitev za izboljšanje lokalnega okolja.

LIMNOS

info@limnos.si | 01 505 74 72 | www.limnos.si

Občina: Prevalje, Naziv projekta: Park Jezero Prevalje - nova zelena zgodba Prevalj, Financiranje: Občina Prevalje in EU sredstva, donacija, Vir fotografije: arhiv Občine Prevalje

Občina: Semič, Naziv projekta: Ureditev parka pri Kulturnem centru Semič, Financiranje: Občina Semič in sredstva EU, donacija, Vir fotografije: Uroš Novina

11

GOSPODARSTVO IN TURIZEM

11.1 TURIZEM IN GOSTINSTVO

Turizem predstavlja eno ključnih razvojnih priložnosti slovenskih občin. Poleg gospodarskih učinkov pomembno prispeva k ustvarjanju delovnih mest, razvoju lokalnega podjetništva, ohranjanju kulturne in naravne dediščine ter izboljšanju kakovosti bivanja prebivalcev. Občine imajo pri tem pomembno vlogo, saj načrtujejo razvoj turistične ponudbe, skrbijo za turistično infrastrukturo, upravljajo turistično takso ter ustvarjajo pogoje za trajnostni razvoj turizma.

11.1.1 ZAKON O SPODBUJANJU RAZVOJA TURIZMA

Zakon ureja načrtovanje in izvajanje spodbujanja razvoja turizma na državni in lokalni ravni, turistično in promocijsko takso, pogoje za opravljanje dejavnosti organiziranja in prodaje turističnih paketov ter turistično vodenje. Na ravni turističnega območja je načrtovanje, organiziranje in izvajanje razvoja turizma v pristojnosti občin.

Naloge svetnic in svetnikov

- V občinskem proračunu zagotavljajo sredstva za načrtovanje, organiziranje in izvajanje spodbujanja razvoja turizma na turističnem območju.
- Z odlokom določijo višino turistične in promocijske takse.
- Lahko določijo turistično takso za počitniške hiše oziroma počitniška stanovanja, če so izpolnjeni zakonski pogoji (da je bilo na območju občine v preteklem letu več kot 100.000 prenočitev ali je na območju občine vsaj 1.500 ležišč v nastanitvenih obratih in je na območju občine najmanj 200 počitniških hiš ali počitniških stanovanj).
- Z odlokom lahko določijo turistično takso za prenočevanje na plovilih na stalnih privezih v turističnih pristaniščih.
- Lahko določijo turistično takso za potnike potniških ladij ter način poročanja in vodenja evidenc.
- Lahko predpišejo program turističnega vodenja na posameznem turističnem območju in določijo pogoje za turistične vodnike turističnega območja.

Odločanje o turistični taksi ni zgolj določanje višine dajatve. Pri sprejemanju odloka je pomembno oceniti, kako bodo zbrana sredstva prispevala k razvoju turistične infrastrukture, urejanju javnih površin, promociji destinacije, organizaciji prireditev ter izboljšanju kakovosti bivanja tako obiskovalcev kot lokalnega prebivalstva. Dobro načrtovana turistična politika krepi konkurenčnost občine in spodbuja trajnostni razvoj.

11.1.2 ZAKON O GOSTINSTVU

Zakon ureja opravljanje gostinske dejavnosti, pogoje za gostinske obrate in nastanitvene dejavnosti ter pristojnosti občin pri določanju obratovalnega časa in opravljanju gostinske dejavnosti zunaj gostinskih obratov.

Zakon o gostinstvu vključuje tudi pravno podlago za register nastanitvenih obratov, ki je del sistema eTurizem za elektronsko poročanje. Javno dostopen register, ki ga vodi AJPES, občinam omogoča spremljanje nastanitvenih zmogljivosti

ter predstavlja pomembno podlago za načrtovanje in razvoj turizma. V prihodnje je predvidena tudi nadaljnja nadgradnja sistema eTurizem, ki bo omogočila še učinkovitejše zbiranje in uporabo podatkov.

Naloge svetnic in svetnikov

- Za prehrambne obrate na posameznem območju lahko občine s splošnim aktom določijo redni obratovalni čas, ki je daljši od zakonsko predpisanega, če imajo za to utemeljene razloge.
- S splošnim aktom lahko določijo časovni okvir obratovanja, ki presega redni obratovalni čas, v katerem lahko obratujejo prehrambni obrati na podlagi soglasja občine, glede na potrebe občine po daljšem obratovanju prehrambnih obratov na določenem območju ali delu občine. Lahko določijo tudi do pet dni v koledarskem letu, ko lahko izvajalec prehrambne dejavnosti obratuje v podaljšanem obratovalnem času brez soglasja občine.
- S splošnim aktom lahko določijo za določeno območje dodatne pogoje za gostinsko ponudbo v premičnih prehrambnih obratih, ki delujejo v okviru javnih prireditev. Lahko določijo tudi območja in obdobja, v katerih se opravlja prehrambna dejavnost v premičnem prehrambnem obratu zunaj javnih prireditev. Hkrati lahko določijo, da je opravljanje prehrambne dejavnosti v premičnem prehrambnem obratu dovoljeno le ob predhodnem soglasju občine.
- Če je občina na seznamu občin z visokim tveganjem negativnih vplivov kratkotrajnega najema, lahko za določeno območje ali za celotno občino določi dovoljen časovni obseg oddajanja stanovanja v kratkotrajni najem v posameznem stanovanju.
- Občina, ki ni na seznamu občin z visokim tveganjem negativnih vplivov kratkotrajnega najema, lahko za določeno območje občine ali za celotno občino določijo dovoljen časovni obseg opravljanja oddajanja stanovanja v kratkotrajni najem v posameznem stanovanju v trajanju najmanj 60 dni v koledarskem letu.

Pri določanju obratovalnega časa in pogojev za opravljanje gostinske dejavnosti je treba iskati ravnovesje med razvojem turizma in gostinstva, kakovostjo življenja prebivalcev, varstvom pred hrupom ter zagotavljanjem javnega reda in miru. Dobro pripravljeni občinski akti omogočajo predvidljivo poslovno okolje za gostince in hkrati zmanjšujejo konflikte med različnimi uporabniki prostora.

11.1.3 STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENSKEGA TURIZMA

Vlada Republike Slovenije je leta 2022 sprejela **Strategijo slovenskega turizma 2022–2028**, ki razvoj turizma usmerja v večjo kakovost, dodano vrednost, trajnost in odpornost. Vizija slovenskega turizma je **»Zelena butičnost z manjšim odtisom in večjo vrednostjo za vse«**, razvoj pa temelji na načelu **»Nekaj več in veliko bolje«** – na zmerni rasti turističnega obiska ob hkratnem izboljševanju kakovosti ponudbe in koristi za lokalno okolje.

Med ključnimi cilji strategije so razvoj kakovostne in celoletne turistične ponudbe z višjo dodano vrednostjo, večje zadovoljstvo lokalnih prebivalcev, zaposlenih in obiskovalcev, trajnostni in podnebno

odgovoren razvoj ter učinkovitejše upravljanje in povezovanje turizma.

Za občine je strategija pomembna predvsem zaradi njihove vloge pri **trajnostnem upravljanju turističnih destinacij, razvoju javne turistične infrastrukture, ohranjanju naravne in kulturne dediščine, izboljševanju dostopnosti in trajnostne mobilnosti ter povezovanju lokalnih deležnikov**. Uspešen razvoj turizma zato zahteva sodelovanje občin, destinacijskih organizacij, gospodarstva in države ter usklajevanje turističnih, razvojnih in prostorskih politik.

Naloge svetnic in svetnikov

- Sodelujejo pri določanju razvojnih usmeritev občine na področju turizma ter skrbijo za njihovo usklajenost z drugimi razvojnimi in prostorskimi politikami občine.
- Odločajo o vlaganjih v javno turistično infrastrukturo ter podpirajo trajnostni razvoj turizma, varovanje naravne in kulturne dediščine ter izboljševanje dostopnosti in trajnostne mobilnosti.
- Podpirajo povezovanje občine z destinacijskimi organizacijami, turističnim gospodarstvom, društvi in drugimi lokalnimi deležniki.
- Pri odločanju o razvoju turizma upoštevajo njegove vplive na **kakovost življenja lokalnih prebivalcev, okolje in dolgoročni razvoj občine**.
- Spodbujajo razvoj kakovostne in celoletne turistične ponudbe, ki ustvarja višjo dodano vrednost za lokalno okolje.

SOS je pomemben strokovni sogovornik države in zagovornik interesov občin pri oblikovanju turistične politike in zakonodaje. Prek **Mreže za trajnostni turizem** povezuje občine, usklajuje njihova stališča ter v sodelovanju s pristojnim ministrstvom oblikuje predloge zakonodajnih in sistemskih rešitev, prilagojenih potrebam lokalnih skupnosti. Občinam zagotavlja strokovno podporo z izobraževanji, posveti in izmenjavo dobrih praks.

SOS je aktivno sodelovala pri obravnavi novega Zakona o gostinstvu, pri čemer je posebno pozornost namenila pristojnostim občin pri urejanju obratovalnega časa gostinskih obratov, kratkotrajnega oddajanja stanovanj v najem ter zagotavljanju ravnovesja med razvojem turizma in kakovostjo življenja lokalnega prebivalstva.

Pomemben dosežek SOS na področju digitalizacije turizma je zagotovitev zakonske podlage za vzpostavitev in upravljanje vmesnika za **posredovanje podatkov občinam iz sistema e-Turizem** za namen obračuna in plačila turistične takse. Na tej podlagi bo SOS poskrbela za nadgradnjo obstoječega, tehnološko zastarelega vmesnika ter občinam zagotovila sodobnejšo, zanesljivejšo in učinkovitejšo rešitev za dostop do potrebnih podatkov. S tem bo SOS prispevala k poenostavitvi in zmanjšanju administrativnih obremenitev ter učinkovitejšemu izvajanju občinskih pristojnosti na področju turistične takse.

Na področju trajnostnega turizma SOS že vrsto let koordinira nacionalno pobudo **»Slovenski turizem brez plastike za enkratno uporabo«**, ki spodbuja občine k zmanjševanju okoljskih vplivov turizma, organizaciji dogodkov brez plastike za enkratno uporabo in odgovorni rabi virov.

S strokovnim sodelovanjem pri pripravi zakonodaje, razvojem digitalnih orodij in konkretnimi trajnostnimi pobudami SOS krepi zmogljivosti občin za učinkovito, sodobno in odgovorno upravljanje turizma.

11.2 ZAKON O TRGOVINI

Zakon o trgovini ureja pogoje za opravljanje trgovinske dejavnosti ter določa pravila za prodajo blaga v prodajalnah in zunaj njih. Za občine je najpomembnejša ureditev prodaje blaga zunaj prodajaln, saj zakon lokalni skupnosti daje pristojnost, da z občinskim predpisom določi območja, kjer je takšna prodaja dovoljena.

Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih podrobneje določa pogoje glede prostorov, opreme in načina izvajanja trgovinske dejavnosti ter ureja minimalne pogoje za prodajo na premičnih stojnicah, s potujočimi prodajalnami, prodajnimi avtomati in na tržnicah.

Naloge občinskih svetnic in svetnikov

Občinski svet z odlokom določi:

- območja oziroma prostore, kjer je dovoljena prodaja blaga na premičnih stojnicah, s prodajnimi avtomati in s potujočo prodajalno;
- pogoje za izvajanje prodaje zunaj prodajaln na območju občine, če jih podrobneje uredi občinski odlok.

Pri sprejemanju odloka je pomembno poiskati ravnovesje med spodbujanjem lokalne gospodarske dejavnosti ter zagotavljanjem urejenega javnega prostora, varnosti, prometne pretočnosti in enakih pogojev za vse ponudnike. Posebno pozornost je smiselno nameniti lokacijam, kjer se prodaja izvaja občasno (npr. sejmi, prireditve, turistični dogodki) ali redno (npr. stojnice in prodajni avtomati), ter uskladitvi odloka z drugimi občinskimi predpisi, kot so odloki o javnih površinah, tržnem redu in občinskih cestah.

Praktični nasvet: Ob sprejemanju ali spremembah odloka preverite, ali občina zagotavlja dovolj ustreznih lokacij za lokalne pridelovalce, obrtnike in druge ponudnike, hkrati pa z ureditvijo preprečuje neurejeno prodajo na javnih površinah. Takšna ureditev prispeva k razvoju lokalnega gospodarstva in urejenemu videzu občine.

11.3 POKOPALIŠKA DEJAVNOST

S sprejetjem Zakona o pogrebni in pokopališki dejavnosti (ZPPDej) leta 2016 je bilo jasno ločeno izvajanje pogrebne in pokopališke dejavnosti. Pogrebna dejavnost se praviloma izvaja na trgu, medtem ko je zagotavljanje 24-urne dežurne službe obvezna občinska gospodarska javna služba. Pokopališko dejavnost zagotavlja občina, obsega pa upravljanje in urejanje pokopališč.

Naloge svetnic in svetnikov

- Z odlokom predpišejo pokopališki red.
- Z odlokom predpišejo način opravljanja 24-urne dežurne službe, ki je obvezna občinska gospodarska javna služba.
- Na predlog upravljavca pokopališča s sklepom določijo višino grobnine.
- V prostorskih aktih določijo zadostne površine za pokopavanje umrlih za najmanj 30 let.
- V proračunu zagotovijo sredstva za zgraditev ali razširitev pokopališča, pokopaliških objektov in naprav ter druge pokopališke infrastrukture na območju, ki je določeno z občinskim prostorskim aktom.
- Z odlokom določijo kraje, kjer je na pokopališču predpisana uporaba mrliške vežice.
- Z odlokom o pokopališkem redu ali prostorskim aktom, ki ureja pokopališče, lahko določijo, da je dovoljeno graditi nove grobnice.
- Sprejmejo odločitev o opustitvi pokopališča.
- Na predlog pristojnega zavoda za varstvo kulturne dediščine določijo kraj, kamor se pred opustitvijo pokopališča prenesejo posamezna nagrobna obeležja, njihovega skrbnika ali način njihovega ohranjanja *in situ* ter uvrstitev grobov pomembnih osebnosti med skupne pokopališke objekte.

11.4 GOSPODARJENJE S POSLOVNIMI PROSTORI

Občine skladno z Zakonom o poslovnih stavbah in poslovnih prostorih, ki je bil sprejet leta 1974, z odlokom določijo, kateri poslovni prostori smejo služiti za določene potrebe. Prav tako se z odlokom lahko določi, da se smejo uporabljati poslovni prostori v stavbah, ki so v določenih ulicah ali delih ulic, samo za določene vrste poslovnih dejavnosti ali pa da se ne smejo uporabljati za določene vrste poslovnih dejavnosti ter da morajo imeti stavbe, ki se zidajo na posameznem območju, poslovne prostore za določene poslovne dejavnosti v skladu z urbanističnim načrtom ali zazidalnim načrtom.

Naloge svetnic in svetnikov

Z odlokom lahko določijo:

- kateri poslovni prostori smejo biti namenjeni določenim potrebam;
- da se smejo uporabljati poslovni prostori v

stavbah, ki so v določenih ulicah ali delih ulic, samo za določene vrste poslovnih dejavnosti, ali pa da se ne smejo uporabljati za določene vrste poslovnih dejavnosti;

- da morajo imeti stavbe, ki se zidajo na posameznem območju, poslovne prostore za določene poslovne dejavnosti v skladu z urbanističnim načrtom ali zazidalnim načrtom.

Poleg tega:

- podajo soglasje k odpovedi najemne pogodbe;
- podajo predloge odlokov in drugih aktov občinskega sveta.

Od poslovnih prostorov do lokalnega gospodarskega razvoja

Vloga občine na področju gospodarstva se ne konča pri gospodarjenju s poslovnimi prostori in urejanju njihove namembnosti. Občine s prostorskim in infrastrukturnim načrtovanjem, urejanjem poslovnih con, oživljanjem degradiranih območij, podporo podjetništvu in inovacijam ter povezovanjem z gospodarstvom pomembno soustvarjajo pogoje za nova delovna mesta in gospodarski razvoj svojega okolja.

Pomen takšnega sodelovanja je marca 2025 potrdilo tudi Zavezništvo za razvoj, ki so ga podpisali Gospodarska zbornica Slovenije, Skupnost občin Slovenije, Združenje občin Slovenije in Združenje mestnih občin Slovenije. Partnerji so se zavezali k tesnejšemu sodelovanju gospodarstva in lokalnih skupnosti za trajnostno rast ter skladen regionalni razvoj.

Zavezništvo sodelovanje osredotoča na štiri področja: razvoj kadrov z visoko dodano vrednostjo, spodbujanje inovativnosti, trajnostni razvoj okolja in družbe ter učinkovito prostorsko načrtovanje. Med konkretnimi usmeritvami so razvoj poslovnih con in industrijskih parkov, ponovna uporaba degradiranih območij, revitalizacija urbanih središč, razvoj tehnoloških in inovacijskih okolij ter ohranjanje in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest v vseh delih Slovenije.

Za občinske svetnice in svetnike je zato pomembno, da pri odločanju o poslovnih prostorih, prostorskih aktih, občinski infrastrukturi in razvojnih projektih posameznih odločitev ne obravnavajo ločeno, temveč tudi z vidika dolgoročnega gospodarskega razvoja občine in kakovosti življenjskega okolja.

12

NAČRTOVANJE IN UREJANJE PROSTORA

1 IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO OPN

(1. odst. 119. člena ZUreP-3)

- Ocena stanja v prostoru.
- Poročilo o prostorskem razvoju.
- Ocena prihodnjih potreb v prostoru.
- Razvojne potrebe občine in pobude.
- Predhodna vključitev javnosti in NUP.

REZULTAT:

Nabor vsebin priprave OPN

2 SKLEP O PRIPRAVI OPN

(2. in 3. odst. 119. člena ZUreP-3)

Župan sprejme sklep o pripravi OPN, ki določi zlasti:

- območje in predmet načrtovanja
- način pridobitve strokovnih rešitev
- vrsto postopka in roke
- državne in lokalne NUP
- način vključevanja javnosti
- potrebne podatke in strokovne podlage
- izvedbo CPVO / presoje sprejemljivosti

Sklep se objavi v prostorskem informacijskem sistemu in na spletni strani občine.

REZULTAT:

Sklep o začetku formalne priprave OPN

3 STROKOVNE PODLAGE IN OSNUTEK OPN

(121. člen ZUreP-3)

- Izdelajo se potrebne strokovne podlage in proučijo možne prostorske rešitve.
- Oblikujeta se osnutek OPN in, kadar je potreben, osnutek okoljskega poročila.
- Občina lahko vključi javnost, nosilce urejanja prostora pa zaprosi za podrobnejše usmeritve in podatke.
- Sočasno se pripravlja osnutek okoljskega poročila.

REZULTAT:

Osnutek OPN in osnutek okoljskega poročila

AKTIVNOSTI OBČINE · KLJUČNE AKTIVNOSTI · REZULTAT · PIS = Prostorski informacijski sistem

4 ODZIV NOSILCEV UREJANJA PROSTORA

(122. člen ZUreP-3)

- Občina objavi osnutek OPN in okoljsko poročilo v prostorskem informacijskem sistemu (PIS).
- Občina in nosilci urejanja prostora uskladijo rešitve ter vsebino gradiv.
- Nosilci podajo mnenja; gradivo se po potrebi dopolni ali spremeni.

REZULTAT:

Dopolnjen osnutek OPN in okoljsko poročilo

5 JAVNA RAZGRNITEV IN JAVNA OBRAVNAVA

(122. člen ZUreP-3)

- Dopolnjen osnutek OPN in okoljsko poročilo se objavita v PIS ter javno razgrneta.
- Občina organizira javno obravnavo in zbira pripombe ter predloge javnosti.
- Javnost ima za oddajo pripomb praviloma najmanj 30 dni.

REZULTAT:

Zbrane pripombe in predlogi javnosti

6 STALIŠČA DO PRIPOMB

(123. člen ZUreP-3)

- Občina preuči prejete pripombe in predloge.
- Pripravi predlog stališč, župan pa jih potrdi s sklepom.
- Sprejeta stališča se javno objavijo.

REZULTAT:

Sklep o potrditvi stališč do pripomb

AKTIVNOSTI OBČINE · KLJUČNE AKTIVNOSTI · REZULTAT · PIS = Prostorski informacijski sistem

7 PREDLOG OPN IN OKOLJSKEGA POROČILA

(123. člen ZUreP-3)

- Občina ob upoštevanju potrjenih stališč pripravi predlog OPN.
- Po potrebi se dopolni tudi okoljsko poročilo.

REZULTAT:

Predlog OPN in okoljskega poročila

8 KONČNA MNENJA IN PRESOJA SPREJEMLJIVOSTI

(123. člen ZUreP-3)

- Predlog OPN in okoljsko poročilo se objavita v PIS.
- Pridobijo se končna oziroma dopolnilna mnenja pristojnih nosilcev urejanja prostora.
- V postopku celovite presoje vplivov na okolje (CPVO) se pridobi odločitev o sprejemljivosti vplivov izvedbe OPN na okolje.

REZULTAT:

Usklajen predlog OPN in zaključena okoljska presoja

9 SPREJEM IN OBJAVA ODLOKA O OPN

(124. člen ZUreP-3)

- Občinski svet sprejme OPN z odlokom.
- Odlok se objavi v uradnem glasilu in v PIS.
- Po sprejemu odloka se na podlagi 85. člena ZVO-2 javnost in deležnike okoljske presoje obvesti o sprejemu in bistvenih okoljskih vsebinah plana.

REZULTAT:

Veljaven občinski prostorski načrt

AKTIVNOSTI OBČINE · KLJUČNE AKTIVNOSTI · REZULTAT · PIS = Prostorski informacijski sistem

Državni prostorski red (DPR) se uporablja pri prostorskem načrtovanju, pri dovoljevanju in izvajanju posegov v prostor ter pri izvajanju drugih nalog urejanja prostora.

- Temeljna pravila urejanja prostora
- Splošne smernice
- Priporočila za prostorsko načrtovanje (brošure, publikacije)
- Strokovne podlage in študije

SOS je aktivno sodelovala s pristojnim ministrstvom in strokovnjaki pri pripravi več priporočil, med drugim tudi **Priporočil za prilagajanje naselij na podnebne spremembe** in **Priporočil za pripravo odloka o urejenosti naselij in krajine**. Priporočila so skupaj z drugimi pravili, smernicami, strokovnimi podlagami in študijami dostopna na portalu GOV.SI.

12.1 SPLOŠNO

Zakon o lokalni samoupravi določa, da v izvirno pristojnost občin sodi tudi načrtovanje prostorskega razvoja. Sem sodijo posegi v prostor in gradnja objektov ter zagotavljanje javne službe gospodarjenja z zemljišči. Temeljna predpisa, ki podrobneje urejata ti področji, sta Zakon o urejanju prostora in Gradbeni zakon. Nosilci urejanja prostora so država in lokalne skupnosti ter nosilci javnih pooblastil. Lokalne skupnosti v ta namen pripravljajo prostorske akte, ki jih sprejme občinski svet. Pri pripravi teh aktov morajo sodelovati z državo, ki daje smernice k njihovi pripravi. Vsi prostorski akti in podlage morajo temeljiti na predpisih, analizah in strokovnih dognanjih.

12.2 ZAKON O UREJANJU PROSTORA

Zakon o urejanju prostora določa cilje, načela in pravila urejanja prostora, udeležence, ki delujejo na tem področju, vrste prostorskih aktov, njihovo vsebino in medsebojna razmerja, postopke za njihovo pripravo, sprejetje in izvedbo ter združen postopek načrtovanja in dovoljevanja. Določa tudi prostorske ukrepe, instrumente in ukrepe zemljiške politike ter ureja spremljanje stanja v prostoru, delovanje prostorskega informacijskega sistema in izdajanje potrdil s področja urejanja prostora.

Občina je na področju urejanja prostora pristojna za:

- pripravo prostorskih aktov na občinski in medobčinski ravni,
- sodelovanje pri pripravi regionalnih prostorskih planov,
- sodelovanje pri pripravi prostorskih aktov države,
- določanje ciljev in izhodišč prostorskega razvoja občine,
- načrtovanje prostorskih ureditev lokalnega pomena ter določanje namenske rabe prostora in prostorskih izvedbenih pogojev na svojem območju s prostorskimi akti,
- izvajanje prostorskih ukrepov in nalog zemljiške politike, vključno s pripravo drugih aktov urejanja prostora na lokalni ravni,
- izvajanje nalog, povezanih z delovanjem prostorskega informacijskega sistema,
- izvajanje nalog, povezanih s pripravo programov za podporo prostorskemu in urbanemu razvoju,
- izvajanje ter dodeljevanje sredstev za programe izobraževanja in ozaveščanja o urejanju prostora,
- izdajanje soglasij oziroma mnenj o skladnosti posegov, gradnje ali uporabe prostora s prostorskimi izvedbenimi akti iz svoje pristojnosti v skladu s tem zakonom in v postopkih izdaje gradbenih dovoljenj v skladu s predpisi, ki urejajo graditev,
- inšpekcijski nadzor nad izvajanjem občinskih prostorskih aktov, če to ni predmet inšpekcijskih postopkov in pristojnosti, določenih v skladu z drugim zakonom.

V skladu z zakonom nosilci urejanja prostora (ministrstva, organi lokalnih skupnosti, izvajalci javnih služb ter nosilci javnih pooblastil) pri pripravi prostorskih aktov sodelujejo tako, da:

- predložijo svoje razvojne potrebe, ki se nanašajo na prostor (zahteve predpisov, usmeritve razvojnih dokumentov s svojega delovnega področja),
- zagotavljajo strokovne podlage (npr. priporočila in primere dobrih praks) za podane razvojne potrebe za prostorske akte s svojega delovnega področja, izdajajo smernice in mnenja k prostorskim aktom, sodelujejo v postopkih usklajevanja načrtovanih prostorskih ureditev.

Nosilci urejanja prostora so pripravljavcem prostorskih aktov na njihovo zahtevo dolžni posredovati vse razpoložljive podatke, ki se nanašajo na prostor, ter morebitne usmeritve, priporočila in pojasnila s svojih delovnih področij.

12.2.1 PROSTORSKI AKTI OBČINE

12.2.1.1 OBČINSKI PROSTORSKI PLAN

To je prostorski strateški akt, ki vsebuje usmeritve za prostorski razvoj občine, predvsem usmeritve za razvoj poselitve, za urejanje krajine in za razvoj gospodarske javne infrastrukture in družbene infrastrukture lokalnega pomena. Občine te usmeritve upoštevajo pri pripravi prostorskih aktov.

12.2.1.2 OBČINSKI PROSTORSKI NAČRT

Z OPN se skladno z regionalnim in občinskim prostorskim planom na izvedbeni ravni načrtujejo prostorske ureditve lokalnega pomena ter določajo namenska raba prostora in prostorski izvedbeni pogoji za umestitev načrtovanih posegov v prostor.

OPN je podlaga za izdajo predodločb in gradbenih dovoljenj v skladu s predpisi, ki urejajo graditev, in določa pogoje za druge posege v prostor, razen na območjih, kjer je z OPN predvidena izdelava OPPN.

12.2.1.3 OBČINSKI PODROBNI PROSTORSKI NAČRT

Z OPPN se podrobneje načrtujejo prostorske ureditve na območjih in za namen notranjega razvoja ali prenove določenih delov naselja, kompleksne stanovanjske in poslovne gradnje, gospodarsko javno infrastrukturo, intenzivno kmetijsko proizvodnjo, turistične in rekreacijske dejavnosti v krajini ter prostorsko ureditev lokalnega pomena, ki se načrtujejo zaradi posledic naravnih in drugih nesreč, izkoriščanja mineralnih surovin in njihove sanacije, izvedbe ukrepov s področja varstva okolja in ohranjanja narave ali urejanja drugih problemsko ali prostorsko zaključenih območij v naseljih in krajini, če je to strokovno utemeljeno.

OPPN se pripravi za območja, za katera je z OPN predvidena njegova priprava, lahko pa tudi na območjih, kjer z OPN ni predviden, če se za to pokaže potreba ali pobuda po tem, ko je bil sprejet OPN. OPPN je tudi podlaga za izdajo predodločb in gradbenih dovoljenj v skladu s predpisi, ki urejajo graditev, ter določa pogoje za izvedbo drugih posegov v prostor.

12.2.1.4 ODLOK O UREJANJU PODOBE NASELIJ IN KRAJINE

Z Odlokom o urejanju podobe naselij in krajine (OUNK) občina ureja urbani in siceršnji prostorski razvoj na praviloma že izgrajenih območjih naselij, s poudarkom na urejeni podobi ter usklajeni in medsebojno dopolnjujoči rabi javnih in zasebnih površin, ter ureja in varuje podobo krajine. Občina lahko vsebino odloka o urejanju podobe naselij in krajine uredi tudi kot del OPN ali OPPN. Za pripravo in sprejetje odloka o urejanju podobe naselij in krajine se smiselno uporabljajo določbe Zakona o urejanju prostora o pripravi in sprejetju OPN.

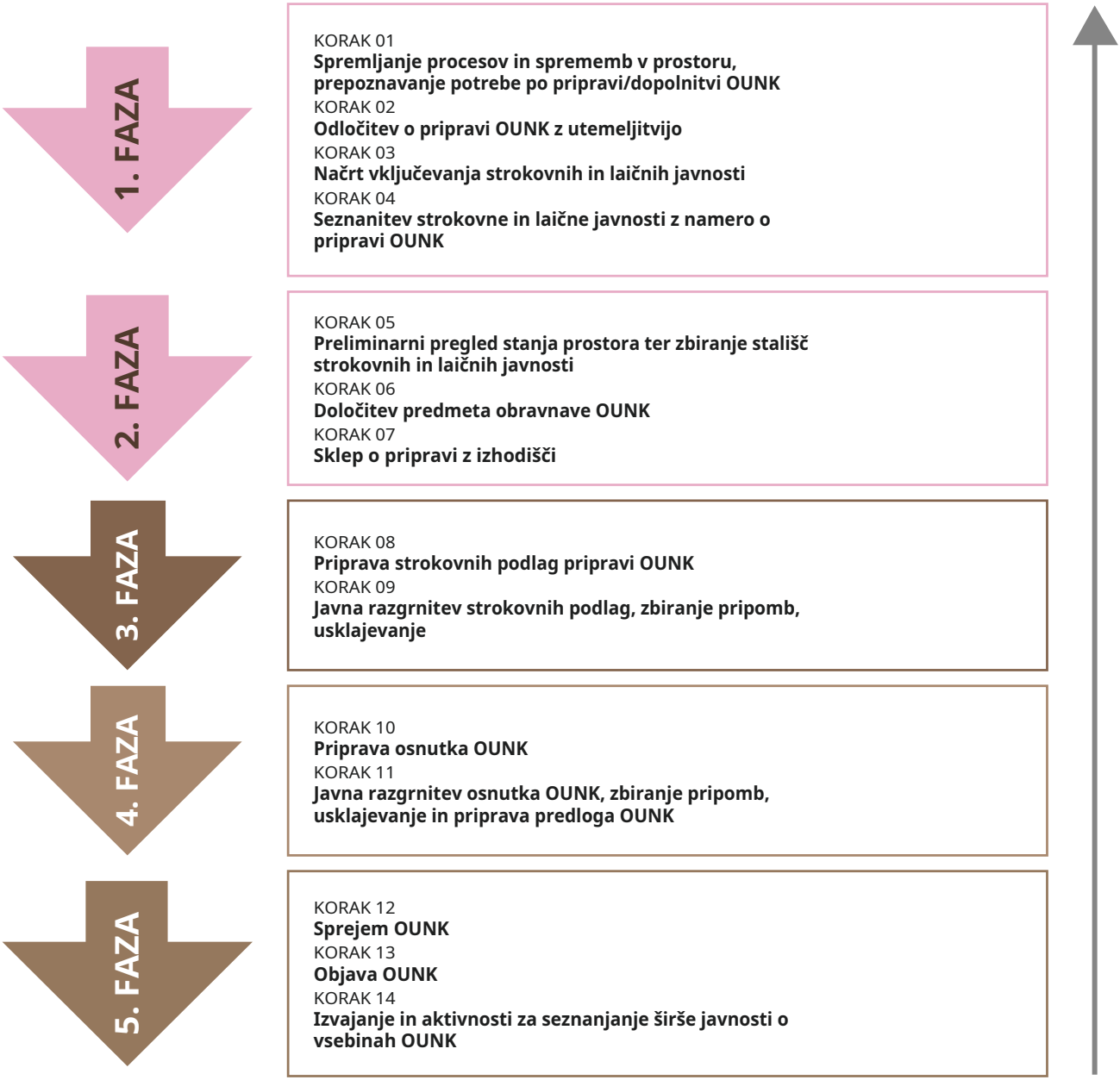

Shema 2: Grafični prikaz osnovnih korakov priprave OUNK

Županje in župani ter njihovi sodelavci so namreč na številnih strokovnih srečanjih SOS oblikovali pobudo za skupni razmislek in reševanje številnih izzivov v prostoru ter posegov in elementov, ki kazijo zunanjo podobo mest, krajine in njunih vedut.

SOS je na pristojno ministrstvo naslovila pobudo ter aktivno sodelovala pri razvoju in oblikovanju priporočil, v okviru tega procesa pa so bili v izbranih občinah pripravljeni in preizkušeni tudi konkretni primeri odlokov o urejenosti naselij in krajine (OUNK), in sicer: v **Občini Kočevje** na področju zelenih površin, **Občini Solčava** na področju ograj, oglaševanja in pomožnih objektov ter **Občini Moravske Toplice** na področju fasad in postajališč za avtodome.

Pomembnost in kakovost opravljenega dela potrjuje tudi priznanje Maks Fabiani, ki ga je SOS skupaj s sodelujočimi **prejela za delo z naslovom »*Odlok o urejenosti naselij in krajine: prostorske strokovne podlage in participativen proces v prostorskem načrtovanju*«.** Priznanje je bilo podeljeno 2. junija 2024 na Gradu Štanjel v Komnu v okviru 9. podelitve nagrad Maks Fabiani. Kot je poudarila strokovna žirija, pripravljena priporočila občinskim službam, investitorjem, projektantom in drugim deležnikom zagotavljajo jasne usmeritve za pripravo strokovno utemeljenih in učinkovitih odlokov, ki prispevajo k urejeni podobi naselij in krajine.

OUNK se postopoma uveljavlja tudi v občinski praksi. Občina Trbovlje je leta 2025 sprejela odlok, s katerim je določila pravila za urejanje zunanje podobe stanovanjskih stavb. Dobre prakse se razvijajo tudi na področju urejanja zunanjega oglaševanja, kjer izstopa Občina Kranjska Gora. Njen primer kaže, kako lahko občine z jasnimi pravili zmanjšujejo vizualno onesnaževanje ter prispevajo k bolj urejeni in kakovostni podobi naselij in krajine.

12.2.2 OPREMLJANJE STAVBNIH ZEMLJIŠČ IN KOMUNALNI PRISPEVEK

Opremljanje stavbnih zemljišč je projektiranje in gradnja komunalne opreme ter objektov in omrežij druge gospodarske javne infrastrukture, ki so potrebni, da se lahko prostorske ureditve oziroma objekti, načrtovani z občinskim prostorskim načrtom ali občinskim podrobnim prostorskim načrtom, izvedejo in služijo svojemu namenu.

Komunalni prispevek je plačilo dela stroškov gradnje komunalne opreme, ki ga zavezanec plača občini.

V višino komunalnega prispevka pa niso vključeni stroški vzdrževanja komunalne opreme. Komunalni prispevek za posamezno vrsto komunalne opreme se lahko odmeri, če je stavbno zemljišče v obračunskem območju te vrste komunalne opreme. S plačilom komunalnega prispevka je zavezancu zagotovljena priključitev na že zgrajeno komunalno opremo oziroma mu je zagotovljeno, da bo ta zgrajena v roku in obsegu, kot to določa program opremljanja. Šteje se, da so s plačilom komunalnega prispevka poravnani vsi stroški priključevanja objekta na komunalno opremo, razen gradnje tistih delov priključkov, ki so v zasebni lasti.

12.2.3 LOKACIJSKA PREVERITEV

Lokacijska preveritev je instrument prostorskega načrtovanja, s katerim se:

- za namen izvajanja gradenj prilagodi in določi natančna oblika ter velikost območja stavbnih zemljišč na posamični poselitvi,
- za doseganje gradbenega namena prostorskega izvedbenega akta dopušča individualno odstopanje od prostorskih izvedbenih pogojev, kot so določeni v tem aktu,
- za namen smotrne rabe ter aktivacije zemljišč in objektov, ki niso v uporabi, omogoča začasno rabo prostora.

Sklep o lokacijski preveritvi je glede vsebin, ki so z njim določene, obvezna podlaga za izdajo predodločbe ali gradbenega dovoljenja in izvedbo posegov v prostor, za katera gradbeno dovoljenje v skladu s predpisi, ki urejajo graditev, ni potrebno.

12.2.4 RABA JAVNIH POVRŠIN IN GRAJENO JAVNO DOBRO

Občina lahko z odlokom predpiše pogoje za posebno rabo javnih površin. Posebna raba javnih površin je raba, ki glede na vrsto javne površine bistveno ne zmanjšuje ali posega v njeno splošno rabo in s katero se na njej omogoča trajno ali začasno izvajanje gospodarskih in družbenih dejavnosti, izvajanje posegov na objektih, ki mejijo na javno površino, in druge posege in aktivnosti, določene v zakonu.

Naloge svetnic in svetnikov

- Sprejmejo občinski prostorski plan in okvirno določijo območje za dolgoročni razvoj.
- V občinskem prostorskem planu in OPN predpišejo dodatne pogoje za ohranjanje posamične poselitve.
- V uradnem glasilu objavijo prostorski izvedbeni akt tako, da se v njem objavi tekstualni del, grafični del pa z navedbo identifikacijske številke, pod katero je v celoti objavljen v prostorskem informacijskem sistemu.
- V občinskem proračunu zagotovijo sredstva za izvajanje nalog prostorskega planiranja na regionalni ravni.
- Z ministrstvom, pristojnim za okolje, lahko sklenejo dogovor o pripravi prostorskega izvedbenega akta za prostorsko ureditev, ki je skupnega državnega in lokalnega pomena.
- Po predhodnem soglasju ministra, pristojnega za okolje, sprejmejo sklep o pripravi OPN ali OPPN, s katerim občina načrtuje prostorsko ureditev skupnega pomena.
- Uskladijo prostorske izvedbene akte z uredbo o varovanem območju.
- V OPN lahko za območja prostorskih ureditev ob javnih površinah, prostorskih ureditev z javnim programom in drugih prostorskih ureditev z vplivom na identiteto prostora določijo, da se urbanistične, krajinsko-arhitekturne rešitve za podrobnejše prostorsko načrtovanje ali izvedbo posega v prostor pridobijo s projektnim natečajem ali z izvedbo urbanistično-arhitekturne delavnice, kjer udeleženci predstavijo svoje rešitve, medtem ko naročnik na tej podlagi oblikuje končno rešitev.

- Z odlokom lahko predpišejo takso za obravnavanje tistih zasebnih potreb glede prostorskega razvoja, ki predstavljajo pobudo za spremembo namenske rabe prostora v OPN.
- Po potrditvi občinskega prostorskega načrta s strani ministrstva, pristojnega za okolje, sprejmejo občinski prostorski načrt z odlokom.
- Sprejmejo odlok o urejanju podobe naselij in krajine.
- S sklepom potrdijo ali zavrnejo lokacijsko preveritev in z odlokom določijo stroške lokacijske preveritve.
- V občinskih prostorskih aktih določijo vrste komunalne opreme, ki jih je treba še zgraditi ali dograditi.
- Z odlokom sprejmejo program opremljanja stavbnih zemljišč.
- V proračunu občine zagotovijo sredstva za gradnjo komunalne infrastrukture.
- Sprejmejo sklep o odobritvi komasacijskega načrta.
- V proračunu zagotovijo sredstva za komasacijo.
- S pravilnikom predpišejo nagrade članov komasacijske komisije.
- Z odlokom določijo območje predkupne pravice.
- Lahko sprejmejo sklep, s katerim ugotovijo, da je gradnja objekta nujno potrebna in javna korist.
- Najkasneje v šestih mesecih po uveljavitvi občinskega prostorskega načrta z odlokom sprejmejo podlage za odmero komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo.
- Lahko predpišejo delno ali celotno oprostitev plačila komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo.
- V proračunu zagotovijo sredstva iz nenamenskih prihodkov proračuna za nadomestitev zneskov oprostitev plačil komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo.
- Pri odmeri komunalnega prispevka za obstoječo komunalno opremo lahko predpišejo delno ali celotno upoštevanje preteklih vlaganj v primeru odstranitve in gradnje novega objekta.
- Pri odmeri komunalnega prispevka za posamezno vrsto obstoječe komunalne opreme predpišejo delno ali celotno upoštevanje preteklih vlaganj za posamezno vrsto obstoječe komunalne opreme v primeru vlaganja zavezanca v izgradnjo posamezne vrste komunalne opreme bodisi v obliki finančnih ali drugih sredstev.
- Z odlokom o proračunu občine določijo komunalni prispevek kot namenski prihodek.
- Z OPN ali samostojnim odlokom lahko določijo območje, v katerem se plačuje taksa za neizkoriščena stavbna zemljišča.
- Z odlokom določijo višino takse za neizkoriščena stavbna zemljišča.
- Z odlokom lahko predpišejo pogoje za posebno rabo javnih površin.
- Sprejmejo sklep o pridobitvi statusa grajenega javnega dobra lokalnega pomena.
- Sprejmejo sklep o ukinitvi statusa grajenega javnega dobra lokalnega pomena.

- V odloku o urejanju podobe naselij v občini določijo ukrepe in prekrške za kršitve odloka.

Status grajenega javnega dobra lokalnega pomena se pridobi z ugotovitveno odločbo, ki jo na podlagi sklepa občinskega sveta po uradni dolžnosti izda občinska uprava. Občinski svet izda sklep na zahtevo, ki jo vloži župan. Grajenemu javnemu dobru se lahko status smiselno po enakem postopku tudi odvzame.

12.3 GRADBENI ZAKON

Gradbeni zakon ureja pogoje za graditev objektov in druga vprašanja, povezana z graditvijo objektov, njegov namen pa je zaščita javnega interesa pri graditvi objektov. Objekti morajo biti skladni s prostorskimi izvedbenimi akti in s predpisi o urejanju prostora. Izpolnjevati morajo bistvene zahteve in biti evidentirani. Zakon ureja področja projektiranja, dovoljevanja, gradnje, uporabe, vzdrževanja in inšpekcijski nadzor.

SOS je pri pripravi sprememb prostorske in gradbene zakonodaje v letu 2025 dosegla vključitev večine ključnih pripomb občin. Dosežena je bila ohranitev občinskega odločanja o komunalnem prispevku, preprečena je bila zaostritev pogojev za občinske urbaniste, doseženi so bili tudi daljši roki pri razlastitvah.

Z zavzemanjem za prožnejše prostorsko načrtovanje, racionalnejše postopke in ohranitev možnosti začasne rabe prostora je SOS občinam zagotovila več prostora za razvoj in zmanjšala tveganja pri izvajanju občinskih nalog.

12.4 ZAKON O GEODETSKI DEJAVNOSTI

Zakon o geodetski dejavnosti opredeljuje geodetsko dejavnost in določa pogoje za opravljanje te dejavnosti. Zakon določa, da občina zagotavlja lokalno geodetsko službo. Lokalna geodetska služba obsega vzpostavitev, vodenje in vzdrževanje katastra komunalnih naprav, lahko pa tudi vzpostavitev, vodenje in vzdrževanje temeljnih topografskih načrtov v velikih merilih in druge naloge lokalnega pomena. Organizira se lahko v okviru občinske uprave ali skupne občinske uprave; občina jo lahko poveri geodetskemu podjetju s koncesijo. Sredstva za izvajanje nalog lokalne geodetske službe se zagotavljajo iz proračuna občine.

Naloge svetnic in svetnikov

- Ustanovijo organ lokalne geodetske službe, določijo njeno organizacijo in delovno področje.
- Ustanovijo skupni organ lokalne geodetske službe ter določijo njegovo organizacijo in delovno področje.
- V proračunu občine zagotovijo sredstva za izvajanje lokalne geodetske službe.

12.5 VLOGA JAVNOSTI IN OBČINSKEGA SVETA PRI SPREJEMANJU PROSTORSKIH AKTOV

Sodelovanje javnosti je pomemben del postopkov prostorskega načrtovanja. ZUreP-3 temelji na načelu, da mora biti javnosti omogočeno pravočasno sodelovanje pri pripravi prostorskih aktov, seznanitev s predlaganimi rešitvami ter možnost podajanja pripomb in predlogov. Občina mora prejete pripombe proučiti, do njih zavzeti stališča in jih

objaviti na predpisan način.

Občinski svet prostorski akt sprejme z odlokom. Pri odločanju je pomembno, da so svetnice in svetniki poleg vsebine predlaganih prostorskih rešitev pozorni tudi na zakonitost in transparentnost postopka njihove priprave ter ustrezno vključevanje javnosti. ZUreP-3 namreč določa načelo zgodnjega in učinkovitega sodelovanja javnosti pri pripravi prostorskih aktov. Ustavno sodišče pa je poudarilo, da lahko obid zahtev glede sodelovanja javnosti pomeni kršitev pravil postopka prostorskega načrtovanja in odpira tudi vprašanje skladnosti s 44. členom Ustave.

Svetniki se zato morajo pred odločanjem seznaniti zlasti z bistvenimi pripombami javnosti, stališči občine do teh pripomb ter razlogi za izbrane prostorske rešitve. Sodelovanje javnosti namreč ni zgolj formalna faza postopka, temveč pomemben mehanizem za tehtanje različnih interesov v prostoru ter za sprejemanje strokovno utemeljenih, transparentnih in legitimnih prostorskih odločitev.

Za svetnike je ključno:

- preveriti, ali je bila javnost ustrezno in pravočasno vključena;
- seznaniti se z bistvenimi pripombami in predlogi javnosti ter odzivi občine nanje;
- razumeti razloge za predlagane prostorske rešitve in njihove posledice;
- pri odločanju tehtati javni interes, razvojne potrebe ter druge varovane interese;
- zavedati se, da zakonitost postopka sodelovanja javnosti vpliva tudi na pravno vzdržnost sprejetega prostorskega akta.

12.6 EVIDENCA STAVBNIH ZEMLJIŠČ - OD ZAKONSKE OBVEZNOSTI DO ORODJA ZA RAZVOJ OBČINE

Evidenca stavbnih zemljišč (ESZ) postaja ena pomembnejših podlag za odločanje občin o prihodnjem prostorskem razvoju. Njena vrednost ni zgolj v izpolnitvi zakonske obveznosti, temveč predvsem v tem, da občini omogoča boljši pregled nad razpoložljivimi zemljišči ter premišljeno odločanje o tem, kje in kako bo zagotavljala prostor za stanovanja, gospodarstvo, javno infrastrukturo in druge razvojne potrebe.

Za občinske svetnice in svetnike je pomembno predvsem, da bodo podatki iz evidence neposredno povezani z več odločitvami, ki jih bo v prihodnjih letih sprejemal občinski svet.

Kaj občina z evidenco pridobi?

Občina je pristojna za vzpostavitev evidence stavbnih zemljišč, podatki posameznih občin pa se vodijo tudi v državnem Prostorskem informacijskem sistemu (PIS). Evidenca vsebuje podatke o pozidanih in nepozidanih stavbnih zemljiščih ter o razvojni stopnji posameznega zemljišča. Razvojna stopnja zemljišča je odvisna od regulacije zemljišča s prostorskimi akti, njegove komunalne opremljenosti (dostop do javne ceste, vodovoda, kanalizacije in električnega omrežja) ter od obstoja pravnih režimov na njem.

Takšen pregled občini omogoča, da ne ugotavlja zgolj, koliko nepozidanih stavbnih zemljišč ima, temveč predvsem **koliko teh zemljišč je v najvišji razvojni stopnji in so pripravljena na začetek postopkov graditve.**

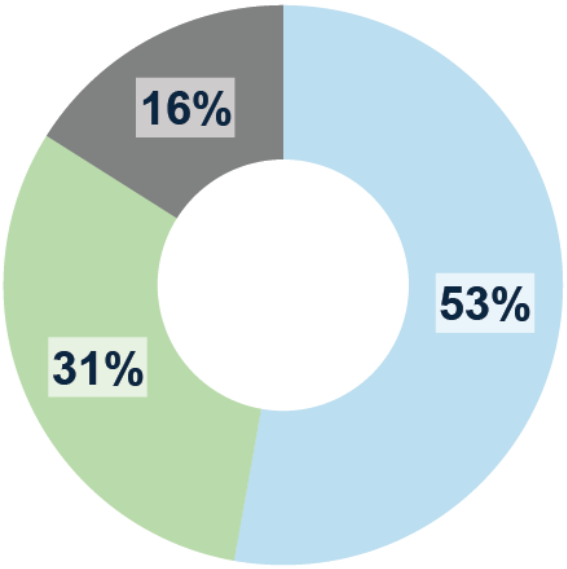

- Poseljena zemljišča
- Nepozidana stavbna zemljišča
- Zemljišča javne cestne in železniške infrastrukture

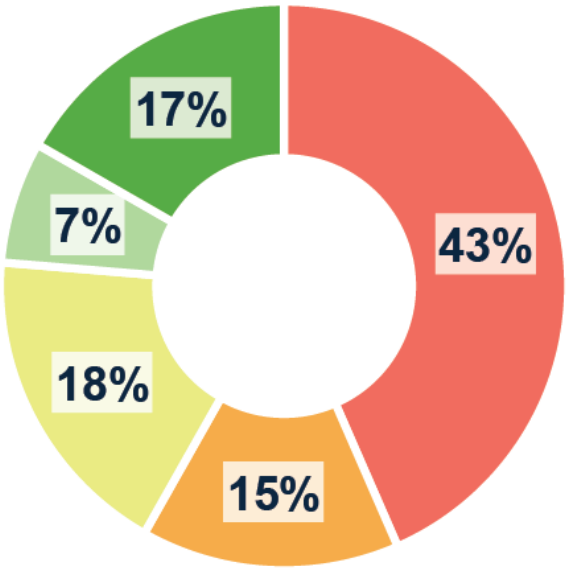

- RS 1 - nezazidljivo zemljišče
- RS 2 - prostorsko neurejeno zemljišče
- RS 3 - komunalno neopremljeno ali delno opremljeno zemljišče
- RS 4 - neurejeno zazidljivo zemljišče
- RS 5 - urejeno zazidljivo zemljišče

Analiza prvih 23 občin z evidenco, vpisano v državni PIS, je namreč pokazala, da je bilo 31 % stavbnih zemljišč nepozidanih. Vendar je bilo med nepozidanimi zemljišči le 17 % takšnih, ki so bila komunalno opremljena in so izpolnjevala ustrezne prostorske pogoje. Podatkov zaradi majhnega in nereprezentativnega vzorca ni mogoče posplošiti na vse slovenske občine, dobro pa ponazarjajo, zakaj sam podatek o površini nepozidanih stavbnih zemljišč še ne pove, koliko zemljišč ima občina že danes na voljo za razvoj.

Načrt preskrbe in upravljanja zemljišč

Podatki ESZ so podlaga za prostorsko načrtovanje, načrtovanje komunalne opreme ter izvajanje ukrepov zemljiške politike. Občini lahko pomagajo pri odločitvah, ali ima dovolj zemljišč za stanovanjsko gradnjo, gospodarstvo ali družbeno infrastrukturo in katera zemljišča je treba še komunalno ali drugače urediti.

Pomemben naslednji korak je **načrt preskrbe in upravljanja zemljišč**. Gre za razvojni dokument občine, s katerim se potrebe po zemljiščih povežejo z razpoložljivimi zemljišči ter konkretnimi ukrepi.

Občina lahko tako na podlagi podatkov odgovarja na zelo praktična vprašanja: ali ima za prihodnja leta dovolj zemljišč za stanovanjsko gradnjo, kje potrebuje dodatno družbeno infrastrukturo, kje so potrebe gospodarstva in na katerih območjih je smiselno vlagati v komunalno opremo.

Načrt preskrbe opredeljuje:

- primerjavo med razpoložljivimi zemljišči in potrebami po posameznih dejavnostih,
- ukrepe zemljiške politike,
- časovno zagotavljanje potrebnih zemljišč,
- potrebna finančna sredstva za izvajanje ukrepov zemljiške politike ter
- pridobivanje zemljišč, razpolaganje z njimi in upravljanje teh v skladu s predpisi, ki urejajo stvarno premoženje države in samoupravnih lokalnih skupnosti.

Z vidika občinskega sveta je posebej pomembno, da **načrt preskrbe sprejme občinski svet s sklepom**. Dokument določa kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne aktivnosti, pri čemer dolgoročni pogled sega do 15 let.

Taksa na neizkoriščena stavbna zemljišča

Drugi pomemben instrument, o katerem bo odločal občinski svet, je **taksa na neizkoriščeno stavbno zemljišče**.

Namen takse je spodbuditi aktivacijo zemljišč, ki so že komunalno opremljena in pripravljena za gradnjo, vendar ostajajo neizkoriščena. Gre torej za zemljišča, v razvoj katerih je občina že vlagala javna sredstva, medtem ko lahko hkrati obstaja potreba prebivalcev ali gospodarstva po novih zazidljivih zemljiščih.

Območja, na katerih se bo taksa plačevala, določi **občinski svet z odlokom**. Po ZUreP-3c je sprejem odloka obvezen najkasneje do 31.12. 2027. Taksa se odmeri za neizkoriščena stavbna zemljišča v višini 0,3 eura na kvadratni meter neizkoriščenega stavbnega zemljišča. Pri določitvi območij je treba izhajati iz ciljev in prioritet prostorskega razvoja občine, razvojnih dokumentov, trendov prostorskega

razvoja in bilanc površin. Postopek vključuje tudi javno razgrnitev.

To pomeni, da ne gre zgolj za tehnično ali finančno odločitev. Občinski svet bo moral presoditi, **na katerih območjih obstaja javni interes za aktivacijo zemljišč in kako se takšen ukrep vključuje v širšo razvojno politiko občine**.

Kaj čaka občinske svete?

V prihodnjem obdobju si sledijo trije medsebojno povezani koraki: vzpostavitev evidence stavbnih zemljišč, priprava načrta preskrbe in upravljanja zemljišč ter določitev območij za plačevanje takse na neizkoriščena stavbna zemljišča.

Glede na predvideno časovnico naj bi večina občin ESZ vzpostavila v prvi polovici leta 2027. Načrt preskrbe mora občinski svet sprejeti do **15. oktobra 2027**, odlok o območjih plačevanja takse pa do **31. decembra 2027**. Prve odmerne odločbe so predvidene v letu 2028.

Pomembno je, da se ti dokumenti ne obravnavajo zgolj kot nove zakonske obveznosti. Posamezni koraki se namreč vsebinsko dopolnjujejo. Evidenca prikazuje stanje in razvojno stopnjo stavbnih zemljišč, načrt preskrbe povezuje potrebe občine z razpoložljivimi zemljišči ter predvidenimi ukrepi, taksa pa predstavlja enega od instrumentov za spodbujanje aktivacije komunalno opremljenih, vendar neizkoriščenih stavbnih zemljišč.

Ključno vprašanje za občinski svet zato ni samo, ali je občina pravočasno izpolnila zakonske obveznosti, temveč ali podatke in instrumente zemljiške politike uporablja za doseganje svojih razvojnih ciljev. Dobro pripravljena evidenca lahko občinskemu svetu zagotovi bistveno boljšo podlago za odločitve o tem, kje občina potrebuje nova stanovanja, gospodarske dejavnosti in javno infrastrukturo, kam je smiselno usmerjati sredstva za komunalno opremljanje ter katera že urejena zemljišča je treba spodbuditi k aktivaciji.

Pripravili: Nika Mesner in Rebeka Seljak, RUY d. o. o

Zemljiška politika. Neizkoriščene stavbe. Razvoj zemljišč.

Prostor spreminjamo v razvojne priložnosti.

RUY

Zemljiška politika

Celovito načrtovanje ukrepov zemljiške politike, izdelava strokovnih podlag in osnutkov odlokov ter strokovna podpora pri izvajanju ukrepov.

Neizkoriščene stavbe

Popis praznih ali neizkoriščenih stavb in izdelava kataloga stavb, kazalniki za vrednotenje stavbnega fonda ter načrt reaktivacije.

Razvoj zemljišč

Od iskanja lokacij za investicije do izboljšanja pravnega statusa zemljišča ter strokovne podpore in izdelave podlag za razvoj zemljišč.

Prostor je omejena dobrina. Odločitve o njem pa dolgoročne. Ruy povezuje podatke, zakonodajo in poznavanje občinske prakse v strokovne podlage, ki omogočajo premišljene odločitve in izvedljive ukrepe.

RUY d.o.o. | info@ruy.si | +386 31 318 724

12.7 VKLJUČEVANJE POTREB ŽENSK V NAČRTOVANJE IN UREJANJE PROSTORA

SOS in IPoP – Inštitut za politike prostora v vlogi nacionalne URBACT točke že več let skupaj izvajata aktivnosti v okviru projekta Podpora izvajanju prostorske in urbane politike ter programa, ki poteka po naročilu ministrstva, pristojnega za prostor. V zadnjih letih je vse več pozornosti namenjeno vidiku urejanja prostora, ki upošteva potrebe žensk.

Pri načrtovanju in urejanju prostora je ključno upoštevati raznolikost potreb vseh njegovih uporabnikov, kar od načrtovalcev, odločevalcev in strokovnjakov zahteva širši in bolj vključujoč pristop. To velja za različna področja oblikovanja politik, od prostorskega načrtovanja in preprečevanja energetske ter prometne revščine do priprave strateških dokumentov. Vidik spola je smiselno vključevati tudi v natečajne razpise, izobraževalne programe in delo javne uprave ter ga upoštevati pri oblikovanju konkretnih prostorskih rešitev, kot so dostopne javne sanitarije ter urejeni, dovolj široki in ustrezno osvetljeni pločniki. Posebno pozornost je treba nameniti tudi občutku varnosti uporabnikov prostora, zlasti žensk in ranljivejših skupin, saj razumevanje njihovih izkušenj in potreb prispeva k oblikovanju varnega, dostopnega in vključujočega prostora po meri vseh.

12.8 PROSTORSKO NAČRTOVANJE ZA VEČJO PODNEBNO ODPORNOST

Podnebne spremembe vse bolj vplivajo na načrtovanje in urejanje prostora, zato je pomembno, da občine pri razvoju naselij upoštevajo podnebna tveganja in načrtujejo ukrepe za krepitev podnebne odpornosti.

V podporo občinam in drugim deležnikom so bila po naročilu ministrstva, pristojnega za prostor, pripravljena **Priporočila za prilagajanje naselij podnebnim spremembam**, pri pripravi katerih je sodelovala tudi SOS. Priporočila je pripravil Urbanistični inštitut Republike Slovenije skupaj s Fakulteto za arhitekturo UL, Fakulteto za gradbeništvo in geodezijo UL ter zunanjimi strokovnjaki.

Priporočila obravnavajo ključna področja, kot so notranji razvoj naselij, trajnostno upravljanje voda, krepitev zelene infrastrukture, izboljšanje mikroklime ter spodbujanje hoje in kolesarjenja. Občinam in drugim deležnikom nudijo podporo pri načrtovanju podnebno odpornih naselij ter odzivanju na podnebne izzive. Njihova uporabnost je bila preverjena v štirih občinah, in sicer v Gornji Radgoni, Izoli, Logatcu in Mestni občini Ljubljana.

SOS je sooblikovala strokovne usmeritve, namenjene podpori občinam pri vključevanju podnebnih vidikov v prostorsko načrtovanje ter načrtovanju bolj odpornih, kakovostnih in trajnostnih naselij.

Ključna področja prilagajanja podnebnim spremembam in blaženja podnebnih vplivov

Priporočila in usmeritve za prostorsko načrtovanje (vir: UIRS, 2026)

TerraGIS d.o.o.
www.eterra.si

Zanesljiv partner občinam pri delu s prostorskimi podatki vse od 2002

Z občinami sodelujemo že skoraj 25 let. V tem času smo z znanjem in izkušnjami sodelovali z več kot 100 občinami. Naše reference vključujejo tako najmanjše kot največje občine. Na področju dela s prostorskimi podatki naše delo obsega **digitalizacije prostorskih planskih aktov, vzpostavitve katastrov komunalne infrastrukture, usklajevanje mej občin z zemljiškim katastrom, izdelave dejanske rabe javne občinske cestne infrastrukture, izdelave tehničnih posodobitev občinskih prostorskih načrtov, sedaj pa se ukvarjamo z vzpostavljanjem evidenc stavbnih zemljišč.**

Vseskozi intenzivno delamo na področju **nadomestila za uporabo stavbnih zemljišč**, **kategorizacije občinskih cest in komunalnega prispevka**. Pripravljamo **odloke, posodabljamo baze podatkov in izvajamo vpise v zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture na GURS in evidenco dejanske rabe javnih občinskih cest na DRSI**.

Od samega začetka pa nudimo našim uporabnikom tudi prilagojeno **GIS programsko opremo** za delo s prostorskimi podatki.

Prvi smo izdelali **računalniško podprto aplikacijo za izdelavo lokacijske informacije in projektnih pogojev**. Od ustanovitve podjetja naprej nudimo občinam tudi aplikacijo za vzdrževanje baze podatkov za **nadomestilo za uporabo stavbnih zemljišč**, izdelavo odločbe za plačilo **komunalnega prispevka**, vzdržujemo tudi bazo **banke cestnih podatkov**.

Pred štirimi leti smo razširili dejavnost tudi na izdelavo **mnenj o skladnosti** projektne dokumentacije za pridobitev gradbenega dovoljenja.

Smo ekipa 12 strokovnjakov z več področij:
- geografskih informacijskih sistemov in dela s prostorskimi podatki (geografi, geodetka),
- razvoja aplikacij (programerji),
- dela s bazami prostorskih podatkov (informatiki),
- prostorskega načrtovanja in projektiranja objektov (arhitektki).

Naše prednosti so predvsem:
- prilagodljivost zahtevam naročnikov,
- odzivnost,
- strokovnost,
- znanje in izkušnje.

TerraGIS d.o.o., Cesta na Brdo 85, 1000 Ljubljana T: 01 25 60 990 e: info@terragis.si i: www.terragis.si

Občina: Laško, Naziv projekta: Oživitev ribnika Marof, Financiranje: Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo (ESPRA 2021–2027) in Republika Slovenija, Vir fotografije: JAMMA

Občina: Bled, Naziv projekta: Marja – mala barja, Financiranje: Občina Bled, sofinancirala RS in EU iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, Vir fotografije: arhiv Občine Bled

13

JAVNE CESTE IN REDARSKA SLUŽBA

13.1. ZAKON O OBČINSKEM REDARSTVU

Zakon ureja pristojnosti občin za ustanovitev in organizacijo ter določitev delovnega področja in nalog občinskega redarstva. Na podlagi navedenega zakona občinski svet na predlog župana sprejme občinski program varnosti, s katerim na podlagi ocene varnostnih razmer v občini podrobneje določi vrsto in obseg nalog občinskega redarstva.

Naloge svetnic in svetnikov

- Na predlog županje/župana z odlokom ustanovijo občinsko (mestno ali medobčinsko) redarsko službo.
- Z odlokom lahko, na predlog župana, z drugimi občinami ustanovijo medobčinsko redarstvo kot organ skupne občinske uprave.
- Če ne ustanovijo občinskega ali medobčinskega redarstva, z odlokom določijo občinski prekrškovni organ, pooblaščen za odločanje o prekrških z delovnega področja občinskega redarstva.
- V primerih, ko ne ustanovi občinskega ali medobčinskega redarstva, z odlokom določijo občinski prekrškovni organ, pooblaščen za odločanje o prekrških z delovnega področja občinskega redarstva.
- Na predlog župana sprejmejo občinski program varnosti, s katerim na podlagi ocene varnostnih razmer v občini podrobneje določijo vrsto in obseg nalog občinskega redarstva.
- Lahko sprejmejo skupen občinski program varnosti.
- Najmanj enkrat letno ocenijo izvajanje programa varnosti.
- V proračunu občine zagotovijo sredstva za izvajanje programa varnosti.

13.2 ZAKON O VARSTVU JAVNEGA REDA IN MIRU

Zakon ureja varstvo javnega reda in miru ter določa ravnanja, ki pomenijo kršitev javnega reda in miru na javnem kraju ali v zasebnem prostoru, ter sankcije za taka ravnanja.

Naloge svetnic in svetnikov

- S splošnim aktom predpišejo pogoje, območja in red prenočevanja v vozilih na svojem območju.

> **SOS je dosegla**, da lahko občine po Zakonu o javnem redu in miru **same določijo pogoje, območja in red prenočevanja v vozilih, občinska redarstva pa nadzirajo kršitve zakonskih določb o prenočevanju in beračenju.** Občine lahko tako pravila prilagodijo lokalnim razmeram in prek redarstev ukrepajo ob kršitvah.

13.3 PODROČJE UREJANJA JAVNIH CEST

Javne ceste se po Zakonu o cestah delijo na državne in občinske ceste. Državne ceste so v lasti Republike Slovenije (7.532 km), občinske ceste pa v lasti občin (32.755 km). Občinske ceste se kategorizirajo na lokalne ceste in javne poti. Način opravljanja rednega vzdrževanja in obnavljanja občinskih cest določi občina.

13.3.1 ZAKON O PRAVILIH CESTNEGA PROMETA

Z zakonom se določajo prometna pravila ravnanja v cestnem prometu ter pooblastila in sankcije, ki jih pri izvajanju tega zakona izrekajo pristojni organi. V zakonu so navedena pooblastila in globe občinskih redarjev.

Naloge svetnic in svetnikov

- Občinski svet lahko določi organizacijo in način izvajanja mestnega linijskega prevoza potnikov kot gospodarsko javno službo.
- V proračunu zagotovi sredstva za opravljanje mestnega linijskega prevoza potnikov.
- Z odlokom uvede dovoljenja za opravljanje avtotaksi prevozov.
- Lahko predpiše standarde kakovosti izvajanja storitev avtotaksi prevozov.
- Lahko določi avtotaksi postajališča in skladno z zakonom tudi način njihove uporabe.
- Določi izvajanje in financiranje prevoza na klic, na podlagi podelitve koncesije ali v okviru lokalne gospodarske javne službe.
- Določi organizacijo, način in pogoje opravljanja posebne oblike prevozov potnikov z vlečnim vozilom, ki vleče dve ali več priklopnih vozil za prevoz potnikov (cestni turistični vlak).
- Zagotovi infrastrukturne objekte ter prostore, namenjene opravljanju dejavnosti avtobusnih postaj in njihovo vzdrževanje ter infrastrukturne objekte za avtobusna postajališča in njihovo vzdrževanje na lokalnih cestah.

13.3.2 ZAKON O CESTAH

V skladu z zakonom je vzdrževanje javnih cest obvezna gospodarska javna služba, ki obsega:

1. vzdrževalna dela za ohranjanje javnih cest v dobrem stanju, zagotavljanje prometne varnosti in prevoznosti javnih cest, nadzor nad stanjem javnih cest in njihovega varovalnega pasu ter vzpostavitev prevoznosti cest ob naravnih in drugih nesrečah (redno vzdrževanje javnih cest) in
2. organiziranje vzdrževalnih del, ki se na javnih cestah opravljajo v mejah cestnega sveta in v daljših časovnih obdobjih zaradi izboljševanja in obnavljanja njihovih prometnih in varnostnih lastnosti (obnavljanje javnih cest).

Naloge svetnic in svetnikov

- Sprejmejo sklep o ugotovitvi javne koristi za razlastitev, omejitev ali obremenitev lastninske pravice na nepremičnini.
- Določijo način izvajanja gospodarske javne službe rednega vzdrževanja občinskih javnih cest.
- V primeru izvajanja gospodarske javne službe na podlagi podelitve koncesije sprejmejo Odlok

o predmetu in pogojih za podelitev koncesije za opravljanje lokalne gospodarske javne službe rednega vzdrževanja občinskih javnih cest in drugih prometnih površin v občini (koncesijski akt).

- V proračunu zagotovijo sredstva za financiranje vzdrževanja prometnih površin, objektov in naprav na cestnem zemljišču državne ceste, ki so v funkciji naselja (iz 72. člena ZCes-2), ter ureditev prehodov za pešce v naselju.
- V proračunu zagotovijo sredstva za sofinanciranje gradnje obvozne ceste, ki nadomesti del ceste, ki poteka skozi poselitveno območje.
- V proračunu zagotovijo sredstva za stroške gradnje ali rekonstrukcije priključka občinske ceste na državno cesto.
- V proračunu zagotovijo sredstva za obvezno prilagoditev priključka občinske ceste na državno cesto.
- Z odlokom lahko predpišejo manjšo širino varovalnih pasov občinskih cest.
- Z odlokom določijo prometno ureditev za vzpostavitev območij omejene hitrosti.
- Z odlokom lahko določijo, da je za inšpektorja za ceste občinskega inšpekcijskega organa imenovan posameznik, ki izpolnjuje pogoje po zakonu, ki ureja inšpekcijski nadzor.
- Z odlokom lahko predpišejo manjšo širino varovalnih pasov občinskih cest.
- Določijo prometno ureditev na občinskih cestah.

13.3.3 UREJANJE LASTNIŠTVA CEST NA ZASEBNIH ZEMLJIŠČIH

Zakon o javnih cestah je že leta 1997 določil, da so državne ceste v lasti Republike Slovenije, občinske pa v lasti občin. Vendar ta določba sama ni prenesla zasebnih zemljišč pod cestami v javno last. Leta 2005 je novela ZJC-B za obstoječe javne ceste uvedla poseben postopek razlastitve. Ustavno sodišče je leta 2002 odločilo, da mora občina zemljišča pridobiti s pravnim poslom ali v zakonitem razlastitvenem postopku proti odškodnini oziroma nadomestilu v naravi. Sodišča na podlagi odločitve Ustavnega sodišča RS razveljavljajo določbe občinskih odlokov v delih, kjer so ceste na zasebnih zemljiščih kategorizirane brez lastninske pravice.

ZUreP-3 v četrtem odstavku 209. člena omogoča, da ob izpolnjenih zakonskih pogojih razlastitev zahteva tudi lastnik zemljišča, po katerem poteka že zgrajena občinska cesta.

Zakon o evidentiranju dejanske rabe zemljišč javne cestne in javne železniške infrastrukture (ZEDRZ) iz leta 2018 je upravljavcem cest naložil, da podatke o dejanski rabi zemljišč pod javno infrastrukturo vzpostavijo najpozneje do 1. junija 2019. Določil je tudi javno dostopnost podatkov o dejanski rabi prek uradnih nepremičninskih evidenc. S primerjavo teh podatkov z lastništvom je mogoče prepoznati zemljišča, po katerih potekajo občinske ceste, čeprav so še v zasebni lasti.

Po informacijah občin, zbranih v okviru SOS, lastnike takšnih zemljišč nagovarjajo podjetja, ki jim ponujajo zastopanje pri uveljavljanju odškodnin. Občine se zato srečujejo s povečanim številom zahtevkov za ureditev lastništva in s povezanimi stroški.

Finančno tveganje za občine povečuje tudi sodna praksa glede dejanske razlastitve. Kadar je bilo zemljišče uporabljeno za javno cesto brez predhodne pravne ureditve, lahko lastniku poleg odškodnine pripadajo tudi zakonske zamudne obresti od dejanskega odvzema posesti, ki lahko sega več desetletij v preteklost. Vrhovno sodišče je v sklepu II Ips 57/2025 poudarilo, da omejitev višine teh obresti po ZUreP-3 ne velja za obdobje pred 1. junijem 2022. Obveznosti občine zato lahko bistveno presežejo samo vrednost zemljišča.

SOS je z analizo lastništva zemljišč pod občinskimi cestami pokazala obseg problema: fizične osebe imajo v lasti 27,3 % analizirane površine oziroma približno 52,3 milijona m^2 zemljišč. V 21 občinah ta delež presega polovico. Analiza zajema podatke za 193 občin.

SOS je pripravila podatkovno podlago o obsegu problema in skupaj z Državnim svetom RS pristopila k pripravi posebne zakonske rešitve. Zahteva enotnejše določanje odškodnin, omejitev teka zamudnih obresti ter izvedljive roke, ki upoštevajo finančne zmožnosti in avtonomijo občin. Delovni osnutek posebnega zakona že predvideva poseben način vrednotenja zemljišč pod obstoječimi cestami, vprašanja obresti in rokov pa še zahtevajo uskladitev.

13.3.4 ZAKON O PREVOZIH V CESTNEM PROMETU

Zakon določa pogoje in način opravljanja prevozov potnikov in potnic v notranjem prometu. V skladu z zakonom lahko občine določajo organizacijo in način izvajanja mestnega linijskega prevoza potnikov ter določijo pogoje za izdajo dovoljenja za opravljanje avtotaksi prevozov. Predmetni zakon prav tako določa pogoje in zahteve za vzpostavitev avtobusnih postaj.

Naloge svetnic in svetnikov

- V proračunu občine zagotovijo sredstva za sofinanciranje javnega linijskega prevoza potnikov, ki se uvede na predlog občine in katerega izvajanje je pretežno v interesu občine.
- Lahko določijo organizacijo in način izvajanja linijskih prevozov v mestnem prometu kot gospodarsko javno službo.
- V proračunu zagotovijo sredstva za opravljanje javnega linijskega prevoza potnikov v mestnem prometu.
- Z odlokom uvedejo dovoljenja za opravljanje avtotaksi prevozov.
- Lahko predpišejo standarde kakovosti izvajanja storitev avtotaksi prevozov.
- Lahko določijo avtotaksi postajališča in skladno z zakonom tudi način njihove uporabe.

Občina: MO Celje, Naziv projekta: Grajske poti, Financiranje: MO Celje in Evropska sredstva, Vir fotografije: arhiv MO Celje

Občina: MO Slovenj Gradec, Naziv projekta: Revitalizacija tematskega parka – Elizabetin park, Financiranje: MO Slovenj Gradec in Slovenski regionalni razvojni sklad, Vir fotografije: Nika Holc

Občina: Ravne na Koroškem, Naziv projekta: Doživljajski park narave Uršlja gora – trajnostno povezovanje naravne in kulturne dediščine območja Kotelj, Preškega vrha in Podgore, Financiranje: Občina Ravne na Koroškem, sofinancirano iz Načrta za okrevanje in odpornost (NOO), Vir fotografije: Tomo Jeseničnik

Občina: Kočevje, Naziv projekta: Rekonstrukcija brvi v Gaju, Financiranje: Občina Kočevje, Vir fotografije: Marjan Kapele

Občina: MO Novo mesto, Naziv projekta: Narodni dom, Financiranje: MO Novo mesto, sofinanciranje iz mehanizma CTN, Vir fotografije: Jaka Šuln

Občina: Črnomelj, Naziv projekta: Branilci krone in meja, projekt obnove ter oživitve pritličja gradu Črnomelj in mestnega jedra Črnomelj, Financiranje: Občina Črnomelj, MK iz Sklada za okrevanje in odpornost, Vir fotografije: Jani Pavlin

Občina: Hoče-Slivnica, Naziv projekta: Posodobitev infrastrukture in ureditev Pohorske tržnice, Financiranje: Občina Hoče-Slivnica, evropski kohezijski sklad (LAS/EKSRP), Vir fotografije: Marko Pigac

Občina: Ajdovščina, Naziv projekta: FIRESAFENET: Inovativne rešitve za preprečevanje požarov in obvladovanje tveganj, Financiranje: Občina Ajdovščina, sofinancirano s strani EU v okviru Programa Interreg VI-A Italija–Slovenija, Vir fotografije: arhiv Občine Ajdovščina

14

NARAVA IN NJENA ZAŠČITA

14.1. SPLOŠNO O VAROVANJU OKOLJA

Okoljski standardi v Evropski uniji so med najstrožjimi na svetu; v desetletjih nastajanja so zaobsegli najrazličnejša okoljska vprašanja. Hrup, kopalne vode, redke vrste, ravnanje ob naravnih nesrečah – to so le nekatera področja v obsežni okoljski zakonodaji, ki jo je v desetletjih izoblikovala Evropska unija.

Naravo ohranjamo tako, da varujemo naravne vrednote in ohranjamo biotsko raznovrstnost. Med naravne vrednote sodi vsa naravna dediščina: redki, dragoceni, znameniti in drugi vredni naravni pojavi, na primer minerali in fosili, podzemske jame, soteske, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, krajina in oblikovana narava.

Biotsko raznovrstnost, to je raznovrstnost živih organizmov, ohranjamo z ohranjanjem naravnega ravnovesja.

Ključni ukrepi varstva narave so:

- zavarovanje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, na primer rumenega sleča, lepega čeveljca, človeške ribice, navadnega netopirja in življenjskih prostorov;
- zavarovanje posebej izjemnih območij narave, kot so naravni parki, naravni rezervati in naravni spomeniki;
- omejitve ali prepovedi dejavnosti človeka, ki so za naravo izjemno škodljive, kot so uničenja močvirij, oranja vlažnih travnikov, pozidave rastišč ogroženih rastlin ali bivališč ogroženih živali, zapiranje dostopov do kotišč netopirjev ter trgovine z ogroženimi vrstami.

Najpomembnejši in krovni strateški dokument s področja narave in okolja je Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030.

Poročilo o okolju v Republiki Sloveniji 2022 obsega celovit pregled stanja okolja v Sloveniji.

14.2. ZAKON O OHRANJANJU NARAVE

Zakon o ohranjanju narave (ZON) določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevanja k ohranjanju narave. Ukrepi ohranjanja biotske raznovrstnosti so ukrepi, s katerimi se ureja varstvo prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst, vključno z njihovim genskim materialom in habitati ter ekosistemi, in omogoča trajnostno rabo sestavin biotske raznovrstnosti ter zagotavlja ohranjanje naravnega ravnovesja. Sistem varstva naravnih vrednot je sistem, ki določa postopke in načine podeljevanja statusa naravnih vrednot ter izvajanje njihovega varstva.

Urejanje zadev ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot je v pristojnosti države, razen zadev lokalnega pomena na področju varstva naravnih vrednot, ki so v pristojnosti lokalne skupnosti. Zadeve lokalnega pomena so:

- programiranje in planiranje na področju varstva naravnih vrednot lokalnega pomena,
- sprejemanje ukrepov varstva naravnih vrednot lokalnega pomena,

- zagotavljanje lokalnih javnih služb ohranjanja narave,
- popularizacija varstva naravnih vrednot lokalnega pomena.

Naloge svetnic in svetnikov

- Podajo predhodno mnenje k določitvi posebnih varstvenih območij na območju države.
- Imenujejo predstavnika občine za sodelovanje v postopku potrditve posebnega ohranitvenega območja pred pristojnim organom Evropske unije.
- Podajo mnenje k razvrstitvi naravnih vrednot.
- Sprejmejo akt o koncesiji za rabo naravne vrednote.
- Sprejmejo odlok o zavarovanju naravne vrednote in odlok o začasnem zavarovanju naravne vrednote.
- Sprejmejo sklep o obnovitvi poškodovane ali uničene naravne vrednote lokalnega pomena.
- Z aktom (odlokom) o zavarovanju ustanovijo zavarovano območje.
- V proračunu zagotovijo sredstva za sofinanciranje delovanja zavarovanega območja.
- Podajo soglasje državi za upravljanje zavarovanim območjem.
- Sprejmejo sklepe o načinu upravljanja z zavarovanim območjem, o javni obravnavi in javni predstavitvi akta o zavarovanju in o seznanitvi spremembami in dopolnitvami akta o zavarovanju.
- Ustanovijo javni zavod za upravljanje z zavarovanim območjem.
- V odloku o organizaciji in delovnem področju občinske uprave ustanovijo režijski obrat za upravljanje z zavarovanim območjem ali sprejmejo odlok o ustanovitvi režijskega obrata.
- Sprejmejo koncesijski akt za upravljanje z zavarovanim območjem.
- Sprejmejo načrt upravljanja z zavarovanim območjem.
- Podajo mnenje k uredbi o določitvi načrtov upravljanja od države zavarovanih območij.
- Sprejmejo začasne upravljavske smernice za upravljanje z zavarovanim območjem.
- Sprejmejo sklep o odprodaji nepremičnine v lasti občine na državnem zavarovanem območju.
- Sprejmejo sklep o uveljavljanju predkupne pravice na občinskem zavarovanem območju.
- Sprejmejo akt o razlastitvi lastnikov nepremičnin na zavarovanem območju.
- Sprejmejo sklep o odkupu nepremičnine na zavarovanem območju.
- Podajo predlog za uvedbo postopka prevlade javne koristi.
- Določijo izravnalne ukrepe na območjih, na katerih je bila ugotovljena prevlada druge javne koristi.
- Podajo mnenje k izboru koncesionarja za upravljanje z državnim zavarovanim območjem.

- Imenujejo predstavnike občine v organe javnega zavoda.
- Imenujejo predstavnike občine v odbor za zavarovano območje.
- Sprejmejo sklep o povračilu za rabo naravne vrednote lokalnega pomena v lasti občine.
- V proračunu zagotovijo sredstva za ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot lokalnega pomena, opravljanje javne službe ohranjanja narave ter za odškodnine.

Varstvo narave in krajine je ključno pri ohranjanju biotske raznovrstnosti, naravnih vrednot, habitatov ter značilnih in kakovostnih krajinskih prvin. Ohranjanje kulturne krajine je pomembno, ker povezuje naravno in kulturno dediščino, identiteto prostora ter kakovost življenja lokalnih skupnosti. Kulturna krajina je rezultat dolgotrajnega prepletanja človekovih dejavnosti in naravnega okolja ter pomembno prispeva k prepoznavnosti posameznih območij.

»*Med izzivi upravljanja kulturne krajine sta nedvomno v ospredju depopulacija (pomanjkanje gospodarskih priložnosti, nekonkurenčnost malih kmetij, odseljevanje mladih, staranje prebivalstva, slabša dostopnost storitev in pomanjkanje delovne sile) in tehnološki razvoj pri ohranjanju kmetijske krajine (uporaba dronov, avtomatizirana košnja in širjenje telekomunikacijske infrastrukture v odprtem prostoru, sončne elektrarne)*«.

Vir: Stanka Dešnik, upokojena naravovarstvenica in krajinska arhitektka iz Javnega zavoda Krajinski park Goričko

14.3 ZAKON O VARSTVU OKOLJA

Zakon o varstvu okolja (ZVO-2) ureja varstvo okolja pred obremenjevanjem kot temeljni pogoj za trajnostni razvoj. Določa temeljna načela in ukrepe varstva okolja, spremljanje stanja okolja, informacije o okolju, ekonomske in finančne instrumente, javne službe varstva okolja ter druga povezana vprašanja.

Namen varstva okolja je spodbujanje in usmerjanje razvoja, ki dolgoročno varuje človekovo zdravje, počutje in kakovost življenja ter ohranja naravne vire in biotsko raznovrstnost. Zakon temelji zlasti na načelih trajnostnega razvoja, preventive in previdnosti, odpravljanja škode pri viru ter načelu »povzročitelj plača«.

Med pomembnejšimi sistemskimi rešitvami so tudi prehod v krožno gospodarstvo, razširjena odgovornost proizvajalca (PRO), celovita presoja vplivov na okolje (CPVO) ter okoljevarstvena dovoljenja. Za občine je ZVO-2 pomemben, ker določa podlage za lokalne okoljske ukrepe, programe in monitoring, sodelovanje javnosti, financiranje varstva okolja, izvajanje občinskih javnih služb ter ukrepanje ob degradiranem okolju.

Naloge svetnic in svetnikov

- predpišejo ukrepe za preprečevanje smetenja in odpravo njegovih posledic;
- na podlagi meril vlade razvrstijo dele okolja ali območja glede na občutljivost, ranljivost ali obremenjenost ter zanje določijo prepovedi, omejitve, pravila ravnanja ali priporočila;
- sprejemajo ukrepe za izboljšanje kakovosti okolja tudi na območjih, ki niso razvrščena v razrede ali

stopnje, zlasti glede izvajanja občinskih javnih služb in drugih ukrepov iz pristojnosti občine;

- za doseganje želene kakovosti okolja določijo stopnje zmanjševanja obremenitev;
- odobrijo predlog nalog občine za izboljšanje kakovosti degradiranega okolja;
- kadar je občina subsidiarno odgovorna za posledice čezmerne obremenitve, sprejmejo program ukrepov za izboljšanje kakovosti okolja;
- pri pripravi predpisov, ki lahko pomembneje vplivajo na okolje, javnosti omogočijo seznanitev z osnutkom ter dajanje mnenj in pripomb;
- sprejmejo občinski program varstva okolja in operativni program varstva okolja;
- sprejmejo odlok o monitoringu okolja za lokalno gospodarsko javno službo;
- odločijo o neposrednem opravljanju podrobnejšega ali posebnega monitoringa stanja okolja;
- sprejmejo poročilo o okolju ali njegovih posameznih delih za območje občine;
- odločajo o posojilih, kapitalskih vlaganjih, garancijah, subvencijah in drugih finančnih instrumentih iz občinskega sklada za okolje;
- v proračunu zagotovijo sredstva za spodbujanje doseganja ciljev varstva okolja;
- pri sprejemanju politik, strategij, programov, planov, načrtov in splošnih aktov ter pri drugih zadevah iz svoje pristojnosti spodbujajo preprečevanje čezmernih obremenitev in ohranjanje oziroma ponovno vzpostavljanje zdravega življenjskega okolja;
- zagotovijo izvajanje obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja: zbiranje in obdelavo določenih vrst komunalnih odpadkov, odlaganje ostankov obdelanih komunalnih odpadkov ter urejanje in čiščenje javnih površin;
- na povabilo pristojnega ministra imenujejo predstavnike občine v strokovni svet za spodbujanje okolju prijaznih proizvodov;
- sprejmejo koncesijski akt za podelitev koncesije za upravljanje, rabo ali izkoriščanje naravne dobrine.

SOS v dialogu s pristojnim ministrstvom večkrat opozarja tudi na okoljske izzive, povezane s svetlobnim onesnaževanjem, čezmernim hrupom in slabšanjem kakovosti zraka, ter poudarja potrebo po učinkovitih ukrepih za zmanjševanje teh obremenitev. Gre za medsebojno povezana področja varstva okolja, ki pomembno vplivajo na zdravje prebivalcev, kakovost bivanja in urejenost prostora, hkrati pa tudi na privlačnost občin in regij za življenje, delo in naložbe ter njihove dolgoročne razvojne možnosti.

14.3.1 KAKOVOST ZRAKA – ČAS ZA UKREPANJE JE PRED LETOM 2030

Kakovost zraka neposredno vpliva na zdravje in kakovost življenja prebivalcev. Čeprav se je stanje zraka v Sloveniji v zadnjih desetletjih pri nekaterih onesnaževalih izboljšalo, problem onesnaženosti ni odpravljen. Obremenitve z delci $PM_{2,5}$ in PM_{10}, dušikovim dioksidom, ozonom in drugimi

onesnaževali se pojavljajo tudi danes, njihova intenzivnost pa se lahko močno razlikuje med posameznimi kraji in celo med različnimi deli iste občine. ARSO zato tudi v letih 2025 in 2026 redno spremlja koncentracije PM_{10}, $PM_{2,5}$, ozona, NO_2 in drugih onesnaževal ter objavlja podatke o kakovosti zraka.

Za občine postaja vprašanje kakovosti zraka še pomembnejše zaradi **Direktive (EU) 2024/2881 o kakovosti zunanjega zraka in čistejšem zraku za Evropo**, ki bistveno zaostruje standarde kakovosti zraka. Nove mejne vrednosti morajo biti dosežene **do 1. januarja 2030**.

14.3.1.1 Leta 2030 bistveno strožje mejne vrednosti

Spremembe so velike predvsem pri onesnaževalih, ki so pomembna tudi za slovenske občine.

Za letno povprečno koncentracijo **$PM_{2,5}$** se mejna vrednost znižuje s sedanjih 25 na **10 µg/m³**, za **PM_{10}** s 40 na **20 µg/m³**, za **NO_2** pa s 40 na **20 µg/m³**. Direktiva uvaja oziroma zaostruje tudi kratkoročne mejne vrednosti. Dnevna koncentracija PM_{10} bo na primer omejena na **45 µg/m³**, pri čemer bo dovoljeno največ 18 preseganj v koledarskem letu.

To pomeni, da območje, ki po današnjih merilih še ne izstopa kot problematično, po letu 2030 morda ne bo več izpolnjevalo zahtev glede kakovosti zraka.

Leto 2030 zato ni začetek ukrepanja, temveč rok, na katerega se je treba začeti pripravljati že danes.

14.3.1.2 OBČINA MORA NAJPREJ POZNATI STANJE

Državni monitoring kakovosti zraka zagotavlja kakovostne in primerljive podatke ter predstavlja temelj uradnega spremljanja kakovosti zraka. Zaradi omejenega števila državnih merilnih mest pa ne more prikazati vseh lokalnih razlik znotraj posamezne občine.

Na kakovost zraka lahko na lokalni ravni pomembno vplivajo promet, individualna kurišča, industrija, relief, temperaturne inverzije in lokalne vremenske razmere. Razmere ob prometni cesti so lahko drugačne kot v stanovanjskem naselju, okolici šole ali vrtca oziroma na podeželskem območju z več individualnimi kurišči.

Občine zato potrebujejo tudi **lokalno sliko kakovosti zraka**.

Ena od možnosti je vzpostavitev mreže za **indikativni monitoring kakovosti zraka**, ki dopolnjuje državni sistem meritev. Z večjim številom merilnih mest je mogoče spremljati prostorske in časovne razlike ter prepoznati območja, kjer se onesnaženost pojavlja pogosteje oziroma je izrazitejša.

Indikativni monitoring ni nadomestilo za referenčne meritve in ni namenjen ugotavljanju uradnega izpolnjevanja zakonskih mejnih vrednosti. Njegova pomembna prednost je predvsem v tem, da občini za relativno majhen vložek omogoča **boljši vpogled v lokalne razmere in podatkovno podlago za nadaljnje odločanje**.

14.3.1.3 OD MERITVE DO REŠITVE

Spremljanje kakovosti zraka samo po sebi ne izboljša zraka. Podatki dobijo pravo vrednost takrat, ko jih občina uporabi pri načrtovanju svojih politik in ukrepov.

Dobro zasnovan lokalni monitoring lahko pomaga odgovoriti na vprašanja:

- kakšen zrak dihajo prebivalci v različnih delih občine,
- kje se pojavljajo največje obremenitve,
- v katerih obdobjih je kakovost zraka najslabša,
- kateri lokalni dejavniki bi lahko vplivali na povečane koncentracije,
- katera območja zahtevajo podrobnejšo obravnavo,
- kje je smiselno prednostno načrtovati ukrepe,
- ali se stanje po izvedenih ukrepih izboljšuje.

Na tej osnovi lahko občina skupaj s pristojnimi institucijami in strokovnjaki presodi, ali so potrebni dodatni ukrepi na področju prometa, individualnih kurišč, prostorskega načrtovanja, energetike, ozelenjevanja, obveščanja prebivalcev ali drugih področij.

Pomemben del lokalne politike kakovosti zraka je tudi **ozaveščanje prebivalcev**. Številni viri onesnaževanja so namreč povezani z vsakodnevnimi odločitvami posameznikov – od načina ogrevanja in pravilnega kurjenja lesa do izbire prevoznega sredstva.

14.3.1.4 PODATKI DANES OMOGOČAJO BOLJŠE ODLOČITVE JUTRI

Za občine je obdobje do leta 2030 priložnost, da se na nove zahteve pripravijo sistematično. Smiselno je začeti z ugotavljanjem dejanskega lokalnega stanja, spremljati trende skozi več sezon in na podlagi podatkov prepoznati območja, kjer bo morda potrebno ukrepanje.

Takšen pristop omogoča, da se ukrepi ne sprejemajo zgolj na podlagi domnev ali posameznih pritožb, temveč na podlagi meritev in spremljanja stanja.

Občinam zato ni treba čakati na leto 2030. Prav naslednja leta so čas za vzpostavitev lokalnega monitoringa, pridobivanje podatkov, prepoznavanje problematičnih območij in pravočasno načrtovanje ukrepov.

Čistejši zrak ni zgolj vprašanje izpolnjevanja evropske zakonodaje. Predvsem je vprašanje zdravja prebivalcev in kakovosti okolja, v katerem živijo.

14.4 ZAKON O VODAH

Zakon o vodah (ZV-1) ureja upravljanje z morjem, celinskimi in podzemnimi vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči. Upravljanje z vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči obsega varstvo voda, urejanje voda in odločanje o rabi voda. Ta zakon ureja tudi javno dobro in javne službe na področju voda, vodne objekte in naprave ter druga vprašanja, povezana z vodami. Upravljanje z vodami in vodnimi ter priobalnimi zemljišči je v pristojnosti države, razen tistih nalog, za katere je po tem zakonu pristojna lokalna skupnost. Zakon določa tudi naloge države in lokalne skupnosti v zvezi z varstvom pred

škodljivim delovanjem voda.

Zaradi varstva pred škodljivim delovanjem voda država in lokalne skupnosti zagotavljajo na ogroženem območju načrtovanje, gradnjo in upravljanje vodne infrastrukture, zlasti visokovodnih nasipov, zadrževalnikov, prodnih pregrad, objektov za stabilizacijo dna in brežin, črpališč in odvajanje zalednih voda. Pri obratovanju suhega zadrževalnika pripada lastnikom oziroma drugim posestnikom zemljišč, ki so namenjena zadrževanju voda v suhem zadrževalniku, nadomestilo za škodo zaradi uničenja ali zmanjšanja pridelka na kmetijskih oziroma gozdnih zemljiščih ob škodnem poplavnem dogodku, ki ga izplača ministrstvo. Za ocenjevanje nadomestil za škodo po tem odstavku se smiselno uporabljajo predpisi, ki urejajo umeščanje prostorskih ureditev državnega pomena v prostor. Država skrbi za varstvo ljudi, okolja, gospodarskih dejavnosti in kulturne dediščine pred škodljivim delovanjem voda. Obseg varstva pred škodljivim delovanjem voda in potrebni ukrepi se določijo v načrtih upravljanja z vodami.

Varstvo pred škodljivim delovanjem voda, ki presega obseg varstva iz državnih načrtov upravljanja z vodami, lahko zagotavlja lokalna skupnost sama ali skupaj z drugimi pravnimi ali fizičnimi osebami ob soglasju ministrstva.

Lokalna skupnost skrbi za varstvo pred škodljivim delovanjem padavinskih voda v ureditvenih območjih naselij. Obsega zlasti ukrepe za zmanjševanje odtoka padavinskih voda z urbanih površin in ukrepe za omejevanje izlitja komunalnih in padavinskih voda.

Naloge svetnic in svetnikov

- Sprejmejo sklep o odkupu ali razlastitvi priobalnega zemljišča, na katerem bo vzpostavljeno naravno vodno javno dobro.
- Sprejmejo predlog za razlastitev priobalnih zemljišč, na katerih bo vzpostavila naravno vodno javno dobro.
- Sprejmejo sklep o odkupu priobalnega zemljišča, na katerem bo vzpostavila naravno vodno javno dobro.
- Ob določitvi statusa naravnega vodnega javnega dobra podrobneje določijo način in pogoje splošne rabe naravnega vodnega javnega dobra.
- Podajo soglasje za posebno rabo naravnega vodnega javnega dobra na območju, ki ga je določil občinski svet.
- Sprejmejo ugotovitveni sklep, da zemljišče trajno ni več potrebno za omogočanje splošne rabe vode.
- Predpišejo način in pogoje splošne rabe zamrznjenih površin površinskih voda.
- Določijo status naravnega morskega javnega dobra na delu priobalnega zemljišča morja.
- Sprejmejo sklep o odkupu priobalnega (morskega) zemljišča, na katerem bo vzpostavljeno naravno vodno javno dobro.
- Sprejmejo predlog za razlastitev priobalnih (morskih) zemljišč, na katerih bo vzpostavljeno naravno vodno javno dobro.

- Ob določitvi statusa naravnega morskega javnega dobra določijo tudi način in pogoje splošne rabe naravnega morskega javnega dobra.
- Izdajo soglasje k posebni rabi naravnega morskega javnega dobra.
- S prostorskimi akti zagotovijo možnost gradnje objektov in naprav za izvajanje oskrbe s pitno vodo na območju lokalne skupnosti.
- Sprejmejo načrte upravljanja voda.
- Določijo obratovanje, vzdrževanje in spremljanje stanja vodne infrastrukture, namenjene varstvu pred škodljivim delovanjem voda kot obvezno lokalno gospodarsko javno službo.
- Sprejmejo sklep o izvedbi raziskave izvirov in zalog pitne vode.
- Sprejmejo sklep o odkupu zemljišča, ki je potrebno za črpanje vode.
- Sprejmejo predlog za razlastitev zemljišča, ki je potrebno za črpanje vode.

14.5 PODNEBNI ZAKON

Podnebni zakon (PoZ) vzpostavlja celovit pravni okvir za blaženje podnebnih sprememb, prilagajanje njihovim posledicam ter doseganje podnebnih ciljev Slovenije. Določa strateške in izvedbene dokumente, pristojnosti institucij, ukrepe za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, sistem trgovanja z emisijskimi pravicami ter mehanizme spremljanja, poročanja in financiranja podnebnih ukrepov. Pomembno vlogo namenja tudi lokalnim skupnostim, ki podnebne politike in ukrepe vključujejo v različna področja svojega delovanja. Zakon med drugim določa tudi pravni okvir za pripravo Strategije prilagajanja podnebnim spremembam in regionalnih akcijskih načrtov prilagajanja podnebnim spremembam, ki bodo prispevali k načrtovanju in izvajanju ukrepov za krepitev podnebne odpornosti na regionalni in lokalni ravni.

Naloge svetnic in svetnikov

- Vključujejo podnebne politike in ukrepe v pripravo in izvajanje politik in ukrepov na vseh področjih gospodarskega, družbenega in okoljskega razvoja ter jih usklajujejo in dopolnjujejo na več ravneh in med več sektorji, da se dosežejo sinergijski učinki in se prepreči podvajanje naporov, ter pri tem upoštevajo okoljske, družbene, gospodarske in prostorske posledice njihovega izvajanja.
- V proračunu zagotovijo sredstva za subvencije in druge oblike nepovratnih sredstev z namenom pospeševanja in spodbujanja doseganja ciljev na področju podnebnih sprememb.

Podnebna pisarna SOS

SOS je na podlagi prepoznanih potreb občin po večji strokovni podpori ter boljšem povezovanju z državno ravnjo novembra 2024 **vzpostavila Podnebno pisarno za občine in regije za prilagajanje podnebnim spremembam** na SOS, financirano iz Podnebnega sklada v okviru javno-javnega partnerstva s pristojnim ministrstvom. S tem je občinam in regijam omogočila dostop do strokovne podpore, usposabljanj, izmenjave znanja in dobrih praks ter okrepila njihove zmogljivosti za načrtovanje in izvajanje ukrepov prilagajanja podnebnim spremembam.

Za krepitev medsebojnega povezovanja, sodelovanja in izmenjave izkušenj je SOS vzpostavila tudi **Mrežo za krepitev podnebne odpornosti občin**. SOS je okrepila povezovanje med občinami/regijami in državo, zbirala njihove potrebe in izzive ter jih posredovala pristojnim institucijam.

SOS nadaljnjo podporo občinam in regijam zagotavlja tudi v okviru strateškega nacionalnega **projekta LIFE4ADAPT**, v katerem sodeluje kot projektni partner.

Podnebni zakon določa pravni in strateški okvir podnebne politike, Podnebni sklad pa je eden ključnih finančnih instrumentov za izvajanje te politike.

Podnebni sklad

SOS je v letu 2025 aktivno sodelovala pri pripravi novega Odloka o Programu porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe za obdobje 2025–2028. V sodelovanju z občinami je na lastno pobudo organizirala delavnici v Selnici ob Dravi in Škofji Loki, na katerih so občine vzhodne in zahodne Slovenije predstavile ključne potrebe in izzive na področjih energetske učinkovitosti, trajnostne mobilnosti, obnovljivih virov energije, krožnega gospodarstva in prilagajanja podnebnim spremembam.

Na podlagi delavnic je SOS zbrala konkretne predloge ukrepov za financiranje iz Podnebnega sklada in jih posredovala pristojnemu ministrstvu. Ob tem je poudarila pomen lokalne strokovne podpore in delovanja Podnebne pisarne.

Občina: Radlje ob Dravi, Naziv projekta: Dvorec Radlje - kulturno in gozdno središče Zgornje dravske doline, Financiranje: Občina Radlje ob Dravi in Ministrstvo za kulturo, Vir fotografije: arhiv Občine Radlje ob Dravi

Občina: Sv. Trojica v Slovenskih goricah, Naziv projekta: Mala Sončna Elektrarna Osnovna šola in vrtec Sveta Trojica, Financiranje: občina Sv. Trojica v Slovenskih goricah, Evropska unija in Republika Slovenija, Vir fotografije: arhiv Občine Sv. Trojica v Slovenskih goricah

Občina: Lukovica, Naziv projekta: Zeleni prehod – postavitev sončnih elektrarn na objektih v lasti Občine Lukovica, Financiranje: Občina Lukovica, NOO (načrt za okrevanje in odpornost) – SE OVE 2024, Vir fotografije: arhiv Občine Lukovica

Občina: Šoštanj, Naziv projekta: Garažna hiša Šoštanj, Financiranje: Občina Šoštanj, Vir fotografije: arhiv Občine Šoštanj

Občina: Podvelka, Naziv projekta: Stišče generacij Ožbalt, Financiranje: Občina Podvelka, sofinanciranje LAS Kozjak-Pohorje, sklad EKSRP, Vir fotografije: arhiv Občine Podvelka

Občina: Tržič, Naziv projekta: Park Radetzky, Financiranje: Občina Tržič in EU financiranje, Vir fotografije: arhiv Občine Tržič

Občina: Hoče-Slivnica, Naziv projekta: Multimat pri Pošti v Hočah, Financiranje: v celoti Občina Hoče-Slivnica, Vir fotografije: arhiv Občine Hoče Slivnica

Občina: MO Kranj, Naziv projekta: URBIO BAUHAUS, Financiranje: MO Kranj in sredstva, Interreg, Vir fotografije: arhiv MO Kranj

14.6 KONCEPT KROŽNEGA GOSPODARSTVA IN LOKALNE SKUPNOSTI

SOS prepoznava krožno gospodarstvo kot pomembno priložnost za doseganje dolgoročnih gospodarskih, okoljskih in družbenih koristi. Vključevanje načel krožnega gospodarstva v strateško načrtovanje lokalnega razvoja občinam omogoča učinkovitejšo rabo virov, zmanjševanje količine odpadkov, spodbujanje lokalnega gospodarstva in razvoj trajnostnih rešitev, ki prispevajo k večji odpornosti in kakovosti bivanja v lokalnih skupnostih. Pomembno podporo na tem področju predstavlja tudi Center za krožno gospodarstvo, kjer lahko občine pridobijo informacije, strokovno podporo in usmeritve za uvajanje krožnih praks v lokalnem okolju.

14.6.1 O SLOVENSKEM CENTRU ZA KROŽNO GOSPODARSTVO

Slovenski center za krožno gospodarstvo (SCKG) je nacionalni projekt, ustanovljen z namenom pospeševanja prehoda Slovenije v krožno gospodarstvo. S svojim delovanjem zagotavlja sistemsko podporo zelenemu prehodu, izboljšanje učinkovite rabe virov ter spodbujanje trajnostnih in inovativnih poslovnih modelov v slovenskem gospodarstvu.

To dosega z organizacijo in izvedbo svetovanj, izobraževanj in delavnic za podjetja, lokalne skupnosti ter pripravo ozaveščevalnih aktivnosti za prebivalce.

SCKG povezuje različne deležnike iz gospodarstva, raziskovalnih institucij, javnega sektorja in civilne družbe ter izvaja aktivnosti v podporo pri oblikovanju politik, razvoju tehnologij in prenosu znanja.

SCKG občinam ter lokalnim in regionalnim razvojnim akterjem nudi podporo pri:

- strateškem načrtovanju (strategije in akcijski načrti krožnega gospodarstva),
- razvoju krožnih sistemskih rešitev za snovne tokove (npr. biološki odpadki, mulji, zeleni obrez, biomasa, odpadna voda, gradbeni materiali, odvečna toplota ipd.),
- uvajanju krožnih poslovnih modelov (krožna raba prostora in objektov, ponovna raba, popravila, krožnost v mobilnosti ipd.),
- povezovanju deležnikov za pripravo skupnih projektov na različnih področjih,
- usmerjanju priprave projektov za financiranje (EIB, EBRD, zasebni viri, kohezijska sredstva) in seznanitvi z možnostmi EU tehnične pomoči,
- spodbujanju krožnosti prek javnega naročanja.

Več informacij je na voljo na spletni strani SCKG.

sTorksarch

URBANO HLAJENJE
Z SUHO VODNO MEGLICO

- **Znižuje občuteno temperaturo in blaži lokalno pregrevanje.**
- **Ustvarja hladnejše mestne oaze.**
- **Zmanjšuje količino prahu in drobnih delcev v neposredni okolici.**
- **Povečuje uporabnost javnih površin**

Vročinski valovi vse bolj vplivajo na kakovost bivanja in uporabnost javnih površin. V podjetju sTorksArch razvijamo arhitekturno zasnovane sisteme visokotlačne vodne meglice, s katerimi občinam pomagamo ustvarjati hladnejše, prijetnejše in privlačnejše trge, parke, promenade ter druga območja za druženje.

Učinkovito hlajenje s suho meglico
Mikroskopsko majhne vodne kapljice izhlapijo že v zraku. Pri tem iz okolice odvzamejo toploto in naravno znižujejo občuteno temperaturo. Ob ustrezno zasnovanem sistemu uporabniki, tla in urbana oprema ostanejo suhi.

Sistem visokotlačne vodne meglice lahko izvedemo kot samostojen arhitekturni element ali ga diskretno vključimo v obstoječo arhitekturo in urbano opremo. Rešitev prilagodimo značaju in načinu uporabe prostora ter potrebam naročnika, zato je primerna za otroška igrišča, prireditvene površine, turistične in športne lokacije ter okolico šol, vrtcev in zdravstvenih ustanov.

Zagotavljamo celovito izvedbo – od analize lokacije in zasnove do projektiranja, izdelave, montaže, avtomatizacije, zagona ter vzdrževanja. Občinam omogočamo tudi najem sistema.

+386 (0)1 4305 123 / info@storks.si / storksarch.com / Ig: @storks.arch oblikovano in izdelano v Sloveniji

ENVIRODUAL

PODATKI · REŠITVE · BOLJŠA PRIHODNOST

BLAŽENJE PODNEBNIH SPREMEMB

Katere energetske naložbe so za vašo občino najbolj smiselne?

Z inženirskimi rešitvami, izračuni in strokovnimi podlagami pomagamo občinam prepoznati smiselne energetske naložbe, ki zmanjšujejo emisije, nižajo stroške energije in povečujejo energetsko učinkovitost.

01 **Energetsko in podnebno načrtovanje**

02 **Načrtovanje in optimizacija energetskih sistemov**

03 **Tehnično-ekonomsko vrednotenje investicij**

04 **Priprava projektov za izvedbo in financiranje**

KAJ OBČINA PRIDOBI

- **Utemeljene odločitve** na podlagi strokovnih in inženirskih analiz.
- **Izvedljive projekte** za zmanjšanje emisij in nižje stroške energije.
- **Strokovno podporo** pri pridobivanju sredstev in realizaciji naložb.
- **Večjo podnebno odpornost** in energetsko neodvisnost občine.

- **Lokalni energetski koncepti**
- **Energetski pregledi in PHPP izračuni**
- **Sistemi ogrevanja in odvečna toplota**
- **Obnovljivi viri energije** (sonce, biomasa, geotermija)
- **Hranilniki energije**
- **Tehnično-ekonomske študije in investicijsko vrednotenje**

PRILAGAJANJE NA PODNEBNE SPREMEMBE

Kje so največja podnebna tveganja v vaši občini in kako jih zmanjšati?

Vročinski valovi, suše, neurja, poplave, plazovi in požari so za občine vse večje tveganje. Pomagamo ga ovrednotiti in prevesti v ukrepe, ki jih je mogoče izvesti in financirati.

01 **Ocenimo tveganja in ranljivost**

02 **Izračunamo vplive neukrepanja**

03 **Pripravimo strategije in akcijske načrte**

04 **Podpiramo izvedbo in financiranje**

Merilne mreže toplotnega otoka
Meritve, senzorji in kartiranje toplotnih obremenitev.

Sektorske ocene ranljivosti
Narava, stavbe, infrastruktura, turizem, kmetijstvo in gozdarstvo.

Prostorske in mikroklimatske analize
Karte tveganj, simulacije scenarijev in vpliv urbanih ureditev.

Digitalizacija in prostorske analize
Podatkovne platforme, karte tveganj in simulacije scenarijev za učinkovito načrtovanje.

Zelena in modra infrastruktura
Zeleno prostorsko načrtovanje in vrednotenje učinkov na naravi temelječih rešitev.

KONTAKTIRAJTE NAS →

Načrtujete energetske projekte ali ukrepe za podnebno odpornost?
Razvijamo rešitve, prilagojene vašim izzivom.

ENVIRODUAL d.o.o.
Tepanje 28D,
3210 Slovenske Konjice

+386 51 623 444
info@envirodual.com
www.envirodual.com

15

KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN ZAŠČITA ŽIVALI

15.1. KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO

Posamezniki in družba potrebujemo ustrezen življenjski prostor, kakovostne naravne vire in varno hrano ustrezne kakovosti. Zato tudi občine spodbujajo trajnostni razvoj verig oskrbe s hrano, ohranjanje naravnih virov in skrb za vitalno podeželje ter spodbujajo okoljsko, ekonomsko in družbeno vzdržno upravljanje gozdov in celostni razvoj ribištva.

15.1.1 ZAKON O KMETIJSTVU

Zakon o kmetijstvu (ZKme) določa cilje in ukrepe kmetijske politike, opredelitev nosilca kmetijskega gospodarstva, načrtovanje razvoja kmetijstva in podeželja, državno pomoč v kmetijstvu, javne službe v kmetijstvu, podnebne spremembe v kmetijstvu in kmetijska tla, zbirke podatkov na področju kmetijstva, inšpekcijski nadzor in ostalo.

Med upravičence iz naslova ukrepov kmetijske politike sodijo tudi občine, ki izvajajo dejavnost na področju kmetijstva oziroma razvoja podeželja.

Zahtevek iz naslova ukrepov kmetijske politike vlaga nosilec, razen če ni drugače določeno. Sredstva morajo upravičenci (občine) uporabljati v skladu z namenom.

Naloge svetnic in svetnikov

- V predpisih in drugih aktih iz svoje pristojnosti upoštevajo prepoved neupravičenega oviranja ali omejevanja opravljanja kmetijskih opravil in v ta namen določajo pogoje, ki omogočajo opravljanje teh opravil na vseh kmetijskih zemljiščih in objektih, namenjenih opravljanju kmetijske dejavnosti znotraj območja občine.
- V proračunu predvidijo sredstva za izvajanje ukrepov kmetijske politike.
- Lahko uvedejo ukrepe kmetijske politike, ki ne smejo biti v nasprotju s predpisi iz 44. člena ZKme-2 in pravnimi akti EU.
- V proračunu zagotovijo sredstva za izvajanje javne službe na področju kmetijstva.

15.1.2 ZAKON O KMETIJSKIH ZEMLJIŠČIH

Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ) ureja rabo kmetijskih zemljišč, njihovo varstvo, promet in zakup, agrarne operacije in skupne pašnike. Kmetijska zemljišča se s prostorskimi akti lokalnih skupnosti določijo kot območja kmetijskih zemljišč in se razvrščajo v območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč in območja ostalih kmetijskih zemljišč. V skladu z zakonom v prostorskem aktu lokalne skupnosti določijo območja trajno varovanih in ostalih kmetijskih zemljišč, območja, kjer se uvedejo osuševanje in veliki namakalni sistemi; ostale agrarne operacije se lahko izvajajo, če tako določa tekstualni del prostorskega akta lokalne skupnosti; določijo se območja za odpravljanje zaraščanja; zaraščanje se lahko odpravlja tudi na drugih območjih v skladu s predpisi.

Ob navedeni pristojnosti občine moramo opomniti še na obveznost, da iz proračuna zagotavljajo sredstva za komasacijo in izvedbo melioracij.

Naloge svetnic in svetnikov

- S prostorskim aktom občine določijo kmetijska zemljišča, ki se lahko razvrščajo v območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč in območja ostalih kmetijskih zemljišč.

- V prostorskem aktu občine določijo območja trajno varovanih in ostalih kmetijskih zemljišč.
- V imenu občine lahko predlagajo uvedbo komasacijskega postopka.
- V proračunu zagotovijo sredstva za izvedbo komasacijskega postopka, melioracij.
- V prostorskem aktu lokalne skupnosti lahko za gradnjo staj, pomožnih kmetijsko-gozdarskih objektov ter drugih objektov iz drugega in tretjega odstavka 3.č člena ZKZ, ki so po predpisu, ki ureja razvrščanje objektov glede na zahtevnost gradnje, nezahtevni objekti, razen rastlinjaka, ograje za pašo živine, obore za rejo divjadi, ograje in opore za trajne nasade in opore za mreže proti toči ter ograje za zaščito kmetijskih pridelkov, predpišejo strožje pogoje, kot so določeni v 3.č členu ZKZ glede zahtevanih površin kmetijskih zemljišč, ki jih mora izpolnjevati investitor, da lahko gradi na kmetijskem zemljišču.
- V prostorskem aktu lokalne skupnosti lahko za gradnjo objektov iz prvega odstavka 3.č člena ZKZ, razen začasnih ureditev za potrebe obrambe in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami predpišejo tudi dodatne pogoje in kriterije, ki jih mora za gradnjo na kmetijskem zemljišču izpolnjevati investitor.
- Če to ni v nasprotju s strateškimi usmeritvami prostorskega razvoja lokalne skupnosti, z občinskim podrobnim prostorskim načrtom v skladu z zakonom, ki ureja prostorsko načrtovanje (OPPN), na kmetijskih zemljiščih brez spremembe namenske rabe načrtujejo kmetijske objekte, ki so neposredno namenjeni kmetijski dejavnosti.
- Lahko izkažejo interes za prenos lastniške pravice na primarni odvodnji osuševalnega sistema.
- Sprejmejo odlok o načinu opravljanja lokalne javne službe upravljanja in vzdrževanja osuševalnih sistemov v občini.
- Lahko predpišejo podrobnejše pogoje glede izvajanja lokalne javne službe upravljanja, vzdrževanja in delovanja lokalnih namakalnih sistemov.

15.1.3 ZAKON O DIVJADI IN LOVSTVU

Zakon o divjadi in lovstvu ureja upravljanje z divjadjo, ki obsega načrtovanje, ohranjanje, trajnostno gospodarjenje in spremljanje stanja divjadi ter načine njihovega izvajanja.

Zakon določa pristojnosti in naloge občine v postopku priprave strokovnih podlag za določitev lovskega upravljavskega območja, v postopku priprave načrtov lovsko upravljavskih območij ter pri presoji življenjskih možnosti divjadi ob posegih v prostor.

Občini pripada del koncesijske dajatve za upravljanje z lovišči. Petdeset odstotkov koncesijske dajatve je prihodek proračuna občine. Posamezna občina prejme sorazmerni del pripadajoče koncesijske dajatve glede na lovno površino lovišča, ki leži v njej. Nakazana sredstva koncesijske dajatve mora občina v proračunu izkazovati kot namenski prejemek in jih porabiti kot namenski izdatek za izvajanje ukrepov varstva in vlaganj v naravne vire.

Naloge svetnic in svetnikov

- Sodelujejo pri pripravi strokovnih podlag za določitev meja lovskega upravljavskega območja.
- Sodelujejo pri pripravi načrtov lovsko upravljavskih območij.
- Izdajajo mnenje za posege v prostor, ki lahko bistveno spremenijo življenjske razmere divjadi, ter izdelajo presojo bivanjskih možnosti divjadi.
- Prejeta sredstva od koncesijske dajatve v proračunu izkažejo kot namenski prejemek, ki ga mora občina porabiti kot namenski izdatek za izvajanje ukrepov varstva in vlaganj v naravne vire.
- Z odlokom določijo podrobnejše pogoje, namen in način porabe sredstev, prejetih od koncesijske dajatve.

15.1.4 ZAKON O GOZDOVIH

Ta zakon ureja varstvo, gojenje, izkoriščanje in rabo gozdov ter razpolaganje z gozdovi kot naravnim bogastvom s ciljem, da se zagotovijo trajnostno, sonaravno ter večnamensko gospodarjenje, trajno in optimalno delovanje gozdov kot ekosistema ter uresničevanje njihovih funkcij.

15.1.4.1 GOZDNE CESTE

Sestavni del gozda so tudi gozdne ceste, ki so javnega značaja. Kot določa Zakon o gozdovih, gozdne ceste, ki omogočajo tudi dostop do kmetij oziroma vasi, turističnih objektov, izletniških in drugih podobnih objektov in so pretežno javnega značaja, prevzemajo pripadajoče lokalne skupnosti.

Izvedbo vzdrževanja gozdnih cest zagotavlja lokalna skupnost na podlagi programa vzdrževanja, ki ga pripravi Zavod v sodelovanju z lokalno skupnostjo. Sredstva za vzdrževanje gozdnih cest pa zagotavljajo lokalne skupnosti iz lastnih sredstev in iz prihodkov ter pristojbin za vzdrževanje gozdnih cest.

15.1.4.2 VAROVALNI GOZDOVI IN GOZDOVI S POSEBNIM NAMENOM

Kot določa zakon, so gozdovi, ki v zaostrenih ekoloških razmerah varujejo sebe, svoje zemljišče in nižje ležeča zemljišča, in gozdovi, v katerih je izjemno poudarjena katerakoli druga ekološka funkcija, razglašeni za varovalne gozdove. Gozdovi, v katerih je izjemno poudarjena zaščitna, rekreacijska, turistična, poučna, higiensko-zdravstvena funkcija, obrambna ali estetska funkcija, se lahko razglasijo za gozdove s posebnim namenom. Kot določa zakon, se gozdovi s posebnim namenom razglasijo s predpisom lokalne skupnosti (občine), če je izjemna poudarjenost funkcij gozdov v njenem interesu.

15.1.4.3 PRIHODKI ZA VZDRŽEVANJE GOZDNIH CEST

Kot določa zakon, se lokalnim skupnostim prihodki za vzdrževanje gozdnih cest zagotovijo iz davka, odmerjenega od gozdnih zemljišč v skladu z zakonom, ki ureja davek na nepremičnine. Višino prihodka, ki pripada posamezni lokalni skupnosti, določi Vlada RS glede na skupno dolžino gozdnih cest, povprečne stroške njihovega vzdrževanja in delež njihove rabe za negozdarske namene. Lokalna skupnost mora navedena sredstva nameniti izključno vzdrževanju gozdnih cest.

Do drugačne zakonske ureditve obdavčitve nepremičnin je podaljšana uporaba 49. člena zakona (Pristojbina za vzdrževanje gozdnih cest).

Naloge svetnic in svetnikov

- Podajajo mnenje k predlogu splošnega dela gozdnogospodarskega načrta za gospodarske enote na območju lokalne skupnosti.
- Na predlog Zavoda za gozdove Slovenije določijo gozdove kot požarno ogrožene.
- V proračunu zagotovijo sredstva za vzdrževanje gozdnih cest.
- S sklepom izražajo interes za razglasitev gozdov za gozdove s posebnim pomenom.
- Odločijo o predkupni pravici nakupa gozdov s posebnim namenom.
- Imenujejo predstavnike lokalne skupnosti v svet območne enote Zavoda za gozdove RS.

15.2 ZAKON O ZAŠČITI ŽIVALI

Zakon določa odgovornost ljudi za zaščito živali, to je zaščito njihovega življenja, zdravja in dobrega počutja. Določa pravila za dobro ravnanje z živalmi, kaj šteje za mučenje živali in katera ravnanja oziroma posegi na živalih so prepovedani. Določa tudi pogoje, ki jih je treba za zaščito živali zagotoviti pri reji živali, prevozu, izvajanju določenih posegov in poskusov na živalih, zakolu in usmrtitvi živali. Zakon ureja tudi postopek, pravice in obveznosti v primerih, ko gre za zapuščene živali, in drugo.

Zagotovitev zavetišča je lokalna zadeva javnega pomena, ki se izvaja kot javna služba, pri čemer mora biti na vsakih začetih 800 registriranih psov v občini v zavetišču zagotovljeno najmanj eno namestitveno mesto za pse in dve namestitveni mesti za mačke. V občinah z manj kot 400 registriranimi psi se javna služba izvaja tako, da je zagotovljeno najmanj eno namestitveno mesto za zapuščeno žival ne glede na vrsto živali.

Občina v proračunu zagotavlja sredstva za skrb za zapuščene živali.

Naloge svetnic in svetnikov

- Določijo način izvajanja javne službe – zavetišča za zapuščene živali.
- Zagotovijo sredstva v občinskem proračunu za vzpostavitev zavetišča ali delovanje zavetišča.
- V proračunu lahko zagotovijo sredstva za društva, ki delujejo v javnem interesu za opravljanje dejavnosti zaščite živali.
- Imenujejo predstavnika v svet zavetišča.
- V proračunu zagotovijo sredstva za kritje stroškov v zvezi z zapuščeno živaljo.
- V proračunu lahko zagotovijo sredstva za sofinanciranje izvajanja kastracij in sterilizacij lastniških živali in drugih ukrepov za zagotavljanje varnega okolja občanov v zvezi z zapuščenimi živalmi ter za spodbujanje odgovornega lastništva hišnih živali.

SOS že vrsto let aktivno zastopa interese občin pri urejanju sistema zaščite in oskrbe zapuščenih živali. S konkretnimi pobudami in predlogi zakonodajnih rešitev želi zagotoviti **zadostne kapacitete zavetišč, večjo preglednost postopkov posvojitev, odgovorno porabo javnih sredstev in stabilno financiranje sistema**.

Zagovarja vzpostavitev mreže javnih regijskih zavetišč, večje državno sofinanciranje, učinkovitejše preventivne ukrepe ter MOŽNOST uvedbe namenske lokalne dajatve, o kateri bi občine odločale samostojno. Ob tem SOS vztraja pri redni vključitvi občin v pripravo zakonodaje, ki neposredno vpliva na njihove naloge in proračune.

Cilj SOS je občinam zagotoviti pogoje, da bodo svoje zakonske obveznosti lahko dejansko izvajale brez nesorazmernih finančnih bremen, ob večji preglednosti in boljši zaščiti živali.

SOS preprečila prenos novih stroškov na občine – odvoz trupel živali še naprej financira država

Leta 2022 je država brez predhodnega usklajevanja in zagotovitve dodatnih sredstev na občine prenesla odgovornost za zbiranje in odvoz trupel povoženih prostoživečih živali s cest. **SOS je z odločnim posredovanjem dosegla spremembo ureditve in preprečila dodatno finančno obremenitev vseh 212 občin.**

Tako od 12. avgusta 2022 odvoz trupel povoženih prostoživečih živali še naprej zagotavlja Veterinarsko-higienska služba Nacionalnega veterinarskega inštituta, stroški pa se krijejo iz državnega proračuna.

Občina: Radlje ob Dravi, Naziv projekta: Fura Radlje, Financiranje: Občina Radlje ob Dravi in Eko Sklad, Vir fotografije: arhiv Občine Radlje ob Dravi

Občina: Miklavž na Dravskem polju, Naziv projekta: Ureditev kolesarskih poti Dobrovce – Dravski Dvor, Financiranje: Občina Miklavž na Dravskem polju, sofinanciranje EU, Vir fotografije: arhiv Občine Miklavž na Dravskem polju

16

VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

16.1 ZAKON O VARSTVU PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Z Zakonom o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami so določene naloge lokalnih skupnosti pri vzpostavljanju celovitega sistema zaščite in reševanja. Med slednje sodijo programiranje, načrtovanje, organiziranje, izvajanje, nadzor, financiranje ukrepov ter dejavnosti za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. V zakonu so tudi taksativno naštete naloge sistema varstva.

Podrobnejša merila določa Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč. Za občine je pomembna predvsem pri določanju potrebnih enot, njihovo kadrovsko sestavo, opremo in usposabljanja glede na ogroženost območja. Ureja tudi imenovanje poveljnikov Civilne zaščite, njihovih namestnikov in štabov ter organiziranje podpornih služb za oskrbo, nastanitev, logistiko in druge potrebe ob nesrečah. Občine morajo ta merila upoštevati pri načrtovanju svojih sil in proračunskih sredstev, pri čemer lahko naloge zagotavljajo tudi z ustrezno usposobljenimi in opremljenimi društvi, javnimi službami ter drugimi organizacijami.

Naloge svetnic in svetnikov

- V proračunu zagotovijo sredstva za nadomestila plač pripadnikom Civilne zaščite.
- Lahko sprejmejo letni operativni program usposabljanja pripadnikov Civilne zaščite oziroma državljanov, ki v skladu z ZVNDN prostovoljno sodelujejo pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči v enotah, službah in drugih operativnih sestavah iz pristojnosti občine.
- Z odlokom uredijo izvajanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na svojem območju.
- Sprejmejo program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.
- V proračunu zagotovijo sredstva za investicije v javna zaklonišča.
- Določijo, da enote, službe in druge operativne sestave društev in drugih nevladnih organizacij opravljajo naloge zaščite, reševanja in pomoči oziroma javno službo, če izpolnjujejo predpisane pogoje.
- Enoti, službi ali drugi operativni sestavi društva ali druge nevladne organizacije, ki opravlja naloge oz. javne službe, določijo rok za odpravo pomanjkljivosti.
- Enoti, službi ali drugi operativni sestavi društva ali druge nevladne organizacije, ki opravlja naloge oz. javne službe in v roku ne odpravi pomanjkljivosti, odpovejo opravljanje nalog oz. javne službe.
- Določijo gospodarske družbe, zavode in druge organizacije, ki imajo ustrezne kadre in sredstva za opravljanje določenih operativnih nalog zaščite, reševanja in pomoči.
- Organizirajo oziroma ustanovijo enote civilne zaščite.
- Organizirajo (ustanovijo) gasilske enote Civilne zaščite v krajih, kjer ni ustrezne operativne enote gasilske organizacije.
- V proračunu zagotovijo sredstva za izvajanje nalog varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

16.2 ZAKON O ODPRAVI POSLEDIC NARAVNIH NESREČ

Zakon določa pogoje in način uporabe sredstev iz državnega proračuna pri odpravi posledic naravnih nesreč ter pogoje in način njihovega pridobivanja in dodeljevanja za pomoč prizadetim zaradi naravnih nesreč. Določa še pogoje in način uporabe sredstev državnega proračuna in način njihovega dodeljevanja pri odpravi posledic škode v kmetijstvu zaradi naravnih nesreč.

Zakon določa, da se občini dodelijo sredstva za odpravo posledic nesreče v primeru, da je občina porabila sredstva proračunske rezerve v višini 1,5 % prihodkov.

> SOS je **dosegla uvedbo možnosti predplačil občinam za odpravo posledic naravnih nesreč do višine 40 % predhodne ocene neposredne škode na stvareh**. Vlada lahko predplačila dodeli na podlagi predhodnega programa odprave posledic nesreče, kar občinam omogoča hitrejše financiranje nujnih ukrepov za preprečevanje povečanja škode ter zavarovanje življenj in premoženja prebivalstva.

Prav tako morajo občine imenovati občinske komisije za zbiranje vlog upravičencev, ki jih mora komisija obvestiti o sprejemu programa, o možnosti vložitve vloge za pridobitev sredstev državne pomoči, jim posredovati obrazce za prijavo vlog in odposlati zbrane vloge upravičencev ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v roku, ki je določen v programu odprave posledic škode v kmetijstvu.

Naloge svetnic in svetnikov

- V proračunu zagotovijo sredstva za odpravo posledic naravnih nesreč.
- Sprejmejo sklep o uveljavitvi pravice do sredstev za odpravo nesreč.
- Sprejmejo nov izvedbeni prostorski akt lokalne skupnosti ali spremembe ali dopolnitve prostorskega akta, če za gradnje objektov po tem zakonu ni osnove v obstoječih izvedbenih prostorskih aktih lokalne skupnosti.

16.3 ZAKON O VARSTVU PRED POŽAROM

Sistem varstva pred požarom obsega organiziranje, izvajanje, načrtovanje in nadzor ter financiranje dejavnosti in ukrepov varstva pred požarom.

Dejavnost varstva pred požarom lahko opravljajo fizične ali pravne osebe, ki izpolnjujejo predpisane pogoje.

Zakon določa dejavnost, ki se lahko opravlja kot obvezna javna služba in jo izvajajo gasilske enote. Zakon ali predpis lokalne skupnosti pa lahko določa dejavnosti varstva pred požarom, ki se opravljajo kot neobvezne javne službe. Cilj zakona je predvsem

varovanje zdravja in življenja ljudi, živali, premoženja in okolja pred požarom ali eksplozijo.

Naloge svetnic in svetnikov

- Z odlokom določijo dejavnosti varstva pred požarom, ki se opravljajo kot izbirna javna služba.
- Sprejmejo program in načrt varstva pred požarom.
- Glede na geografske, vremenske, urbanistične ali druge razmere lahko (z odlokom) predpiše posebne ukrepe varstva pred požarom za naselje ali naravno okolje.
- V proračunu zagotovijo sredstva za financiranje požarne varnosti.
- Sprejmejo srednjeročni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.
- Sprejmejo letni načrt varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.
- Uvedejo požarni davek v skladu z zakonom.

16.4. ZAKON O GASILSTVU

Zakon o gasilstvu (ZGas) ureja organizacijo, izvajanje in financiranje gasilstva. Občina na podlagi načrta varstva pred požarom določi organizacijo gasilstva na svojem območju ter zagotavlja sredstva za izvajanje javne gasilske službe.

Občina v proračunu zagotavlja sredstva za delovanje gasilskih enot, nakup in vzdrževanje gasilske zaščitne in reševalne opreme, izobraževanje in usposabljanje gasilcev, gradnjo in vzdrževanje gasilskih objektov ter druge naloge in stroške, povezane z izvajanjem gasilstva.

Naloge svetnic in svetnikov

- V občinskem proračunu zagotovijo sredstva za redno delovanje gasilskih enot, gasilsko zaščitno in reševalno opremo, sredstva za opazovanje, obveščanje in alarmiranje, vzdrževanje in obnavljanje gasilskih sredstev in opreme, izobraževanje in usposabljanje pripadnikov gasilskih enot, gradnjo in vzdrževanje gasilskih objektov ter druge dejavnosti gasilskih organizacij.
- Z načrtom varstva pred požarom določijo organizacijo gasilstva v občini.
- Določijo prostovoljne gasilske enote, ki opravljajo javno gasilsko službo v občini.
- Določijo obseg in način opravljanja javne gasilske službe, začetek oziroma obdobje njenega opravljanja, organizacijo javne gasilske službe ter nadzor nad njenim izvajanjem.
- Odločijo o prevzemu gasilske zaščitne in reševalne opreme, gasilskega doma ter orodišča, ki jih je uporabljalo prostovoljno industrijsko gasilsko društvo, ki je prenehalo delovati.
- Omejijo ali odvzamejo opravljanje javne gasilske službe gasilskemu društvu.
- V občinskem proračunu zagotovijo sredstva za nadomestila plač in izgubljenega zaslužka prostovoljnih gasilcev med intervencijami, stroške prehrane ter prispevke in stroške zavarovanja za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni v skladu s predpisi o zdravstvenem, pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

- Za opravljanje nalog gasilstva na območju ali delu območja občine pooblastijo podjetje, zavod ali drugo organizacijo, ki ima ustrezno gasilsko enoto, pod pogoji, ki jih ZGas določa za prostovoljne gasilske enote.
- V občinskem proračunu zagotovijo sredstva za kritje stroškov gasilskih intervencij.
- V občinskem proračunu zagotovijo sredstva za financiranje gasilstva.

16.5 IZZIVI OBČIN OB VEČJIH NARAVNIH NESREČAH

Izkušnje iz poplav in drugih večjih nesreč so pokazale, da morajo občine poleg gasilskih enot in služb zaščite in reševanja posebno pozornost nameniti tudi organizaciji vodenja, zagotavljanju ustrezne opreme ter pripravi na obnovo po nesreči.

V številnih manjših občinah se je pokazalo, da za ključne funkcije v štabih civilne zaščite niso bile predvidene ustrezne zamenjave. Županje, župani in drugi člani štabov so svoje naloge opravljali več dni zapored, kar je povzročalo izčrpanost in oteževalo učinkovito vodenje intervencij. Zato je pomembno, da občine za vse ključne naloge zagotovijo usposobljene namestnike.

Pomembna izkušnja iz poplav in plazov leta 2023 je tudi, da za učinkovito ukrepanje ni dovolj le gasilska oprema. Občine morajo imeti vnaprej vzpostavljene dogovore z izvajalci gradbenih del ter pregled aktualne razpoložljive mehanizacije in opreme na svojem območju, saj so pri odpravljanju posledic nesreč pogosto ključni bagri, tovornjaki, delovni stroji in druga gradbena oprema.

Intervencija obsega nujne ukrepe za zaščito ljudi, premoženja in okolja, vodi pa jo vodja intervencije, ki odloča o uporabi sil, opreme in drugih sredstev, potrebnih za ukrepanje. Njegove odločitve povzročajo nastanek stroškov, ki jih krije občina v skladu z zakonodajo. Po zaključku intervencije sledi sanacija, ki zajema odpravo posledic nesreče in obnovo prizadetega območja.

Občine so imele težave tudi pri zagotavljanju zadostnega števila strokovnjakov za komisije za ocenjevanje škode ter pri vnosu podatkov v informacijski sistem AJDA, ki se uporablja za evidentiranje in ocenjevanje škode po naravnih nesrečah. Zato je priporočljivo, da občine že vnaprej načrtujejo kadrovske in organizacijske zmogljivosti za izvajanje teh nalog.

> **SOS je ob poplavah in plazovih leta 2023 povezala občine z državo, organizirala medobčinsko pomoč ter pomagala pri izvedbi ocenjevanja škode in vnosu podatkov v AJDO. Na pobudo SOS je država zagotovila 100 dodatnih vnašalcev.** Prek Komisije za zaščito in reševanje SOS zastopa občine tudi pri oblikovanju predpisov in izboljševanju pogojev za delovanje lokalnih reševalnih sil.

17

SOCIALNO VARSTVO IN SKRB ZA ZDRAVJE

17.1 PODROČJE SOCIALE

Socialna politika zaobjema sistem ukrepov in drugih instrumentov, ki so usmerjeni v socialni razvoj, spodbujanje enakih možnosti in zagotavljanje sistema socialne varnosti za posameznice in posameznike ne glede na njihov osnovni položaj. S sprejetimi zakonskimi določili izgrajuje sistem korekcij različnih področij in sistemov socialne varnosti, ki so usmerjeni k izboljšanju položaja socialno najšibkejših skupin in posameznic in posameznikov.

17.1.1 ZAKON O SOCIALNEM VARSTVU

Socialnovarstvena dejavnost je usmerjena v preprečevanje in reševanje socialne problematike posameznic in posameznikov, družin in nekaterih skupin prebivalstva. Storitve, namenjene odpravljanju socialnih stisk in težav, kot jih opredeljuje zakon, so prva socialna pomoč, osebna pomoč, podpora žrtvam kaznivih dejanj, pomoč družini za dom, pomoč družini na domu, socialni servis, institucionalno varstvo, vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji, pomoč delavcem v podjetjih, zavodih ter pri drugih delodajalcih, podpora v skupnosti za odrasle osebe ter podpora v skupnosti za mladoletne osebe. Socialnovarstvene storitve po tem zakonu zagotavljata država in občine.

Iz proračuna občin se financirajo:

- pomoč družini na domu;
- stroški storitev v zavodih za odrasle in stroški storitev podpore v skupnosti za odrasle;
- javni socialnovarstveni programi, razvojni in dopolnilni socialnovarstveni programi, pomembni za občino, in sodelovanje z nevladnimi organizacijami.

Naloge svetnic in svetnikov

- Sprejmejo odlok o opravljanju javne službe na področju socialnega varstva.
- Sprejmejo koncesijski akt za javno službo pomoči na domu.
- V proračunu zagotovijo sredstva za financiranje socialnovarstvenih dejavnosti.
- Določijo dodatne oprostitve pri plačilu stroškov za pomoč na domu in pri plačilu storitev v zavodih za odrasle.
- Dajejo soglasje k cenam storitev, ki jih določi svet zavoda.
- Imenujejo predstavnice in predstavnike občine v svete centrov za socialno delo in domov za starejše.
- Dajejo soglasje k imenovanju direktoric in direktorjev javnih socialnovarstvenih zavodov.

17.1.2 ZAKON O DOLGOTRAJNI OSKRBI

Zakon ureja sistem dolgotrajne oskrbe, pravice in obveznosti izvajalcev in zavarovancev, naloge Republike Slovenije in občin ter obvezno zavarovanje in vire financiranja dolgotrajne oskrbe.

Naloge svetnic in svetnikov

- V proračuna zagotavljajo sredstva za uresničevanje nalog na področju dolgotrajne oskrbe.
- Ob soglasju ministrstva ustanovijo javni zavod za izvajanje dolgotrajne oskrbe na domu ter v njem izvršujejo ustanoviteljske pravice in obveznosti, med drugim zagotavljajo ustrezne materialne pogoje za delo javnega zavoda in za razširitev zmogljivosti javnega zavoda za dolgotrajno oskrbo na domu.
- Z aktom o ustanovitvi javnega zavoda za opravljanje dolgotrajne oskrbe na domu med drugim določijo podrobnejšo sestavo in številčno razmerje predstavnikov v svetu zavoda ter način imenovanja oziroma izvolitve članov sveta.
- Podajo soglasje k imenovanju in k razrešitvi direktorice ali direktorja javnega zavoda za opravljanje dolgotrajne oskrbe na domu.
- Sprejmejo koncesijski akt za podelitev koncesije za opravljanje javne službe dolgotrajne oskrbe na domu.
- V proračunu lahko zagotovijo finančna sredstva za namen razvoja novih storitev in programov na področju dolgotrajne oskrbe, deinstitucionalizacije in dolgožive družbe ter krepitve obstoječih storitev.

> SOS je ob uvajanju dolgotrajne oskrbe na domu občinam nudila posvete, navodila in pomoč pri vzpostavljanju mreže izvajalcev ter **pri resornem ministrstvu zagotovila uskladitev cen storitev z dejanskimi stroški izvajalcev.** Prav tako je **SOS dosegla sistemsko sofinanciranje zagonskih stroškov ob uvajanju dolgotrajne oskrbe na domu:** iz prispevka za dolgotrajno oskrbo je bilo občinam namenjenih 2 milijona evrov za vozila, opremo, prostore in informacijsko podporo.

17.1.3 ZAKON O UVELJAVLJANJU PRAVIC IZ JAVNIH SREDSTEV

Ta zakon določa vrste denarnih prejemkov, subvencij in plačil, meje dohodkov, ki se upoštevajo pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, ki so odvisne od materialnega položaja, enoten način ugotavljanja materialnega položaja, višino določenih pravic iz javnih sredstev in postopek njihovega uveljavljanja.

Naloge svetnic in svetnikov

- V proračunu zagotovijo sredstva za kritje plačila vrtca rejencem, ki imajo v občini stalno prebivališče.

17.1.4 ZAKON O ZAPOSLITVENI REHABILITACIJI IN ZAPOSLOVANJU INVALIDOV

Z zakonom se ureja pravica do zaposlitvene rehabilitacije in nekatera vprašanja zaposlovanja invalidov ter določajo druge oblike, ukrepi in vzpodbude za njihovo zaposlovanje ter način njihovega financiranja. Namen zakona je povečati zaposljivost invalidov in vzpostaviti pogoje za njihovo enakovredno udeležbo na trgu dela z odstranjevanjem ovir in ustvarjanjem enakih možnosti.

Naloge svetnic in svetnikov

- Na območju občine vzpodbujajo ustanavljanje in delovanje zaposlitvenih centrov za invalide.

17.1.5 ZAKON O IZENAČEVANJU MOŽNOSTI INVALIDOV

Z namenom preprečevanja in odpravljanja diskriminacije invalidk in invalidov, ki temelji na invalidnosti, zakon določa ukrepe, ki za invalide ustvarjajo enake možnosti na vseh področjih življenja.

Naloge svetnic in svetnikov

- Zagotovijo sredstva za prilagoditev objektov, ki so v javni rabi, tako da so invalidom dostopne vse storitve, ki se izvajajo v objektu v javni rabi, so na voljo javnosti in do njih invalidi dostopajo znotraj objekta v javni rabi.
- V odloku o načinu opravljanja lokalne gospodarske javne službe javni linijski prevoz potnikov v cestnem prometu in linijski prevoz v mestnem prometu določijo obveznost opravljanja javne službe z avtobusi, ki so dostopni gibalno in senzorno oviranim invalidom.

Po noveli zakona morajo **lastniki ali upravljavci državnega in občinskega premoženja** v primeru, da določenih prilagoditev objekta v javni rabi iz upravičenih razlogov ni bilo mogoče izvesti, **od 13. 7. 2026 dalje imeti pripravljeno oceno neizvedljivosti prilagoditev** in jo nato trajno hraniti, da je na voljo pristojni inšpekciji.

Na pobudo SOS je Urbanistični inštitut Republike Slovenije (UIRS) pripravil vzorec ocene neizvedljivosti prilagoditev, ki je bil usklajen z MDDSZ, MNVP, ZVKDS ter Gradbeno in geodetsko inšpekcijo. Vzorec je objavljen na spletni strani Nacionalne svetovalne in informacijske točke: **Dostopnost.** V okviru točke je bil razvit tudi **obrazec za preverjanje dostopnosti javnega objekta**, s katerim lahko lastniki sami preverijo, v kolikšni meri je njihov objekt dostopen.

Poleg Nacionalne svetovalne in informacijske točke, ki deluje v pristojnosti UIRS, je na voljo tudi točka **Dostopno EU** v pristojnosti Zveze paraplegikov Slovenije (ZPS). Obe **svetovalni točki** sta bili predstavljeni tudi na enem izmed spletnih seminarjev SOS, nanje pa se lahko občine in drugi zainteresirani deležniki obrnejo za dodatne informacije in podporo.

17.2 PODROČJE ZDRAVJA

Naloga zdravstvene politike je skrb za zdravje posameznic in posameznikov, preprečevanje bolezni na ravni populacije, varovanje in krepitev duševnega in telesnega zdravja ter zmanjševanje bremen bolezni. Veljavni zakonodajni okvir zdravstveno dejavnost razvršča v tri ravni – primarno, katere naloga je skrb za osnovno zdravstveno dejavnost in lekarniško dejavnost, sekundarno, ki zagotavlja tehnološko in organizacijsko zahtevnejše zdravstvene oblike, in terciarno, ki zagotavlja najzahtevnejše oblike zdravstvenega varstva ter izobraževanja.

17.2.1 ZAKON O ZDRAVSTVENI DEJAVNOSTI

Javna zdravstvena dejavnost se opravlja v okviru **mreže javne zdravstvene službe, ki jo na primarni ravni zagotavljajo občine**, na sekundarni in terciarni pa država. **Občine zagotavljajo tudi mrežo službe nujne medicinske pomoči v obliki satelitskega urgentnega centra in dežurnih mest.** Osnovno zdravstveno dejavnost opravljajo zdravstveni domovi, zdravstvene postaje in zasebni izvajalci s koncesijo.

Naloge svetnic in svetnikov

- Določijo mrežo javne zdravstvene službe na primarni ravni in dajejo predhodno mnenje pri določanju mreže zdravstvene službe na sekundarni ravni.
- Ustanavljajo zdravstveni dom ob upoštevanju obolevnosti prebivalstva, naseljenosti in prometnih povezav.
- Sprejmejo odlok o ustanovitvi, spremembi oziroma razširitvi dejavnosti ali o prenehanju dejavnosti javnega zdravstvenega zavoda po predhodnem soglasju ministrstva, pristojnega za zdravstvo, ter predhodnim mnenjem zavoda za zdravstveno zavarovanje.
- Zagotavljajo izvajanje preventivnih in drugih programov v osnovnem zdravstvenem varstvu, če v občini ali mestu ni zdravstvenega doma.
- Imenujejo svoje predstavnice in predstavnike v svet javnega zdravstvenega doma, ki opravlja dejavnost na sekundarni ravni, in imenujejo predstavnike v svet zdravstvenega zavoda ter z aktom o ustanovitvi določijo sestavo in številčno razmerje predstavnic in predstavnikov v svetu.
- Dajejo soglasje k imenovanju in razrešitvi direktorice ali direktorja zdravstvenega zavoda, katerega ustanovitelj je občina.
- Sprejmejo koncesijski akt za podelitev koncesije za opravljanje zdravstvene dejavnosti na primarni ravni.
- Določijo zdravstveni dom ali drugega izvajalca javne zdravstvene službe oziroma izvajalca sodnomedicinske dejavnosti za izvajanje mrliško pregledne službe.

SOS je pri Ministrstvu za zdravje dosegla **vključitev predstavnikov občin v širšo delovno skupino**, ki pripravlja predloge sistemskih, organizacijskih in drugih rešitev za ustanovitev in delovanje Javnega zavoda Republike Slovenije za nujno medicinsko pomoč. S tem je občinam zagotovila možnost neposrednega sodelovanja pri oblikovanju predvidene reforme ter zastopanja potreb in posebnosti lokalnih okolij.

17.2.2 ZAKON O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU

V skladu z zakonom mora občina skrbeti za krepitev zdravja prebivalstva in opravljati naloge za ohranitev zdravega okolja ter zagotavljati pogoje za uresničevanje zdravstvenega varstva na svojem območju. Gre za naloge, ki niso vključene v program na državni ravni. V zvezi s skrbjo za krepitev zdravja prebivalstva v občini mora oblikovati programe ter za njihovo izvajanje zagotavljati ustrezna proračunska sredstva.

Naloge svetnic in svetnikov

- Oblikujejo programe za krepitev zdravja prebivalstva na svojem območju in zanje zagotavljajo proračunska sredstva.
- Zagotavljajo izvajanje higiensko-epidemiološke, zdravstvenostatistične in socialnomedicinske dejavnosti za svoje območje, ki niso vključene v republiški program.
- Ker so občine ustanoviteljice javnih zdravstvenih zavodov, zagotavljajo sredstva za investicije in za druge obveznosti, določene z zakonom in z aktom o ustanovitvi.
- Zagotavljajo sredstva za izvajanje mrliško pregledne službe.

17.2.3 ZAKON O RDEČEM KRIŽU SLOVENIJE

Zakon določa dejavnost, organiziranje in financiranje Rdečega križa Slovenije ter njegovih podružničnih enot. Občine zagotavljajo sredstva za sofinanciranje delovanja območnih in drugih lokalnih organizacij in njihovih specifičnih programov lokalnega pomena na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, zdravstva, socialnega varstva in humanitarnih dejavnosti.

17.2.4 ZAKON O LEKARNIŠKI DEJAVNOSTI

Občine ali več sosednjih občin skupaj zagotavljajo mrežo lekarniške dejavnosti na primarni ravni. Zakon določa namen, vsebino in pogoje za izvajanje lekarniške dejavnosti, organiziranost, pogoje in postopke za podeljevanje in izvajanje koncesij, farmacevtske strokovne delavce in njihova strokovna združenja, medmrežno lekarniško dejavnost in nadzor.

Naloge svetnic in svetnikov

- Na območju občine ali več sosednjih občin ustanovijo javni lekarniški zavod.
- Imenujejo in razrešujejo predstavnike ustanovitelja v svet javnega lekarniškega zavoda.
- Dajejo soglasje k imenovanju in razrešitvi direktorice ali direktorja javnega lekarniškega zavoda.
- Odločajo o presežku prihodkov nad odhodki javnega lekarniškega zavoda (v skladu s petim odstavkom 38. člena ZLD-1).
- Dajejo soglasje k razpolaganju z nepremičnim premoženjem javnega lekarniškega zavoda.
- Dajejo soglasje k najemanju posojil, ki presegajo znesek, določen v aktu o ustanovitvi javnega lekarniškega zavoda.
- Lahko ustanovijo organizacijo, katere temeljna dejavnost je dobava zdravil.
- Sprejmejo koncesijski akt za podelitev koncesije za opravljanje lekarniške dejavnosti na območju občine ali na območju več sosednjih občin.

18

STANOVANJSKA POLITIKA

18.1 STANOVANJSKI ZAKON

Stanovanjski zakon ureja vrste stanovanjskih stavb, pogoje za njihovo vzdrževanje in načrtovanje, lastninskopravna in najemna razmerja ter upravljanje večstanovanjskih stavb. Ureja tudi gradnjo in prodajo novih stanovanj, pomoč pri pridobitvi in uporabi stanovanja ter pristojnosti in naloge države in občin.

Občine imajo pomembno vlogo pri načrtovanju in izvajanju stanovanjske politike na lokalni ravni. Skrbijo za zagotavljanje stanovanj, namenjenih različnim skupinam prebivalstva, spodbujajo stanovanjsko gradnjo in prenovo ter izvajajo ukrepe za pomoč pri reševanju stanovanjskih potreb. Med njihove naloge spada tudi vodenje registra stanovanj.

Naloge svetnic in svetnikov

- Z odlokom lahko opredelijo dovoljene dejavnosti, ki se lahko opravljajo v delu stanovanja, ki je v lasti občine.
- Lahko oblikujejo rezervni stanovanjski sklad.
- Z odlokom lahko določijo vpliv lokacije na najemnino na območju občine.
- Lahko ustanovijo svet za varstvo pravic najemnikov, ki je sestavljen iz predstavnikov najemnikov.
- Obravnavajo pobude in stališča sveta za varstvo pravic najemnikov ter ga o svojih stališčih obvestijo najkasneje v 60 dneh.
- Sprejmejo sklep o združitvi v stanovanjsko zbornico.
- Odločijo o dodeljevanju ugodnosti neprofitnim stanovanjskim organizacijam.
- Od neprofitne stanovanjske organizacije lahko zahtevajo, da se določen del neprofitnih stanovanj nameni za reševanje stanovanjskih vprašanj upravičencev z najnižjimi dohodki.
- Sprejmejo in uresničujejo občinski stanovanjski program.
- Zagotavljajo sredstva za graditev, pridobitev in oddajanje neprofitnih stanovanj ter stanovanjskih stavb, namenjenih začasnemu reševanju stanovanjskih potreb socialno ogroženih oseb.
- Spodbujajo različne oblike zagotavljanja lastnih in najemnih stanovanj.
- Zagotavljajo sredstva za subvencioniranje najemnine in izredno pomoč pri uporabi stanovanja.
- Zagotavljajo pogoje za razvijanje različnih oblik gradnje in prenove z ustrezno zemljiško in normativno politiko.
- Sprejemajo usmeritve za projektiranje, gradnjo in prenovo stanovanj, ki izhajajo iz lokalnih posebnosti občine, vključno z zunanjim videzom stanovanjskih stavb.
- Določijo podrobnejša merila najema in podnajema stanovanj, ki jih občina najame na trgu z namenom oddajanja v najem upravičencem do neprofitnih stanovanj.
- Z odlokom lahko določijo splošna pravila pri uporabi stanovanj in stanovanjskih stavb ter

obveznosti in pogoje za prenovo, izboljšave in zunanji videz stanovanj in stanovanjskih stavb.

- Z odlokom ustanovijo javni stanovanjski sklad.
- Lahko ustanovijo proračunski stanovanjski sklad zaradi zagotavljanja javnega interesa na stanovanjskem področju.
- Odločijo o prenosu vodenja registra upravnikov stavb in najemnih pogodb na občino.

18.2 FINANCIRANJE IN SPODBUJANJE GRADNJE JAVNIH NAJEMNIH IN JAVNIH NAJEMNIH OSKRBOVANIH STANOVANJ

V letu 2025 je bil sprejet Zakon o financiranju in spodbujanju gradnje javnih najemnih stanovanj (ZFSGJNS), ki jasno določa, da se za potrebe gradnje oziroma obnove javnih najemnih stanovanj in javnih najemnih oskrbovanih stanovanj v naslednjih 10 letih nameni skupaj milijarda evrov (100 milijonov evrov na leto). Prvo leto je bilo leto 2025.

Do sredstev so upravičene občine, javni stanovanjski skladi, Stanovanjski sklad Republike Slovenije in pravne osebe s statusom neprofitne stanovanjske organizacije.

Skladno z zakonom se sredstva lahko uporabljajo za različne oblike zagotavljanja (gradnja, nakup, rekonstrukcija) javnih najemnih stanovanj in javnih najemnih oskrbovanih stanovanj.

SSRS lahko sredstva uporabi za:

- lastne projekte za gradnjo ali prenovo javnih najemnih in javnih subvencioniranih stanovanj;
- soinvestiranje in partnerstvo z lokalnimi občinami, lokalnimi stanovanjskimi skladi in neprofitnimi organizacijami.

Republika Slovenija bo zagotovila subvencijo obrestne mere za posojila SID banke za gradnjo javnih najemnih stanovanj in javnih najemnih oskrbovanih stanovanj. S tem mehanizmom se bodo državna sredstva uporabila kot finančni vzvod za pridobivanje drugih tržnih virov, kar bo zagotovilo večji obseg ugodnih posojilnih virov (na ta način se bo skupno aktiviralo še dodatnih približno 75 milijonov evrov posojil). Količina sredstev za ta namen je pravno omejena do 25 odstotkov od skupnih 100 milijonov evrov.

V četrtem letu izvajanja pogodbe bo SID banka izvedla oceno ukrepa za prva tri leta. Če bo ocena pozitivna, se lahko mehanizem podaljša še za nadaljnja štiri leta. Dejansko gre za nepovratna sredstva končnim upravičencem do sredstev (občinam, javnim stanovanjskim skladom, neprofitnim stanovanjskim organizacijam).

SOS s pobudo za dostopnejša lastniška stanovanja za mlade

SOS je novembra 2025 predsedniku Vlade RS in pristojnemu ministrstvu posredovala pobudo za nov sistemski stanovanjski ukrep, ki bi mladim omogočil nakup stanovanja po lastni ceni izgradnje z odplačevanjem v 30 letih.

Predlagani model temelji na jasni delitvi odgovornosti in sodelovanju treh partnerjev:

Občine bi zagotovile zemljišča, krile komunalni prispevek ter izvedle javni razpis za izbor upravičencev.

Država bi zagotovila 30-letni povratni vir financiranja, prevzela stroške kreditiranja ter poskrbela za strokovno vodenje projektov, na primer prek DRI ali Stanovanjskega sklada RS.

Mladi upravičenci bi stanovanja kupili po lastni ceni izgradnje in jih odplačevali v obdobju 30 let, po poplačilu pa bi stanovanje prešlo v njihovo polno lastništvo.

Ciljna cena izgradnje bi znašala približno 2.500 EUR/m^2 z DDV, morebitno razliko do dejanske cene pa bi si enakovredno razdelili država in občina. **Za preprečevanje špekulacij bi veljale začetne omejitve razpolaganja s stanovanjem.**

SOS želi s pobudo spodbuditi sistemsko rešitev, ki bi z razmeroma nizkimi javnimi vložki ustvarila velik družbeni učinek – mladim olajšala pot do lastnega doma, občinam pa omogočila aktivnejšo vlogo pri zagotavljanju stanovanj in ustvarjanju pogojev, da mladi ostanejo v lokalnem okolju.

Občina: Kočevje, Naziv projekta: Zunanja učilnica in opazovalnica ob Rudniškem jezeru, Financiranje: Občina Kočevje, sofinanciranje MGTS in EU, Vir fotografije: Tanja Repar

Občina: Domžale, Naziv projekta: Rehabilitacija mostu čez Kamniško Bistrico, Financiranje: Občina Domžale, Ministrstvo za infrastrukturo RS, Direkcija RS za infrastrukturo, Vir fotografije: Karin Božič Župančič

19

PREDŠOLSKA VZGOJA, IZOBRAŽEVANJE IN MLADINSKE POLITIKE

Področje vzgoje in izobraževanja je eno temeljnih področij lokalne skupnosti, saj pomembno prispeva h kakovosti življenja, razvoju otrok, mladih in odraslih ter razvoju lokalnega okolja. Občine imajo pri tem pomembno vlogo kot ustanoviteljice javnih vrtcev, osnovnih in glasbenih šol ter kot financerke in pri zagotavljanju pogojev za njihovo delovanje. Skrbijo za ustrezne prostorske in materialne pogoje, sofinancirajo izvajanje programov ter načrtujejo razvoj mreže javnih vzgojno-izobraževalnih zavodov v skladu s potrebami lokalnega okolja.

19.1 ZAKON O ORGANIZACIJI IN FINANCIRANJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Zakon določa pogoje za izvajanje in financiranje vzgoje in izobraževanja (predšolska vzgoja, osnovnošolsko izobraževanje, vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, osnovno glasbeno izobraževanje, poklicno in srednje izobraževanje ...). Zakon določa, da lahko občine ustanavljajo vrtce, osnovne šole, glasbene šole, domove za učence; mestne občine lahko ob soglasju z državo ustanovijo tudi gimnazije. Za izvajanje programov predšolske vzgoje lahko občine podelijo koncesije. Občine zagotavljajo sredstva za pokrivanje dela stroškov osnovne dejavnosti osnovnošolskega izobraževanja ter prostorskih pogojev za osnovne šole, sredstva za osnovno glasbeno izobraževanje ter del sredstev za potrebe izobraževanja odraslih. Občine so tudi tiste, ki financirajo in izvajajo predšolsko vzgojo.

Naloge svetnic in svetnikov

- Določijo izvajalce izobraževalnega programa osnovnošolskega in glasbenega izobraževanja ter vzgojnega programa domov za učence.
- Z odlokom lahko ustanovijo javne vrtce, osnovne šole (tudi šole za osnovno izobraževanje odraslih), glasbene šole, domove za učence, gimnazije (mestne občine ob soglasju države).
- Imenujejo predstavnike občine v svete javnih vrtcev in šol ter drugih javnih vzgojno-izobraževalnih zavodov; prav tako imenujejo predstavnike v svet šole, ki jo ustanovi država.
- Dajo mnenje k imenovanju ali razrešitvi ravnateljic oz. ravnateljev javnih vrtcev in šol ter drugih javnih vzgojno-izobraževalnih zavodov.
- V proračunu zagotovijo sredstva za financiranje zasebnih šol.
- Podajo soglasje k sistemizaciji javnega vrtca.
- V proračunu zagotovijo sredstva za investicije v nepremičnine, ki se uporabljajo za izvajanje prilagojenih in posebnih programov vzgoje in izobraževanja za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami ter za glasbeno izobraževanje.

19.2 ZAKON O VRTCIH

Zagotavljanje predšolske vzgoje je izvirna pristojnost občin. Zakon predpisuje organizacijo in vsebino delovanja vrtcev, standarde in normative za ustanavljanje vrtcev, financiranje vrtcev ... Občine so ustanoviteljice in financerke javnih vrtcev, drugih oblik predšolske vzgoje v občini in sofinancerke

zasebnih vrtcev, če so v občini ustanovljeni.

Naloge svetnic in svetnikov

- Določijo izvajalce programov za predšolske otroke ter programov priprave otrok na osnovno šolo.
- Sprejmejo sklep o začetku postopka za zagotovitev dodatnih prostih mest v javnem vrtcu ali izvajanje predšolske vzgoje na podlagi koncesije.
- Če se na območju občine nahaja evidentirano romsko naselje, na podlagi podatkov o številu predšolskih otrok, ki niso vključeni v vrtec, za vsako posamezno šolsko leto določijo vrtec, ki za otroke, ki bodo do konca koledarskega leta dopolnili starost pet let in na dan 30. aprila tekočega leta niso vključeni v vrtec, organizirajo v naslednjem šolskem letu krajši program v obsegu 240 ur letno.
- Sprejemajo odločitve, povezane z zagotavljanjem prostorskih in organizacijskih pogojev za izvajanje predšolske vzgoje, pri čemer morajo upoštevati postopno ukinitev fleksibilnega normativa od 1. septembra 2030.
- Podajo soglasje vrtcu za organiziranje vzgoje in varstva otrok v vzgojno-varstvenih družinah.
- S splošnim aktom lahko podrobneje uredijo vodenje in izpeljavo postopka vpisa otrok v vrtec.
- Na predlog sveta vrtca določijo sestavo komisije za sprejem otrok ter kriterije za sprejem otrok v vrtec.
- Odločijo o zaprtju vrtca v primeru preprečevanja in blažitve posledic naravnih in drugih nesreč v skladu z zakonom, ki ureja varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, ter med razglašenimi izrednimi razmerami, če navedene okoliščine ne trajajo več kot tri dni.
- V soglasju z vrtcem določijo hišni red vrtca.
- V proračunu zagotovijo sredstva za namen sofinanciranja plačil staršev za varstvo otroka, ki ni bil sprejet v javni vrtec in je uvrščen na čakalni seznam.
- V proračunu zagotovijo sredstva za izvajanje dejavnosti javnega vrtca.
- Odločijo o razporeditvi presežka prihodkov nad odhodki oziroma pokrivanju presežka odhodkov nad prihodki po zaključnem računu javnega vrtca.
- Določijo cene programa predšolske vzgoje.
- Določijo plačilo staršev v vrtcu.
- V proračunu zagotovijo sredstva za izvajanje dejavnosti zasebnega vrtca.
- Lahko odločijo na podlagi ocene o demografskih gibanjih na območju občine, da zasebnemu vrtcu iz drugega odstavka 34. člena ZVrt za otroke, ki jih bodo starši vključili v zasebni vrtec v obdobju petih let, ne bodo zagotovljena sredstva iz občinskega proračuna v skladu z navedenim členom, če ima občina v vrtcih, ki izvajajo javno službo, dovolj prostih mest za vključitev vseh otrok, ki jih starši želijo vpisati v vrtec.
- Sprejmejo koncesijski akt za podelitev koncesije zasebnemu vrtcu za opravljanje javne službe

predšolske vzgoje v občini.

- V proračunu zagotovijo sredstva za izvajanje dejavnosti vzgoje na domu.

SOS je ob predlogu ukinitve fleksibilnega normativa organizirala enoten odziv občin, zanje pripravila pravne, strokovne in komunikacijske podlage ter njihove argumente prenesla v pogovore z ministrstvom, Vlado, Državnim svetom in Državnim zborom.

Na pobudo SOS sta pristojna komisija Državnega sveta in Interesna skupina lokalnih interesov podprli ohranitev fleksibilnega normativa. Na usklajevanju z ministrom je bila dosežena tudi pripravljenost ministrstva za kompromisno rešitev, po kateri bi normativ ostal, podrobneje pa bi se določili pogoji njegove uporabe.

Čeprav končna novela ZVrt-H te rešitve ni ohranila in je predvidela postopno ukinitev normativa do leta 2030, je SOS zagotovila, da so bile posledice za občine jasno predstavljene v celotnem zakonodajnem postopku: manj mest v vrtcih, potreba po dodatnih zaposlitvah in investicijah ter višji stroški občin.

19.3 ZAKON O OSNOVNI ŠOLI

Določa obveznosti občin pri financiranju prevozov učenk in učencev v šolo in iz nje.

Naloge svetnic in svetnikov

- Z akti podrobneje določijo način organizacije šolskih prevozov in povračila prevoznih stroškov za zagotavljanje pravice učenca do brezplačnega prevoza.
- V proračunu zagotovijo sredstva za osnovnošolsko izobraževanje na domu za otroka s posebnimi potrebami.

SOS je preprečila predlagano znižanje meje za brezplačni šolski prevoz s štirih na dva kilometra in s tem občine obvarovala pred znatno širitvijo obveznosti ter dodatnimi stroški.

Za prenovo sistema je ustanovila delovno skupino za prevoze otrok, povezala občine ter skupaj z Ministrstvom za vzgojo in izobraževanje pripravila usklajen predlog sprememb 56. člena Zakona o osnovni šoli. Dosegla je tudi podporo ministra za zakonsko ureditev stroškov šolskih prevozov. Ko je Vlada pozneje odstopila od usklajenih rešitev, je SOS vložila protest in zahtevala ponovno uskladitev predloga.

Odprti zahtevi SOS ostajata uvedba jasnih in enotnih meril ter državno financiranje dodatnih obveznosti, zlasti prevozov otrok s posebnimi potrebami, pri katerih občine nimajo vpliva na izbiro zavoda.

19.4 ZAKON O IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH

Občine v skladu z zakonom ustanavljajo javne organizacije za izobraževanje odraslih in določajo programe, ki jih bodo financirale iz proračunskih sredstev. Z aktom o ustanovitvi lahko občine ustanavljajo tudi sklade za izobraževanje odraslih.

Naloge svetnic in svetnikov

- Ustanovijo javni zavod za izobraževanje odraslih ali organizirajo organizacijsko enoto drugega javnega zavoda za izvajanje izobraževanja odraslih.
- V razvojnem programu opredelijo ukrepe in način uresničevanja javnega interesa v izobraževanju odraslih.
- Sprejmejo letni program izobraževanja odraslih. Letni program lahko sprejmejo za več let skupaj.
- V proračunu zagotavljajo sredstva javni organizaciji za izobraževanje odraslih za prostore in opremo za izvajanje izobraževalnih programov za odrasle in dejavnosti, ki so v javnem interesu samoupravne lokalne skupnosti, investicije in investicijsko vzdrževanje, izvedbo letnega programa, ki ga sprejme samoupravna lokalna skupnost, in materialne stroške za obratovanje za izvajanje programa osnovne šole za odrasle.
- Sprejmejo pravilnik o financiranju letnega programa izobraževanja v občini.

19.5 ZAKON O POSEBNIH PRAVICAH ITALIJANSKE IN MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Zakon določa, da občine določijo šolski okoliš osnovnih šol z italijanskim in madžarskim jezikom ter zagotavljajo komunalno opremljena zemljišča za gradnjo vrtcev in šol za potrebe narodnih skupnosti.

Naloge svetnic in svetnikov

- Določajo šolske okoliše osnovnih šol z italijanskim ali madžarskim učnim jezikom.
- Zagotavljajo komunalno opremljena zemljišča za gradnjo vrtcev ali šol za potrebe narodnih skupnosti.

19.6 ZAKON O SKUPNOSTI ŠTUDENTOV

Zakon opredeljuje obvezo po vključevanju študentskih predstavnic in predstavnikov pri obravnavi zadev, ki zadevajo interese študirajočih v občini, ter financiranje njihove organizacije.

Naloge svetnic in svetnikov

- V aktih zagotovijo sodelovanje predstavnikov Študentske organizacije Slovenije, študentske organizacije visokošolskega zavoda oziroma študentske organizacije lokalne skupnosti pri obravnavi vseh zadev, ki se nanašajo na interese študentov v lokalni skupnosti v skladu z zakonom.
- V proračunu lahko zagotovijo sredstva za delovanje Študentske organizacije Slovenije.

19.7 ZAKON O ROMSKI SKUPNOSTI V REPUBLIKI SLOVENIJI

Zakon ureja položaj in opredeljuje področje posebnih pravic romske skupnosti, pristojnosti države in občin ter sodelovanje romske skupnosti pri uresničevanju njenih pravic in obveznosti.

Zakon tudi opredeljuje zagotavljanje posebnih pravic na področju izobraževanja, kulture, zaposlovanja, urejanja prostora in varstva okolja, zdravstvenega in socialnega varstva ter na drugih področjih, pomembnih za pripadnice in pripadnike romske skupnosti. Občine so dolžne zagotavljati pogoje za urejanje prostorske problematike romskih naselij in izboljšanje bivalnih razmer pripadnikov in pripadnic romske skupnosti.

Naloge svetnic in svetnikov

- Z načrtovanjem prostorskih ureditev zagotavljajo pogoje za urejanje prostorske problematike romskih naselij in izboljšanje bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti.
- Vladi RS lahko dajo pobudo za načrtovanje prostorske ureditve romskega naselja.
- Sodelujejo z Vlado RS pri sprejemu programov ukrepov, s katerimi se skladno z zakonom in področno zakonodajo določijo naloge, ki jih izvajajo organi samoupravnih lokalnih skupnosti.
- Sprejmejo podrobne področne programe in ukrepe in v proračunu predvidijo za to potrebna sredstva.
- Občinski sveti občin, v katerih se voli predstavnika romske skupnosti, lahko predlagajo predstavnika v posebno delovno telo vlade, ki spremlja izvajanje programa ukrepov na romskem področju.
- V občinah, v katerih se v skladu z zakonom, ki ureja lokalno samoupravo, voli predstavnika romske skupnosti v občinski svet, ustanovijo posebno delovno telo za spremljanje položaja romske skupnosti.
- Kadar občinski svet sprejema ali izdaja predpise in druge splošne akte, ki se nanašajo na položaj romske skupnosti v občini, morajo predhodno pridobiti mnenje Sveta romske skupnosti Republike Slovenije.
- V proračunu zagotovijo sredstva za uresničevanje pravic romske skupnosti.
- V proračunu zagotovijo sredstva za delovanje posebnih delovnih teles za spremljanje položaja romske skupnosti.

> **Sofinanciranje obveznosti občin z evidentiranimi romskimi naselji po 20.a členu ZFO-1**
>
> V letu 2025 je bila sprejeta novela Zakona o financiranju občin (ZFO-1), ki je na novo uredila sofinanciranje obveznosti občin z evidentiranimi romskimi naselji. V skladu z 20.a členom ZFO-1 se tem občinam iz državnega proračuna za vsako proračunsko leto zagotovijo sredstva v skupni višini 4,2 % skupne primerne porabe občin z evidentiranimi romskimi naselji. Delež sredstev, ki pripada

posamezni občini, se določi glede na število prebivalcev in površino občine, število evidentiranih romskih naselij, razvitost občine ter ocenjeno število prebivalcev v evidentiranih romskih naseljih.

Sredstva so namenska in se lahko uporabijo za investicije, povezane s prostorskim urejanjem in komunalnim opremljanjem romskih naselij, izboljšanje dostopnosti do stanovanj in reševanje stanovanjskih vprašanj romskih družin, vključevanje pripadnikov romske skupnosti v vzgojo in izobraževanje, spodbujanje njihovega zaposlovanja, poklicnega izobraževanja, usposabljanja in socialnega vključevanja, razvoj romskega jezika ter kulturne, informativne in založniške dejavnosti. Namenjena so lahko tudi zagotavljanju lastnega deleža romskih društev in drugih organizacij pri projektih, ki prispevajo k vključevanju Romov v lokalno skupnost, ter preventivnim ukrepom za zagotavljanje večje varnosti življenja in premoženja prebivalcev v romskih naseljih.

Občine morajo o namenski porabi prejetih sredstev za preteklo leto poročati državnemu organu, pristojnemu za narodnosti, najpozneje do 31. marca tekočega leta. Ob izpolnjeni obveznosti poročanja se sredstva občini nakažejo v dveh obrokih, in sicer do 31. maja in do 20. septembra tekočega leta.

19.8 MLADINSKA POLITIKA V OBČINAH

Mladi pomembno prispevajo k razvoju lokalne skupnosti, hkrati pa se pri prehodu v odraslost srečujejo s številnimi izzivi. Med njimi so predvsem dostopnost stanovanj, prve zaposlitve, vključevanje v odločanje, duševno zdravje, mobilnost, kakovostno preživljanje prostega časa in možnosti za ustvarjanje družine. Zato je treba mladinsko politiko razumeti kot eno izmed razvojnih politik in ne zgolj kot financiranje mladinskih društev ali mladinskih centrov.

Mladinska politika je usmerjena v izboljšanje položaja mladih med 15. in dopolnjenim 29. letom starosti ter ustvarjanje pogojev za njihovo aktivno vključevanje v življenje lokalne skupnosti. Obsega ukrepe na področjih izobraževanja, zaposlovanja, stanovanjske politike, zdravja, kulture, športa, trajnostne mobilnosti, prostovoljstva, participacije ter mladinskega dela.

Certifikat Mladim prijazna občina

Certifikat Mladim prijazna občina, ki ga **podeljuje Inštitut za mladinsko politiko v sodelovanju s Skupnostjo občin Slovenije** in pod pokroviteljstvom predsednice Republike Slovenije že več kot deset let, je **priznanje občinam, ki uspešno izvajajo ukrepe s področja vertikalnih in horizontalnih mladinskih politik**. Tovrstni ukrepi so usmerjeni v

integracijo novih generacij mladih v posamezne dele življenja družbe, predvsem pa v spodbujanje čim hitrejšega osamosvajanja mladih. Pri oceni uspešnosti izvajanja ukrepov je poseben poudarek namenjen področjem **participacije mladih, sistemskemu obravnavanju področja mladine, izobraževanja, mobilnosti, zaposlovanja, stanovanjske politike, informiranja mladih, mladinskega organiziranja in sodelovanja v skupnih projektih**. Certifikat se letno podeljuje občinam, ki jih strokovna komisija prepozna kot mladim prijazne, ker uspešno izvajajo vsaj en ukrep iz vsakega izmed naštetih prioritetnih področij.

S pridobitvijo certifikata se občina zaveže, da bo področje mladih še naprej uspešno sistemsko urejala in raven učinkovitosti v štiriletnem obdobju ohranila oziroma dvignila. Veljavnost certifikata se ob izpolnjevanju dodatnih pogojev po štirih letih lahko podaljša.

Gre torej za celostni program podpore in pomoči lokalnim skupnostim, mladim in mladinskim strukturam pri ustvarjanju mladim prijaznejšega okolja, v katerem lahko mladi suvereno stopajo na samostojno pot v odraslost.

19.8.1 ZAKON O JAVNEM INTERESU V MLADINSKEM SEKTORJU

Mladinski sektor, javni interes v mladinskem sektorju in način njegovega uresničevanja ureja Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (ZJIMS). Zakon opredeljuje tudi mlade kot mladostnike in mlade odrasle osebe obeh spolov, stare od 15. do dopolnjenega 29. leta starosti.

Zakon kot javni interes v mladinskem sektorju opredeljuje zagotavljanje normativnih in drugih pogojev za razvoj področij mladinskega dela in za vključevanje mladinskega vidika v strategije, politike ter ukrepe, ki vplivajo na mlade, ter zagotavljanje finančne podpore mladinskim programom in programom za mlade, vključno s podporo mladinski infrastrukturi. Med nosilce javnega interesa zakon uvršča državo in samoupravne lokalne skupnosti.

Pri uresničevanju javnega interesa v mladinskem sektorju sodelujejo država, občine ter organizacije v mladinskem sektorju.

Samoupravna lokalna skupnost izvaja mladinsko politiko na lokalni ravni skladno z lastnimi interesi, potrebami, zmožnostmi in okoliščinami, kot so število in starostna struktura prebivalcev, ekonomska moč ter prostorske in kadrovske zmogljivosti v mladinskem sektorju.

Naloge svetnic in svetnikov

- Uresničujejo javni interes v mladinskem sektorju.
- Lahko sprejmejo lokalni program za mladino.
- Lahko ustanovijo delovno ali posvetovalno telo za mladinska vprašanja.

- V proračunu lahko zagotovijo sredstva za financiranje programov v mladinskem sektorju.

19.8.2 ZAKON O MLADINSKIH SVETIH

Mladinski sveti lokalnih skupnosti so prostovoljna združenja lokalnih mladinskih organizacij. Njihove članice so mladinske organizacije, opredeljene v zakonu, ki ureja javni interes v mladinskem sektorju, katerih člani so v najmanj 90 % stari do 29 let, najmanj 70 % članov njihovega vodstva pa je starih od 15 do dopolnjenega 29. leta. Članice imajo sedež v samoupravni lokalni skupnosti.

Položaj, delovanje, dejavnost in financiranje mladinskih svetov lokalnih skupnosti ureja Zakon o mladinskih svetih. Mladinski svet lokalne skupnosti izvaja ali sodeluje pri izvajanju mladinskega dela in drugih dejavnosti na področjih mladinskega sektorja, zagotavlja pogoje za delovanje in razvoj interesnih oblik združevanja mladih, omogoča sodelovanje mladih pri sprejemanju zakonov, predpisov in drugih aktov, ki vplivajo na življenje in delo mladih, ter opravlja druge naloge za uveljavljanje interesov mladih.

Novela zakona iz leta 2024 je uvedla možnost ustanovitve medobčinskega mladinskega sveta lokalne skupnosti, ki ga lahko ustanovijo mladinske organizacije z območja več samoupravnih lokalnih skupnosti. Namen te ureditve je omogočiti učinkovitejše zastopanje interesov mladih tudi na območjih, kjer posamezna občina sama ne izpolnjuje pogojev za ustanovitev mladinskega sveta lokalne skupnosti.

Naloge svetnic in svetnikov

- V proračunu lokalne skupnosti predvidijo sredstva za delovanje mladinskega sveta lokalne skupnosti.

19.8.3 MLADINSKO DELO

Mladinsko delo je organizirana in ciljno usmerjena oblika delovanja mladih in za mlade, v okviru katere mladi na podlagi lastnih prizadevanj prispevajo k lastnemu vključevanju v družbo, krepijo svoje kompetence ter prispevajo k razvoju skupnosti. Temelji na prostovoljnem sodelovanju mladih ter spodbuja neformalno učenje, aktivno državljanstvo, osebni razvoj in družbeno odgovornost.

Na lokalni ravni mladinsko delo izvajajo različni akterji, med njimi mladinske organizacije, organizacije za mlade in mladinski centri. Raziskava *Prisotnost mladinskega dela in financiranje mladinskega sektorja na lokalni ravni* (2026) ugotavlja, da je mladinsko delo organizacijsko in institucionalno raznoliko ter močno odvisno od lokalnih pogojev delovanja.

Učinki mladinskega dela se kažejo tako pri posamezniku kot v skupnosti. Mladi pridobivajo znanja, kompetence in izkušnje, razvijajo samostojnost, odgovornost in sposobnost sodelovanja, mladinsko delo pa spodbuja njihovo participacijo, prostovoljstvo, solidarnost, medgeneracijsko sodelovanje in vključevanje v lokalno skupnost.

Naloge svetnic in svetnikov

- V proračunu lahko zagotovijo ustrezno finančno in kadrovsko podporo za spremljanje in razvoj kakovostnega mladinskega dela.

19.8.4 MLADINSKI CENTRI IN PROSTORI ZA MLADE

Pomemben del mladinskega dela so mladinski centri in drugi dostopni prostori za mlade. Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju mladinski center opredeljuje kot organizirano funkcionalno središče za mlade, v katerem se izvajajo programi v mladinskem sektorju in mladinsko delo na lokalni ravni. Mladinski centri skrbijo za pogoje za delovanje in druženje mladih, mladinsko infrastrukturo, ustrezne prostore in opremo ter strokovno podporo mladinskemu delu. Izvajajo tudi programe informiranja, svetovanja in neformalnega učenja ter spodbujajo prostovoljstvo in aktivno državljanstvo.

Za mlade je pomembno, da imajo v svojem okolju dostopne in vključujoče prostore, kjer se lahko srečujejo, družijo, ustvarjajo in razvijajo svoje pobude. Takšni prostori omogočajo vzpostavljanje odnosov med vrstniki, krepijo medsebojno pomoč, solidarnost in občutek pripadnosti skupnosti ter zmanjšujejo socialno izoliranost mladih. **Pri tem ni nujno, da gre vedno za samostojen mladinski center – zlasti v manjših občinah lahko občina mladim zagotovi tudi druge ustrezne prostore za druženje in izvajanje mladinskega dela.**

Občina: Idrija, Naziv projekta: Prenova Modre dvorane v Idriji, Financiranje: Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, družina Rejc (zasebno donatorstvo), podjetji Kolektor in Hidria, Občina Idrija, Vir fotografije: arhiv Občine Idrija

Občina: Jezersko, Naziv projekta: Prenova podružnične šole in vrtca na Jezerskem, Financiranje: Občina Jezersko, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Ministrstvo za infrastrukturo in energetiko, Vir fotografije: arhiv Občine Jezersko

Občina: Markovci, Naziv projekta: Športni park Markovci, Financiranje: Občina Markovci in Ministrstva za gospodarstvo turizem in šport, Vir fotografije: arhiv Občine Markovci

20

KULTURNA POLITIKA

Temeljna naloga kulturne politike je ustvarjanje pogojev za odprto, dostopno in raznoliko kulturno življenje, spodbujanje sodobne ustvarjalnosti ter ohranjanje, oživljanje in aktualizacija kulturne dediščine. Pomembna naloga je iskanje ravnotežja med temi cilji ter zagotavljanje dostopnosti kulture vsem prebivalkam in prebivalcem.

20.1 ZAKON O URESNIČEVANJU JAVNEGA INTERESA ZA KULTURO

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK) določa javni interes za kulturo, organe, ki so zanj pristojni in odgovorni, ter mehanizme za njegovo uresničevanje. Pomemben del odgovornosti nosijo občine, ki načrtujejo lokalno kulturno politiko, zagotavljajo javne kulturne dobrine in skrbijo za kulturno infrastrukturo.

Občina sprejme lokalni program za kulturo za obdobje osmih let. Lokalnim skupnostim, razen mestnim občinam, ga ni treba sprejeti, če javni interes na področju kulture, prioritete, ukrepe ter cilje in kazalce za njihovo doseganje opredelijo v drugem dokumentu razvojnega načrtovanja lokalne skupnosti. Dve ali več lokalnih skupnosti lahko oblikuje skupni lokalni program za kulturo, ki ga sprejmejo pristojni organi sodelujočih lokalnih skupnosti. Lokalne skupnosti, v katerih živi avtohtona italijanska ali madžarska narodna skupnost ali romska skupnost, te skupnosti vključijo v pripravo lokalnega programa za kulturo.

Na podlagi nacionalnega oziroma lokalnega programa za kulturo se sprejme dvoletni izvedbeni načrt javnega interesa za kulturo, ki obsega finančni načrt z obrazložitvijo. Občina tako strateške cilje poveže z načrtovanimi ukrepi in sredstvi za njihovo izvedbo.

Občina zagotavlja najmanj tiste javne kulturne dobrine, ki jih določajo posebni zakoni, podpira ljubiteljske kulturne dejavnosti, vključno z dejavnostmi za kulturno integracijo manjšinskih skupnosti in priseljencev, ter druge kulturne potrebe prebivalcev, ugotovljene z lokalnim programom za kulturo. Glede na število prebivalcev, ekonomsko moč ter prostorske in kadrovske zmogljivosti zagotavlja tudi javne kulturne dobrine širšega pomena.

Če javni zavod, katerega ustanoviteljica je občina, presega pomen lokalne skupnosti in je njegovo delovanje v javnem interesu države, lahko občina Ministrstvu za kulturo poda pobudo za ugotovitev javnega interesa države in pridobitev dodatnih sredstev. Če je delovanje javnega zavoda, katerega ustanovitelj je država, pomembno za občino, v kateri ima zavod sedež, občina na podlagi sklepa pristojnega organa, s katerim ugotovi trajni interes občine za njegovo delovanje, zagotovi ustrezna dodatna sredstva za bogatitev njegovega delovanja oziroma del svoje javne kulturne infrastrukture. Višina sredstev in medsebojne obveznosti se uredijo s pogodbo.

Država načrtuje, gradi in vzdržuje javno kulturno infrastrukturo v lasti države, lokalne skupnosti pa javno kulturno infrastrukturo v svoji lasti. Občina mora zato v razvojnih dokumentih in proračunu načrtovati tudi gradnjo, obnovo in vzdrževanje kulturnih objektov in opreme.

Občina javni interes uresničuje tudi z ustanavljanjem in financiranjem javnih zavodov, javnih skladov ali javnih agencij, podporo kulturnim projektom ter določanjem, upravljanjem in omogočanjem uporabe

javne kulturne infrastrukture. Kulturna društva in druge nevladne organizacije lahko pod zakonskimi pogoji pridobijo status nevladne organizacije v javnem interesu na področju kulture.

Naloge svetnic in svetnikov

- Sprejmejo lokalni program za kulturo ter dvoletni izvedbeni načrt javnega interesa za kulturo, ki obsega finančni načrt z obrazložitvijo.
- V proračunu zagotovijo sredstva za financiranje javnih skladov, javnih agencij in javnih zavodov na področju kulture ter sredstva za podporo kulturnim projektom.
- Ministru, pristojnemu za kulturo, podajo pobudo za ugotovitev javnega interesa države za delovanje občinskega javnega zavoda.
- Sprejmejo sklep o ugotovitvi javnega interesa občine za delovanje državnega javnega zavoda za kulturo na območju občine ter v proračunu zagotovijo dodatna sredstva za njegovo delovanje.
- Sprejmejo odlok o ustanovitvi javnega sklada ali javne agencije za izvajanje javnega interesa za kulturo ter ustanovijo javni zavod na področju kulture.
- Podajo predhodno mnenje k strateškemu načrtu javnega zavoda.
- Imenujejo in razrešujejo direktorja javnega zavoda, ob predčasnem prenehanju mandata in neizvedenem rednem postopku pa imenujejo vršilca dolžnosti.
- Imenujejo predstavnike občine v svet javnega zavoda.
- Sprejmejo sklep o nepremičninah in opremi, namenjenih kulturi, ter lahko v odloku o ustanovitvi javnega zavoda določijo zavod za upravljavca javne kulturne infrastrukture za izvajanje njegove dejavnosti.
- Sprejmejo akt o javnem razpisu ali javnem pozivu za brezplačno uporabo javne kulturne infrastrukture.
- Odločijo o neodplačnem prenosu javne kulturne infrastrukture na drugo pravno osebo javnega prava ali ustanovo, če je to v javnem interesu, ter na podlagi lokalnega programa za kulturo sprejmejo sklep o ugotovitvi javnega interesa za tak prenos.
- Na predlog župana ugotovijo obstoj javnega interesa za najem nepremičnine v zasebni lasti za izvajanje javnega kulturnega programa ali kulturnega projekta v javnem interesu.
- Z občinskim proračunom zagotavljajo sredstva za načrtovanje, gradnjo, obnovo in vzdrževanje javne kulturne infrastrukture v lasti občine.

20.2 ZAKON O JAVNEM SKLADU REPUBLIKE SLOVENIJE ZA KULTURNE DEJAVNOSTI

Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (JSKD) spodbuja razvoj ljubiteljskih kulturnih dejavnosti, kulturne ustvarjalnosti ter drugih dejavnosti na področju kulture v skladu z zakonom in nacionalnim programom za kulturo. Prek mreže območnih izpostav zagotavlja strokovno podporo kulturnim društvom in drugim izvajalcem ljubiteljske

kulture ter sodeluje z lokalnimi skupnostmi pri izvajanju kulturnih programov.

Lokalne skupnosti lahko z Javnim skladom Republike Slovenije za kulturne dejavnosti pogodbeno uredijo izvajanje posameznih nalog na področju kulture. Na podlagi pogodbe občina zagotavlja sredstva za sofinanciranje programov in projektov, ki jih izvajajo območne izpostave sklada, lahko pa zagotavlja tudi sredstva za dodatno zaposlene, druge materialne stroške njihovega dela ter brezplačne prostore, opremo in vzdrževanje prostorov ter opreme.

Naloge svetnic in svetnikov

- V proračunu predvidijo sredstva za financiranje nalog, ki jih na podlagi pogodbe za občino opravl ja Javni sklad RS za kulturne dejavnosti.

20.3 ZAKON O VARSTVU KULTURNE DEDIŠČINE

Ustava Republike Slovenije v 5. členu določa, da država skrbi za ohranjanje naravne in kulturne dediščine. Pri uresničevanju tega cilja imajo pomembno vlogo tudi občine. Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1) določa načine varstva kulturne dediščine ter pristojnosti države, občin in drugih nosilcev varstva z namenom njenega celostnega ohranjanja.

Pri uresničevanju javne koristi varstva kulturne dediščine država, pokrajine in občine sodelujejo z lastnicami in lastniki dediščine, poslovnimi subjekti, nevladnimi organizacijami in civilno družbo. Skupaj skrbijo za prepoznavanje, dokumentiranje, raziskovanje, ohranjanje in varovanje kulturne dediščine, omogočajo dostop do nje, jo predstavljajo javnosti ter spodbujajo njeno vključevanje v razvoj lokalnega okolja.

Pomembno vlogo imajo tudi nevladne organizacije, ki s svojim delovanjem prispevajo k varstvu kulturne dediščine, razvijajo zavest o njenem pomenu, širijo znanje in spretnosti, povezane z dediščino, ter sodelujejo pri usposabljanju in vseživljenjskem učenju. Nevladna organizacija lahko pridobi status v javnem interesu na področju varstva kulturne dediščine, s čimer pridobi pravico dajanja mnenj in predlogov, sodelovanja v posvetovalnih telesih občin ter pri pripravi strateških dokumentov s področja kulturne dediščine. Na podlagi javnih razpisov lahko opravlja tudi druge naloge na tem področju.

Kulturna dediščina pomembno prispeva h kakovosti bivanja, prepoznavnosti lokalnega okolja ter trajnostnemu razvoju občine. Zato občina pri prostorskem razvoju, investicijah in upravljanju javnega prostora skrbi za njeno ohranjanje, oživljanje in smiselno vključevanje v razvoj lokalne skupnosti.

> Pomemben izziv postaja tudi **prilagajanje kulturne dediščine podnebnim spremembam**. Občine morajo pri prostorskem načrtovanju, obnovah in investicijah iskati rešitve, ki povečujejo odpornost dediščine na poplave, plazove, vročino in druge posledice ekstremnih vremenskih dogodkov, hkrati pa spoštujejo varstvene režime. Poseben izziv je usklajevanje varstva dediščine z energetsko prenovo stavb ter umeščanjem modro-zelene infrastrukture in drugih podnebnih ukrepov, zato je pomembno zgodnje sodelovanje s pristojnimi strokovnimi službami.

Naloge svetnic in svetnikov

- Z odlokom razglasijo nepremični ali premični spomenik lokalnega pomena oziroma določijo prenehanje tega statusa.
- Z odlokom razglasijo nesnovno dediščino posebnega pomena ter sprejmejo program njenega varstva in oživljanja.
- Sprejmejo odlok o začasni razglasitvi dediščine za spomenik.
- Podajo mnenje k predvideni določitvi varstvenega območja dediščine.
- Pred sprejemom odloka o razglasitvi pridobijo z zakonom predpisana soglasja.
- V proračunu lahko zagotovijo sredstva za varovanje, oživljanje spomenika lokalnega pomena ali izvedbo drugih ukrepov njegovega varstva.
- V proračunu zagotovijo sredstva za varovanje, oživljanje nesnovne dediščine posebnega pomena ali izvedbo drugih ukrepov njenega varstva.
- Odločijo o odtujitvi spomenika lokalnega pomena ter na predlog muzeja, katerega ustanoviteljica je občina, o odtujitvi premične dediščine.
- Sredstva, dosežena s prodajo dediščine ali spomenika v lasti občine, namenijo za ohranitev, vzdrževanje, oživljanje ali nakup kulturne dediščine oziroma spomenikov.
- V odloku o razglasitvi nepremičnega spomenika lokalnega pomena določijo predkupno pravico občine.
- Odločijo o uveljavitvi predkupne pravice na spomeniku lokalnega pomena ali nepremičnini v vplivnem območju nepremičnega spomenika lokalnega pomena.
- Odločijo o prenosu predkupne pravice na nepremičnem spomeniku lokalnega pomena na tretjo osebo.
- Z Vlado Republike Slovenije sklenejo sporazum o skupnem ohranjanju območja, na katerem je dediščina.
- Lahko ustanovijo organizacijo za izvajanje izbirne lokalne javne službe varstva nepremične dediščine.
- Lahko ustanovijo muzej ali drugo organizacijo za izvajanje izbirne javne službe na področju premične in žive dediščine.

20.4 ZAKON O VARSTVU DOKUMENTARNEGA IN ARHIVSKEGA GRADIVA

Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA) ureja ravnanje z dokumentarnim in arhivskim gradivom, njegovo hrambo v fizični in elektronski obliki, varstvo arhivskega gradiva, delovanje arhivov ter izvajanje javne arhivske službe. Namen zakona je zagotoviti trajno ohranitev arhivskega gradiva kot dela kulturne dediščine in pomembnega vira za pravno varnost, delovanje javne uprave ter zgodovinski spomin.

Arhivi samoupravnih lokalnih skupnosti varujejo javno arhivsko gradivo občin, nosilcev javnih pooblastil, izvajalcev javnih služb ter javnih skladov, agencij in drugih pravnih oseb, katerih ustanoviteljice so občine. Občine lahko za opravljanje arhivske dejavnosti ustanovijo svoj arhiv ali skupaj z drugimi občinami ustanovijo skupni arhiv.

Naloge svetnic in svetnikov

- Lahko ustanovijo arhiv za varovanje arhivskega gradiva občine.
- lahko skupaj z drugimi občinami ustanovijo skupni arhiv.

Prevzem vzorčnih notranjih pravil SOS

Občine v Sloveniji imajo možnost brezplačnega prevzema vzorčnih notranjih pravil, ki smo jih v SOS pripravili skupaj s podjetjem Virtuo d. o. o. Ta storitev je na voljo vsem občinam, ne glede na članstvo, velikost ali število zaposlenih.

20.5 ZAKON O KNJIŽNIČARSTVU

Zakon o knjižničarstvu določa, da je knjižnična dejavnost javna služba, katere namen je zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva, informacij in znanja vsem prebivalkam in prebivalcem. Splošna knjižnica je osrednja kulturna, informacijska in izobraževalna ustanova lokalne skupnosti, ki zagotavlja knjižnične storitve pod enakimi pogoji za vse uporabnike. Javno službo izvajajo predvsem splošne knjižnice, lahko pa tudi drugi izvajalci na podlagi koncesije pod pogoji, določenimi z zakonom. Obsega zlasti zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva, zagotavljanje dostopa do elektronskih publikacij in informacijskih virov, sodelovanje v medknjižnični izposoji, informacijsko opismenjevanje uporabnikov ter varovanje knjižničnega gradiva, ki je kulturni spomenik.

Vsaka občina mora svojim prebivalkam in prebivalcem zagotoviti izvajanje knjižnične dejavnosti. To lahko zagotovi tako, da sama ali skupaj z drugimi občinami ustanovi splošno knjižnico ali pa njeno izvajanje s pogodbo poveri drugi splošni knjižnici s soglasjem njenega ustanovitelja. Če splošno knjižnico ustanovi več občin, medsebojne pravice in obveznosti uredijo z aktom o ustanovitvi. Knjižnična dejavnost se lahko izvaja v osrednji knjižnici ter prek mreže krajevnih knjižnic, izposojevališč in potujoče knjižnice (bibliobusa), s čimer se zagotavlja dostopnost knjižničnih storitev na celotnem območju občine oziroma več občin.

Ustanovitelj zagotavlja sredstva za izvajanje knjižnične javne službe na podlagi programa dela in finančnega načrta knjižnice. Zagotoviti mora tudi

ustrezne pogoje za njeno delovanje, zlasti sredstva za nakup knjižničnega gradiva, ustrezne prostore, opremo in druge pogoje za izvajanje knjižnične javne službe, določene z zakonom in podzakonskimi predpisi.

Naloge svetnic in svetnikov

- Sprejmejo odlok o ustanovitvi splošne knjižnice oziroma sklep o poveritvi izvajanja knjižnične dejavnosti drugi splošni knjižnici.
- Odločijo o podelitvi koncesije za opravljanje knjižnične dejavnosti v občini.
- Podajo soglasje oziroma mnenje k imenovanju direktorice oziroma direktorja splošne knjižnice.
- Podajo soglasje k programu dela in finančnemu načrtu splošne knjižnice.
- Podajo soglasje k načrtu za izpolnjevanje pogojev za opravljanje knjižnične dejavnosti.
- Podajo soglasje k opravljanju dejavnosti območne splošne knjižnice.
- V občinskem proračunu zagotovijo sredstva za izvajanje knjižnične javne službe, nakup knjižničnega gradiva ter zagotavljanje ustreznih prostorov, opreme in drugih pogojev za delovanje splošne knjižnice.

Certifikat Branju prijazna občina

Branje, bralna pismenost in bralna kultura pomembno prispevajo h kakovosti življenja, uspešnosti posameznika in razvoju lokalne skupnosti. Občine skupaj s knjižnicami, vzgojno-izobraževalnimi zavodi in drugimi partnerji ustvarjajo okolje, ki spodbuja branje vseh generacij.

Zato je **Skupnost občin Slovenije z Združenjem splošnih knjižnic in Ministrstvom za kulturo** leta 2017 začela projekt **Branju prijazna občina**, ki občine spodbuja k sistematičnemu razvoju bralne kulture. Do konca leta 2025 je naziv pridobilo 76 občin, leta 2026 pa je bil naziv podeljen desetič. Glavni cilji projekta so:

- spodbujanje branja, bralne pismenosti in bralne kulture vseh generacij;
- vključevanje bralne kulture v občinske razvojne in strateške dokumente;
- sistematična podpora knjižnicam ter programom in projektom za spodbujanje branja;
- povezovanje občin, knjižnic, vzgojno-izobraževalnih ustanov in drugih organizacij.

Naziv **Branju prijazna občina** se podeli za tri leta. Po izteku lahko občina kandidira za njegovo podaljšanje.

Občina: Kungota, Naziv projekta: Medgeneracijski športni center Kungota, Financiranje: Občina Kungota in sofinanciranje s strani Fundacije za šport, Vir fotografije: Marko Knehtl

Občina: Medvode, Naziv projekta: Obnova občinske stavbe po poplavah, Financiranje: Republika Slovenija - redni program sanacije po poplavah, Vir fotografije: arhiv Občine Medvode

Občina: Domžale, Naziv projekta: Obnova Kopališča Domžale, Financiranje: Občina Domžale in Fundacija za šport, Vir fotografije: Karin Božič Zupančič

Občina: Cankova, Naziv projekta: Izgradnja športne dvorane Cankova, Financiranje: Občina Cankova in RS, Vir fotografije: arhiv občine Cankova

Občina: Kranjska Gora, Naziv projekta: Prenova urbane opreme, Financiranje: Občina Kranjska Gora, Vir fotografije: Bor Benet

Občina: MO Ptuj, Naziv projekta: Prenova Vražovega trga s priradajočimi ulicami, Financiranje: MO Ptuj, delno sofinanciran s strani EU in MOPE, Vir fotografije: Stanko Kozel

Občina: Šentrupert, Naziv projekta: Obnova igrišča pri Osnovni šoli dr. Pavla Lunačka Šentrupert, Financiranje: Občina Šentrupert, Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, Vir fotografije: Gašper Ogrinc

21

PODROČJE ŠPORTA

21.1 ZAKON O ŠPORTU

Skladno z zakonom lokalne skupnosti skrbijo za uresničevanje javnega interesa na področju športa. Uresničujejo ga predvsem tako, da zagotavljajo sredstva za uresničitev nacionalnega programa športa v delu, ki se nanaša na lokalne skupnosti. Uresničujejo pa tudi program športa, sprejet na lokalni ravni.

Lokalna skupnost v skladu z zakonom tudi vzdržuje in gradi javne športne objekte.

Vsako leto lokalna skupnost sprejme letni program športa, s katerim določa programe, ki se sofinancirajo iz javnih sredstev, obseg in vrsto dejavnosti ter obseg sredstev, ki se zagotovijo v proračunu lokalne skupnosti. Občina lahko ustanovi tudi javni zavod na področju športa, ki opravlja administrativna, tehnična in organizacijska opravila.

V skladu s 13. členom se letni program športa sprejme po prejetem mnenju športne zveze (če ta v občini obstaja). 4. člen pa določa, da mora biti občinski letni program športa v skladu z nacionalnim programom.

Naloge svetnic in svetnikov

- Sprejmejo občinski letni program športa.
- V proračunu zagotovijo sredstva za izvedbo letnega programa športa na lokalni ravni.
- S pravilnikom določijo izvajalce posameznih programov in področij letnega programa športa, podrobnejše pogoje in merila za izbiro in sofinanciranje izvajanja letnega programa športa na lokalni ravni, način določitve višine sofinanciranja, postopek izbire in sofinanciranja izvajanja letnega programa športa, način sklepanja in vsebino pogodb o sofinanciranju ter način izvajanja nadzora nad pogodbami o sofinanciranju.
- Sprejmejo sklep o začetku postopka javnega razpisa za izbiro in sofinanciranje izvajanja letnega programa športa, s katerim določijo predmet sofinanciranja, predviden obseg javnih sredstev, cilje, ki jih je mogoče doseči z javnim razpisom, in besedilo javnega razpisa.
- Lahko ustanovijo javni zavod za šport.
- S pravilnikom lahko določijo sofinanciranje stroškov uporabe javnih športnih objektov in površin za šport v naravi, ki so v lasti občine, tudi v obliki brezplačne uporabe javnih športnih objektov in površin za šport v naravi.

Občina: Črnomelj, Naziv projekta: Novogradnja dela objekta Osnovna šola Loka Črnomelj, Financiranje: Občina Črnomelj, EKO sklad in Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Vir fotografije: Miran Kambič

Občina: Murska Sobota, Naziv projekta: Delavski dom, Financiranje: MO Murska Sobota, sofinanciran z evropskimi sredstvi v okviru mehanizma celostnih teritorialnih naložb (CTN), Vir fotografije: Aleš Cipot

22

ENERGETSKA POLITIKA

Energetska politika EU temelji na načelih razogljičenja, konkurenčnosti, zanesljivosti oskrbe in trajnosti. Njeni cilji so zagotavljanje delovanja energijskega trga in zanesljive oskrbe z energijo v EU ter spodbujanje energijske učinkovitosti in varčevanja z energijo, razvoj obnovljivih virov energije in medsebojno povezovanje energetskih omrežij. V središču energetske politike EU so različni ukrepi, namenjeni vzpostavitvi popolne energetske unije.

22.1 KAJ JE MODRA ENERGIJA

Modra energija je električna energija, pridobljena iz okolju prijaznih, obnovljivih virov. Proizvedena je v hidroelektrarnah slovenskih rek. Pri njeni proizvodnji ne izrabljamo dragocenih fosilnih goriv. Delovanje slovenskih hidroelektrarn ne obremenjuje okolja s toplogrednimi plini, škodljivimi emisijami ali radioaktivnimi odpadki. Poskrbljeno je tudi za čim manjši vpliv energetskih objektov na življenje v vodi ter za ekološko primerno vpetost objektov v okolico.

22.2 KAJ JE ZELENA ENERGIJA

To je električna energija, ki je proizvedena iz obnovljivih energetskih virov oziroma na okolju prijazen način. Poleg hidroenergije so okolju prijazni energetski viri še biomasa, bioplin, sončna energija, vetrna energija in podobno.

22.3 ENERGETSKI ZAKON

Energetski zakon določa načela energetske politike, pravila delovanja trga z energijo, načine in oblike izvajanja gospodarskih javnih služb na področju energetike, načela in ukrepe za doseganje zanesljive oskrbe z energijo, za povečanje energetske učinkovitosti in varčevanja z energijo ter za večjo rabo energije iz obnovljivih virov, določa pogoje za obratovanje energetskih naprav, ureja pristojnosti, organizacijo in delovanje Agencije za energijo ter pristojnosti drugih organov, ki opravljajo naloge po tem zakonu.

Naloge svetnic in svetnikov

- Sprejmejo lokalni energetski koncept.
- V okviru lokalnega energetskega koncepta pripravijo načrt za opuščanje fosilnih goriv za potrebe ogrevanja, na podlagi katerega s prostorskimi načrti ali odloki določijo prednostno rabo virov energije ali energentov.
- Lahko ustanovijo oziroma pooblastijo lokalno energetsko organizacijo za izvajanje nalog iz energetskega zakona, zakona, ki ureja učinkovito rabo energije, in zakona, ki ureja spodbujanje rabe obnovljivih virov energije, ki so v pristojnosti lokalnih skupnosti.
- Z odlokom lahko podelijo javno pooblastilo distributerju, ki opravlja lokalno gospodarsko javno službo na področju distribucije plina, toplote in drugih energetskih plinov.
- Sprejmejo predlog za razlastitev ali omejitev lastninske pravice na nepremičnini.

22.3.1 ENERGETSKO SVETOVANJE

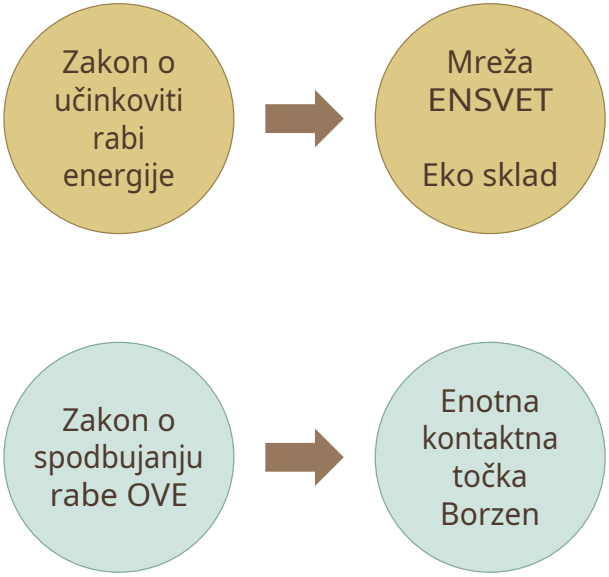

Na področju energetskega svetovanja sta občinam na voljo dve podporni mreži. Eko sklad v okviru mreže ENSVET zagotavlja svetovanje na področju učinkovite rabe energije (URE) in obnovljivih virov energije (OVE) medtem ko Borzen v sodelovanju z lokalnimi energetskimi agencijami zagotavlja podporo pri izvedbi projektov obnovljivih virov energije in hranjenja električne energije ter usmerja vlagatelje pri pridobivanju potrebnih soglasij in dovoljenj.

Obe instituciji občinam ponujata tudi različne finančne spodbude: Eko sklad predvsem za ukrepe URE, OVE in širše okoljske naložbe, Borzen pa zlasti na področjih trajnostne mobilnosti, elektrifikacije in energetskih tehnologij.

Vir: Rajko Leban, energetski svetovalec

22.4 NACIONALNI PODNEBNO-ENERGETSKI NAČRT

NEPN je eden ključnih korakov Slovenije k podnebno nevtralni Sloveniji in EU do leta 2050. Slovenija z njim definira energetske in podnebne cilje, politike in ukrepe.

Novi NEPN se bo sprejel za obdobje 2030-2040 (s pogledom do 2050) in bo določil cilje, politike in ukrepe na petih razsežnostih energetske unije: razogljičenje (emisije TGP in OVE), energetska učinkovitost, energetska varnost, notranji trg, inovacije in konkurenčnost.

22.5 ENERGETSKA REVŠČINA

Energetska revščina je v Uredbi o merilih za opredelitev in ocenjevanje števila energetsko revnih gospodinjstev opredeljena kot stanje, ko gospodinjstvo zaradi neustreznih bivanjskih razmer, nizke energijske učinkovitosti bivalnih prostorov ali cenovne nedostopnosti energije ne more zadovoljiti svojih osnovnih potreb po energiji. Mednje sodijo zlasti ogrevanje, priprava sanitarne vode, hlajenje, kuhanje in razsvetljava. Za energetsko revščino gre tudi takrat, ko stroški za energijo predstavljajo velik delež izdatkov gospodinjstva glede na njegov razpoložljivi dohodek.

Občine ste ključne pri oblikovanju in izvajanju ukrepov zmanjševanja energetske revščine.

Naloge svetnic in svetnikov

- Prepoznavajo gospodinjstva, ki jih pesti energetska revščina.
- Posredujejo gospodinjstvom informacije o

možnostih pomoči, razpisih in dejavnostih Eko sklada.

- Povezujejo deležnike na lokalni ravni z vzpostavljanjem dialoga in gradnjo mreže za boljše prepoznavanje in informiranje ranljivih gospodinjstev.
- Ozaveščajo zdravstvene delavce o energetski revščini in ukrepih za njeno naslavljanje.
- Vključujejo ukrepe za naslavljanje energetske revščine v lokalne energetske koncepte.
- Vzpostavljajo točke »vse na enem mestu«.
- Posebno oziroma prednostno obravnavajo ženske v okviru ukrepov proti energetski revščini.
- Promovirajo ukrepe Eko sklada med lokalnimi akterji, ki so v stiku z ranljivimi gospodinjstvi (humanitarne organizacije, patronažne službe ipd.).
- Vzpostavljajo posebne oblike občinske finančne pomoči za naslavljanje energetske revščine.
- Vodijo seznam izvajalcev v regiji.
- Skrbijo za prenovo občinskega stanovanjskega fonda.
- Podpirajo vključevanje ranljivih gospodinjstev v energetske skupnosti, bodisi s podporo začetnim naložbam bodisi z omogočanjem uporabe javnih streh.
- Ozaveščajo lastnike in najemnike o pomenu energetskih obnov.
- Vključujejo tveganje poletne energetske revščine v načrte za prilagajanje podnebnim spremembam.
- Upoštevajo poletno energetsko revščino pri prostorskem in prometnem načrtovanju ter načrtujejo posege za ublažitev toplotnih otokov, kot sta vključevanje zelenih površin in vzpostavljanje mestnih sistemov senčenja.

Vir: Okoljska organizacija Focus (izsledki projekta RENOVERTY)

Analiza energetske in prevozne revščine v Sloveniji osvetljuje, kako dostop do energije in prevoza neposredno vpliva na kakovost življenja, socialno vključenost ter zdravje prebivalstva.

Posebej izpostavlja, da sta obe obliki revščine tesno povezani in najmočneje prizadeneta ranljive skupine, kot so ženske, mladi, starejši ter gospodinjstva z nizkimi dohodki, pri čemer pomembno vlogo igrajo tudi prostorske razlike in dostopnost storitev.

Občina: Slovenska Bistrica, Naziv projekta: Obnova Gradu Slovenska Bistrica z digitalizacijo kulturne dediščine, Financiranje: Slovenska Bistrica, ESRR in RS, Vir fotografije: Nino Verdnik

Občina: Črna na Koroškem, Naziv projekta: Po poplavah obnovljena Kovačeva pešpot v Črni, Financiranje: Občina Črna na Koroškem in proračun RS, Vir fotografije: arhiv Občine Črna na Koroškem

Občina: MO Murska Sobota, Naziv projekta: Dograditev tribun na stadionu Fazanerija, Financiranje: MO Murska Sobota, Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, Nogometna zveza Slovenije, Vir fotografije: Simon Horvat

Občina: Tišina, Naziv projekta: Izgradnja malonogometnega igrišča pri OŠ Tišina, Financiranje: Občina Tišina in Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport; Fundacija za šport, Vir fotografije: arhiv Občine Tišina

Občina: Cankova, Naziv projekta: Obnova nogometnega igrišča v Cankovi, Financiranje: Občina Cankova in državna sredstva, Vir fotografije: arhiv Občine Cankova

Občina: Ljubno, Naziv projekta: Preureditev športno rekreativnega parka Foršt, Financiranje: Občina Ljubno, program Evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027, sofinanciran s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport, ter s strani Nogometne zveze Slovenije, Vir fotografije: arhiv Občine Ljubno

Občina: Videm pri Ptuju, Naziv projekta: Športni park Videm pri Ptuju, Financiranje: Občina in MGTŠ, Vir fotografije: arhiv občine Videm pri Ptuju

Občina: Šalovci, Naziv projekta: Športni center Šalovci, Financiranje: Občina Šalovci ter Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, Vir fotografije: arhiv Občine Šalovci

23

MEDNARODNO SODELOVANJE OBČIN

23.1 ODBOR REGIJ EVROPSKE UNIJE – OR

Evropski odbor regij je posvetovalno telo Evropske unije, ki predstavlja lokalne in regionalne oblasti držav članic. Delovati je začel leta 1994 na podlagi Maastrichtske pogodbe, sedež pa ima v Bruslju. Občinam in regijam omogoča vključevanje v oblikovanje evropske zakonodaje in politik.

Evropski parlament, Svet EU in Evropska komisija se morajo z Odborom regij posvetovati pri pripravi zakonodaje na področjih, za katera evropski pogodbi določata obvezno posvetovanje. Med njimi so kohezijska politika, promet, okolje, izobraževanje in javno zdravje. Odbor sprejema tudi mnenja na lastno pobudo in resolucije. Njegova mnenja niso pravno zavezujoča.

Pomembna naloga Odbora je varovanje načela subsidiarnosti: na področjih, ki niso v izključni pristojnosti EU, naj Unija ukrepa le, kadar ciljev ni mogoče zadovoljivo doseči na državni, regionalni ali lokalni ravni in jih je mogoče bolje doseči na ravni EU. Pod pogoji, določenimi v evropskih pogodbah, lahko Odbor zaradi kršitve tega načela vloži tožbo na Sodišče EU.

Odbor sestavlja **329 članov in prav toliko nadomestnih članov iz 27 držav članic**. Svet EU jih na predlog držav članic imenuje za petletni mandat.

23.1.1 SLOVENSKA DELEGACIJA

Slovenija ima v Odboru regij **sedem članov in sedem nadomestnih članov**. Kandidate predlagajo tri reprezentativna združenja občin izmed županj in županov, podžupanj in podžupanov ter občinskih svetnic in svetnikov. Pri sestavi delegacije se upoštevajo zastopanost obeh spolov, sorazmerna politična zastopanost glede na rezultate lokalnih volitev ter raznolikost občin po velikosti in geografskem območju.

> SOS v slovensko delegacijo Evropskega odbora regij predlaga tri člane in tri nadomestne člane iz občin članic. Občinske svetnice in svetniki ter drugi občinski funkcionarji lahko tako prek SOS kandidirajo za neposredno sodelovanje pri oblikovanju evropskih politik. Formalno imenovanje opravi Svet EU na predlog države.

23.2 KONGRES LOKALNIH IN REGIONALNIH OBLASTI PRI SVETU EVROPE — KLRO

Kongres lokalnih in regionalnih oblasti je telo Sveta Evrope, ki predstavlja lokalne in regionalne oblasti ter spodbuja lokalno in regionalno demokracijo. Njegovo delo je osredotočeno na varovanje lokalne samouprave, demokratično upravljanje in spoštovanje človekovih pravic na lokalni in regionalni ravni.

Kongres spremlja izvajanje **Evropske listine lokalne samouprave** in pripravlja poročila ter priporočila o stanju lokalne in regionalne demokracije v državah članicah. Opazuje lokalne in regionalne volitve, svetuje Odboru ministrov in Parlamentarni skupščini Sveta Evrope ter spodbuja čezmejno sodelovanje in izmenjavo izkušenj med občinami in regijami. Za občine je pomemben predvsem kot mehanizem mednarodnega spremljanja njihove avtonomije in pogojev za delovanje.

Sestavljata ga **Zbornica lokalnih oblasti in Zbornica regij**. V Kongresu je **306 predstavnikov in 306 namestnikov iz 46 držav članic Sveta Evrope**, ki imajo voljeni mandat na lokalni ali regionalni ravni.

23.2.2 SLOVENSKA DELEGACIJA

Slovenijo zastopajo **trije predstavniki in trije namestniki**. V delegaciji sodelujejo predstavnice in predstavniki slovenskih občin. Ker Slovenija nima druge ravni lokalne samouprave (regije), zastopajo regionalno raven predstavniki občin, ki pa nimajo glasovalne pravice.

SOS predlaga člana oziroma članico ter nadomestnega člana oziroma nadomestno članico iz občin članic tudi v slovensko delegacijo Kongresa lokalnih in regionalnih oblasti Sveta Evrope. S tem občinam omogoča sodelovanje pri mednarodni presoji položaja lokalne samouprave in oblikovanju priporočil za njeno krepitev.

23.3 SVET EVROPSKIH OBČIN IN REGIJ — CEMR/CCRE

SOS je članica CEMR, prostovoljne organizacije, ki združuje več kot 100.000 lokalnih in regionalnih oblasti, povezanih v 63 nacionalnih združenj lokalnih oblasti iz 41 evropskih držav.

CEMR spodbuja enotno in povezano Evropo, ki mora izhajati iz lokalne in regionalne samouprave ter demokratičnih standardov. Sodeluje v procesih oblikovanja zakonodajnih okvirov Evropske unije in tako zagotavlja, da se pri tem slišijo in upoštevajo glasovi občin in regij. Sedež ima v Bruslju.

23.4 MREŽA ZDRUŽENJ LOKALNIH OBLASTI JV EVROPE — NALAS

SOS je članica mreže NALAS (Network of Associations of Local Authorities of South-East Europe), največje mreže nacionalnih združenj lokalnih oblasti v jugovzhodni Evropi.

Mreža povezuje združenja občin iz držav regije, ki skupaj zastopajo približno 9.000 občin in več kot 80 milijonov prebivalcev. Ključna naloga mreže je krepitev lokalne samouprave, spodbujanje decentralizacije ter izmenjava znanja in dobrih praks med občinami.

Za slovenske občine članstvo Skupnosti občin Slovenije v NALAS predstavlja dostop do mednarodnih primerov dobrih praks, primerjalnih analiz, strokovnih publikacij, usposabljanj ter možnosti sodelovanja v evropskih in mednarodnih projektih.

> **SOS trenutno pripada mesto tretjega podpredsednika mreže, v obdobju 2028–2029 pa bo SOS predsedovala mreži NALAS.** Gre za pomembno mednarodno priznanje delovanju Skupnosti občin Slovenije ter priložnost, da slovenske občine še aktivneje sodelujejo pri oblikovanju razvojnih usmeritev lokalne samouprave v celotni regiji.

StarEnergy

ZAKAJ STARENERGY

Trije razlogi, ki povedo vse.

Zakonska skladnost, digitalni pregled, brez novih kadrov – brez administracije na vaši strani.

01 **Brez dodatnega kadra.**
Prevzamemo strokovno in administrativno odgovornost.

02 **Zakonska skladnost.**
Poskrbimo za skladnost – vi ste vedno na varni strani.

03 **Digitalni pregled nad energijo.**
StarEnergyAI zbira podatke, zaznava anomalije, pripravlja poročila.

STARENERGYAI

StarEnergyAI – digitalna platforma.

Umetna inteligenca, ki analizira porabo, zaznava odstopanja in pripravlja poročila – brez ročnega dela.

- Zaznavanje anomalij v realnem času.
- Napoved porabe in samodejno zakonsko poročanje.
- Integracija z energetskim knjigovodstvom in CNS.

STORITVE

Pet storitev, en partner.

Celovita storitev, ki vam vzame administrativno breme.

- **Energetski management**
  Podatki • Skladnost • Poročila • AI analitika • Priporočila
- **Lokalni energetski koncept (LEK)** Za občine
  Priprava in posodobitev • Akcijski načrt • Digitalizacija
- **Energetski pregled in izkaznica**
  Digitalno orodje • Spremljanje ukrepov • Podpora investicijam
- **CNS sistemi in monitoring**
  Svetovanje • Integracija • Optimizacija
- **Razpisi in nepovratna sredstva**
  Prijava in vodenje razpisov

Naroči sestanek.

Odgovorimo v 24 urah.

E info@starenergy.si W starenergy.si

StarEnergy, energetske rešitve d.o.o. Energetski management · 2026